

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

VAŞİYYETNÂME-İ KEHĤÂLÎN
(İnceleme-Metin-Dizin)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hacı Veli BİŞKİN

2010-NİĞDE

NİĞDE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
TÜRK DİLİ BİLİM DALI

VAŞİYYETNĀME-İ KEĤĤĀLĪN
(İnceleme-Metin-Dizin)

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Hacı Veli BİŞKİN

Danışman
Yrd. Doç. Dr. Ahmet BÜYÜKAKKAŞ

2010-NİĞDE

(EBU BEKİR B. NURULLAH'IN ESERİ)
“VAŞİYYETNĀME-İ KEĦĦĀLĪN”
(İNCELEME-METİN- DİZİN)

ÖZET

Eski Anadolu Türkçesi döneminde gerek Türkçe yazılmış gerekse Arapça ve Farsçadan Türkçeye çevrilmiş eserler oldukça çoktur. Bunlar içerisinde tıp metinleri de önemli bir tutar. Tıp insanların her daim ilgisini çekmiş olup bu alanda birçok çalışma yapılarak insanlığa miras olarak bırakılmıştır.

Tıp alanında diğer alanlarda yapılan bu türden çalışmalar Türkçenin bir bilim dili olabileceği gerçeğini de göstermiş olmasının yanı sıra geçen zaman içerisinde tıp dili, hukuk dili gibi özel dillerin oluşmasını sağlamıştır. Üzerinde çalışılan eser, 16. yüzyıl sonlarında Ebu Bekir b. Nurullah tarafından yazılan “Vaşiiyetnâme-i KeĦĦālīn” adlı eserdir. Eser, göz hastalıkları üzerine yazılmış bir tıp metnidir.

Çalışma; Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin olmak üzere dört bölümden oluşmaktadır. Giriş kısmında Osmanlı dönemi tıp tarihi ve ilmine değinilmiştir. Gramer kısmı ses ve şekil bilgisi olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Metin kısmında Osmanlı Türkçesi Arap alfabesiyle yazılmış olan metni günümüz Türkçesine aktardık. Dizin kısmında ise gramatikal dizin yapılarak Latin alfabesine aktardığımız ve anlamlarını bulabildiğimiz kelimeler, ait oldukları diller belirtilmek suretiyle, manalandırılmaya çalışıldı. Ayrıca çalışma yapılırken faydalanılan eserleri gösteren bibliyografyaya da yer verildi.

Anahtar Kelimeler: Eski Anadolu Türkçesi, Ebu Bekir b. Nurullah, Vaşiiyetnâme-i KeĦĦālīn, Dil İncelemesi, Tıp Tarihi.

**EBU BEKİR B. NURULLAH’S LITERARY WORK NAMED
“VAŞİYYETNĀME-İ KEĦĦĀLĪN”
(ANALYSIS-TEXT-INDEX)**

ABSTRACT

There are many literary works that were both written in Turkish and translated from Arabic and Persian to Turkish in the old Anatolian Turkish period. Texts about medical science have also got an important place among these works. Medical science has always drawn people’s attention and it has been left as an inheritance to humanity by doing many studies in this area.

Besides showing the reality that Turkish could be a scientific language, works on medical science and other areas have provided special languages such as medical language, law language, etc.

The literary work that has been studied on is named “Vaşiiyetnāme-i KeĦĦālīn” which was written by Ebu Bekir b. Nurullah at the end of the 16. century. This literary work was a medical text written about eye diseases.

The study consists of four parts: introduction, analysis, text and index. In the introduction part, the Ottoman period’s medical history and science were mentioned. The grammar part was formed by two sections of phonetics and diagram. In the text part, we translated the text that was written in Ottoman Turkish with Arabic alphabet into today’s Turkish. And in the index part, a grammatical index was done, and the words that we translated to Latin alphabet and could find their meanings were tried to be explained by defining the languages they belonged. Furthermore, the bibliography which showed the literary works that were benefited during the study was included.

Key Words: Old Anatolian Turkish, Ebubekir b. Nurullah, Vaşiiyetnāme-i KeĦĦālīn, language analysis, medical history.

ÖN SÖZ

Eski Anadolu Türkçesi, Türkiye Türkçesinin tarihsel süreç içinde ilk dönemini oluşturmaktadır. XIII. yüzyıldan itibaren Türk şair ve yazarları gerek telif ve gerekse tercüme birçok eserler verilmiştir. Bu eserlerle Türk dilinin Batı kolu olarak da nitelendirilen Oğuz Türkçesi ilk defa yazı dili olarak kullanılmaya başlanmıştır.

Eski Anadolu Türkçesi döneminde dini, siyasi ve edebi eserler yanı sıra tıp eserlerinin de işlendiği, bu konuda eserlerin çevrildiği ve yazıldığı görülmektedir. Bu dönem eserlerinin birçoğu üzerinde çalışmalar yapılmış ve yapılmaktadır. Bu eserlerin günümüz Türkçesinde karşılaştığımız birçok morfolojik ve fonetik meselenin çözümlenmesine katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada Ebubekir b. Nurullah'ın Vaşiiyetnâme-i Keḥḥâlî'nin adlı eseri incelenmiştir. Eser, 16. yüzyıl sonlarında göz hastalıkları üzerine yazılmış bir tıp metnidir.

Çalışmanın giriş bölümünde Osmanlı Devleti'nde tıp ilminin tarihçesine, bu dönemdeki yazılmış olan tıp metinlerine ve bu metinler üzerinde yapılan çalışmalara değinilmiştir. Gramer bölümünde ise metne ait dil özellikleri üzerinde durulmuştur. Metin bölümünde eserin çeviri yazısı yapılmıştır. Dizin bölümünde gramatikal dizin yapılarak sözlük çalışması da yapılmıştır. Eserin çalışılmasında birbir yararlandığımız ve yararlanılmasında mutlak surette fayda olduğunu düşündüğümüz kaynaklar bibliyografya bölümüne ilave edilmiştir.

Yapılan bu çalışmanın gerek tıp doktorlarına gerekse Türkoloji sahasında çalışan dilcilere katkı sağlayacak nitelikte bir eser olmasını dilerim.

Öncelikli olarak tezimin hazırlanması esnasında yardımlarını hiçbir şekilde esirgemeyen danışman hocam Sayın Yrd. Doç. Dr. Ahmet Büyükakkaş'a; ders döneminden itibaren her türlü ilgiyi gösteren Sayın Yrd. Doç. Dr. Hikmet Koraş'a, Yrd. Doç. Dr. Kamil İşeri'ye, ve tezle ilgili takıldığım noktalarda yardımlarını esirgemeyen değerli büyüğüm Tahir Köksal ve aziz dostum Dr. Şaban Doğan'a teşekkürü bir borç sayar gösterdikleri yakın muhabbet ve ilgiden dolayı şükranlarımı sunarım.

Hacı Veli Bişkin

Niğde 2010

İÇİNDEKİLER

ONAY	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	iii
ÖN SÖZ	i
İÇİNDEKİLER	ii
KISALTMALAR	v

GİRİŞ	1
OSMANLI-TÜRK SAĞLIK KURUMLARI	6
14.-15. YÜZYILLARDA ANADOLU'DA YAZILMIŞ TÜRKÇE TIP YAZMALARI...7	
16. YÜZYILDA ANADOLU'DA YAZILMIŞ TÜRKÇE TIP YAZMALARI.....11	
VAŞİYYETNÂME-İ KEHĖĖLĖN	14

BÖLÜM I: SES BİLGİSİ	17
I.1. Ünlüler	17
I.1.1. Ünlü değişmeleri	17
I.1.1.1. a>e	17
I.1.1.2. i>e / e>i, é (Kapalı e)	17
I.1.1.3. e>ö	18
I.1.1.4. ı>a	18
I.1.1.5. u>i	18
I.1.1.6. ü>i	18
I.1.2. Ünlü Türemesi	18
I.1.3. Ünlü Düşmesi	18
I.1.4. Ünlü Uyumu	19
I.1.5. Birleşme	19
I.2. Ünsüzler	20
I.2.1. Ünsüz Değişmeleri	20

I.2.1.1. k>ğ Değişmesi	20
I.2.1.2. k->g- Değişmesi	20
I.2.1.3. k>ğ Değişmesi	20
I.2.1.4.ğ>v Değişmesi	20
I.2.1.5. b->v- Değişmesi	21
I.2.1.6. b-> p- Değişmesi	21
I.2.1.7.g>v Değişmesi	21
I.2.1.8. t>d Değişmesi	21
I.2.2. Ünsüz ikizleşmesi	22
I.2.3. Ünsüz Benzeşmesi	22
I.2.4.Ünsüz Düşmesi	23
I.2.5. Hece Düşmesi	23
BÖLÜM II: ŞEKİL BİLGİSİ	24
II.1. YAPIM EKLERİ	24
II.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler	24
II.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler	24
II.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler	25
II.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler	25
II.2. İSİM	25
II.2.1. Çokluk Ekleri: -lar/ -ler	25
II.2.2. İyelik Ekleri	26
II.2.3. İlgî Hali: -uñ, -nuñ, -nñ	26
II.2.4. Belirtme hali: -ı, -n	26
II.2.5. Yönelme hali: -e, -a	26
II.2.6. Bulunma hali: -da, -de	26
II.2.7. Ayrılma Hali: -dan, -den	26
II.2.8. Vasıta Hali: -ıla, -ile	26
II.2.9.Soru Eki: mı	27
II.3 FİİLLER	27
II.3.1. İsim Fiiller	27
II.3.1.1. Bildirme (ihbar/şimdiki zaman “imek fiili”)	27

II.3.1.2. Şart	27
II.3.2. Bildirme ve Haber Kipleri	27
II.3.2.1. Görülen geçmiş zaman	27
II.3.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman	27
II.3.2.3. Geniş zaman	28
II.3.2.4. Gelecek zaman	28
II.3.2.5. İstek	29
II.3.2.6.Şart	29
II.3.2.7.Emir	30
II.3.2.8.Gereklilik	30
II.3.3.BİRLEŞİK SİGALAR	30
II.3.3.1 Hikaye	30
II.3.3.2. Şart	30
II.3.4. FİİLİMSİLER	31
II.3.4.1. Mastarlar	31
II.3.4.2. Sıfat-fiiller (Partisip)	31
II.3.4.3. Zarf -Fiiller (Gerundium)	32
II.3.5. BİRLEŞİK FİİLLER	32
II.3.5.1. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller	32
II.3.5.2. Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller	33
BÖLÜM 3: METİN	36
BÖLÜM 4: DİZİN	84
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	196
KAYNAKÇA	197
ÖZGEÇMİŞ	203

KISALTMALAR

Akt. : Aktaran

Ar. : Arapça.

bk. :Bakınız.

DLT. : Divan-ı Lügat'it- Türk.

Far. : Farsça.

Gr. : Grekçe

H. : Hicri.

krş. : Karşılaştırmız.

Ktp. : Kütüphane.

Lat. : Latince.

M. : Miladi.

Öl. : Ölümü.

s. : Sayfa.

T. : Türkçe.

TDK : Türk Dil Kurumu.

yy. : Yüzyıl.

GİRİŞ

XIII. ve XIV. yüzyıllarda siyasi istikrarsızlığa rağmen Selçuklulardan beri devam eden Anadolu'daki kültür ve fikir hayatının canlılığına dikkat çekmek gerekir. Anadolu beyliklerinin hükümdarları ilim adamlarına gösterdikleri ilgi ve her türlü fikir hareketlerine karşı hoşgörülerini şehirleri birer ilim merkezi hâline getirmekte ve diğer İslam ülkelerinden âlim ve mütefekkirleri kendilerine çekmekteydi. İbn-i Batuta, Anadolu'daki seyahati sırasında ziyaret ettiği hemen her beylikte ilme verilen kıymetten ve ilim adamlarına gösterilen hürmetten sıkça bahsetmiştir. Buralardan gelen âlimler ve müderrisler Osmanlı devlet teşkilatlanmasını ve bütün bilim geleneğinin oluşmasını sağlamışlardır. Osmanlı Devleti'nin ilk yapılanmasında görev alan vezirler ve yöneticiler genellikle âlimler arasından seçilmiştir. Yine Osmanlı Devleti'ne gelen Müslüman âlimler, toplumun sosyal ve entelektüel ihtiyaçları için din, hukuk, astronomi, matematik, tıp ve diğer konulardaki ilk eserlerini vermişlerdir. Diğer bir ifadeyle Osmanlı ilim geleneği; dönemin en ileri kültür merkezlerinden olan İran, Mısır, Suriye, Irak ve Türkistan'da eğitim görmüş ve Osmanlı topraklarına gelmiş olan bilim adamları vasıtasıyla şekil bulmuştur.(Akkuş, 2008; 1)

Türk dilinin Türkçe tıp terimleri yönünden zengin, verimli ve üretken dönemlerinden biri de Eski Anadolu Türkçesi Dönemidir. İslam dünyasında Arapçanın, Hıristiyan Avrupasında Latincenin hakim olduğu ve Orta Çağ Avrupasında bile tıp eserlerinin kendi milletlerinin dilleri ile yazılmasına 16. asırda başladığı halde Türklere bundan en az iki asır evvel başlanmış ve İslam tıp paradigması içerisinde ilk Türkçe tıp eserleri 14. yüzyılda yazılmıştır. Türkçe tıp eseri yazma anlayışına bağlı olarak bu dönemde çoğu Arapça olan tıp terimleri sadeleştirilmiş ve yeni Türkçe tıp terimleri oluşturulmuştur. Osmanlı Döneminde ise Türkçe ser yazmaktan uzaklaşmış, eserler Arapça yazılmıştır. Bu dönemde yazılmış birkaç eser bir yana bırakılırsa bu dönemde yazılmış tıp kitaplarının hemen tamamının Arapça olduğu görülür (Akt. Güven, 2009: 110).

Eski Anadolu Türkçesi Döneminde tıbbi konularda yazılmış eserlerin genel bir tasnifini yapmak ve kesin sayısını söylemek kolay değildir. Ancak bu dönemde yazılan ve doğrudan tıpla ilgili eserlerin sayısının 35- 40 arasında olduğunu, 10-15

civarında eserinse zımnen tıpla ilgili yazıldığını ve böylece yazılan eserlerin sayısının 50 civarında olduğunu söyleyebiliriz. Bu konuda daha önce Vecihe Kılıçoğlu da bir bilgi vermiş ve bu eserlerin sayısının 50'yi geçmeyeceğini belirtmiştir. (Akt. Güven, 2009: 111)

Ebubekir b. Nurullah tarafından yazılmış olan Vaşiiyetnâme-i Keḥḥālîn birçok bakımdan değerlidir. Her şeyden önce göz hastalıklarıyla ilgili olması münasebetiyle tıp terimleri; bitki,organ, alet, hayvan ve hastalık adları bakımından da oldukça zengin bir dil malzemesine sahip olan eserin metninin ortaya konularak bu alanda çalışma yapanların istifadesine sunulması önem arz etmektedir.

Araştırmanın Konusu

Araştırmamızın konusu, Eski Anadolu Türkçesi Dönemi eserlerinden Ebubekir b. Nurullah'ın Vaşiiyetnâme-i Keḥḥālîn adlı eserini çeviri yazı alfabesine aktararak, ses bilgisi, şekil bilgisi, açısından incelemek, gramatikal dizinini ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Cumhuriyet öncesi Türk devletleri döneminden günümüze edebî, dinî, tarihî, felsefî ve bilimsel birçok eser kalmıştır. Bu eserler Türk dili, Türk edebiyatı, Türk tarihi ve Türk kültürü bakımından araştırmacıların sürekli ilgisini çekmiştir. Özellikle 14. yüzyıldan itibaren bilimsel eserlere bir yöneliş söz konusudur. Bu eserlerin bir kısmı telif, bir kısmı da çeviri eserlerdir. Eski Anadolu Türkçesi döneminden başlayarak her alanda yüzlerce Türkçe eserin ortaya konması, Türk dilini bir konuşma ve edebiyat dili olmaktan bilim dili olmaya doğru taşımıştır.

Tüm bunların neticesinde biz de çalışmamızı Milli Kütüphane (Ankara)'de bulunan ve üzerinde herhangi bir çalışma yapılmamış olduğunu gördüğümüz Ebubekir b. Nurullah'ın Vaşiiyetnâme-i Keḥḥālîn adlı eseri üzerinde yaptık.

Araştırmanın Önemi

Tarihin belirli dönemlerinde Türk milletinin dinî inançlarında da birtakım değişiklikler meydana gelmiştir. Haliyle bu değişiklikler dilleri üzerinde de etkili olmuştur. Türkler İslamiyeti kabul ettikten sonra Türkçe üzerinde Arap ve Fars dillerinin de etkisi artmıştır. 14. yüzyıldan itibaren Türkçeye bir yöneliş başladığını

da bilmekteyiz. İşte Türkçeye yönelişin sebeplerinin tespit ve ortaya konulması da ayrı bir önem taşımaktadır.

Kütüphanelerimizde ve kişisel koleksiyonlarda Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait binlerce el yazması eser mevcuttur. Bu eserler üzerinde bazı çalışmalar yapılmıştır. Ancak bu çalışmaların, dönemin eserleri göz önünde bulundurulduğunda, yeterli olduğu söylenemez. Bu eserlerin Arap alfabesinden Latin alfabesine aktararak, dil özelliklerinin incelenmesi Türk dili açısından önem taşımaktadır. Dil açısından değerlendirdiğimiz bu tür yazma eserler, diğer sahalardaki bilim adamları açısından da önemli olmaktadır. Bu eserlerin eski tıp anlayış ve metoduyla oluşturulmaları, Türk tıp tarihiyle ilgilenen bilim adamları için önemli bir kaynak niteliğindedir.

Ebubekir b. Nurullah'ın Vaşiyetnâme-i Keḥḥālīn adlı eseri, 16. yüzyıl tıp bilimini günümüze yansıtması, dönemin dil özelliklerini aktarması ve zengin sözcük hazinesiyle önem taşımaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı; 16. yüzyıl tıp metinleri içerisinde yer alan Ebubekir b. Nurullah'ın Vaşiyetnâme-i Keḥḥālīn adlı eserini gün ışığına çıkarmak, yazıldığı yüzyılla ilgili farklı görüşleri açıklığa kavuşturmak, ses bilgisi ve şekil bilgisi açısından incelemesini yapmak ve dil çalışmaları açısından önemli görülen dizin ve sözlüğünü hazırlamaktır.

Amacımız, Ebubekir b. Nurullah ve Vaşiyetnâme-i Keḥḥālīn adlı esere dikkat çekmek ve Türk dili açısından incelediğimiz eseri bilim dünyasına sunmaktır. Özellikle tıp tarihi açısından önemli bu tür eserlerin son yıllarda, tıp bilim adamlarının dikkatini çekmeleri ve bu eserler üzerine çalışma yapmaları amacımız açısından önem taşımaktadır. Günümüz hastalıklarına ışık tutacak bazı ilaç ve tedavilerin kaynakları bu eserlerde. Üzerinde çalıştığımız Vaşiyetnâme-i Keḥḥālīn adlı eserde dönemin imkanlarıyla göz hastalıkları ve bu hastalıkların tedavi şekilleri hakkında bilgiler verilmesi tıp tarihi açısından önem taşımaktadır.

Kapsam

Eserin Türkiye kütüphanelerinde tek bir nüshasına ulaşılabildi: Milli Kütüphane Ankara, Arşiv No. 06 Mil Yz FB 495/2. Çalışmada; eserin yukarıda zikr edilen nüshası esas alınarak bu nüsha üzerinden çalışma yapılmıştır.

Yöntem

Çalışma; Giriş, İnceleme, Metin ve Dizin bölümlerinden meydana gelmektedir. Giriş bölümünde, Osmanlı dönemi tıp tarihi hakkında bilgi verilmiş olup dönemin önemli tıp yazmaları hakkında da bilgiler verilerek incelenen eserin bu eserler içerisindeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. İnceleme bölümü, ses bilgisi, şekil bilgisi, bölümlerinden oluşmaktadır. Metin bölümü eserin çeviri yazı alfabesine aktarımından oluşmaktadır. Bu bölümde, dil çalışmalarında yaygın olarak kullanılan çeviri yazı alfabesi kullanılmıştır. Her sayfanın başlangıcına sayfa numaraları, her satırın başına satır numaraları yazılmıştır. Kelimelerin metindeki biçimleriyle okunmasına özen gösterilmiştir.

Eser genel olarak harekelidir ancak bazı kelimeler ve sayfalar harekelenmemiştir. Ancak eserde, aynı kelimenin hareke ile gösterilmiş farklı şekilleri ve harekelenmemiş biçimi de yer alabilmektedir. Bu türden kelimelerde metnin orijinaline sadık kalma düşüncesinden hareketle harekeleniş şekillerinin hepsi yazılmış, aynı sözcüğün harekesiz biçimleri ise doğru olduğu düşünülen harekelenişe göre okunmuştur. Harekeli şekilleri olmayan sözcüklerde ise dönemin dil özelliklerine ve ses uyumuna göre hareket edilmiştir.

Metnin dizini oluşturulurken ise öncelikli olarak sözcüğün eksiz kullanışı verilmiştir:

ağrı: Ağrı, hastalık

a. 224a/02, 249a/05, 249b/03, 251a/12

Daha sonra sözcüğün üzerine gelen ekler gösterilmiş; ardından sözcük, bu ekler grup oluşturuyorsa bu grup, sözcüğün ekli halinden hemen sonra verilerek diğer ek sıralamasına geçilmiş olup bunun ardından da kelimenin fiil şekilli kullanımları verilmiştir:

ağrı: Ağrı, hastalık

a.+dan 248b/12

a.+ları 251b/07, 251b/08

a.+nuñ 249b/03

- a.+sın 252b/10
- a.+sına 242a/01
- a.+sından 216a/10
- a. göz a.+larına 251a/10
- a. göz a.+larında 251b/06
- a. göz a.+larından 235a/10, 238a/04
- a. göz a.+larının 252a/08
- a. göz a.+sı 250a/06, 250a/07, 250a/07, 252a/10, 252b/06
- a. göz a.+sına 249a/01
- a. göz a.+sından 252b/04
- a. göz a.+sının 250a/11, 250b/02
- a. göz a.+sını 253a/04
- a. göz a.+sıyla 250a/06
- a. gözün a.+sında 250a/04
- a. göz a.+sunun 249a/01
- a. issi a.+ları 251b/07
- a. kuru göz a.+ların 253a/07
- a.-miş ol- 223b/11
- a.+sın gider- 216b/08

Çalışma sonunda yararlanılan kaynakların yer aldığı bibliyografya bulunmaktadır.

OSMANLI-TÜRK SAĞLIK KURUMLARI

Osmanlılar dönemi sağlık kurumlarına gelmeden evvel Türk tarihi içerisinde Osmanlıya kadar olan dönemde sağlık kurumlarına da bakmakta fayda vardır kanaatindeyiz. Türk tarihi içerisinde sağlık hizmetlerini ve müesseselerini çok eski dönem ve bölgelere indirgemek mümkündür. Türkistan boylarında hastaların tedavi edildiğini bunun öncelikli olarak hastaların diğer çadırlardan ayrı bir çadıra konulduğunu ve orada iyileşinceye veya ölünceye kadar kam denilen kişilerin gözetimi altında tedavilerinin yapıldığı anlaşılmaktadır. Öyle ki bu çadırların hasta çadırı olduğu çadırın önüne konan bir mızrak ya da dikilen bir mızraktan anlaşılmaktadır. İslam tarihinde ise ilk darü'l-merza, Emevi Halifesi I. Velid tarafından H.86 M. 706 tarihinde Şam'da kurulmuştur. Yine Emeviler devrinde Fustat'ta Zükakü'l-Kanadil Bimaristanı yapılmıştır. Abbasiler devrinde Bağdad ve Mekke'de bimaristanlar kurulmuştur bundan sonra da Türk tarihinde pek çok sağlık kurumu kurulmaya devam etmiştir. Mısır'da, Bağdad'da, Halep'te, Şam'da, Kahire'de, İskenderiye'de, Nişabur'da, Rey'de, Silvan'da ve daha birçok şehirde bimaristanlar tesis edilmiştir. Selçuklular döneminde ise Türk tıp terminolojisinde hasta bakılan yere genellikle "Şifahane" veya "Maristan" denilmiştir. Maristan kelimesi Farsça kökenli olup sıhhat yeri bimar ise sıhatsız anlamına gelmektedir. Bu arada "Darüşşifa" hem Selçuklu hem Osmanlı döneminde kullanılan bir terimdir. Darüşşifalar arasında tek tek kurulanlar olduğu gibi başka bir konuda eğitim veren ve başka tür binalarla bitişik olanlarda vardır. (Ay, 2002: 320)

Bugünkü bilgilere göre Anadolu'da kurulan ilk sağlık kurumu Danişmendoğlu Mehmet tarafından yaptırılan Niksar Darüşşifası'dır. Bunu 1206 tarihinde Kayseri'de yapılan Darüşşifa ve Tıp okulu izlemiştir. Yine bunu Selçuklu sultanları veya umerası tarafından kurulan Sivas Darüşşifası, Sultan Alaeddin Keykubat tarafından yaptırılan Alaeddin Darüşşifası ile Kemaleddin Şadi Bey ve Aksaray Darüşşifaları, Çankırı Darüşşifası, Akşehir Darüşşifası, Kastamonu Maristanı, Tokat Pervane Bey Darüşşifası, Erzurum, Erzincan Darüşşifaları ile Mardin Maristanı ve Anadolu Selçuklularının tarihe Karıştığı 1308 yılında biten Amasya Darüşşifası izlemiştir (İzel, 1999: 485).

Adlarını sıraladığımız Selçuklu sağlık kurumları Osmanlı döneminde de halkın hizmetine açık tutulmuş olup halka sağlık hizmeti vermiştir. Osmanlılar aldıkları Bizans kentlerinde bu eski örneklere uygun sağlık tesisleri kurmuşlardır. Bunlardan ilki 1399'da açılan Bursa Yıldırım Darüşşifasıdır. Bunun XV. yüzyılda II. Murat tarafından kurulan Edirne Leprozöri'si, İstanbul'da Fatih Darüşşifası, II. Beyazıt tarafından yaptırılan Edirne Darüşşifası; XVI. yüzyılda Karacaahmet Leprozerisi, Haseki Bimarhanesi, Manisa Bimarhanesi, Süleymaniye Darüşşifası ve Tıp Medresesi, Toptaşı Bimarhanesi, XVII. yüzyılda Sultanahmet Darüşşifası; XIX. yüzyılda açılan askeri hastaneler ile Gureba hastanesi izlemiştir (İzel, 1999: 488).

Tüm bunların neticesinde diyebiliriz ki Osmanlı fethettiği yerlerde insan sağlığını ön plana çıkarmış ve fethedilen bu yerler adeta birer sağlık merkezi haline getirilmiştir.

14.-15. YÜZYILLARDA ANADOLU'DA YAZILMIŞ TÜRKÇE TIP YAZMALAR

Mürşid

Muhammed bin Mahmud Şirvânî tarafından 1438 yılında yazılmış olan eser, göz hastalıklarıyla ilgilidir. Göz hastalıkları üzerine Osmanlı tıbbının en kapsamlı kitabı olarak değerlendirilmekte olup eser üç bölümden oluşmaktadır. Eser Ali Haydar Bayat ve Necdet Okumuş tarafından yayımlanmıştır (Bayat-Okumuş, 2004).

Edviye-i Müfrede

1387'de İshak bin Murad tarafından yazılmış olup tarihi bilinen ilk Türkçe tıp eseri olduğu ifade edilmektedir. Eser dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde alfabetik sırayla tek başlarına ilaç olarak kullanılan çeşitli maddeler, ikinci bölümde uygulamalı tıba yönelik bilgiler, üçüncü bölümde çeşitli ilaçların terkipleri ve dördüncü bölümde Arapça – Farsça – Türkçe terimler sözlüğü bulunmaktadır. Edviye-i Müfrede Mustafa Canpolat ve Zafer Önler tarafından yayımlanmıştır (Canpolat- Önler 2007).

Kâmilü's-Sınâ'a

Ali bin Abbas'ın aynı adı taşıyan eserinin bir tercümesidir. Sağlık bilgisi ve hastalıkların tedavisi üzerine olan ikinci kısmının üçüncü makalesinin otuz dördüncü bölümüyle dördüncü makalesindeki ülserler çiçek ve kızamığa dair beşinci bölümünün bir parçasını ihtiva eden bir tercümedir (Bayat, 2003: 246).

Kitâb-ı Hülâsâ der İlm-i Tıbb

Hekim Bereket'in doğrudan doğruya Türkçe yazdığı bir eserdir. Tıpla ilgili kısa bir teorik bilgiden sonra, Antik Çağdan beri gelenek haline gelen yöntemle baştan ayağa bütün hastalıklardan bahsedilmektedir. Eser, yirmi yedi bölümden oluşmakta olup eserde bilgiler şematik olarak verilmiştir (Süveren-Uzel 1988:9).

Kitâbü'l-Müntahab fi't-Tıbb

Eser, 823/1420 yılında yazılmıştır. Çelebî Mehmed dönemi hekimlerinden Abdulvehhab bin Yusuf ibni Ahmed el-Mârdânî tarafından yazılmış olan eser Osmanlı Sarayına takdim edilen ilk tıp kitabı olarak kabul edilmektedir (Bayat, 2005).

Mecmuâtü'l-Fevâ'id

Eser, Hekim Beşir Çelebi tarafından 1436 yılında Karamanoğlu İbrahim Bey adına yazılmıştır. Dâhilî hastalıklarla ilgili olup otuz bölümden oluşmaktadır (Süveren-Uzel, 1988:138).

Müntahâb-ı Şifâ

Dönemin en önemli hekimlerinden Hacı Pasa olarak anılan Celaleddin Hızır'ın eseridir. Türkiye kütüphanelerinde birçok nüshasının bulunuşu çağının tanınan ve yaygınlık kazanan eserlerinden olduğunu göstermektedir. Müntahâb-ı Şifâ Zafer Önler tarafından yayımlanmıştır (Önler, 1990 – Önler, 1999). Hacı Paşa, Arapçadan Türkçeye çevirdiği Müntahâb-ı Şifâ adlı eserini daha da kısaltıp Teshil adını vermiştir. Teshil üzerine Zikri Turan bir doktora çalışması yapmıştır (Turan, 1992).

Terceme-i Müfredât-ı İbni Baytar

Ortaçağın en büyük botanikçisi ve eczacısı İbnü'l-Baytar'ın Câmi'ü'l-Müfredâtü'l- Edviye ve'l-Agdiye adlı eserinin Aydınoglu Umur Bey adına yapılan tercümesidir (Bayat, 2003:245).

Tervihü'l-Ervah

Tervihü'l-Ervah, Ahmedî (1334?-1413) tarafından kaleme alınmış olup mesnevî şeklinde manzum bir tıp eseridir. Eserde birinci kısımda anatomi ve patoloji hakkında bilgiler verilmiş olup ikinci kısımda ise hastalıklar ve tedavilerinden bahsedilmiştir (Süveren-Uzel,1988:132). Eser üzerinde Osman Özer, doktora çalışması yapmıştır (Özer, 1995).

Tıbb-ı Nebevî

Germiyanlı hekim ve şair Ahmedî Dâî tarafından yapılmış bir tıbb-ı nebevî tercümesidir. II. Murad'ın vezirlerinden Timurtaşpaşazade Gazi Umur Bey adına çevirilmiştir (Şehsuvaroğlu, 1984:62). Eser üzerinde Önder Çağırın bir doktora çalışması yapmıştır (Çağırın 1992).

Tuhfe-i Mübârizî

Eser, hekim Bereket tarafından İbni Sinâ'nın Kanun'u esas alınarak yazılmıştır. Önce Lübâbü'n-Nühab adıyla Arapça olarak yazılmış eserin Türkçe çevirisidir. Hekim Bereket kitabının mukaddimesinde eserini, İbni Sinâ'nın Kanun kitabındaki bazı bölümlerden seçmeler yaparak düzenlediğini söyleyerek bitkiler, tedavi ve ilaç hazırlama hakkında kendi deneyimlerini de eklemiş ve her bölümün daha iyi anlaşılabilmesi için ayrıca daireler çizmiştir. Eser üzerinde Binnur Erdağı tarafından doktora çalışması yapılmıştır (Erdağı, 2000).

Zâhire-i Murâdiye

1437 yılında Sultan II. Murat adına Mü'min bin Mukbil Sinobî tarafından yazılmıştır.Eser, üç bölümden oluşmuş olup eserin birinci bölümünde baş ve göğüs hastalıkları, ikinci bölümünde karaciğer, bağırsak, dalak hastalıkları üçüncü bölümde

ise genel tedavi yöntemleri verilmiştir. Eser üzerinde Hüseyin Demir yüksek lisans çalışması yapmıştır (Demir, 2002).

Yâdigâr-ı İbn-i Şerif

Araştırmacıların üzerinde fikir birlikteliği sağladıkları 15. yüzyılın önemli tıp ürünlerinden biri de Yâdigâr-ı İbn-i Şerif'tir. Eserin Timurtaşpaşazade Gazi Umur Bey için (1421-1428) Bursa'da yazıldığı tahmin edilmektedir. İbn-i Şerif, bu kitabı yazarken İbn-i Sina (980-1037) ve İbn-i Baytar'dan (1197-1248) yararlanmışır. Eser üzerinde Paki Küçüker, bir doktora çalışması yapmıştır (Küçüker, 1994).

Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb

Hulâsa-i Tıbb adlı eser Cerrâh Mes'ûd tarafından 15. yüzyılda yazılmış önemli bir cerrâhnâmedir. Eser bazı kaynaklarda 14. yüzyıl olarak gösterilse de Cerrâh Mes'ûd 15. yüzyılın ikinci yarısında yaşamış ve çevirisini de bu dönemde yapmıştır. İlhan Uçar eser üzerinde bir doktora çalışması yapmıştır (Uçar, 2009).

Miftâhü'n-nûr ve Hazâinü's-Sürûr

Mü'min bin Mukbil Sinobî tarafından Çandarogullarından Kötürüm Bayezid Beyoğlu İsfendiyar Bey adına yazılmışır. Anatomi, hijyen ve göz hastalıklarıyla bu hastalıkların tedavileri anlatılmaktadır. Eserde cerrahî müdahaleler de anlatılmaktadır. Eser üzerinde Mehmet Ünal Şahin tarafından doktora çalışması yapılmıştır (Şahin, 1994).

Tuhfe-i Murâdî fi İlm-i Cevâhîr

14.yüzyılın sonlarıyla 15.yüzyılın ilk yarısında yaşamış hekim Muhammed bin Mahmud Şirvânî tarafından yazılmış olup Osmanlı hükümdarı II. Murat'a sunulmuştur. Eserin konusunu değerli taşlar, güzel kokular, tıp ve cinsel gücü artırıcı nesnelere oluşturmaktadır. Eser Mustafa Argunşah tarafından yayımlanmıştır (Argunşah, 1999).

Kemâliyye

Muhammed bin Mahmud Şîrvânî tarafından yazılmıştır.. On bir bölümden oluşan eserin ilk sekiz bölümü baştan ayağa kadar çeşitli hastalıkları, dokuz ve onuncu bölümleri şerbet ve macunların faydalarını, son bölüm ise deontolojik kuralları hakkında bilgi vermektedir.. Eser Muhammet Yelten tarafından yayımlanmıştır (Yelten, 1993).

Sultâniye

Eser, Muhammed bin Mahmud Şîrvânî'ye ait olup on dört bâbdan oluşmaktadır. Eserde çeşitli mizaç sahiplerinin nasıl beslenmesi gerektiği, dört mevsimde nelerin yenilip içilmesi ve nasıl giyinilmesi gerektiği, gıdaların tasnifi, yemek zamanı, sağlığı korumak için yapılması ve yapılmaması gerekenler, göz ve kulak sağlığının korunması için yapılması gerekenler vb. birçok konuda çeşitli bilgiler verilmektedir. Ferhat Kurban'ın eser üzerinde yüksek lisans çalışması bulunmaktadır (Kurban, 1990).

Kitâbü'l-Mühimmât

Müellifi bilinmemekte olup, on farklı tıp kitabından tercüme yoluyla yazılmıştır. Eser, iki ana bölümden oluşmuş olup bazı hastalıkların teşhis ve tedavisinin anlatılmasının yanında birçok kitap ve hekim adının yer aldığı önemli bir eserdir. Kitâbü'l-Mühimmât Sadettin Özçelik tarafından yayımlanmıştır (Özçelik, 2001).

16. YÜZYILDA ANADOLU'DA YAZILMIŞ TÜRKÇE TIP YAZMALARI

Alâim-i Cerrâhîn

XVI. yüzyılın ilk yarısında İbrahim bin Abdullah tarafından yazılmış önemli bir eserdir. Eser Çintar adlı Yunanca cerrahi kitabının tercümesi olması yanında Türk tıp üstadları Hacı Paşa, Sabuncuoğlu, Şîrvanlı, Akşemseddin'den ilaç terkiplerini de içerir (Bayat, 2003:258). Cerrah İbrahim Batıdaki çağdaş yayınlarla karşılaştırıldığı zaman elde taşınan ateşli silah yaralarından ve tedavilerinden ilk bahseden

yazarlardan biridir. Bu da cerrahi tarihi bakımından önemlidir (Adivar, 1991:62). Eser üzerinde Prof. Dr. Nuran Yıldırım'ın birçok çalışması vardır.

Şerh-i Mucizü'l-Kânûn

XVI. yy. hadis, tefsir, belâgat âlim ve ediplerinden biri olan Muslihiddîn Mustafâ bin Şaban Sürûrî (897-969/1492-1562) tarafından kaleme alınmış tıbbî bir eserdir (Güleç, 2001: 8). *“Tıp sahasında, asırlar boyunca bizde ve dışarıda okutulan İbni Sinâ'nın, yaklaşık bir milyon kelimelik büyük bir tıp ansiklopedisi olan, bütün eski tıp ile Müslüman tıbbını ihtiva eden meşhur Kanun isimli kitabının bir bölümünü tercüme ve şerh etmiştir. Şehzade Sultan Mustafa'nın doktorlarından birinin bir ilaç tarifini öğrenmek istemesi üzerine bu eserin önemini şehzadeye anlatan müellif, şehzadenin emriyle Türkçe açıklamalı bir şekilde tercüme eder (Güleç 2001:11).*

Terceme-i Risâle-i Bihcın

Muslihü'd-dîn Mustafâ bin Şaban Sürûrî (897-969/1492-1562) tarafından yapılmış bir başka tercümedir. “Tıp ile ilgili olan bu eserini, diğer eserlerinde olduğu gibi çevresindekilerin ısrarı sonucu tercüme etmiştir. Eserin müellifi Nurullah adında birisidir ve yirmi yıla yakın Hind diyarında kalmış ve oranın en meşhur hekimleriyle görüşmüştür. Eserin aslı Hintçedir ve Türkçeye Farsça tercümesinden çevrilmiştir (Güleç, 2001:12).”

Terceme-i Zahîre-i Harzemşâhî

Ebu İbrahim Cürçânî'nin Zahire-i Harzemşâhî adlı eserinin Ebu'l-Fazl Mehmed bin İdris bin Hüsâmeddin Defterî (öl. 982/1574) tarafından yapılan tercümesidir. Eser 455 varak olup her sayfasında 19 satır bulunmaktadır.

Mecmâü'l-Mücerrebât

Necmeddîn Mahmud bin İlyas eş-Şirâzî'nin El-Havî fî İlmi't-Tedâvî adlı eserinin tercümesidir. Eser Ahmed bin Bâlî tarafından tercüme edilmiştir (Tahir Efendi, 1975:197).

Terceme-i Mâlâ Yeseu't-Tıbbu Cehlehû

Sultan Üçüncü Murad zamanında Osmanlı Divân-ı Âlî kâtiplerinden Hasan ibni Abdurrahman Efendi tarafından Havli Yusuf bin İsmail bin İlyas el-Ketbî (H.754-M.1353)'nin aynı adlı eserine bazı ilâvelerle yapılan bir tercümedir.

Menâfiü'n-Nâs

1566 yılında tamamlanan eser Hekim Nidâî tarafından kaleme alınmış olup II. Selim'e sunulmuştur. Eser toplam 60 bâb üzerine düzenlenmiştir. Eser üzerinde Sadettin Özçelik doktora çalışması yapmıştır (Özçelik, 1990).

Rebü's-Selâme

Nidâî tarafından kaleme alınmış eczacılıkla ilgili bir eserdir.

Dürr-i Manzum

Nidâî'nin 1567 yılında tamamlayarak II. Selim'e sunduğu manzum tıp kitabıdır.

Kâmusü'l-Hikme ve't-Tıbb

Eserin mütercimi ve müstensihi bilinmemektedir. Dilinden bir dereceye kadar 16. yüzyıla ait olduğu tahmin edilen (Adıvar 1991:117) oldukça hacimli bir eserdir. *“İlk bakışta sadece tıbbı ait gibi görünen bu garip kamusun yazarı, İbni Baytar ve Kamusü'l-Hikme adlı eserlerdeki maddeleri kolay bulabilmek için elifba sırasıyla tertip ettiğini söylemesine göre, bu iki eserden bir derleme yapmış olacaktır. Elifba sırasıyla tıbbi madde başları gidip dururken birdenbire araya adi lügatler, felsefî deyimler, Hişâmiya, Yakubiye tarikatları, güneş ve ay tutulmaları, hatta vefkler girmektedir (Adıvar 1991:117).”* Adıvar eserin Veliyüddin Efendi (Süleymaniye Ktp.) 2527 numarada kayıtlı nüshası üzerinde durmuştur.

Terceme-i Müfredât

Abdurrahman bin Yusuf Aksarâyî (öl. 950/1543) tarafından İbni Baytar'ın aynı adlı eserine yapılan tercümedir. Eserin tespit edebildiğimiz tek nüshası Kılıç Ali

Paşa (Süleymaniye Ktp.) 4/716 numarada kayıtlıdır. Eser nesih hatla yazılmış 137 varaktır.

Vaşiyyetnâme-i Keḥḥālīn

Dönemin tıpçlarından olduğunu düşündüğümüz Ebubekir b. Nurullah'ın gerek hayatı gerek doğum yeri hakkında incelediğimiz birçok kaynakta herhangi bir bilgiye rastlanamamıştır. Üzerinde çalışma yaptığımız eserde, M.S. 129-201 yılları arasında yaşadığı düşünülen Cālīnūs'tan alıntı yaptığı göz önüne alınırsa, Ebubekir b. Nurullah'ın bu konuda yeterli tıp bilgisine sahip olduğunu söylemek mümkündür: “Cālīnūs kavlince ṭabaḳa yididür biri mültaḥime biri ḳarniyye biri ‘inebīyye biri ‘ankebūtiyye biri ŧekebiyye biri miŧmiyye biri ŧulbiyye (211b/12- 212a/01)”.

Yine eserinden anlıyoruz ki Ebubekir b. Nurullah, M.S. 980-1037 yıllarında yaşadığı bildirilen Arap hekimi Ebū Ālī Sīnā'nın Kanun adlı eseri hakkında da bilgi sahibidir: “Ebū Ālī Sīnā eydür zifdiḳ ḳanı eyü degildür (230a/11)”.

Daha önce üzerinde herhangi bir çalışmanın yapılmadığını düşündüğümüz Vaşiyyetnâme-i Keḥḥālīn adlı eser Ebubekir b. Nurullah tarafında yazılmıştır. Eserden yola çıkıldığı taktirde eserin yazarı ve yazılış tarihi hakkındaki bilgilerden sadece eserin yazarını eserin başlığının geçtiği kısımdaki sütunlarda yazılan yazıdan görmekteyiz. Ancak eserin tarihi hakkında eser içerisinde herhangi bir bilgi bulunmamaktadır. Eseri bulduğumuz Ankara Milli Kütüphane Kataloğu'nda eserin İstinsah tarihi olarak 1572 (H. 980) tarihi kaydedilmiştir. Eser Milli Kütüphane Yazmalar Koleksiyonunda (Arşiv Numarası 06 Mil Yz FB 495/2) 200b-245a yaprakları arasındadır. Eserin yazı türü Nesih olup 12 satır olarak Çapa Filigranlı kağıda yazılmıştır.

Eser, kırk beş varaktan ibaret olup nesih yazı türünde harekeli olarak yazılmıştır. Ancak eserde üç varak harekesiz olarak yazılmıştır. Harekesiz olarak yazılan kısımlarda hat (yazı) ve imla değişmektedir. Bu da eserin istinsah edildiği düşündürmektedir. Eser göz hastalıkları üzerine yazılmış olup besmele ile başlamaktadır. Ardından eserde anlatılanlar ilk sayfada kısaca özetlenmiştir: “bāb bu

maḳalāt müstaḳıldür toḳuz bâb üzerine gözüñ nihādını ve teşrîhini ve ḥastalıklarını daḥı edviyelerinde fi' lini ve edviye-(y)i müfredini bildirür val'lahu a' lem bâb-ı evvel gözüñ nihādını bildirür ikinci gözüñ teşrîhini bildirür üçüncü gözüñ mizācı beyānındadır dördüncü gözüñ ḥastalıklarını bildirür beşinci ḥastalığını ve ' ilācını ve uşūlını bildirür altıncı gözüñ ḳavlini ve fi' lini bildirür yedinci edviye-(y)i müfredini bildirür bi-tamāmısa sekizinci gözüñ edviyelerin nice iderler anı bildirür toḳuzuncı ḥıfz-ı tedbîrinde bildirür (210b/2-3-4-5-6-7-8)".

Daha sonra gözün tabakaları hakkında bilgi verilmektedir. Bu bilgilerden gözün yedi tabaka ve üç rutubetten oluştuğunu görmekteyiz. Eserde göz renkleri ve bunlar hakkında bilgilerin yanında basit ilaç yapımları hakkında da bilgilere rastlamaktayız.

Tüm bunlarda sonra eserimizin adeta gelişme bölümünü oluşturduğunu söyleyebileceğimiz göz kapağı üzerine düşen hastalıkları ve bunların tedavi yollarını anlatmaktadır. Göz kapağı hastalıkları otuz iki bâb olarak verilmiş olup her bâbda bir hastalık anlatılmıştır. Burada dikkatimizi çeken iki husus olmuştur. Bunlardan birincisi Ebubekir b. Nurullah'ın hastalıklara verdiği bâbların sıralamasında altıncı bâbdan sonra on iki on üç şeklinde sıralayarak vermiştir. Bunun bilinç dışı bir hata olduğunu düşünmekteyiz. Biz de metni çevirirken Ebubekir b. Nurullah'ın bâb sırasına göre verdik. İkinci dikkatimizi çeken nokta ise hastalık isimlerin verililiydi. Zira Ebubekir b. Nurullah önce hastalık isimlerinin otuz ikisinin de adlarını sırayla vermiş ardından bâblar halinde bu hastalıkları ve tedavi yollarını açıklamıştır. İşte bu noktada açıklanan bazı hastalık isimlerinin önceden verilen hastalık isimleriyle uyuşmadığını gördük.

Eserin son bölümü ise göz akına gelen hastalıkları bildirmektedir. Ve burada hastalık sayısı on üç olarak verilmektedir. Ancak eserde bu hastalıklardan sadece üç tanesi hakkında bilgi verilmiştir: "bu maḳalāt daḥı ṭabaḳa-(y)ı mültahimeye 'arız olan marāzları bildirür evvelā ṭabaḳa-(y)ı mültahimeye 'arız olan emrāz on üçdür remed, ṭarfe, zūfra, intifāḥ cesāḥeke sebel, vadaḳa, dem'a, debile, tūşe, laḥm-i zāyid, ḥelāl, ferter (248b/7-8-9)".

Eserde özellikle insan bünyesinde mevcut dört ana unsur olan (kan, balgam, sevda, safra) maddelerinden birçok defa bahsedilmiştir.

Eski anlayışa göre evreni oluşturan dört temel maddenin (anâsır-ı erbaa) karşılığı olarak insan bünyesi de dört ana ögeden oluşur. Hava, toprak, su, ateş (anâsır-ı erbaa) maddelerinin karşılığı olarak insan bünyesinde kan, sevda (kara safra), balgam ve safra (öd) bulunmaktadır. Bu dört maddeden hava ile kan, toprak ile sevda, su ile balgam, ateş ile de safra birbirlerinin karşılığı olarak görülmektedir. Bu dört maddeden her birine hilt, bunların karışımı olan bünyeye ise mizac (karışım) denilmektedir. Her insanda bu karışım oranları farklıdır. Bu farklılık bünyenin niteliğini belirler. Bu maddelerden hangisi baskınsa bünye (mizac) o adla adlandırılır: demevî (kanlı), safravî (safralı), balgamî (balgamlı, plegmatik), sevdavî (sevda, sinirli). Ayrıca bu dört maddeden her biri soğuk, nemli, kuru, yaş olmak üzere dört özellikten ikisine sahiptir. Bunlar şöyle gösterilebilir:

Anâsır-ı Erbaa	Ahlât-ı Erbaa	Özelliği
Hava	kan	har u ratb (sıcak, nemli)
Toprak	sevda	barid ü huşk (soğuk, kuru)
Su	balgam	barid ü ratb (soğuk, nemli)
Ateş	safra	huşk ü har (kuru, soğuk)

İşte sağlıklı olma bu dört temel maddenin bünye özelliğine göre dengede olma durumudur. Bu dengenin herhangi bir nedenle bozulması hastalık denen olgu olarak ortaya çıkar. Tedavi, çeşitli ilâç ya da değişik yöntemlerle bünyedeki eksik ve fazla olanı dengeye getirmek, bozulan dengeyi yeniden kurmak işidir. (Türkmen, 2006; 22-23).

Eser, Türkçe olarak yazılmış olup bunun yanında eserde Arapça, Farsça ve diğer dillerin de etkisini görmekteyiz.

Eser, tüm bu anlatılan tedavi yollarının hastalara şifa olması temennisiyle bitirilmiştir: “şifâ hâşıl ola bi-‘avni’llahi tebâreke ve ta‘âlâ temmet (254b/11-12)”.

BÖLÜM I: SES BİLGİSİ

I. SES BİLGİSİ

I.1. ÜNLÜLER

I.1.1. Ünlü değişimleri

Türkçede gerek söz köklerinde, gerekse eklerde bulunan bazı ünlüler çeşitli değişimlere uğramıştır. Bu değişiklikteki sebebin neden kaynaklandığı kesin olarak tespit edilememiştir. Türkçenin çeşitli saha ve lehçelerinde gördüğümüz değişiklikleri üzerinde çalıştığımız “Vaşiiyetnâme-i Keḥḥālīn”de görmekteyiz. Metnimizde gördüğümüz belli başlı ünlü değişimleri şöyle oluşmuştur:

I.1.1.1. a>e

yine<yene<yana “yine” (DLT, IV, 740); yine 222b/02

I.1.1.2. i>e / e>i, é (Kapalı e)

Metnimizde kapalı e bulunup bulunmadığını kesin olarak söylemek mümkün değildir. Metnimizde aynı kelime hem e’li hem i’li şekliyle yazılmıştır. Ancak çok fazla değildir. Metinde bunlar için ayrıca bir é (kapalı e) şekli gösterilmemiş, metindeki şekline sadık kalmıştır.

yedi (210b/12) yidi (215b/03)

yer (216a/11) yir (217b/12)

eyle-r (219b/04) iyle-r (245b/02)

Bugün “e” olup da metnimizde “i” olarak gösterilenler şunlardır:

biş<beş biş 229a/10

biyâz<beyaz biyâza 221b/11

biz<bez biz 252a/01

di-<de- dirler 211a/02

gice<gece gice 222b/08

girü<geri girü 217b/08

iriş-<eriş- iriše 227a/02

it-<et- bâḫıl iteydi 229a/03

vir-<ver vireler 233a/01

yi-<ye- yimekten 224a/09

yidi<yedi yidi 215b/03

yir<yer yir 217b/12

yitiş-<yetiş- yitişmez 250a/01

Metnimizde e şeklinde geçen ancak bugün i ile yazılan bir kelime de vardır:

eyü<iyi eyü 230a/11

I.1.1.3. e>ö

eyle<öyle eyle 213a/02

I.1.1.4. ı>a

ağaç< yığaç “ağaç” (DLT, IV, 780) kara ağacı 240b/09

I.1.1.5. u>i

içün<uçun “için” (DLT, IV, 682) anuñ içün kim 225a/07

I.1.1.6. ü>i

Eski Türkçede bazı kelimelerde gördüğümüz *ü* ünlüsü batı Türkçesinde *i*'ye dönüşmüştür:

bit-<büt- “oluşmak, gövermek, yetişmek, büyüme.” (DLT, IV, 126) biter 228b/12

I.1.2. Ünlü Türemesi

Ünlü türemesine metnimizde kelime ortasında rastlamaktayız:

artuğırak 213b/08; azırak 214b/02

Yabancı kökenli olup da ünlü türemesi olan kelimeler de vardır:

aşıl 224a/01; ğayri 221b/12; zikir 239a/09

I.1.3. Ünlü Düşmesi

Metnimizde ekleşmeyle kelime ortasında ünlü düşmesi tespit edilmiştir:

ağız ağızı 246a/06

burun burnuna 237a/03

devir-- devrilür 250a/02

tohum tohmı 222a/09

zaħım zaħmıla 253b/11

I.1.4. Ünlü Uyumu

Eski Anadolu Türkçesinin önemli ve belirgin özelliklerinden birisi de yuvarlaklaşma hadisesidir. Ancak incelediğimiz metnimizde yuvarlaklaşma da bir ikilik söz konusudur. Bazı kelimeler hem düz hem yuvarlak olarak geçmektedir:

ķurı ~ ķuru

ķurı ķurı 238a/02

ķuru ķuru 227b/02

ķurı- ~ ķuru-

ķurı- ķurıya 230b/02

ķuru- ķuruyup 252a/02

ķurıd- ~ ķurud-

ķurıd- ķurıda 246b/02

ķurud- ķurudalar 222b/05

şarı ~ şaru

şarı şar(ı)dan 252a/01

şaru şarusı 222a/07

I.1.5. Birleşme

Ünlü ile biten bir kelimedenden sonra ünlü ile başlayan bir kelime geldiği zaman ünlülerden birisi düşerek birleşme meydana gelir. Metnimizde de bunun örnekleri şöyle oluşmuştur:

ancak <an-ca+ok   ancak 230b/07

böyle <bu+öyle   böyledür 220a/12

nesne <ne+ise+ne   nesnedendir 240b/12

şol <uş+ol   şol 213b/12

şöyle <şu+eyle   şöyle 224a/05

kimesne <kim+ise+ne   kimesne 238a/11

kimsene <kim+ise+ne   kimsene 214b/11

I.2. ÜNSÜZLER

I.2.1. Ünsüz Değişmeleri

Metnimizdeki ünsüz değişimine örnek olacak kelimeler şöyledir:

I.2.1.1. k>ğ Değişmesi

çanağa 222b/02; kabağuş 219b/11; ; panbuğ 247b/07; oğlân yatağına 211a/06

I.2.1.2. k->g- Değişmesi

Eski Türkçedeki kelime başındaki bazı k- sesleri Batı Türkçesine geçince g-‘ye dönmüştür. Metnimizde imlada k- ile g‘yi ayırt edecek hiçbir özellik yoktur. EAT‘nin bazı metinlerinde g-‘yi ayırabilmek için kefin altına veya üstüne üç nokta konmuştur. Got harfleri ile yazılmış bir kısım EAT metinlerinden k- ile g-‘nin yazılışlarını ayırt etme imkanı doğmaktadır. Bugün bu kelimelerin birçoğu Anadolu ağızlarında yine g- ile söylenmektedir. (Argunşah; 1999;58)

kicik>gicik gicikdür 235a/06

kölge> gölge gölgede 223a/03

köyün-> göyün- göyünmesini 220a/10

köz>göz göz 211a/08

I.2.1.3. k>ğ Değişmesi

Eski Türkçede kelime başında ħ sesi yoktur. Bugün ħ ile başlayan bazı kelimeler Eski Türkçe devresinde k ile yazılmaktaydı. EAT‘de de bu k sesi aslını korumuştur. (Sevinçli:2007;70)

kanķısı 249a/09

ħatun <kanatun ħatun 233a/02

Bunun yanında kelime içinde ve sonunda k>ğ değişimi sıkça görülmektedir:

daħı daħı 210b/03

Hece sonunda : (ak-> aħ-)

aħşâm aħşâmdan 238a/09

I.2.1.4.ğ>v Değişmesi

şovu-<şoğuş- “ soğuşmak”

şovuyınca 226a/09

şovud-<şoğuş- “ soğuşmak”

şovudalar 240a/02

şovuk<şoğuş “ soğuşuk”

şovukdur 213b/07

I.2.1.5. b->v- Değişmesi

bar > var vardur 211a/07

bir- > vir- vireler 233a/01

I.2.1.6. b-> p- Değişmesi

barmak barmağıla 230b/01

bıñar bıñarına 233b/11

purçağ < burçağ purçağı 245a/07

I.2.1.7. g>v Değişmesi

Türkçede kelime ve hece sonuyla, kelime ortasında hece başındaki g'ler v şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bilhassa yuvarlak vokal bulunduğu zaman bu değişme görülüyor. Ayrıca bu g'lerin y yada ğ şeklinde telaffuz edildiklerini de biliyoruz. Bugün yazı dilimizde yumuşak ğ, yahud v şeklinde geçen veya iki şekilde telaffuz edilen g'ler, metinlerimizde kendini muhafaza etmektedir (Timurtaş: 2005; 70).

gögercin gögercin kanı 228b/10 “güvercin kanı”.

I.2.1.8. t>d Değişmesi

Eski Türkçede kelime başında d- sesi bulunmaz. EAT.nin ilk metinlerinde kendisinden sonra gelen ince ünlü alan kelime başı t-'lerinin büyük bir kısmı d-'ye dönerken, kalın sıradan ünlü alan t-'lerin bir kısmı da d-'ye dönüşmüştür. Bu değişme daha sonraki dönem metinlerinde de görülmektedir. (Argunşah; 1999; 58)

Metnimizde kelime başında Eski Türkçede olduğu gibi “t” sesini koruyan örneklerimiz şunlardır:

tağ< dağ tağ 230b/07

tağıl-< dağıl- tağılup 214a/02

tamar < damar tamarlar 213b/01

taamlad-< damlat- taamladup 23a/02

taş < daş taşlar 222b/01

tokun-< dokun- tokuncağ 247a/01

tolay-< dola- tolayalar 247b/05

tolaş-< dolaş- tolaşmışdur 212b/02

tolu< dolu tolu dānesi 225b/02

turağ< durak turağını 210b/08

ton< don pāk tonlar 243b/03

tonuḡ < donuk tonuḡ ol- 229a/02

ṭolandur-< dolandır- ṭolanduralar 247b/03

Metnimizde kelime başındaki “t” sesinin aynı zamanda “d”li şeklinin de kullanıldığını görmekteyiz:

daḡla- yalar (230b/08) ṭaḡla-yalar (228a/03), ṭaḡlan-a (233b/08)

doḡuz (223b/05) ṭoḡuz (210b/02)

dur-ur “dur-“ (227a/09) ṭur-sa (230a/08)

dut-a (211b/02) ṭut-a (212a/02), ṭutıcı+dur (216b/04), ṭutıl-up (246a/06)

I.2.2. Ünsüz İkizleşmesi

ıssı “sıcaklık” ıssı eyle- 245a/09

I.2.3. Ünsüz Benzeşmesi

Metnimizde benzeşmeye uğramadan yazılan ekler vardır:

-da/ -de (bulunma) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: tutmakda 213b/03; yimekte 218a/01; yubüsetde 218a/08; burüdetde 220b/03; ḡaşda 243a/03; günlükde 246a/09

-dan/ -den (bulunma) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: etdendür 212b/07; güneşden 223a/03; ḡıltıdandır 239b/12; ḡabaḡdan 233b/07; ruṭübetden 210b/12

-dı (görülen geçmiş zaman) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: yaratdı 210b/09

-duk/ -dük (partisip) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: itdükden 215b/10; düşdüḡine 242b/03; yapışduḡı 250a/03

-dur-/ -dür- (fiilden fiil yapım) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: bulaşduralar 230b/01; irişdürür 212a/11; yapışduralar 225b/09

-dur/-dür (bildirme) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: dördür 212b/09; aḡdur 211a/02; gerekdür 212b/09; raḡıḡdür 211b/11; yumşaqdur 216a/07

-dur/-dür (kuvvetlendirme ve ihtimal) eki benzeşmeye uğramadan yazılmıştır: eylemişdür 227a/12; gelmişdür 211b/07; olmuşdur 226b/05; ṭutmuşdur 211a/08

I.2.4. Ünsüz Düşmesi

getür- < kel- tür-   getüreler 224a/05

otur- < ol-tur-   otura 234b/11

I.2.5 Hece Düşmesi

Metnimizdeki bazı kelimelerde iç ses ünlü ve ünsüz düşme ve değişme kaynaklı hece düşmesi olayı görülmektedir.

tavuç < taçağ (DLT, IV, 562)

tavuç yavrusunuñ qanı 254a/04

yapraq < yapurğaq (DLT, IV, 746)

yapraqıyla 235b/12

Bu düşmeye dayanan değişikliklerin Eski Anadolu Türkçesinin başlangıç döneminde tamamlandığını görmekteyiz. (Korkmaz; 1973; 135)

-dur / -dür < durur< dürür: beyānındadur 210b/04; cirāhatdür 241b/04

BÖLÜM II : ŞEKİL BİLGİSİ

II. ŞEKİL BİLGİSİ

II.1. YAPIM EKLERİ

II.1.1. İsimden İsim Yapan Ekler

-An: oğlan 232a/02

-Ar/-şAr: birer 229b/09; bişer 233a/06; ikişer 225a/01

-cA: çoğca 223b/11; yoğunca 223b/11

-cAK: arđuncađ 226b/10

-cİlAyİn: buncılayın 222b/10

-cUK: oğlancuğlara 232b/04

-k: ayruğ 232a/10

-İİK: ‘acizliği 241a/02; ağlığ 250b/12; ağrılığdan 248b/12; aşüftelik 249b/01; berkligiden 232b/02; bilmekliği 215b/11; büyüklüği 232b/09; çoğlığından 232b/04; giçiliginden 213a/01; ĥüblüđi 213b/09; kıızılığa 213b/02; yaramazlıđınıñ 249b/11

-İU: ağrıklı 253a/05; bağlı 216b/05; ballı 215a/03; fāyidelüdü 214b/04; қоқulu 246a/02; қувvetlüdü 222a/09

-rAK: artığırağ ol- 213b/08; azırağ 214b/02; büyügrek 243a/11; çoğırağ 213a/04; қавірақdur 237a/01

-ncl: altıncı 210b/06; bişinci 213a/03; dördüncü 210b/05; ikinci 210b/04

II.1.2. İsimden Fiil Yapan Ekler

-İA: ‘alevlenmesi 250a/05; bağlar 216a/10; başlar 232b/03; cilālandurur 222a/09; таđlamaқ 230b/02

-İ: inceldü 244a/10

-r: yaşarup 234b/05

II.1.3. Fiilden Fiil Yapan Ekler

-d: a şurdıcı 214b/06; a ıdalar 232b/11; eride 223a/12; ışladalar 223a/12; inceldür 244a/10; inciden 224b/03; şovudalar 240a/02;  amladup 223a/02;  araldur 232b/09

-l: ayrıla 223a/02; bırakılan 223b/03;  ekilüp 227b/01; devrilür 250a/02; dögülmüş 245a/08; ezile 247b/11; oyulup 246a/06; örtülmüşdür 211b/12; şoyılmış 253a/03;  utulup 246a/06

-dUr: bildürür 210b/04; cilālandurur 222a/09; göyündüreler 222b/07; gücendürmekden 242b/07; irişdürür 212a/11;  olanduralar 247b/03

-r:  okereler 222b/05;  oparalar 232a/09; yatura 231a/11; bişüreler 234a/02; bitüre 244a/11;  ıķara 234b/11

-n:  alevlenmesi 250a/05; bulanuķ 216b/02; bulunur 213a/04; cilālandurur 222a/09; delinmedük 225a/01; deprenür 234b/04; görünür 212b/06;  ağlana 233b/08;  olanur 212b/11; uzansa 226a/10; yunmış 233b/04

-ř: gicişür 252b/07;  olaşmışdur 212b/02; ulaşmışdur 211b/11; yitişmez 250a/01

II.1.4. Fiilden İsim Yapan Ekler

-mAK: ağlamakdan 224a/08; aķmađa 232b/03; arıtmak 242a/06; bakmak 224b/01; bilmekligi 215b/11; burmak 234b/10; büyümege 241b/04; dimekdür 235a/08; dikmek 230b/10; gicimekdür 237b/04

-mA:  alevlenmesi 250a/05;  oğma 228a/08

-lcl: bildürici 213b/11; bişüricidür 216b/05; eridicidür 218b/11; eyleyicidür 222a/04; göyündürücü 214b/08

-K: bulanuķ 216b/02;  ürük 245a/13; geňsek 227b/02; gicikdür 235a/06; řovuķ 217b/05;  urađını 210b/08; yatađına 211a/06

-u: yaķu 238a/07; yazuyı 213b/11

-mAz: yaramazdur 224a/12; yaraşmaz 231b/05

II.2. İSİM

II.2.1.  okluk Ekleri: -lar/ -ler

devālar 216a/04; gıdālar 238a/05;  illetler 213b/09; hıltlar 241a/01

II.2.2. İyelik Ekleri

Teklik III. Şahıs iyelik eki: -ı/ -i; -sı/ -si

cümlesi 245a/09; çoklığından 232b/04; dāyiresine 224a/05; cirmine 217a/02

Çokluk III. Şahıs iyelik eki: -ları/ -leri

düğmelerin 250b/08; edvi(y)yelerini 222a/11; hastalıklarını 210b/02; menfezleri 216a/10; zımâdları 233a/04

II.2.3. İlgi Hali: -uñ, -nuñ, -nıñ

‘ađalnuñ 227b/06, ađrınıñ 249b/03, ađlātuñ 249a/09, ađşānuñ 240b/12, ba‘zınıñ 227a/09, bedenüñ 218b/07, cerebüñ 235a/06, cirāhatuñ 226b/01, dađuñ 230b/09, derecenüñ 219a/09, elüñ 210b/09, havānuñ 211b/04, otlarnuñ 220b/11, sebelüñ 224b/12, anıñçündür 212a/06.

II.2.4. Belirtme hali: -ı, -n

āfeti 214a/07, afyonu 223a/11, örümcek ağı 212b/02, ağrısın 252b/10, ağzın 222b/07, bākisin 212a/12, barmağın 223b/09, başın 218a/10, perverdesin 252a/03, ğalīz ađlātu 221a/01, a‘zāyı 221b/06, barmağı 244b/10, çabağı 216b/09, emrāzı 237a/01, renci 215b/01, ‘uzvı 216a/10, yağı 229a/03, zulumātın 218a/09, zulumātını 219b/09.

II.2.5. Yönelme hali: -e, -a

‘ağale 228a/06, 242a/10, göz āfetine 229b/03, örümcek ağına 211a/04, a‘zāya 244a/03, başa 221b/09, başına 231b/07, ğamāma 215a/05, otlara 224a/02, resme 223b/05, üzerine 210b/02, yağa 244b/10, zulumātına 219a/01.

II.2.6. Bulunma hali: -da, -de

ağrılarında 251b/06, ağızda 229a/08, āhirinde 234a/05, bābda 214b/04, başda 228a/11, cānibde 226a/05, üzerinde 230b/02.

II.2.7. Ayrılma Hali: -dan, -den

āfetlerden 211a/09, göz ağrısından 252b/04, ‘aşablardan 212b/11, balđamdan 249a/02, başdan 218a/03, bātından 211b/06, dağdan 230b/08, emcekden 253b/07, ğamāmdan 215a/09, şarābdan 250b/07.

II.2.8. Vasıta Hali: -ıla, -ile

acıla 250b/12, ağrısıyla 250a/06, balıla 218a/04, barmağıla 230b/01, barmağıyla 234b/11, benefşe cüllābıyla 235a/12, cirāhatıla 242a/06, cülencübīnile 244b/06, çabağ(đ)ıla 248a/01, demürile 246b/07, ğār-ı cerebile

235b/12, demürile 246b/07, eliyile 223b/09, perverdesiyile 229a/07, vechile 215b/02, yağıla 240b/09; endāzeyile 213a/09; ġaşāyıla 211b/12; ħāşıyyetile 241b/10; ħaṭmīyıla 228a/04; içerisiyile 241a/09; miḳrāzıla 222b/11

II.2.9. Soru Eki: mı

mı 247b/08

II.3 FİLLER

II.3.1 İsim Fiiller

II.3.1.1 Bildirme (ihbar/ şimdiki zaman “imek fiili”)

Teklik III.Şahıs: -dur/-dür; -durur

‘acībdür 220b/05; bāriddür 217a/01; bişüricidür 216b/05; et bitürücidür 241b/11; budur 214b/05; cerebdür 212b/07; cevḥerdendür 217a/08; cinsdür 214a/06; cirāḥatdür 241b/04; çoḳdur 235b/05; degildür 216b/09; degirmidür 212a/03; emlesdür 211a/03; eyledür 216b/04; gündür 250a/05, 250a/12; müceffidür 217a/06; mücellādur 218b/11; yaḳındur 218a/04; ziyāndur 214b/10

II.3.1.2. Şart

bi-tamāmısa 210b/06; gerekse 244b/11; varısa 214b/01

II.3.2. Bildirme ve Haber Kipleri

II.3.2.1. Görülen geçmiş zaman

Teklik I. Şahıs: -du-m / -dü-m

tımār itdüm 235a/04

Teklik II. Şahıs: -dı / -di

zāyil oldı 235a/05; olundı 235b/10; yaratdı 210b/09

II.3.2.2. Öğrenilen geçmiş zaman

Teklik III. Şahıs: -mış / -miş; -mışdur / -mişdür

eskimüş 240b/09; git-(d)miş 241b/07; göyinmiş 233b/12?; ḳatılmış 242a/04; olmuş 222a/01; ṭutmuş 216a/01; almışdur 212a/11; inmişdür 212a/09; āmiḥte olmuşdur 212b/08; eksilmişdür 227b/01; geçmişdür 211b/11; gelmişdür 211b/07; getürmişdür 211b/07

Çokluk I. Şahıs: -mıŖlar / -miŖler

dimiŖler 239b/08; dikmiŖler 227a/12; götürmiŖlerdür 226b/07???; ‘ilac
itmiŖlerdür 235a/11; kesmiŖlerdür 227a/11; tamzurmuŖlardur 226b/08

Olumsuzu

Teklik III. Şahıs: -ma-mıŖ / -me-miŖ

ħazm bolmāmiŖ 241a/02

II.3.2.3. GeniŖ zaman

Teklik III. Şahıs: -r; -ar / -er; -ur /-ür

açar 216b/05; aŖŖurur 234b/05; naŖibin alur 212a/11; arıtır 216b/10; arıtır
216a/06; artar 254a/09; arturur 215b/01; bağlar 216a/10; baŖlar 232b/03;
büyümege baŖlar 241b/04; dökülmege baŖlar 240b/02; inmege baŖlar
248a/07; batar 242a/12; beñzer 211a/03; berkidür 220a/10; bildirür 210b/03;
bildürür 210b/04; biŖürür 217a/03; biter 228b/12; bitürür 216b/10; ĸurħaları
bitürür 222a/03; nuzc b.- bolur 252a/10; bulunur 213a/04; cilālandurur
222a/09; çeker 218b/07; çöker 222b/03; değer 213b/04; deprenür 234b/04; dir
238b/04; gelür 213a/12; gicir 240a/06; incir 232a/06; incinür 247a/01;
ħabarur 240a/06

Çokluk III. Şahıs: -rlar / -rler; -arlar / -erler; -urlar / -ürler

pāk bulurlar 238a/11; dirler 211a/02; düzerler 247a/10; iŖlerler 247a/10; nice
iterler 210b/07; ĸazırlar 235b/11

Olumsuzu

Teklik III. Şahıs: -maz / -mez

açmaz 227b/07; belürmez 231b/06; beñzemez 210b/12; ĸıl bitürmez 219b/07;
ħıl bütürmez 230a/11; çıĸmaz 247b/08; eksilmez 215b/09; getirmez 224a/02;
iriŖmez 227a/08; ĸalkmaz 227b/06; ĸađılmaz 214a/04; yaraŖmaz 231b/05

II.3.2.4. Gelecek zaman

Olumsuzu

Teklik III. Şahıs: -ma-(y)-acak / -me-(y)-ecek

almayacağ 228b/06; üzölmeyecek 253a/12

II.3.2.5. İstek

Teklik III. Şahıs: -a / -e

aça 233b/03; açıla 216a/09; ağrıya 249a/12; ağa 238b/09, 240a/04: alına 226a/06; aşağıya çeke 214b/05; kan alına 232b/10: arına 214b/05, 247b/07; arıda 215a/04, 215a/12, 245b/01; arta 216a/02; artura 218b/01; ayrıla 223a/02; başa 231a/11; dökülmeye başlaya 247b/04; beñzeye 214b/10; bile 212b/09; bitüre 244a/11, şifā bula 226b/02; buyura 215a/05; çeke 225a/05; çıkara 234b/11; çöke 222b/04; diñlene 239a/11; duta 211b/02; tamzura 223b/12

Çokluk III. Şahıs: -alar / -eler

açalar 214b/06; ağıdalar 232b/11; alalar 230b/10: arıdalar 229a/05; ayırılar 226b/09; bağlayalar 227a/02; başalar 247b/03; baturalar 240a/12; berkideler 232a/07; bırak(g)alar 222b/08; bişüreler 234a/02; bulaşduralar 230b/01; buyuralar 233a/02; çekeler 224a/02; çıkaralar 226a/11; çökereler 222b/05; deñişeler 247b/07; dögeler 229b/09; içüreler 235b/01, 239a/05; kalduralar 226b/10; koyalar 226b/02; tamzuralar 217b/01; yaralar 225b/12

Olumsuzuz

Teklik III. Şahıs: -ma-y-a / -me-y-e

arturmaya 214b/08; bırakmaya 252b/03; bitmeye 242a/05; kıılı bitmeye 232a/10; degmeye 223b/12; düşmeye 247a/12; düşürmeye 215a/01; göyünmeye 223a/12; incinmeye 216a/08; bağıyye kıalmaya 226a/11

Çokluk III. Şahıs: -ma-y-alar / -me-y-eler

berkit(d)meyeler 250b/08; bırak(g)mayalar 233b/07; çekmeyeler 226b/10

II.3.2.6. Şart

Teklik III. Şahıs: -sa / -se

bolsa 215a/03; düşse 211b/04; geçse 246b/07; içse 251a/03; göze şu inse 218a/07; az kıalsa 251a/12; bāķi kıalsa 252b/04

Çokluk III: şahıs: -salar / -seler

çekseler 217b/09; ekseler 242b/01; bağlasalar 242b/12; başşalar 234b/03; bırak(g)salar 217a/05; eskise 219a/06; göyündürseler 220b/11; isteseler

245b/12; ilâc itseler 215b/01; kıatsalar 239a/06; kıosalar 245b/01; kıoqsalar
245b/03; kıamzursalar 222a/01

Olumsuzu

Teklik III. Şahıs: -ma-sa / -me-se

gelmeŝe 246a/06; git-(d)mese 225b/07

Çokluk III. Şahıs : -ma-salar / -meseler

akımağıa kıomasalar 238b/10

II.3.2.7. Emir

Teklik II. Şahıs: -sun

tağılasun 226b/08

Çokluk I.Şahıs: -alım / -elim

bildürelüm 211b/08; beyân itelüm 211b/08

II.3.2.8. Gereklilik

a. -mak gerek / -mek gerek

açmak gerek 223b/06; bilmek gerek 223b/01; çekmek gerek 227a/04;;

eylemek gerek 228a/07; içmek gerek 251a/02; telyîn itmek gerek 227b/09;

iylemek gerek 245b/05; tağılamak gerek 247a/07

b. -sa gerek / -se gerek

olsa gerek 246b/11

II.3.3. BİRLEŞİK SİGALAR

II.3.3.1 Hikaye

İsteğın Hikayesi:

kıl biteydi 229a/04; bātıl iteydi 229a/03

Olumsuzu

olmayaydı 229a/04

II.3.3.2. Şart

Geniş Zamanın Şartı

Teklik III. Şahıs : -ar-sa / -er-se; -ur-sa / -ür-se

burarsa 234b/08; olursa 228a/12

Çokluk III. Şahıs : -arlar-sa / -erler-se

korqarlarsa 247b/06

Olumsuzuz

Teklik III. Şahıs : -maz-sa / -mezse

git-(d)mezse 238b/07; fāyide itmezse 238b/08; **olmazısa 232a/04**

II.3.4. FİİLİMSİLER

II.3.4.1. Mastarlar

-mAK: açmağ 214b/04, 224b/04; ağlamağdan 224a/08; ağmağa 232b/03; ağmağ 250b/11; arıtmağ 242a/06; arıtmağdur 240b/08; bakmağ 224b/01; bakmağdan 224a/08; bırağmağ 252b/03; bilmekligi 215b/11; kıl bitmekdür 228b/12; kılı bitmegi 221a/08; burmağ 234b/10; büyümege başla- 241b/04; çağırmağ 250b/11; edviye çekmek 229a/11; şāf çekmegi 227a/05; çığmağdan 239a/06; çığarmağ 214b/06; dürtmek 244b/09; göze yaş gelmek 229a/01; göyündürmekden 216a/02; içmek 253a/06; kaynamağ 247a/06; süzüşdürmek 230a/12; yarmağa 235a/03

-mA: anadan toğma ol- 228a/08; bitmesi 249a/06; gitmesile 227b/01; göyünmesini 220a/10; inmeyi 219b/06; sancıması 249a/06

II.3.4.2. Sıfat-filler (Partisip)

-mİş: bitmiş et 248a/11; ezilmiş günlük 246a/08; ezilmiş günlük (g); 254b/06 ezilmiş otlar 223b/12; kabı git-(d)miş mercimek 252b/10; göyinmiş kılkağtar 229b/05; göyünmiş şāfrā 240b/01; kavrulmuş fulful 244a/12; başı kesilmiş siğeg 228b/06; şoyılmış mercimek 253a/03; yunmuş şādenc 235b/07

-mAdUK: şu degmedük kireç 232a/01; delinmedük deñiz köpügi 225a/01; delinmedük incü 236a/10; şu degmedük kireç 232a/01

-dUK: açıldığınun 227b/03; batdığına 236b/02; bitdüğine 229b/11; kıl bitdüğine 229b/03; gözden kan geldüğünü 219b/12; göze şu indüğüne 218a/11

-AcAk: kıl bitecek gözde 217b/03; bağıyye kılacak olursa 241b/02; kópacak yiri 213b/01; oturacak 251a/01; gelecek olursa 231a/04

-An: ağrıyan 252a/09; bırağılan 223b/03; kıl biten 220a/05; bitüren 227a/04; bulunan 242b/10; çığan 218b/03; çığaran 214b/07; gelen 212a/07; göze inen şu

221b/12; inciden 224b/03; işleyenler 238b/09; kesilen 227a/01; ‘aciz olan 220b/04; siñmeyen 215b/09

II.3.4.3. Zarf -Fiiller (Gerundium)

-Up: açup 226b/09, 226b/12; açılıp 245a/01; alup 222b/04; kan alınıp 234a/05; bağlayup 246a/12; baturup 227a/01; berkit(d)üp 222b/08; bırak(g)up 222b/07; bitüp 227a/12; gic bitüp 226b/01; etin bitürüp 220a/04; bitürüp 244b/12; nuzc bolup 245a/09; bulaşdurup 244b/10; buyurup 238a/12; çeküp 221a/08; çıkarup 222b/08; çiyneyüp 245a/05; döğüp 230a/02; göyündürüp 220a/05; irişüp 230b/05; tamzurup 223a/09; yarup 225b/08

-A: açamaz 238a/01; bakamaz 234b/05; uyuyabile 252a/10

-dUğInca: mümkün olduğunca 240a/02

-dUkça: git-(d)ükçe 241b/05; kaşıduğca 240a/06

-IcAk: bakıcağ 212b/06; bırakıcağ 233b/07; çıkarıcağ 247b/07; uykudan kalkıcağ 239b/01; kaldurıcağ 238a/11; cirāhat olıcağ 231b/10; fāriğ olıcağ 231b/01; tutıcağ 213b/02; uyuyıcağ 227a/07; yaticıcağ 234b/05

-Inca: arınmayınca 247b/09; geçmeyince 233b/06; gözden yaş gelmeyince 238a/01; git-(d)meyince 230b/09; ovmayınca 238a/01

-U: diyü 226a/12

-ArAk: git-(d)erek 243a/05

-ken/-iken: getirürken 248a/09

II.3.5. BİRLEŞİK FİLLER

II.3.5.1. Anlamca Kaynaşmış Birleşik Fiiller

ağmağa ço- 238b/09; altına ço- 230b/05; arğun arğun sil- 251b/04; aşığa çek- 214b/07; aşığa ço- 231a/07; şifā bul- 226b/02; büyümege başla- 241b/04; cümle döğ- 225b/07; cümle tut- 211a/02; çıkmağa ço- 211a/08; çok çek- 226b/10; dāyim şakla- 211a/10; delük(g)ine şoğ- 247a/11; destür vir- 231b/12; dökülmege başla- 240b/02; dökülmekden şakla- 244a/10; el ur- 215a/11; el uşur- 223a/01; el vur- 215a/07; epsem ço- 246a/12; fesāda vir- 246b/08; ġargāra buyur- 229a/05; ġidā vir- 211a/10; işlāha getir- 215a/01; içeri çek- 230b/11; igne ur- 231a/06; kuvvet vir- 214b/12; merhem ur-

242a/04; mīl çek- 223b/09; muvāfiḡ gör- 237b/03; müshil vir- 215a/06; ot çek- 223b/05; ot iç- 215a/05; pāk bul- 238a/11; panbuḡ ṭola- 247b/05; şavāb gör- 227a/05; şāf çek- 227a/05; şifā bul- 226b/02; taşra dök- 246b/09; ter dut- 211b/03; tiz bitür- 217b/03; tiz ur- 239a/09; uç vir- 253b/03; yoḡaru çek- 231a/12; yumşaq dög- 225a/06; zaḡmet çek- 212a/04; zaḡmet çekil- 238b/10; zaḡmet vir- 223b/12

II.3.5.2. Yardımcı Fiille Kurulan Birleşik Fiiller

Biri isim ya da sıfat ile et-, -eyle-, kıl-, ol-, oln-, itdür- vb. yardımcı fiillerinin birleşmesiyle oluşur.

ol- yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiiller

‘ aciz ol- 220b/04; aşüftelik ol- 249b/01; bāṭıl ol- 227b/06; bediz ol- 243a/06; büyürek ol- 243a/11; cāmīd ol- 222a/01; cem‘ ol- 213a/07; cirāḡat ol- 231b/10; cümle berāber ol- 246b/06; çāre ol- 229a/10; çıkmış ol- 248a/12; çok ol- 213b/09; degirmi ol- 247a/08; delücek ol- 217a/11; dem ol- 240b/07; demevī ol- 253a/08; dürüst ol- 242a/04; ekḡel ol- 212b/12; eksük ol- 213b/05; ezrāḡ ol- 213a/07; fark ol- 234a/10; fāyide ol- 227b/12; ferc ol- 226a/04; ḡālib ol- 249a/09; ḡālīz ol- 215a/08; ḡarīb ol- 214a/10; geñsek ol- 227b/02; ḡıdā ol- 211a/11; ḡiñ ol- 217b/06, 231a/07; ḡācēt ol- 224b/10; ḡālī ol- 249a/01; ḡarāb ol- 212a/08; ḡāşıl ol- 213b/09; ḡasta ol- 224a/07; ḡazm ol- 237b/07; ḡılṭ ol- 215a/06; ḡicāb ol- 211a/12; ḡoş ol- 235a/04; ḡüte ol- 254b/10; imtilā ol- 214b/02; ince ol- 223b/10; iri ol- 235a/08; issi ol- 213b/02; isti‘ māl ol- 218b/02; ḡabḡara ol- 244b/11; kāmīl ol- 230a/05; ḡatı ol- 232b/05; ḡışa ol- 227a/09; ḡızıl ol- 232b/07; laṭīf ol- 214a/01; lāyık ol- 229a/05; mecruḡ ol- 237b/06; muḡarrar ol- 226a/08; muḡaşşer ol- 224b/12; mu‘ tedil ol- 213b/09; muttaşıl ol- 249b/05; mübeddel ol- 243a/05; müfid ol- 246a/06; mümkün ol- 232b/12; münkaṭı‘ ol- 252a/11; münseb ol- 244a/06; mürekkeb ol- 249a/11; müstevelī ol- 224a/10; müşābih ol- 238a/10; müşterek ol- 225a/10; müte‘ affin ol- 240a/01; müte‘ azzir ol- 232b/11; mütevādir ol- 237b/05; mütevellid ol- 232a/06; müteverrim ol- 240b/08; nādīr ol- 250a/06; nāfi‘ ol- 225a/06; nāḡış ol- 248b/06; perākende ol- 214a/02; perverde ol- 225b/10; raḡīḡ ol- 215a/06; raṭb ol- 235b/01; rażı ol- 235a/03; şāfi ol- 213a/04; şāfrāvi ol- 232b/06; şancar ol- 224a/01; şıḡ ol- 223a/04; siyāh ol-

213a/07; şovuk ol- 213b/03; şehlâ ol- 213a/10; şiş ol- 253b/06; taḥlîl ol- 226a/07; taḫşirlik ol- 241a/01; taşarruf ol- 226a/04; tâze ol- 237b/02; ter ol- 213a/01; teşennüc ol- 227b/01; tevellüd ol- 212b/03; tiz ol- 213b/03; tizlig ol- 213b/01; uvacuḫ ol- 251b/03; vâḫi^ç ol- 214a/08; vaḫt ol- 230a/12; yeyni ol- 213b/04; yigrek ol- 215b/07; yumşaq ol- 222b/03; yüksek ol- 249b/12; zâhir ol- 213b/01; zaḫm ol- 242b/06; zaḫmet ol- 226a/08; za^çîf ol- 215b/03; zâyî^ç ol- 247a/07; zâyil ol- 235a/05; zihî ol- 215a/07; zıkr ol- 227b/08; ziyâde ol- 213a/10

eyle- yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiiller

‘avdet eyle- 228a/02; bâk eyle- 219b/04; bâṭıl eyle- 245a/10; câmid eyle- 221b/07; cirâhatlar eyle- 231b/08; def^ç eyle- 215b/04; degirmi eyle- 234a/10; eşer eyle- 230b/06; fâyide eyle- 217a/02; ğalebe eyle- 240a/04; ğargara eyle- 243b/02; ḫacâmat eyle- 253a/04; ḫal(l)eyle- 240b/09; ḫarâb eyle- 246a/05; hareket eyle- 234b/04; ıssı eyle- 245a/09; ifrâz eyle- 244b/09; ‘ilâc eyle- 227b/11; istifrâĝ eyle- 214a/09; isti^çmâl eyle- 225a/06; ḫabḫara eyle- 239a/10; ḫabul eyle- 215b/05; ḫabz eyle- 217a/04; kerem eyle- 215a/09; laṭîf eyle- 215a/10; men^ç eyle- 216b/02; mu^çâlece eyle- 237b/03; mütevellid eyle- 248a/08; pāk eyle- 220a/04; pākî eyle- 245b/01; perde eyle- 210b/11; perverde eyle- 234b/01; rüşen eyle- 217b/01; şadâ^ç eyle- 215a/12; şâfî eyle- 212a/12; şovuk eyle- 230a/10; şâf eyle- 254a/05; şiyâf lar eyle- 236a/06; taşkid eyle- 222b/09; tebâhî eyle- 245a/12; ter eyle- 219a/02; terkîb eyle- 210b/12; tertîb eyle- 238b/06; teskîn eyle- 221a/10; teşmîr eyle- 229a/12; tevellüd eyle- 227a/12; tevlid eyle- 250a/05; tılâ eyle- 217a/07; tiz eyle- 221a/07; yüksek eyle- 250b/09; zaḫmet eyle- 251b/03; za^çîf eyle- 215b/06; zımâd eyle- 217b/07; ziyâde eyle- 217b/10; ziyân eyle- 250b/10

it- yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiiller

bâk it- 214b/02; bâṭıl it- 229a/03; berâber it- 244b/03; cem^ç it- 233b/02; ceḫd it- 241b/01; def^ç it- 217a/09; destikârî it- 226a/08; devâlar it- 250a/11; faşd it- 241a/08; fâyide it- 216b/01; fetîl it- 246a/11; ğalebe it- 244b/05; germ it- 242b/12; ḫacâmat it- 232b/12; ḫal(l)it- 223a/07; hareket it- 227b/04; ḫaşıl it- 242a/05; ḫasta it- 215b/06; ıslâḫ it- 217b/12; ihdâş it- 249b/09; ihtiyât it- 231b/06; ‘ilâc it- 215a/08; ishâl it- 245a/03; istifrâĝ it- 237a/08; isti^çmâl it-

219b/05; izāle it- 218b/05; abul it- 215b/04; arār it- 214b/05; kırk pāre it- 223a/11; laif it- 217a/10; men[ ] it- 210b/10; mu[ ]ālece it- 246b/10; muaykal it- 217a/10; nāfi[ ] it- 219a/01; pāk it- 214b/03; perhīz it- 214b/02; āfi it- 224b/08; sa[ ]y it- 215b/10; āf it- 230a/07; iyāf lar it- 230a/02; taik it- 215b/10; talil it- 216b/09; taif it- 227b/08; tavil it- 222b/10; tekmiid it- 228b/05; terkib it- 223a/05; tertib it- 252b/09; teskin it- 221a/09; temir it- 231b/07; tilla it- 221a/08; tumar it- 235a/03; tiz it- 218b/05; youn it- 247b/08; yumak it- 217a/05; zāyil it- 243a/01; zımād it- 217b/05; ziyāde it- 219b/03; ziyān it- 214b/11

ıl- yardımcı fiiliyle kurulan birleik fiiller

ziyāde ıl- 230a/03

olın- yardımcı fiiliyle kurulan birleik fiiler

fad olın- 226a/05; itirāz olın- 224a/09; isti[ ]māl olın- 216a/04; ma[ ]lum olın- 231a/09; perhīz olın- 244b/07; terk olın- 238b/05; zikir olın- 239a/09; ziyāde olın- 235b/02

itdūr- yardımcı fiiliyle kurulan birleik fiiler

araralar itdūr- 237a/12; . itirāz itdūr- 233a/01; istifrā itdūr- 235a/12; perhīz itdūr- 250b/08; talil itdūr- 216a/02

BÖLÜM III: METİN

[210b]

(1) Bismillahi'r-raḥmani'r-raḥim (2) bāb bu maḳalāt müstaḳıldür toḳuz bāb üzerine gözün nihādını ve teşriḥini ve ḥasta- (3) lıḳlarını daḫı edviyelerinde fi' lini ve edviye-(y)i müfredini bildürür val'lahu a' lem bāb-ı evvel (4) gözün nihādını bildürür ikinci gözün teşriḥini bildürür üçüncü gözün mizācı beyānındadır (5) dördüncü gözün ḥastalıklarını bildürür beşinci ḥastalığını ve 'ilācını ve uşūlını bildürür (6) altıncı gözün ḳavlini ve fi' lini bildürür yedinci edviye-(y)i müfredini bildürür bi-tamāmısa (7) sekizinci gözün edviyelerin nice iderler anı bildürür toḳuzuncü ḫıfz-ı tedbīrinde bildürür (8) ki gözün nihādı beyānındadır ya' nī ṭurağını ve teşriḥini bildürür bilesiz ki (9) ḫaḳ tebareke ve ta'ālā gözü çuḳurda yaratdı anuñçün kim 'uzv-ı şerifdür ve elün kemüğünü yüzün (10) kemüğünden yaratdı tā ki gözün nigeḫanı ola her belā ki taşradan gele anı men' ide ve kaşı (11) aña ḫācib yaratdı tā ki diledüğü vaḳtın gözi ḳabaḳıyla örte ve kirpüğü göze perde eylemişdür (12) hem gözi yedi ṭabaḳa ve üç ruṭūbetden terkīb eylemişdür şöyle ki birbirine beñzemez nite ki

[211a]

(1) Cālīnūs ider el' aynu mürekkebtün min seb' -i ṭabaḳātın ve selāse-i ruṭūbātın daḫı ṭabaḳa-(y)ı evvel mültaḫıme (2) dirler gözün kenārını cümle ṭutmuşdur aḳdur ve yufḳadur evvel ṭabaḳaya 'inebīyyet dirler anuñçün kim (3) üzüm dānesine beñzer taşrası emlesdür içerisi emles degüldür ikinci ṭabaḳaya beyzā-(y)ı (4) 'ankebütī dirler ki örümcek ağına dirler levni ḡāyet aḳdur rüşendur üçüncü ṭabaḳaya celd-i (5) şebekiyye dirler anuñçün kim balıḳ ağı müşebbekdür dördüncü ṭabaḳaya zücācī(y)ye-(y)i mişmiyye dirler (6) anuñçün kim oḡlān yatağına beñzer beşinci ṭabaḳaya şebekiyye-(y)i şulbiyye dirler anıñçün kim bundan ḳatı (7) ṭabaḳa yoktur ve her ṭabaḳada bir menfa' at vardur ṭabaḳa-(y)ı evvelün menfa' ati oldur ki ruṭūbet-i cildiye (8) kim üçdür birisi göz etinün dāyiresin muḫkem ṭutmuşdur gözi yirinden çıḳmağa ḳomaz altıncü ṭabaḳanuñ (9) menfa' ati oldur ki ruṭūbet-i cildiyye(y)i āfetlerden ve zaḫmetlerden şaḳlaya yedinci ṭabaḳanuñ menfa' ati (10) oldur ki ikinci ṭabaḳaya ḡidā

vire ve göz nûrın dāyim şaklaya 8 sekiz(inci) tabaḡanuñ menfa'ati oldur ki (11) ruḡubet-i cildiyyeye ḡidā ola toḡuzuncı tabaḡanuñ menfa'ati oldur ki ruḡubet-i cildiyye(y)i şiryān (12) tamarlarına işāl ide onuncı tabaḡanuñ menfa'ati oldur ki gözüñ nûrına ḡicāb olmaya

[211b]

(1) eczālarını duta on birinci tabaḡanuñ menfa'ati oldur ki kemüḡüñ ḡatılıḡını tabaḡalardan men' (2) idüp kendü ḡarārında duta ve ol üç ruḡubātuñ birine cildiyye ve birine zücāciyye ve birine (3) beyzā dirler ve cildiyye boz gibidür gözi ter dutar ve zücāciyye göz bebeginüñ ortasında olan (4) rüşen-i şeffāfdur ki nazarı niye düşse fi'l-ḡāl idrāk ider ve zücāciyye havānuñ (5) yubüsetini men' ider ve daḡı bu yedi tabaḡanuñ üçü ruḡubet-i beyzānuñ öñindedür (6) ve gözüñ bebegi üçüncü tabaḡanuñ ortasındadır daḡı ol iki 'aşab mücevvedür kim bātından (7) göze gelmişdür ki rüşināluḡı ruḡubet-i cildiyyeden göze getürmişdür val'lahu a'lem gözüñ (8) teşriḡini bildürelüm ve eczāların beyān idelüm ve eczāları ḡaşā ve 'aşab tabaḡat-ı ruḡubāt (9) 'aḡalāt-ı evrādı ve şerāyin ve 'aşab ikidür biri ḡissçüdüdür ki mücevvef dirler ve biri ḡareketçüdüdür ki (10) mecmā'in-nür dirler şekli bu resmedür biri sağdan ve biri sol gözden sağ göze (11) geçmişdür ve ḡaşā daḡı ikidür biri şulbdur biri raḡiḡdür ve her 'aşab ki dimāḡdan beyniye ulaşmışdür (12) bu iki ḡaşāyla örtülmüşdür ve Cālīnūs ḡavlince tabaḡa yididür biri mültaḡime biri ḡarniyye biri 'inebiyye

[212a]

(1) biri 'ankebūtiyye biri şekebiyye biri mişmiyye biri şulbiyye ve 'aḡalāt toḡuzdur mücevvef dimāḡdan (2) gözüñ siñir ḡasbine iner ḡalīzdür ve yoḡarusı ḡiñdür tā ki gözüñ ruḡubet-i dāyiresin tuta orta- (3) daḡı ruḡubet rüşendür şāfi boz gibidür şekli degirmidür yaşşılıḡa māyıldür bu ecilden ufaḡları (4) göremeye zaḡmet çeker ve ruḡubet-i cildiyye ardında bir ruḡubet daḡı vardur şāfidür kıvāmı ḡalīzdür (5) erimiş sırça gibidür aña ruḡubet-i beyziyye dirler levni kıızıldur şāfilıḡı aniñçüdüdür kim ruḡubet-i cildiyyenüñ (6) ḡidāsı andandur kıızıllıḡı ḡanuñ cevḡerinden olduḡıçüdüdür ve ruḡubet-i cildiyye ardında aniñçüdüdür kim (7) dimāḡdan tabaḡa-(y)ı şebekiyyeye

gelen gıdāya müşterekdür ve bir ruṭūbet daḥı vardur yumurda aḡı gibidür (8) anıñçün beyziyye dirler ruṭūbet-i cildiyye öñinde anıñçündür kim güneş ya ḡayrı şu' lelerden ḡarāb olmaya (9) ammā ṭabaḡa-(y)ı evvel ḡışā-(y)ı şulbuñ kenārına inmişdür ve haḡikīyye daḥı dirler ve ba' zılar bunu ṭabaḡa şaymaz (10) ḡışā dirler anıñçün kim altıdur birine mişmiyye dirler ve refīkuñ kenārında ulaşmışdur ve çevresi mişmiyye gibidür (11) ve üçünciye şebekiyye dirler balıḡ aḡı gibi çevresini almışdur ve gıdāyı şebekiyyeye irişdürür naşibin alur (12) bākışin şāfi eyler ve cildiyyeye irişdürür ve şebekiyye mücevvef kenārına ulaşmışdur zücāciyye kenārına

[212b]

(1) gelmişdür ve zücāciyye ile beyzā arasında ḡadd-i müşterekdür aḡ gibidür evvel ṭabaḡaya 'ankebūtiyye (2) dirler şebekiyye kenārına ulaşmışdur ve şāḡları ḡāyet incedür örümcek aḡı gibi birbirine ṭolaşmışdur (3) şaffāfdan tevellüd olmuşdur bu ecilden 'ankebūtiyye dirler ikinci ṭabaḡaya cildiyye-(y)i 'inebiyye (4) dirler mişmiyyeye ulaşmışdur gözüñ bınarından yañayadur ve ḡalīz-i şıfat tevellid eyler āsūmānī (5) levnindedür üçüncü ṭabaḡaya zücāciyye-(y)i kıraniyye dirler ḡışā-(y)ı şulbuñ kenārına ulaşmışdur ki (6) ṭabaḡa-(y)ı evvelüñ ardından yañadur şeffāfdur şāfidür ṭaşrasından baḡıcaḡ içindeki görünür (7) tā ki göze ḡicāb olmaya dördüncü ṭabaḡaya şebekiyye-(y)i mültaḡime dirler cerebdür aḡ etdendür (8) müteḡarrık a' zālardan āmiḡte olmuşdur gözüñ cümle eczālarını örtmişdür val'lahu a' lem (9) ve keḡḡāle gerekdür ki gözüñ renklerini bile ve levni dördür biri ekḡeldür biri ezrāḡdur biri eşheldür (10) biri eş'aldür ve ekḡelüñ esbābı yedidür evvel ve ikinci azacuḡ rūḡ-ı bāḡiredür oldur ki nūr bu (11) 'aşablardan gözüñ ṭabaḡalarına gider dükeline ṭolanur ḡaçan bu nūr aza ya bulanuḡ ola gözüñ (12) levni ekḡel olur bu nūr yitişmegile 'inebiyyenüñ rengi peydā olup ve üzerine ḡalīb olsa

[213a]

(1) ekḡel gösterür üçüncü dördüncü sebep oldur kim ruṭūbet-i cildiyye ḡiçiliginden ya renk ter olup (2) anıñçün kim bu ruṭūbet āyine gibidür nice olsa eyle gösterür ve ne vaḡt kim ḡicri ya acır ya yaşarur gözüñ (3) şafāsı kem olur ve ekḡel olur bişinci

altıncı sebep oldur kim ya ruṭūbet-i beyzā çoḡlıḡındandır (4) ol ecilden bulunur sebep oldur ki ruṭūbet-i cildiyyenüñ öñinde çoḡraḡ ya şāfi ola ruṭūbet-i (5) cildiyye şafāsı ve rüşenlıḡı ekḡel gösterür ve yedinci sebep ṭabaḡa-(y)ı ‘enabıyyenüñ ḡaralıḡından (6) olur anuñçün kim ṭabaḡa ba‘zı gözde ekḡel olur ve ba‘zı āsūmānı olur ve her gözün ‘inebıyyesi (7) ola ekḡel olur ve her gāh bu sebebler cem‘ ola göz siyāh olur ve ezrāḡ olduḡunuñ sebebi bu sebeblerüñ (8) zıddıdır ve ne vaḡt ki ruṭūbet-i cildiyye büyük ola rūḡ-ı bāşıra tamām şāfi olduḡunuñ sebebiyle (9) terlike māyil olur ve ruṭūbet-i beyziyye şāfi olur göz daḡı endāzeyile ezrāḡ olur ve ḡaçan kim (10) ba‘zı sebep ezrāḡ ve ba‘zı ekḡel ola göz şehlā olur ve ekḡellik sebebi ziyāde olsa eş‘al (11) olur gözün mizācını bildürelüm geldüñ imdi gözün ḡāşşa issi ve yaşdur issiligine sebep (12) şerāyinler aña muttaşıldur ḡarāret andan gelür ve yaşlıḡına sebep ṭabaḡalarınıñ ve ruṭūbetlerinüñ

[213b]

(1) ḡopacaḡ yiri dimāḡdır ve issiligine nişān oldur ki ḡareketi tiz tiz olup ṭamarlar zāhir olur ve meyli (2) ḡızılıḡa olup elile ṭutıcaḡ issi olur ve yaşlıḡına ‘alāmet oldur ki ṭamarları zāhir olmaz (3) ḡareketi tiz ve issi olmaz ṭutmakda şovuḡ olur ve ḡuruluḡına ‘alāmet oldur ki iḡererek (4) ḡitmiş olur elile ṭutıcaḡ ḡatı ve yaş deḡer ve ḡareket yeyni olur ve daḡı gök gözün issiligi ve yaşlıḡı (5) sāyir gözlerüñ issiligi ve yaşlıḡından eksük olur anıñçün kim havāsınıñ şovuḡlıḡı sebebiyle azacuḡ (6) ruṭūbet kesb eyler sāyir gözlerden yigrekdür ve deşt ehlinüñ gözleri gökdür zırā meskenlerinüñ (7) havāsı şovuḡdur ve pırlarüñ daḡı gözleri mizāclarınıñ şovuḡlıḡı ve ḡuruluḡı sebebiyle ezrāḡ (8) olur ve ḡara gözün ḡarāreti ve ruṭūbeti sāyirinden artuḡıraḡ olur şü inmek ve ‘illeti buḡārdan (9) ḡāşıl olan ‘illetler çoḡ olur ve elā ve şehlā gözler mu‘tedil olurlar ve gözün ḡūblıḡı i‘tidāline (10) ve ḡuvvetine delildür ve ḡirkin şekillü gözler za‘fına ve i‘tidāl-i ḡāricligine delildür ve her (11) göz ki ince yazuyı ve ıraḡ yaḡın āsān görüp bildürici şeffāfdan ḡaçmayana mizācınıñ (12) i‘tidāline delildür ve bunuñ ḡılāfınca olan za‘if ve ḡayr-i mu‘tedildür şol gözler kim

[214 a]

(1) yakın āsān ve ırak düşvār göre anuñ rūḥ-ı bāşırası az ola ammā laṭif ve şāfi ola (2) sebep oldur ki nūrı mesāfeye tağı olup perākende olur ve şol göz ki ırakdan āsān ve yağından (3) düşvār göre anuñ rūḥ-ı bāşırası çok ve tiz olur lākin laṭif ve şāfi olmaz hareket kuvvetiyile (4) nūr-ı mesāfede tağıılmaz cem' olur şol göz kim ırakdan yağından āsān görmez rūḥ-ı bāşırası (5) az ve bulanık olur val'lahu a'lem bāb 4 gözün hastalıklarını ve ' ilācımün uşulını bildürür (6) ve hastalıkları dört cinsdür evvel su'ul-mizac-ı sādeder şānī su'ul-mizac-ı mādur şāliş (7) tefriķ-ı ittişāldür cirāhatlar ve yaşlar ve şişler gibi rābi' şol āfet kim gözün eczāları (8) terkibine vāķi' olur göz yoķaru kalķup melec olmaķ gibi bu dördün ' ilācı biri sāde mizācdandur (9) evveli mādde(y)i istifrag eylemekdür şānī ' ilācı tefriķ-ı ittişāldür şāliş gözün hey' etin (10) şalāḥa getürmekdür rābi' ammā mizācı sāde döndürmeye edviye gerekdür kim şadır-ı mizācı ğarīb ola (11) issi olsa anuñ dāruları 'inebü's-şā'leb ve kāsni ve mārul ve gül şuyı ve yumurda ağı ve ne ki bunlara (12) beñzer varısa ve eger zıdd-ı mizāc ter olsa edviyeleri bādem ve şeker ve yumurda ağı ve bezr-i kaṭūnā lu' abı

[214b]

(1) ve ne ki buña beñzer varısa daḥı gözden istifragi mādde yedi vech üzerinedür biri ta'ām ve şarāb (2) azıraķ ve peynir ve her ğidā kim buḥār ola andan perhiz ideler eger bedende imtilā olsa hıltan bāk (3) ideler su'utlarıyıla ḥablaryıla ğarğaralarıyıla pāk ideler ve ḥacāmat ve kaḫadan faşd ve baş (4) tamarlardan açmaķ bu bābda fāyidelüdür yirlerinde zıkr olına inşā' allāhu tā'ālā evvelā mādde burun delüğinden (5) aşığa çekile tā gözden arına zīrā yakın yol budur velikin evvel beden pāk ola tā mādde karār (6) ide ve burun delüğinden mādde çıkarmaķ tarīķ aķşurdıcı nesne ideler ve gözün gūşe tamarın açalar ki (7) māyüyin dirler ve gözden yaş çıkaran nesne mādde(y)i aşığa çeke ammā tarīķ'ül-ittişāl otları (8) gerekdür kim ruṭūbeti az eyleye ve yubüseti daḥı arturmaya ve göyündürücü daḥı olmaya sürme za'firān (9) tütüyā ve isfidāc ve şādec-i 'adesī gibi ve buña beñzer nesne anıñcün kim her eczā ki mizācı göz (10) mizācına beñzeye ğāyet ziyāndur azacuķ göze

muḥālif ola fāyidelüdü gözün mizācı ḥār (11) ve raṭıbdur bir kimsene ekşer ḥār u raṭb ğıdā yiye gözine ziyān ider ve her edviyenün ruṭūbetin (12) bir pāre az eyleyeler ve hem göyündürücü daḥı olmaya tā göze kuvvet vire ve keḥḥāl gerekdür kim gözün

[215a]

(1) ‘ilācın ve hey’etin givirüp gözi ıslāḥa getüre ve āfeti gözün eczāsı kökine düşürmeye (2) mu‘ālice eyleye gāḥ faşdıla gāḥ istifrāğıla ve gāḥ ishālile ve bil-cümle ḥilelerle kim yirinde (3) zıkr olunur eger ğalız ruṭūbet māddeyini ballu māddeyile bulsa müshil şerbetile ki ḥabb-ı (4) ayāric ve ḥabb-ı kōḳıyādur dimāğı bunlarla arıda bākīsini yoḳarudan aşığa çekmege meşğul ola (5) ve gözi tāze şuyıla yuya andan ot içmege meşğul ola ve ḥammāma buyura eger ruṭūbet-i mādde (6) raḳıḳ olsa ya şafrāyıla ḥıltı olsa ḳan ala andan müshil vire mādde(y)i başından aşığa (7) çeke ve istifrāğdan evvelā göze el vurmayalar ki ḳānun-ı ‘ilāc degüldür ve eger mādde zihī olsa (8) muḥallilātile ‘ilāc ideler ve māddeyi demevī olanun tamarları ğalız olur evvelā faşd andan ḥamām (9) ideler ve ḥammāmdan gelüp laṭif ğıdā yiye azacuḳ ve azacuḳ şarāb içe dimāğı kerem eyleye (10) ve ḳanı laṭif ve şāfi eyleye ve ayāric-i fayḳarāyıla ḥabb-ı kōḳıyā nāfi’dür şiyāf-ı aḥmer ve muḥallil (11) zımādlar bākī ḳalanın zāyil eyler ammā şol ki remedile ḳatı şudā’ olsa gözine el urmaya (12) tā istifrāğıla teni dimāğı arıda şernāne sellini şadā’ eyleye ve dimāğa ḳavī zımād ile

[215b]

(1) kuvvet vire şudā’da zıkr olındı ve mezkūr şartları itmeden ‘ilāc itseler renci arturur (2) ve cümle emraz-ı ‘ayna ḥuḳne her vechile müfiddür val’lahu a’lem ve bu gözün ḥastalığı (3) sebebini bildürür evvelā sebeb yidi nev’dür biri oldur ki mizācı za’if olur mādde dimāğa (4) inüp dimāğ ḳabul ider def’ eylemez ve bu oldur ki dimāğun mizācı sa’dıla ve aḥşām ecle (5) za’if olur aşığadan çıkan buḥārı ḳabul eyler andan māddeyi göze döker gözün kuvvet-i (6) ḥadiyesini eyler za’if bu sebebile ziyāde māddeyi cem’ olup ḥasta ider bu oldur ki (7) menfezler kim aḥlāṭ göze oradan gelür yigrek olur ve mādde çıkar dökülür biri oldur ki menfezler ki (8)

fażlaldur gözün ol yolından taşra geldügi anda kalur bu oldur ki göz dimāğun altındadır (9) siñmeyen fażlalar dimāğdan aña iner mütevātır olur eksilmez pes eyle olsa tabībe vācib (10) oldur ki bu sebepleri teşhişıla taḥkīk itdükden şoñra anuñ def ine sa‘y idüp (11) mu‘āliceye meşğul ola biri gözün edviyelerinüñ fi‘lini ve kuvetini bilmekliğı beyān ider ve (12) edviyeler yedi nev‘dür nitekim esbāb yedidür nev‘-i evvel ol edviyelerdür ki menfezlerün

[216a]

(1) ve māddeleürün mededini gözden giri tütmiş teni dimāğı arıtmış ola ne kim var yirinden meded aña gele (2) ve tabakalarda mādde çok ola ve mādde(y)i taḥlīl itdürmeye zahmeti arta ve hem āḥir tabaka(y)ı göyündürmekden (3) ḥavf vardur ve isfidāc ve yunmuş tütüya ve göyünmiş kalay ve tīn-i sāmıuş ve nişāstadur ve anuñ kim (4) karine tabakasından kurşu ola zarūri kabl-el istifrāğ bu devālar isti‘māl olına evvelā nev‘ (5) yumşak ve lezīc ve yaş edviyelerdür ba‘zı ğassāl ve ba‘zı yumşadıcıdur ve şāniyā nev‘-i levnüñ ki (6) gözün edviyeleri ba‘zı ma‘deni taşlardur ve arıdur ve göze daḥı yumşak ve ḥasās ve nāzūkdür (7) ma‘deni edviyelere tākati yokdur ḥāşşa ki ‘ağrıklı ola ve şāliš nev‘-i edviyeler kim yumşakdur (8) karışduralar tā kim anuñ mülākātıyla göz incinmeye ve gāh olur ki yumşak ve laṭif nesnelere (9) açıla bişinci edviyeler beyānındadır altıncı edviye bōstānındadır yedinci tahzerindür ba‘zı bir (10) ‘uzvı ḥabersüz eyleyicidür tā ki ağrısından bī-ḥaber ola ammā ol edviyeler ki menfezleri bağlar iki (11) nev‘dür ba‘zı kurıdur yerden çıkar ve ba‘zı yaş ve yumşakdur ve yirden çıkan ruṭubetin kurıdur (12) yirden çıkar ve ba‘zı yaş ve yumşakdur ve yirden çıkan ruṭubetin kurıdur şol gözler ki issi yaşlar

[216b]

(1) döker anlara fāyide ider ammā bu edviyeler ba‘de-l-istifrāğ gerek ki māddele mededini gözden men‘ eylemiş ola (2) ve bulanık māddelelerden tevellüd olmuş ola

evvelā gözi yuya hıltuñ hiddetini ve zaḥmetini men' eyleye (3) 'avratlar südi gibi ola ki laṭif ve raḳīkdür ve yumurda ağda ğassāldur lākin sūd evlādur (4) ve yumurda ağı māddenüñ hiddetini giri tıtcıdır ve yumuşadıcıdır ve büre daḫı eyledür lākin (5) bişüricidür ve ṭabī' atı issi ve mu' tedildür ikinci cins edviyeler baḡlu menfezleri açar hem (6) iki nev' adur evvelki dārçinī ve ferfiyyūn ve sekbinec ikinci nev' i cānavarlar ödi gibi ve rāziyāne şuyıdır (7) yedinci bāb edviye-(y)i müfrede(y)i bildürür gözün cümle mevzi' inde mezḳürdür ḫarf-i (8) elif anzurūt ḫārr u yābisdür ve ruṭubetleri giderür ve gözün cirāhatlarını arıdur bāḳī ağrısın (9) giderür ve çabaḡı pāk ider gözi yumaḡa fāyidesi vardur ḳuvvetile taḫlil ider ve muḫrık degildür (10) eşmed bārid-i yābisdür ve ḳābızdur cirāhatı bitürür çirkin arıdır köpüğe vesāyir eczāya ḳuvvet (11) virür ve şıḫhatini ḫıfz ider isfidāc bārid-i yābisdür afyon bārid-i yābisdür derece-(y)i (12) rābī' de muḫaddırdur vaca' ı sākin ider göze mādde inmegi men' ider aḳāḳiyā ikincide bārid üçüncide

[217a]

(1) yābisdür ve ğayr-i maḡsül bāriddür evvelde gözün cümle eczālarına ḳuvvet virür māddeeleri gözden (2) men' ider uşak issidür ikinci derecede gözün cirmine ve ḳabaḳ ḡalzitine ve vaca' ma fāyide eyler (3) ve taḫlil eyler ve ḫarāret ve ruṭubetde mu' tedildür ruṭubetleri bişürür göz eczālarına ḳuvvet virür (4) ve azacuḳ ḳabz eyler anīsōn issi ve laṭif ve muşaykıldur eksi cirāhatları ve gözün yubüsetini (5) ve 'uşşāḳ kim gözün ḫadaḳasına düşer giderür ve döḡüp yumşak idüp göze biraḳsalar şoḡırı giderür (6) aşu bāriddür ve müceffıfdür gözi ḳuvvetlendirür yaşını keser mādde(y)i men' ider eger (7) mersin şuyın alına tılā eylese fāyide ider ṭabaḳa-i ḳarniyye düşer mādde(y)i giderür (8) iklilü'l-melik bārid ve ḳābız ve mu' tedil cevḫerdendür issi ve bişürücü ve taḫlil idüp göze (9) ḳuvvet virür fażalātı def' ider ve şişleri yumşadur ḡalız-i hıltı bişürür asārūn şālişde (10) ḫārr u yābisdür ikincide ṭabaḳa-i ḳarniyyede olan ḡalzatı taḫlil ve muşaykal ve laṭif ider(11) Ḫarfi'l bā-(y)ı büsşed mercān ki delücek olur bārid-i yābisdür göze ḳuvvet virüp (12) yaşın men' eyler bā' ru'z-zab evvelde ḫār şānide yābisdür berd ve cerebe nāfi' dūr aḫlātı yumşadur

[217b]

(1) ve bişürür baṭal ‘uşāresini göze ṭamzuralar ḡalīzi ḡıltıdan olan yubūseti giderür rüşen (2) eyler ve şu indüğine fāyide eyler ve maṣarratı oldur ki göz ṭamarlarınıñ uçını açar ve kııl (3) bitecek gözde tiz bitürür belesān yağı gözün ḡuruluḡını giderür bu da ḡār-ı yābisdür ikincide (4) ḡalīz aḡlāṭı laṭīf eyler arıdur ve beyāzı giderür baḡılla ḡurusı bārid-i yābisdür eger (5) ḡaynatsalar şovuk ve ter olur şānī derecede muḡallīldür ve daḡı ḡurudıcıdur eger döḡüp zımād (6) itseler şol göz ki ḡarbeden taḡyesi ḡiñ olmışdur fāyide ider beyzā yumurda (7) aḡı mu‘tedildür issi ḡıltıñ ḡiddetini men‘ eyler eger şarusını göze zımād (8) eyleseler mādde girü döndüre benc bārid-i yābisdür eger şuyını eṭraf-ı ‘ayna sürseler (9) şişini ve şancuyı men‘ eyler bāde-i mevic ḡār-ı yābisdür şuyını göze çekseler nürin (10) ziyāde eyleye ve yimek daḡı göregen eyler Hürufi’t-tā’i tütüyā ḡār-ı yābisdür şālišde göz (11) ruṭubātın keser cirāḡatları bitürür tūbāl-ı āhen ḡābızdur yaşı men‘ eyler yavuz cirāḡatları (12) işlāḡ ider tūbāl-ı bākır lāḡm-i zāyid yir vesāyir tevbāldan ḡuvvet ve ḡurḡatı artukdur

[218a]

(1) ve mūlaṭṭīfdür tevbāl-ı şābur ḡan ḡurunı anı itmekde yimekte ḡuvveti baḡırdan ziyādedir (2) Ḥarfı’l-cīm cevez-i bevvā ḡār u yābisdür şālišde sebel sürmelerinde ise sürülür cūlnār (3) bārid-i yābisdür başdan inecek mādde(y)i men‘ eyler ca‘de ḡār şānīde yābisdür eger (4) şuyını balıla göze çekseler zulumātı giderür farāsiyūn daḡı fi‘lide mizācda buña yaḡındur (5) cünd-i bī-deste ḡār u yābisdür cilā virür ve bişürür ve ‘aşabeleri kerem eyler ṭabaḡa-i ḡarniyyeye (6) inen mevāddi taḡlīl eyler cāvelesi evvelde ḡār şānīde raṭb şālišde muḡallīl ve mūlaṭṭīfdür (7) göze şu inse giderür Ḥarf’il-ḡā: ḡafḡır-ı hindī eyüsi hindīdür muḡtelif ḡuvālardan (8) mürekkebdür ḡarāret ve burūdet ve yubūsetde mu‘tedildür ḡadaḡa-i şayḡallar azacuk ḡābız (9) vardur göz ḡuvvetin arturur ve ‘illetin ve zulumātın giderür ḡamref yüzerlik toḡı mudur ḡār u yābisdür (10) şālišde ṭamarlarıñ başın açar ḡalīz demi taḡlīl eyler sebele fāyide ider ḡılfıyyet (11) ḡār u yābisdür şālišde mūlaṭṭīfdür göze şu

indüğine fāyide ider Ḥarfi'l-ḥā hırbağ-u (12) ebyaz ḥār u yābisdür cilā virüp şu inmegi def ider ḥaṭālīf qarlaşuç eti yaqup

[218b]

(1) balıla qarışdırup göze çekeler nūrın artura şu inmegi men' eyleye ḥuretü'n-nār ḥārdur ruṭūbet-i (2) ğarbiyye(y)i gözden men' eyler kirpügi bitürür ḥarḳ isti' māl olan reglusīdür ṭabī' atı kurudur (3) göze kuvvet virür ḥılāf eger ḳabın yarup çıkan südini göze çekseler cilā virür ve zulumātın (4) giderür ve ṭabī' atı bārid-i raṭbdur Ḥarfü'd-dāl dārçinī ḥār u yābisdür şālīşde mülattīfdür (5) ve zulumātı ruṭūbātı izāle ider görmegi tiz ider dimāğda cem' olan ruṭūbātı indürür dār-ı fulful (6) ḥār u yābisdür āḥirde azacuḳ ruṭūbeti vardur şeb körligi zāyil eyler dıbaḳ ḥārdur tiz ve ğalīz (7) aḥlāṭı bedenüñ ḳa' rından çeker ve nāşūr kim gözün ğüşesinde ola fāyide eyler dūḥāf-ı gendüm (8) gözi gökçek eyler kirpük döküldüğine ve seyelānına ve gicidüğine nāfi' dür demü'l-aḥıvveyn (9) bārid-i ḳābızdur cirāḥatları bitürür ve göze kuvvet virür demü'l-ḥamāme ḥārdur ve muḥallīldür (10) ṭarfaye fāyide eyler demü'l-ḥuffāş balıla göze çekseler şu inmeyi men' ide Ḥarfi'z-zāl (11) zaraḳü'l-ḥaṭāṭife mücellādur eridicidür ḳarniyyedeki āfeti giderür Ḥarfi'l-rā rāziyānic (12) ḥārdur şālīşde yābisdür eger şuyını göze çekseler şu indüğini men' ide remādü'l ḳaşab

[219a]

(1) ḥārr u yābisdür za' fina fāyide ve zulumātına nafi' ider ḥarfü'l-zā(y)ı za' firān ḥārr u yābisdür (2) şālīşde muḥallīl ve mülattīfdür zencebīl ḥārr u yābisdür şālīşde muḥallīl ve mülattīfdür gözü ter eyler (3) zincifir ruṭūbeti vardur muḥallīldür ḳābız bi-ḥakkı daḥı vardur ṭarafē illetini giderür zernīḥ ḥārdur (4) ve rābi' de göyündürücidür zinḥār ḥārr u yābisdür rābi' de laḥm-i zāyid giderür cerbī eti izāle (5) ider zāc muḥrıḳ ḥār u yābisdür rābi' de ḳābız ve göyündürücidür ḳalkaṭār iḥrāḳı azdur (6) ve ḳaltarı eskise zāc olur zebedü'l-bahr ḥārr u yābisdür şānīde muḥallīl ve mücellādur gözün ağına (7) gider zebedü'l-ḳavārīn ḥārr u yābisdür ḥarf-i sīn selīḥe

h arr u y abisd ur u cinci derecede (8) m l tt fd ur tizligi k b zdan h l  deg ld r g z n 
ecz larına kuvvet vir r s nb l (9) h ardur evvelde y abisd ur u cinci derecen n 
evvelinde m l tt fd ur k b z ve tizd r m ddeleri (10) g zden men  ider s c-ı hind 
t b ' atda s nb l gibid r sez b h arr u y abisd ur u cuncide (11) g liz ahl t  gider r ve
suym balıla karışdurup g ze  ekseler zulum tın gider p h ddetini (12) gider r ve şu
ind ğini gider r sekbinec h arr u y abisd ur ş lişde m l tt fd ur g z n 

[219b]

(1) etini gider r ve zulum tını iz le ider ki g liz ru betden m tevellid olmuş ola
g ze şu inmegi (2) men  ider ve berd-i şem  ir   illetini def  ider seleh 'l- ef    balıla
ez p g ze  ekseler n rın (3)ve kuvvetin ziy de ider seret n-ı bahr  y abisd ur  anı ve
zebedi gider p cir hatları kurıdup (4) b k eyler ve hem cil  vir r s v ri's-sinid
b rid-i y abisd ur menfa  atde t ty  gibid r sa as (5) h arr u y abisd ur su u larıyla
karışdurup isti  m l itseler balg mı ve yilleri gider r ve ru betden (6) olan g z
g ş sını gider r harfi'ř-şin şahmu'l-ef -ı g ze şu inmeyi men  eyler ve k l (7)
bit rmez ş k y ku'n-nu  m n h ardur evvel derecede m cell dur ve mu avvid r
g zde olan kur a- (8) ları erid r eger yaprağını zım d itseler g z n  şişini gider r ve
g ze a  d şse gider p (9) cil  vir r ve zulum tını gider r şud a h ardur ve tizd r
k rniyyedeki eşere cil  vir r şeyh (10) muhri -ı b rid r m ceffid r i  tid l la yaşı
kurıdur şeb-i yem n  h arr u y abisd ur evvelide (11) ve r bi  de k b zduz k baġu n 
iriligini gider r ve lahm-i z yidi men  ve g liz ahl t  def  ider (12) ve g z n  d keli
ecz larına kuvvet vir r ve g zden  an geld ğini men  eyler ve g ze  arız

[220a]

(1)olan neşveyi gider r şar b-ı  meb h arr u y abisd ur ş lişde g zi  avi eyler g liz
ahl t  (2) ta l l eyler şem  mu  tedil ve m fettihd r cisminde h ddeti vardur b r di
ve şa iri ta l l (3) eyleyeler Harfi'ř-ş d şaban  evvelde y abis ş lişde h r ş nide
mu all l ve m cell dur (4) m şkil cir hatlar etin bit r p p k eyler z m -ı  arab 
b rid-i y abisd ur m seddid ve mu aradur (5) z m 'l-b tar  mu all l ve m cellid r

hârdur şânide mûlaţîfdür göyündürüp kııl biten yire (6) kıopardukdan şöfra tılâ eyleyeler kıılıñ semükliğini men' eyles ve kıuvvetlendürür ruţübeti (7) kıurıdur Hârî't-tâ: tîn-i rûmî müceffif ve kıâbızdur kıabakıdagı şişleri giderüp (8) kıaşnı şuyıyıla ezüp tılâ eyleseler kıanı keser tîn-i irmenî ecfuf ve kıâbızdur (9) evvelindese bunuñ nafi'ı artu kıdur Hârî'l-'ayn: 'afş evvelde bârid şânide yâbis şâlişde (10) mevâddi gözden men' eyles kırpük diblerini berkıdür vecüdüñ etini ve evrâmlarını giderüp göyünmesini (11) men' eyles 'avsanc kıâbızdur döğüp alına tılâ eyleseler göze inen ruţübeti men' eyles (12) 'akiremeti'l-'anuk harr u yâbisdür şuyı taħlîl eyles dühn-i süsen daħı böyledür

[220 b]

(1)'asel yâbisdür ve hârdur şânide mücellidür şu indüğüne ve kıarañluğına fâyide eyles 'âkıırkıarhâ (2) muhrık ve tizdür laţîfdür ve kıuvveti içeriğı 'adallara irişür ve gözün kıarañuluğına nâfi'dür (3)'ades bârid-i yâbisdür şânide kıâbızdur harâretille burüdetde mu' tedildür ve issiden (4) 'aciz olan şişleri zâyil eyles hâşşa kı verdînenc zaħmetine gâyet enfa'dur ve döğüp (5) zımâd itseler fâyidesi 'acîbdür 'aķîk bârid-i yâbisdür gözi kıuvvetlendürür harük (6) hârdur dimâğı kıuvvetlendürür Hârî'l-ğayn: ğubâru'r-râha alına tılâ eyleseler mevâddi men' (7) eyles Hârî'l-fâ: ferfiyyün müceffif muķbazzı ve mücellidür laţîf yakıcıdur göze şu inmegi (8) men' eyles fulful-ı esved hârr u yâbisdür şâlişde göz yaşını keser ruţübeti muħallıldür zulmeti (9) dâfi'dür ebyaz hârr u yâbisdür gözün istirhâsına fâyide idüp tarfe 'illetini men' (10) eyles Hârî'l-kâf: kıalkatâr zâcdan kıavîdür kıalkanat kıâbızdur cidden harâretille ruţübetile (11) otlaruñ ruţübetin kıurıdur kıalkadis kıâbız-ı laţîfdür eger göyündürseler leţâfeti ziyâde (12) olur ve hırkıatı gider kıaşuru'l-biz göze kıuvvet virür yaşını keser mevâddi men' eyles eger

[221a]

(1) ve eger mekles itseler gözün arturur kıaranfil hârr u yâbisdür ğalîz aħlâtı taħlîl eyles ve nûrın arturur (2) kuşuru'r-rumâni'l-hâmiş bârid-i yâbisdür ve ğuluķabı

bārid-i raḥbdur ve ḳabzdan ḥālī degüldür (3) evrām ḥārra nāfi‘ dūr ḥāṣṣa kim verdebīc ‘illetini giderür ḳuruḳ u muḥrāḳ bārid-i yābisdür mücelli ve (4) mu‘ arribdür ḳāfifetü’l-ḥabbāzī ḥārr u yābisdür muḥallīldür ḳarniyyedeki eṣere ve ū indüğine nā- (5) fi‘ dūr ḳalemyā ḥarāret ve burüdetde mu‘ tedildür eger göyündürüp ve yuyup göze çekseler (6) karniyyedeki eṣeri giderür ve cilā virür Ḥarfü’l-kāf kündür ḥārdur ṣānīde ḳoruḥuñ ḡalīz-i mevāddini (7) taḥlīl eyler ve cirāḥatı bitürür ammā ḳabzdan ḥālī degüldür kemmūn görmekligi tiz eyler yaş (8) indürür eger ḳılı çeküp yirine ūem‘ ile döḡüp ṫlā itseler ḳılı bitmegi men‘ ider kündüs ḥārr u (9) yābisdür rābi‘ de tizdür kāfūr bārid-i yābisdür ṣālīṣde ḳanuñ ḥiddetini ve hem rāḥatını teskīn ider (10) keṣīrā müseddid ve mu‘ arribdür gözüñ ḥarāretini teskīn eyler kers-i ebḥur ḥārr u yābisdür yubüsetden (11) aḡı giderür Ḥarf-i Lām: lüffāḥ bārid-i yābisdür muḥallīl ve münevvimdür ṣudā‘ı sākin ider leben (12) eyüsi nisāsdur raḳīḳdür lülü bārid-i yābisdür ṣālīṣde gözüñ ḥadaḳasına cilā virür

[221b]

(1) ve görmesin tiz ider ṫabaḳa-(y)ı ḳarniyyedeki eṣer-i beyāzı giderür lajiverd mücellidür azacuḳ ḳābīz dur (2) kirpügi bitürür ve göze ḳuvvet virür lāden laṫīf ve raḳīḳ ve mücellidür ve ruṫbātı giderür leylaḥ (3) bārid-i yābisdür evvelde ḳābīz dur göze ḳuvvet virür evrāmı taḥlīl idüp dükeli āfetlerden (4) maḫarratın giderür Ḥarf-i mim: māmīrā ḥārr u yābisdür ṣālīṣde mücellidür eṣer-i beyāzı ḳarniyyeden (5) pāk ider ve nūrın ziyāde ider misk ḥārdur āḥiri ṣānīde yābisdür ṣālīṣde ‘aṣabāta ḳuvvet (6) virür a‘zayı ḳavī eyler edviye-yi ḳuvvetin āḥir ṫabaḳaya iriṣdürür hem muḥallīldür merḳaṣīṣā gözüñ ṣıḥḥatini (7) ḥıfz ider ve demi cāmīd eyler milḥ ḥārr u yābisdür ṣālīṣde mücelli ve mülāṫṫīfdür ḳabza māyıldür (8) mis bāriddür gözüñ aḡını giderür ḳarniyyeye ‘arīz olan ḡalīzī taḥlīl eyler merzencūṣ ḥārr u (9) yābisdür ṣālīṣde laṫīf ve muḥallīldür ve başa ‘arīz olan yili giderür māmīṣā tizdür yābisdür (10) ṣānīde ḳābīz dur göze ḳuvvet virür evrāmı ḥārra nāfi‘ dūr mürr issidür yābisdür ṣānīde (11) eṣer-i biyāza cilā virür kim ṫabaḳa-i ḳarniyyede ola ve hem mülāṫṫīfdür

mev'izec h'arr u y'abisd'ur (12) m'ulatt'ifd'ur g'oze inen şuyı g'ider'ur ve g'oze ve g'ayri yire d'uŝen z'ulum'atı g'ider'ur H'arf'ü'l-n'un:

[222a]

(1) n'anhuv'ah h'arr u y'abisd'ur ŝ'aliŝde m'ulatt'ifd'ur eger şuyını g'oze ŝamzursalar c'amid olmuş (2) kan kim nesne tokunmaq'dan ola g'ider'ur neŝ'ā b'arid-i y'abisd'ur m'useddidd'ur nuħ'ās-ı muħraq h'arr u (3) k'ābızdur g'özdeki k'urħaları bit'ür'ur laħm-ı z'āyidi g'ider'ur neve'l-b'üter muħrıq'dur k'ābızdur kirpükleri (4) bit'ürcid'ur g'ökcek eyleyicid'ur niŝ'ādır y'abisd'ur l'ikin ŝuzdan laŝifd'ur g'özdeki (5) bey'āzı g'ider'ur ve hem cil'ā vir'ür naŝr'un anda bir kuvvet vardır taħallil ve müceffif ve g'alızd'ur l'akin (6) aħl'atı laŝif eyleyler ve hem y'abisd'ur h'arfi'l-h'ā(y)ı hindiyā b'aridd'ur k'ābızdur ŝabaħalarıñ (7) ŝiŝine f'āyide eyleyler helile-i esved g'oze kuvvet vir'ür şarusı belile gibid'ur (8) H'arfi'l-vāv: vec h'arr u y'abisd'ur ŝ'aliŝde m'ulatt'ifd'ur şuyını g'oze ŝamzursalar k'arniyyedeki (9) g'alızı cil'alandurur ve red-i mev'addi men' ider k'ābızdur ve g'āyet müceffifd'ur toħmı kuvvetl'üdür (10) müntesib-i mev'addi g'özden men' eyleyler veda'-ı muħrıq g'özün aħına cil'ā vir'ür ve kirpükleriñ (11) iriligin g'ider'ur va'llahu a' lem b'āb 8 g'öz edviyelerini niced'ur müdebbir eylemek gerek (12) g'öz edviyelerini evvelā müdebbir id'üp andan ŝoñra terkib eyleyler ve her edviyenün bir d'ürlü

[222b]

(1) tedb'iri vardır ammā ŝaŝlar ki t'utyā ve meŝ'āzenc-i ' adesi ve merk'āŝiŝā ve sürme ne kim (2) bunlara beñzer varısa daħı bir çanağa dökeler yine şu koyup ol çanağa dökeler (3) maħŝud oldur ki g'āyet yumşak olan ŝunıñ yüzine gel'ür irisi dibine çöker (4) yüzindeki yumŝakı alup bir s'ā' at koyalar ki dibine çöke ve irisin yine d'ögüp anda (5) çökereler andan zar'āfetıla alup g'üneŝde k'urudalar ammā tozdan ŝaħınalar ba' de yine (6) d'ögüp yine k'urudalar t'ā ki aŝlā irisi k'almaya ' arabca buña maħv'il dirler ve ba' zı ŝaŝları g'ümüş (7) k'ilimiyā ve z'āc gibi anları evvelā g'öyündürelere bir yiñi bardağa birağup kili ħikmetle ağzın (8) berkid'üp tenn'üre ya sırça furunına birağalar

bir gice tırup yarındası çıkarup yumşak (9) döğüp taşkid eyleyeler ammā veda[‘]-ı şedefi ve hūlzunı dağı ne ki bunlara beñzer varısa (10) anları dağı buncılayın göyündürüp andan taşvıl ideler velākin isfidācı birkaç (11) kerre taşvıl ideler şöyle ki iriligi qalmaya gidere ammā sūnbūlü evvel miqrāzıla (12) keseler andan şöñra havānda şol qadar döğeler ki göyünmiş gibi ola andan şöñra

[223a]

(1) her yirden elile ‘amele getüreler ve birkaç kimesne el uşurup şol qadar ovalar ki (2) qara qabları ayrıla gide eti qala ve üzerine şucu[‘]az tamladup yine döğeler tā merhem (3) gibi ola ve andan gölgede qurudup güneşden ve tozdan şaқınalar ba[‘] de yine döğeler ve (4) elegden ki gāyet şıқ ola eleyeler gubār gibi ola buña ‘arabca müheyyā dirler rencleri (5) taşvıl ider anuñ üzerine isfidāc terkīb ideler andan isti[‘]māl ideler ve damğalaruñ (6) ba[‘] zısını uşaq gibi sekninec gibi şınduralar şuya ışlayalar andan şöñra havānda (7) ezüp hal ideler keşirā ve zamğ-ı ‘arabī buncılayın evvel ışladup bizden süzeler ve (8) otları anuñıla yoğuralar ola kim şiyāf-ı ebyaz gibi eylemekte ‘amele getüreler yigreki oldur ki (9) keşirātı döğeler andan yumurda ağı tāmzurup hall ideler edviyeleri havānda qaruşduralar (10) anıñçün kim bu şiyāfda zamğ ve keşirā çok harāb olur ayruқ şiyāflarda yoğura ma[‘]cundur (11) afyonı o kırk pāre ide baқır tahte üzerine qoyup sehelce od üzerine ya ışıcaқ (12) kül üzerine qoyup tahte(y)i eride afyon göyünmeye ki kuvveti gezer ba[‘] de şuyıla ışladalar

[223b]

(1) otları anuñıla yoğuralar dağı bilmek gerekdür kim göz otlarınuñ terkibinde her edviyenüñ (2) menfa[‘]ati nedür bile ve maraz nedür ve ol marazda edviye nedür ol kim fāyidelüdür dağı (3) hem müste[‘]ildür ıslāhıçün veyā kıvāmçunmıdır ve hem bırakılan edviye az gerekdür ve şol (4) edviye kim ol ‘illet-i maşşūşdur endāzesinüñ keyfiyyetini bilmek gerekdür val’lahu a[‘]lem (5) bāb dokuz gözi ne tarīqıla tutmaq gerekdür dağı ne resme ot çekmek gerekdür (6) anı bildürür ammā gözüñ qabağın eyle açmaq gerekdür ki ne qadar arkunlıqıla tutarusañ (7) yigdür dağı gözi şol elile tutup şağıla mīl tutalar ve mīlüñ ucunı burundan (8) yaña güşeden qoyalar tā

kıuyruğından yaña güşeye mīli burıca vıreler tā edviye gözde kıala (9) ve şol gözi şol elile tıutup sağ eliyile mīl çeke andan barmağın koyuvıre (10) mīl gözde iken arkıunlığıla kıabağ yirine koyuvıre ve mīl ğāyet ince ola ve ucı (11) yoğunca ola ki otı çoğca gıvüre ve şol göz kim ğāyetde ağrımış ola gerekdür ki (12) aña mīl degmeye ezilmiş otlar ya şāflar tāmzura zīrā mīl göze zağmet virür ve hem

[224 a]

(1) göze tiz tiz ot çekmeyeler kim göze mażarrat irişdürür ve şol göz kim şancar ola ol aşıl göze (2) yumşaq otlar çekeler kim kıatı otlara tākāt getürmez ve şol ağrı kim eski olup kıatı (3) ağrır olmaya cereb gibi sebel gibi zafer gibi ve ne ki bunlara beñzer varısa bunlara (4) tiz tiz edviye gerekdür ki tākāt getürür ve şol gözde kim ađ olup ya eşeri olup anı getürmek (5) isteyeler gerekdür kim anuñ yirini şöyle getüreler ki dāyiresine zağmet ‘arız olmaya val’lahu (6) a‘lem bāb on gözi şakınılmađuñ tedbīrin bildürür tā ki göz şıhhat üzerine (7) olup ğasta olmaya imdi gerekdür kim gözi yilden ve tütünden ve tozdan ve issi ve şovuk (8) havādan kim i‘tidāldan ğāric ola ve çođ ağlamağdan ve şeffāf ve rüşen nesnelere bakmağdan (9) iħtirāz olına ve riyāzet mucibince arқа üzerine yatmağdan ve ta‘ām yemekden ve şarāb (10) içmekden ve şol nesnelere kim buğarı dimāğa müstevelī olur onlardan perhīz ideler (11) kenedene ve şoğan sarmısağ gibi ve ne ki bunlara beñzer varısa ve dağı dā‘ imā tabī‘at-ı līnet (12) üzerine tıتماđ ğāyet enfa‘dur kıabza yaramazdur ve keşret-i ğammām ve keşret-i faşd ve ğacāmat

[224 b]

(1) ğacāmat ve keşret-i nevm ve bir yire çođ bakmağ ve tızlu nesnelere yimek ve imtilāyıla yatmağ (2) ve ba‘de’-tā‘ām cimā‘ ve keşret-i cimā‘ ve ğalīz ve bulanuğ şarāb ve fi‘l-cümle ma‘de ağzını (3) inciden göze ve gözüñ görmeğliğine ziyān ider ammā şu içinde oturmağ ve başa ışıcağ (4) nesne kıoymağ ışıcağ nesne içinde gözin açmağ fāyide ider şıfat-ı rāziyāne şüti (5) merzencüş şuyıyıla perverde olmiş ola göze çekseler kıuvvetlendürüp nürin (6) ziyāde ide ve dağı rāziyāne şuyına şeker kıatup göze çekseler ğāyetde fāyide ide (7) şıfat-ı diğer burūd-ı rummānī kim āsān

hāşıl ola göze kuvvet virüp nürin ziyāde (8) ider ekşi ve tatlu enār içindeki şaruca şarıyla döğüp şuyın şāfī (9) idüp yüz yigirmi dirhem şuya yüz yigirmi dirhem bal katup taş çölmekte aheste (10) odıla kaynadup kefin alup kıvāma getüreler dağı şaklayup hācet olıcağ göze çekeler (11) ‘azīm fāyide eyleye kehḥel-i āḥir gözün cümle eczāsına kuvvet vire kabağı ve hadağasını (12) şāfī ide sebelün ve zaferün māddesini gözden men‘ ide helīle-i kābilī ki muşşer ola

[225 a]

(1) şabr-ı usḫūṭūrī ve māmīrān-ı çinī ve zerdeçube ikişer dirhem şāfī tuz ve delinmedük (2) deñiz köpüğü aq şeker ve za‘ firān sāzenc-i ‘adesi rāziyāne tohumı sereṭān-ı baḥr tūtyā-yı (3) hindī şiyāf-ı mā-kāfūr isfidāci’r-raşāş altun kılimiyası kıızıl gül ḥazaż şaru (4) helīle herbirinden bir dirhem cümlesin döğüp eyleyler her sā‘ at rāziyāne şuyıyla (5) yaş eyleyler dağı karışduralar tā ki otlar rāziyāne şuyın kendüye çeke andan gölgede (6) kurıdup yine yumşaq döğeler isti‘ māl eyleyler nāfi‘ ola val’lahu a‘ lem bi’s-sevāb (7) bu maḳalāt dağı gözün kabağına düşen marazları bildürür otuz iki bābdur anuñçün (8) kim kabağa vāki‘ olan emrāz otuz iki dürlüdür ve her birinün bir dürlü adları vardır zıkr (9) olına inşāllāhu ta‘ālā nehceri’n-nūfākı şetere şa‘ire şa‘ri’z-zāyīd inkılābı’ş (10) şekar verdenc, sülāf, şirnāḳdur, bunlarıyla müşterek olan bunlardur cereb (11) ḥikke, teekkül kuruḥ, remilcüsā, muḥliz-i kemene intifāḥ teheyyüc, sağfa, su‘ f (12) sul‘, nūşed, şir-i ğale, istirḥā, tulul, mevtü’d-dem, intişāri’l-hedeb, beyazı’l-hereb

[225b]

(1) ḳamul, ğadde ğarbe, seyelān el-bāb-ı evvel berd ‘illetinün esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilācını (2) bildürür ammā berd didüğümüz bir ğalīz ruḫbetdür ki gözün kabağından cem‘ olur tolu dānesi gibi (3) yumru yumrı olur anuñçün berd dirler ve ekşer kabağıñ taşrasında olur ‘ilācı oldur (4) kim dāne çādırı tiz sirkede ışlayalar ve anuñ üzerine tılā eyleyler ya örümcek ağını balıla (5) anzurūtıla merzeki ile uşakıla sirkeyile ḥall idüp tılā eyleyler ‘azīm fāyide eyleye (6) şıfat-ı tılā berd u şa‘ır ‘illetine fāyide eyleye mürri günlük ikişer dirhem lāden bucuḳ dirhem (7) cümle

dögeler süsen yāḥūḍ zeyt yağıyla yoğuralar tılā eyleyeler eger bunuñla gitmese (8) gözünñ kabağını yarup ol ‘illetini mīlūñ kebcesiyle götüreler eger yara yiri büyük (9) olsa ortasından dikeler z̄erir-i aşfar yapışduralar z̄erir-i aşfar didügümüz eşek südiyile (10) perverde olmuş anzurūt sekiz dirhem şiyāf-ı māmīšā iki dirhem za‘firān üç dirhem (11) mür̄r buçuḳ dirhem ber-i nūşar bir buçuḳ dirhem dükelini eyleyeler isti‘māl eyleyeler berd kabağıñ eger (12) içerisinde olsa kaba‘ döndürüp yaralar berdi giderüp gözi ışıcaḳ şuyıla yuyalar val’lah

[226a]

(1) bāb iki necere esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür necere didügümüz uvacuḳ kanı (2) şişdür kim gözünñ kabağında olur māddeyi sevdā-yı fazalātdan olur efsür delügi gözünñ (3) kabağınuñ leṭāfetinden olur leṭāfet sebebiyle ola kim laṭīfdür māddeñün ‘illetini (4) taḥlīle ferc olur ve ol kim ḡalīzdür taşarruf olmaz uvacuḳ yumrıcaḳlar olur ve ba‘zı eṭibbā (5) bu ‘illete ‘adāse dirler ‘ilācı oldur kim evvelā kīfāldan faşd olına ‘illet ne cānibde ise (6) oradan alına ba‘de isti‘māl olına ḥab-ı iştiḥkadan ḥab-ı kōḳiyā ve ayāric-i fayḳarā ile (7) ve bunlardan murād budur ki şimādlarla ve merhemlerle taḥlīl eylemek āsān ola eger taḥlīl (8) olmasa mādde muḳarrar olduḳdan şoñra ‘ilācı destikārī ideler kim ziyāde zaḥmet olmaya (9) bir hafta ışıcaḳ şuyıla yuyalar ve süngerini ışıcaḳ şuyıla işladup üzerine ḳoyalar şovuyınca (10) 226a/10 tura tā ki mādde yumşana bir haftadan şoñra merhem-i dāḥıliyūn uralar ve eger müddet uzansa (11) yine kabağı döndürüp yaralar çıkaralar şöyle ki ‘illetten baḳıyye ḳalmaya yüzük ḥalkası (12) gibi ola vaḳt olur ki mādde iriñlene çıkar gider ve eger yine ola diyü ḳorḳsalar

[226b]

(1) cirāḥatuñ kenārını usturayıla keseler kim giç bitüp mādde çıka gide andan (2) ışıcaḳ şuyıla yuyalar ve süngerini işladup ḳoyalar şifā bula bi-izni’llāhi ta‘ālā (3) bāb üç iltiḡlāḳ ‘illetinüñ esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür ammā iltiḡlāḳ (4) bir ‘illetdür kim iki kabaḳ birbirine yapışur vaḳt olur kim kabaḳ gözünñ içindeki ṭabaḳa-i mültaḥimeye (5) yapışur ve ḥadaḳaya da yapışur sebebi iki nev‘dür biri gözde ya

ķabaķda ķurķa olmişdur (6) daķı ‘ilācıla ķoķ cirāhat işleyüp birbirine veyā řabaķaya yapışur ve ikincisi oldur kim (7) zıfra ve sebele ‘illeti olup ğötürmişlerdür ve ‘adettür ki tuzıla kemmün ķeyneyüp şuyını (8) ğöze yirini şağlasun diyü şamzurmişlardur bu nev‘de ‘ilāc budur ki yapışan yirleri (9) mīl ucu ile aķup birbirinden ayıralar ve eger ķabaķ mūltaķimeye yapışmış olsa ya ğadaķaya (10) evvelā ķabağı arķuncaķ yoķarı ķalduralar ammā ķoķ ķekmeyeler ki iķtiyātdur řabaķa- i (11) ķarniyye ķabağıla ķalkmaķdan ve eger ki ķabaķ birbirine yapışsa mīli iķine ķomaķ (12) olmaz ğatta iki sinārıla ķabağı azacuķ ğötürmeyince aķup yapışan yirlere tuzıla

[227a]

(1) kemmün ķeyneyüp şuyını şamzuralar ol kesilen yirler şağlana ve panbuķı ğül yağına baturup (2) üzerine uralar tā iķine irişe ve üzerine yumurda şarusı uralar bağlayalar ikinci ğün yine (3) tuzıla kemmün ķeyneyüp yumurda şarusın urup bağlayalar üçüncü ğün eger sākin (4) olsa cirāhat bitüren řāflardan ğöze ķekmek gerek ve řaķınmaķ gerekdür ki ķabaķlar yapışmaya (5) eger řāf ķekmegi řavāb ğörmeseler ğül yağıyla yumurda şarusıyla ‘ilāc ideler řiyāf (6) vaķti teşennüc irişinedür bāb dört řeterenüñ esbābını ve ‘ilācını bildürür ammā (7) şetere didüğümüz ğözün ķabağı ķısıлмаķdur sebebi oldur kim kişi uyuyıcaķ ğözi aķuķ (8) ķalur kirpük birbirine irişmez ğözün aķı ğörinür bu şıfatlı ğöze ğavāb-ı ğırğevüş dirler (9) şavşan uyķuludırlar ve ba‘zımuñ iki ķabağı bile ķıřa olur sebebi iki dürlü durur (10) biri ķabağuñ māddeři nāķıřlığındandır kim anadan eyle toğar ikisi dürlü dürlü ğavārisler- (11) dendür ve ğavāris dört nev‘dür biri budur kim bir ‘illet sebebinden ğözi kesmişlerdür yine (12) dikmişler ikinci budur kim ķabaķda ğudde tevellüd eylemişdür ya artuķ et bitüp ya bir ķurķa olup

[227b]

(1) ğitmesile ķekilüp eksilmişdür üçüncü ķabağuñ ğirisinde teşennüc olup ğiri (2) devrilmişdür ķuru mādde sebebiyle dördüncü ķabaķ ‘adallerinden biri ğeñřek (3) olmişdur ve ķabaķda üç ‘ađal vardır biri ķabağı yoķaru ķaldurur kim aķıldığınıñ sebebi (4) oldur ve biri aşağa yaturur ve biri iki ađal ğareket idüp ķavuşdurur ve her

gāh ki birine (5) za‘ f ‘ārız ola kavuşmaz olur ve ol iki kabağı hareket idene za‘ f ‘ārız (6) olsa anların hareket bātil olur ve eger teşennüc olsa kabağlar kalkmaz ve eger iki ‘adalnuñ (7) biri geñsek olsa göz kabağınıñ ol cānibin açmaz sebep kabağı kesüp dikmekden (8) olmışdur ‘ilācı zıkr olmışdur ki yine kesüp dikmekdür isfidāc merhemiyile talīf (9) itmekdür ve yumşadıcı zımādlarla telyān itmek gerek ammā uddurdan hāli degildür ammā şol kim (10) ğudde sebebiyle olmuş ola ya artuğ et bitmiş ola anı ol tārīkıla ideler kim berd (11) neciret bābında zıkr olındı ammā artuğ ete tiz edviyelerile şiyāf-ı aḥḳarıla ‘ilāc (12) eyleyeler eger fāyide olmasa laḥm-ı zāyidi sitāreyile götüreler ve altına igne şokalar

[228a]

(1) tā bu başdan ol başa irişe andan şoñra ustura ya miḳrāzıla keseler (2) yirine tiz edviyeler isti‘ māl ideler kim ‘illet giri ‘avdet eyleye yāḥūḍ (3) kemmūnile ve tuzıla tağlayalar ve şol kim teşennüc sebebiyle olmışdur ḥammāma girüp (4) başını issi şu buḥārına tutmağ gerek mūm-ı ruğanı benefşe ve ḥaṭmīyla (5) karışdurup gözün üzerine komağ gerekdür yüzi şuyıla yumağ gerekdür (6) ve taşvīl daḥı müfiddür ammā anuñ sebebi ‘adale geñsemiş ola kābız (7) edviyeler eylemek gerek aḳāḳıyā ve māmīşā ve mersin yaprağı gibi ne kim bunlara beñzer (8) varısa ammā ol kim anadan toğma ola kābil-i ‘ilāc degildür bāb beş (9) şa‘irenün esbābını ve ‘alāmetini bildürür şa‘ire bir uzun şişdür arpa şeklinde (10) ekşer kirpük diblerinde olur sebebi ğalīz sevdā ve fażlaldur ki orada cem‘ (11) olmuş ola ve katılmış ola ‘ilācı başda ya gözde ya anuñ dāyiresinde ḥarāret (12) olacağ olursa andan şoñra kim kan almış olalar ve müşhil içmiş olalar

[228b]

(1) ve dimāğı arıtmış olalar şiyāf-ı māmīşā ve kil-i ermenī ve kāsni şuyıyla (2) tılā eyleyeler daḥı keşek ile yuyalar ve anuñla tekmīd şuña dirler ki bağırdan bir nesne (3) düzeler ve arpayı yumşak idüp içine koyup ‘illet yirine ideler ki edviyenün (4) ḥarāreti ve kuvveti aña irişe eger bu edviye koyun ya şıgır kavuğunuñ içine (5) koyup tekmīd itseler ziyāde nāfi‘ ola ve eger başda ve gözde ḥarāret (6) almayacağ

olursa issi şuyıla tekmīd ideler andan şoñra başı kesilmiş (7) siñegi şa‘irenüñ üzerine sürmek ve ışıcağ etmegi bir biri adınca şa‘irenüñ (8) üzerine komağ fāyide eyler ve sekbineci şuyıla ya sirkeyile ħall idüp tılā eylemek (9) fāyide eyler ve kıru inciri ve dāne çādırı şarābıla kaynadup tılā eylemek fāyide eyler (10) ve arpa unını ve dāne çādırı yoğurup tılā eyleyeler veyā gögercin kanını göze tamzuralar (11) beğāyet fāyide ide vesselām bāb altı şa‘ru’z-zāyid beyānındadır şa‘ruz-zāid (12) artuğ kıl bitmekdür ekşer kirpük yanında biter evvelā göreler kim kirpüklerde artuğ kıl

[229a]

(1) bitmiş ola ve tabi‘i kıllara muḥālif ola göz içine yite ol sebebden göze yaş gelmek (2) ḥāşıl ola ve göz tonuğ ola sebab-i müte‘affin ruṭubetten ola kim tiz ola (3) yandurmaya eger tiz olup yağı daḥı olaydı kıl döküp bāṭıl ideydi (4) ve yaş daḥı olmayaydı ki kıl biteydi ‘ilāc oldur ki evvelā istifrāğlar itdürüp (5) mādde(y)i dimāğdan ve bedenden arıdalar mizāca lāyık olan devālarıla daḥı ġarğara (6) buyuralar ayāric-i fayḡarāyıla daḥı aña beñzer nesne ola kim mizācı issilige māyil (7) ola ve her şabāḥ helīle perverdesiyile aṭrifil-i şağīr yidüreler helīle-i kābilī (8) ve şaru helīle(y)i ağızda tutup şuyın süreler ve anuñ kim mizācı şovuklığıa (9) māyil ola ağızda maştakī ve қaranfil tutup şuyını şora ve ‘anber daḥı eyüdür (10) ve eger bunuñla çāre olmasa destikārlık gerekdür destikārlık biş dürlüdür (11) biri edviye çekmek ikinci füzünī kılları tabi‘i kıllar üzerine dūsānīd kıılmağdur (12) üçüncü füzünī kıllar dibini tağlamağdur dördüncü dikmekdür bişinci teşmīr

[229b]

(1) eylemekdür ve çekecek edviye tiz gerekdür bāsīlīkūn ve rüşināyı ve şiyāf-ı aḡzar (2) ve şiyāf-ı dīze gibi tā ol ruṭubetleri kim sebab-i ‘illetdür taḥlīl eyleye şıfat-ı (3) şiyāf-ı dīze kim bu ‘illete maḥşūşdur artuğ kıl bitdüğine ve cerbe ve göz āfetine (4) ve eski sebele ve sülāde rencine fāyide eyler zamğ-ı ‘arabī keşīrā gümüñ kılimiyası (5) isfidācü’r-raşşas, mürr, zencār, şabır, kızıl zernīḡ göyinmiş ḡalkaṭār (6) rāstīḡ, dār-ı fulful, қara fulful, şāzenc, nişāsta ‘urūḡu’ş-şabāğın (7) şekerü’l-muaşşer, baқır

tuvālī her birinden ikişer dirhem ve anzurūt üç dirhem **(8)** demü'l-aḥaveyn aḳāḳıyā herbirinden bir buçuḳ dirhem tūtyā ḥaşrı ḥızaż ve **(9)** sūnbül-i ṭīb ve göyünmiş māzu birer dirhem ayru ayru dögeler üç dirhem uşak **(10)** ḳatup sezāb şuyuyıla ezeler otları ḳarışdurup yoğuralar şāflar eyleyeler **(11)** ḥācet vaḳtinde isti' māl eyleyeler şıfat-ı dīze-i diğeri ḳıl bitdüğine cerebe **(12)** nemleye sebele, sūlāḳa gözün yanmasına fāyide ider zencār altı dirhem

[230 a]

(1) zamğ ve uşak dörder dirhem altun ḳilimiyāsı afyon ikişer dirhem dāne-çadır bir dirhem **(2)** cümle dögüp eyleyeler sezāb şuyuyıla yoğurup şiyāflar ideler ve daḳı bāsiliḳün **(3)** ve rūşifāya ziyāde ḳılı ḳoparur yirine nişādırla ḳıraneler fāyide eyler ve yeşil ḳurbağa **(4)** ḳanı daḳı gāyet eyüdür ve ḳarādü'l-kelb ḳanı daḳı mücerredür ve hüdhüd ödi daḳı eyüdür **(5)** ve eger yeşil ḳurbağa ḳanın māzeryün kiliyle ṭilā eyleyeler 'ilāc kāmīl ola ḳirpi ḳanı **(6)** ve kerkes ödi ṭamzurmak ve sürmek fāyide ider ve mezkūr ödleri yumşadup **(7)** bir ol ḳadar cünd-i bīdester ḳatup göğercin ḳanıyıla şāf idüp ağız yarıla ḥal **(8)** idüp yarım sā' at mıḳdārı ṭursa 'azīm fāyide ider ve ḳablu sūlügi nişādırla **(9)** ve göyünmiş eşek ṭırnağıla dögeler ve sirkeyile ḳarışdurup ṭilā eyleseler fāyide ide **(10)** ve deñiz köpügin biraz ḳaṭünā lu' ābyıyıla ḳarışdurup ṭilā eyleseler ḳıl mevzi' i şovuk eyler **(11)** uyuşdurur ḳıl bütürmez ve Ebū Ālī Sīnā eydür zıfidi' ḳanı eyü degildür ve ziyāde ṭilā **(12)** ṭabi' i ḳıl üzerine süzüşdürmek ol vaḳt olur kim füzünī ḳıl üzerine igi

[230b]

(1) ḳıl ola ve ṭabi' i ve füzünī ḳılı zamğ ya keşirāyıla ḥal idüp bulaşduralar barmağıla **(2)** şıḳup şıḳayalar tā eczā üzerinde ḳırıya ve ḳıluñ dibini ṭaḳlamak şartı oldur ki **(3)** füzünī az ola ve daḳlayacak aleti igne resminde ola altundan ola zarūrī demürden **(4)** ola başı içeri egilmiş ola çevgān gibi ve ḳabağı ḳaldurup gözün içinden ḳabaḳıñ **(5)** altına ḳoya tā ṭaḳıñ ḥarāreti gözün ruṭubetini yanlarına ve ṭabaḳalarına irişüp **(6)** eşer eyleye ve igne şol ḳadar ḳıza kim ḳıḳızıl ola ḳabağı biraz çeküp ḳılı ḳoparup **(7)** yirin ṭaḳlayalar ammā iki ḳıldan artuḳına ṭaḳ cāyiz degıldür her nevbette ancak iki

kılı (8) kıparup dağlayalar dağdan Őoñra yumurda ağıyıla gl yağı kıarışdurup yirine (9) tıla eyleyeler kim tağ zağmetini gidere ve bir dađuñ zağmeti gitmeyince bir dağı itmeyeler (10) ammā dikmek tedbır oldur ki bir ince ignede alalar ve baş kılından bir kııl alalar iki kıat (11) ideler bu igneyile kııl dibinden içeri ęekeler Őyle kim kıılıñ başı ıalķa gibi ola (12) taşra kıala ve yine bir kııl dağı bu ıalķaya ęekeler hem iki kıat ideler Őyle kim

[231a]

(1) bu iki kıılıñ ıalķası igne içindeki kıılıñ ıalķası içinde dşmiş ola igne (2) kıabađuñ içinden fznı kıılıñ kıatına getre mıl ucu igne fznı kıılı bu sac (3) kıılınuñ ıalķası içine eyleye kim igne içinde ola pes bir gzden ęekeler (4) fznı kıılı taşraya eger Őıęrayup fznı kııl ıalķadan yirine gelecek olursa (5) bu ikinci kıılıla ıalķası iğindedr ıalķası giri getreler ziyāde kıılı ttalar ıalķa (6) içinde kıoyup taşra getreler eger hācet olsa ikinci kez igne uralar zerine (7) zlmemek gerek anuñęn kim menfez giñ olur kıılı aşağa kıomaz eyle olsa ikinci (8) ol mevzi ñ yanıda trmağ Őavābdur kıağan kim fznı kııl taşra gele anı (9) tabiı kııl zerine dřānide kıılmağ gerek Őyle ma lum olına bu dikmeklige (10) nağım dirler ammā teşmır Şol vağtin ideler ki fznı kııl ęođ ola tarıķ budur ki (11) tabıb ĥasta-(y)ı Őñne yatura kıabağı getre mılñ kepcsileyile kıabağı başa ve sitārıla (12) tta yuķarı ęeke bir mersin yaprağı mıķdārınca niřān eyleye andan mıķrāzıla kıat eyleyp

[231b]

(1) ve derinden artuķ kesmege ve fāriđ olıcağ ę yirden dike zerine zerr-ı aşarı (2) merhem-i kāfrıla kıarışdurup zımād eyleye ve zinhār Őaķına ki adlı kesmeye (3) ve bir dağı tarıķ-i teşmır oldur ki tağteyıla ideler Őyle kim kıabağı hācet kıadarı (4) getreler kiçi kıamışdan olmiş tağteyıla kıışduralar iki başlarını bağlayalar (5) işbu resme kıabađuñ dirisi işkencede kıalur gıdā yaraşmaz on gn dek kesilp (6) dşer eşer-i cirāhat belrmez ve ba zılar kesmekden iĥtiyāt ider anlara gerek kim (7) tiz edviyelerile teşmır ideler Şol tiz edviyelerile mıl başına getrp kesecek (8) yerlere tıla eyleyeler ve mersin yaprağı evvel sāatde deriyi yuna cirāhatler eyleye ve (9)

cirāhat zāhir olıcağ edviyeleri kazıyup bir sā‘at asayış vireler tekrār yine (10) tılā eyleyüp cirāhat olıcağ giderüp yuyalar ve mūm-ı ruğanı tılā ideler huşk- (11) rişe düşe eger cirāhat ziyāde olsa isfidāc merhemi tılā ideler fe-emmā (12) ekseri eṭıbbā bu ‘ilāca destūr virmezler ol edviyenūñ şıfatı budur қalay

[232a]

(1) nişādur bir dirhem ve şu degmedük kireç būre şābūn şuyı ikişer dirhem cümlesin (2) şābūn şuyıyıla yoğurup ‘amele getüreler nā-bāliğ oğlān südügiyile yoğursalar (3) dağı yigdūr ve-s-selām bāb on iki kııl münқalıb olduğınuñ esbābını ve ‘alāmetini (4) ve ‘ilācātını bildürür ekser vāқи‘ oldur kirpük kıılı ziyāde olmazısa bī-tertib (5) olur ve egilür kimi içine ve kimi taşına gidüp bu ‘illete münқalıb dirler inқılābı’ş- (6) şehir dağı dirler işbu sebeblerde göz incir yaş mütevātır olur ve ziyāde kııl mütevellid (7) olur ‘ilācı oldur kim o münқalıb kıılı rāset eyleyeler ve saқızıla berkideler söyle kim (8) yoқarı bābda zıkr olındı Cālīnūs eydür kim uvacuқ şedefleri göyündüreler (9) ve қаṭrānıla yoğurala ol egri ziyāde kıılı қoparalar yirine bu қаṭrānıla olmış terkibi (10) tılā eyleyeler ayruқ kıılı bitmeye ve dağı қoparup yirine ef‘ī yılan yağın süreler (11) ayruқ kıılı bitmeye bāb on üç Verdenc ‘illetinūñ esbābını ve ‘ilācını bildürür (12) Verdenc ‘illeti didüğümüz demevī şişdür kim gözün қаbağında vāқи‘ olur

[232b]

(1) sebebi keşret-i māddedendür kim dimāğa ve gözün қаbağına dökilür vaқt olur kim (2) қаbağın üzerinde betüre olur kim vaқt olur kim berkliginden қаbaқ yarılır ve vaқt olur kim (3) қanlı şu aқmağa başlar ve şol қadar şişer kim göz açılmaz olur ve gözün içerisi görmez (4) bu ‘illet ekser oğlancuқlara olur mādde çoқlığında dağı göz etleri nāzükli- (5) ginden ve za‘īflığında ‘alāmeti oldur kim eger қandan olsa göz қatı ve ağır olur (6) yaşı çoқ olur ve eger mādde şafrāvī olacaқ olursa ‘alāmeti oldur kim şişün (7) rengi kıızıl olur ve yanmaқlığı ziyāde olur velikin şeyḡ Ebu ‘Ali Sinā қānında (8) görmişdür kim verdenc didüğümüz ‘illet gözün ṭabaқа-i mültaḡimesinde olur (9) şişün dağı büyükligi şol қadardur kim gözün aқı ḡadaқayı ṭaraldur örter ve gözün (10) қаbağı birbirine irişmez olur ‘ilācı oldur evvel baş

şamarından şan alına řāhıb-1 (11) marazũñ kuvvet-i marazı mıřdārınca aşıdalar velı şol kimesneye kim şan almak müte‘azzır (12) ola eñsesinden řacāmat ideler ya iki yađrınınuñ ortasından ideler eđer mümkün

[233a]

(1) olursa mařbũh-1 helıle vireler ve ğıdālardan iřtirāz itdüreler ve laşıf tedbirler (2) buyurular evveli ki ve ikinci ve üçüncü ğün şatun kişi südi şamzurular ve řiyāf-1 ebyaz (3) südile ezüp şamzurular řiyāf-1 māmıřā ve şızaz ve şabır řılā eyleyeler dağı şol (4) zımādları isti‘ māl ideler ki içinde yaş keşnic ve iklīlü’l-melik ve azacuk yumurda şarusıyıla (5) düzülmiş merhem eyleyüp isti‘ māl eyleyeler şıfat-1 melikā ya anzurüt-1 müdebbir ve niřāsta (6) ve sükker-i şabarzad ve zamğ-1 ‘arabı her birinden bişer dirhem yumşak döğüp ‘amele getüreler şıfat-1 (7) anzurüt-1 müdebbir on dirhem sükker-i şabarzad üç dirhem niřāsta bir dirhem deñiz köpüği (8) buçuķ dirhem döğeler ‘amele getüre hem şıfat-1 zerür nimānim melikā ya buçuķ dirhem zerür-1 aşfar (9) sekiz buçuķ dirhem şarışdurup ‘amele getüreler şıfat-1 zerür-1 şağır anzurüt-1 müdebbir (10) on dirhem eşek südiyile ve şatun kişi südiyili müzate olmiş ola řiyāf-1 māmıřā (11) iki dirhem aşfar üç dirhem niřāsta dört dirhem döğeler ‘amele getüreler şıfat-1 (12) zerür-1 aşfar-1 kebır anzurüt-1 müdebbir sekiz dirhem řiyāf-1 māmıřā iki dirhem şabır

[233b]

(1) afyon niřāsta ğül toğmı herbirinden buçuķ dirhem za‘ firān üç dirhem mürr bir buçuķ deng (2) cümlesin cem‘ idüp yumşak döğeler isti‘ māl ideler edviye ‘adedi sekiz dirhem ammā anuñ kim (3) ğözi çabağı mecruğ olmiş ola ğözünü aça bu mu‘āleceler fāyide eylemez şarürı yunmiş (4) tütüyā kişnec kim yunmiş ola her birinden otuz dirhem sükker-i şabarzad biş dirhem cümle yumşak (5) döğeler ‘amele getüreler ğözũñ cirāhatlarına issi şuyıla ve cerebe fāyide ider dağı (6) bilmek gerek kim ‘illetũñ ibtidāsından üç ğün ğeçmeyince hiç vechile ot çekmeyeler (7) ve

bırakıcağ kabağdan artuğ yiri bırakmayalar ve ‘illet āhır olıcağ kabağı kazıyup pāk eyleyeler ve şiyāf-1 (8) aħmer çādırını kazıyalar tā kim tağlana bāb doğuz sūlāf ‘illetinūñ esbābını (9) ve ‘alāmetini ve ‘ilacātını bildürür ve sūlāf didüğümüz bir ‘illetdür kim gözüñ kabağında olur ‘alāmeti (10) oldur kim kabağūñ kenārları ve kirpük dibleri yoğun olup kızıl olur eger bu ‘illet ozanacağ olursa (11) kirpük diblerini yarığdurur ve ekşer bu ‘illet gözüñ bınarına yağın olur gāh kıyruğundan yaña (12) dağı olur sebab issi göyinmiş galīz-i ruṭubetten olur kim ṭabī‘ atı ṭutmuş ola buña

[234a]

(1) buraq-1 ruṭubet dirler ‘ilacı budur ki şumāk şuyın ṭamzurular ve ekşi enār şarısıyıla (2) kızıl güli gül şuyıyıla bişüreler yaya nehtecile şöyle ki ‘aşire gibi ola kāsni ve toħmekān (3) yaprağların döğüp yumurda ağıyıla gül yağıyıla qarışduralar her gice gözüñ üzerine urup şabāh (4) ħammāma gireler ve eger bu ‘illet eskimiş olsa şakağlarından ħacāmat idüp elin ṭamarından kan (5) alınup her gün ħammāma gireler ‘azīm fāyide eyleye ve ħarāreti kavī olmaya ve ‘illet āhırinde şiyāf-1 (6) aħmerleyyin virüp ve bürūd-1 ħısrım şiyāf-1 dize virmek gerek kim yoğarda zıkr olundu şıfat-1 (7) şiyāf-1 aħmerleyyin yunmuş şazenc on dirhem rāstığ bir dirhem zamğ-1 ‘arabī ve keşirā ve mürr-1 şāfi (8) ikişer dirhem ve demü’l-aħaveyn ve za‘firān bir dirhem döğüp eyleyeler eski üzüm şarābıyıla yoğuralar (9) ve şāflar eyleyeler ‘aded-i edviye ondur keħħālūñ ‘adedi şiyāf-1 aħmerleyyin uzun uzun ve şiyāf-1 (10) aħmer-i ħāddi degirmi eyerler fark olsunçün şıfat-1 burūd-1 ħısrım sūlāfe-i dem‘eye (11) cerebe fāyide eyer tütüya-yı kirmāni ve zerdeçube on ikişer dirhem şaru helile (12) ve zencebıl beşer dirhem dār-1 fulful ve māmīrān ikişer dirhem dāng ve melih-i hindī bir dirhem

[234b]

(1) cümle döğüp qoruğ şuyıyıla perverde eyleyeler ‘amele getüreler nāfi‘ ola bāb on (2) şırnāğūñ esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilacını bildürür ve şırnāğ bir ‘illetdür ki kabağūñ (3) kalıñ ve ağır olur dāyim göz yaşı eksük olmaz eger şehādet ya orta

barmağıyla başşalar (4) şırnāk kıbaķ derisinüñ altında mesāme gibi deprenür hareket eylemez yaluñuz bunuñ (5) şāhibı gün ışığına baķamaz gözi yaşarup becid aķşurur gice yatıcaķ kıbaķı (6) kırı olur ekşeriyyā ođlancuķlarda olur mizāclarınıñ ruṭūbet-i ğalebesinden (7) dağı zükām ve nāzilelü kimesnelerde olur ‘ilācı el işidir lākin ğatardan (8) ğalī degüldür zīrā kıbaķ derisi yarılır mıķdārdan artuķ burarsa maķşud ħāşıl (9) olmaz ve şırnāk kıbaķdan ayru degüldür ve çıkarmaķ tamām mu‘azzizdür üstāz temiz (10) eylemek gerek ammā burmaķ ṭarīķ budur ki şāhib-ı maraızı keĥĥālūñ karşıusunda dizi (11) üzerine otura şol elinüñ iki barmağıyla şırnāķı ṭaşra çıkara arķun arķun (12) çeküp cümle ṭaşra çıkara aşlā nesne kıalmaya eger baķıyye kıalsa içine

[235 a]

(1) yumşaq ṭuz kıoymaķ gerek kim bāķisin yiye gidere bu ecilden ğatardan ğalī degüldür (2) ammā ‘Ali Bin ‘İsa keĥĥāl kitābında eydür İbnü’l Ħaşāya ‘azīm şırnāķı ‘arız oldu (3) kıavīm yarmağa razı olmadılar aña müddetile zērūr-ı ağbar ve zērūr-ı aşfar ve işbu ṭılā ile ṭımār (4) itdüm ĥoş oldu şıfat-ı ṭılā aķāķıyyā ĥazaż sükker şıyāf-ı māmīşā azacuk (5) za‘ firān cümle döğüp mersin şuyıyıla yoğurup ‘ilāc eyledüm bu ‘illet zāyil oldu (6) val’lahu a‘lem bāb on bir cerebūñ esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür cereb bir gıcık- (7) dür kim kıbaķa ‘arız olur dört nev‘adur birine yūnān dilince rāsūṭış dirler ya‘ nī irilik (8) dimekdür ikincisine ṭaraĥudış dirler dağı ziyāde iri olur üçüncisine sizķuṭış dirler (9) incir kıabuğı gibi yarılır dördüncisine ṭulūşış dirler ya‘ nī iri ve kırı olur ammā nev‘-i (10) evvelden kıbaķuñ içi kıbķızıl olur ekşer göz ağrılarından şoñra mütevellid olur kim nā-muvāfiķ (11) ‘ilāc itmişlerdür ve sebebi ruṭūbetten ve tozdan ve tütünden kim göze irişür ‘ilācı evvel (12) kıfālfēz ve ĥacāmat idüp benefşe cüllābıyıla istifrāğ itdüreler ve cüllābı

[235b]

(1) benefşe(y)i döğeler kıaynadalar bir ol kıadar ĥām cüllāb kıarışdurup içüreler ṭabī‘atı raṭb (2) olana benefşe ziyāde olma şıfat-ı müşhil şaru helile kıabı yigirmi dirhem bir şışeye (3) kıoyup içine yüz direm şu kıoyalar bir hafta güneşe kıoyalar

andan süzüp şāfi eyleyeler (4) on biş dirhem şeker katalar bir buçuğ batman şu içürelere cerebūñ ikinci nev' i kim iridür ve terdür zaḥmeti (5) ziyāde yaşı gāyet çokdur 'ilācı istifrāgdür andan soñra kabağı şiyāf-1 aḥmer-i şāfi (6) ḥārrıla ve şiyāf-1 aḥzārıla qazıyalar yāḥūḍ bāsliḳūn çekeler tā kim bu şiyāflar ḥarāreti (7) müstevelī ola ve andan isti' māl eyleyeler tā yunmuş şādenc isti' māl eyleyeler tā kim (8) ḥarāret sākın ola andan soñra şiyāf-1 aḥmerileyini qazıyalar ve zerūr-1 aḡber çekeler tā kim (9) tedricile şiyāf-1 aḥmer ḥārra geleler ve ḥarāret ziyāde olsa yumşaq ve bārid edviyeler (10) ḥarāret bābında zıkr olundu ve kabağı kesmekden ve qazımaktan murād fāsıd kanı def' idüp (11) iriligin gidermekden ötirüdür ve ba' zı ṭabībler mīlūñ qaşucağıyla qazırlar ba' zılar (12) ba' zılar encīr aḡacıyla ve ba' zılar ve yaprağıyla qazırlar şıfat-1 şiyāf-1 aḥmer ḥār-1 cerebile

[236a]

(1) cerbe sebele sılāka ketmene fāyide eyler şāzenc-i maḡsūl on dirhem zamḡ-1 ' arabī (2) biş dirhem rāstıḡ iki dirhem şabır buçuğ direm yanmış qalkaṭār iki direm afyon buçuğ direm (3) zencār iki buçuğ direm za' firān ve mürr birer buçuğ dirhem cümle yumşaq dögeler eski şarābıla yoḡuralar (4) şiyāflar ideler 'aded-i edviye toḡuzdur şıfat-1 şiyāf-1 aḥzār cerebe sebele göz aḡına (5) fāyide ider zencār üç direm gümüş qilimiyāsı uşaq zamḡ-1 ' arabī isfidāci'r-raşāş (6) her birinden iki direm sezāb şuyıyıla yoḡurup şiyāflar eyleyeler diger zencār üç direm (7) göyinmiş qalkaṭār altı direm uşaq bir direm sezāb şuyuyıla yoḡrup şiyāflar eyleyeler (8) şıfat-1 kuḡl-i rūşināyı cerebe ve zūfaraya intişāre şu indübine fāyide eyler tūtyā-(y)ı (9) hindī iki direm gümüş altun qilimiyāsı ve altun-1 rūşināyı her birinden ikişer direm za' firān (10) delinmedük incü ikişer direm kāfūr ve müşk birer deng cümle dögüp 'amele getürelere 'adedi ondur (11) şıfat-1 bāseliḳūn sebele cerebe zūfaraya kemneye dem' eye fāyide eyler zencebīl dārçinī (12) şaru ve qara helīle her birinden beşer dirhem selīḡe ve qaranfil dörder dirhem nişādur

[236b]

(1) bir direm dögüp eleyüp ‘amele getüreler ‘aded-i edviye on beşdür şıfat-ı şiyāf-ı şımāķı (2) cerebe göz giciyüp batduğına kabaķ birbirine batduğına göz yoķarı kalkduğına fāyide (3) eyler şumāķı şāfi şuyıla ķarışdurup ķaynadalar ķoyı ola andan soñra isfidācū’r (4) raşāş ķatup yoğuralar şiyāflar eyleyüp hācet vaķtinde ķoruķ şuyıyıla ezüp (5) göze ũamzuralar şıfat-ı şiyāf-ı za‘ firānı ki ancak cerebe maķşūşdur ķalemiyāye (6) ve felefenez ikişer dirhem za‘ firān bir dirhem şaru zernıķ buķuķ dirhem fulful iki dirhem (7) nişādır bir buķuķ dirhem zamğ-ı ‘arabı on dirhem dögeler eleyeler eski şarābıla yoğurup şiyāflar (8) ideler ‘aded-i edviye yedidür şıfat-ı şiyāf-ı diger cerebe ve zıfaraya fāyide ider rāstıķ (9) on altı dirhem fulful sekiz dirhem ķilimiya dört dirhem mürr iki dirhem za‘ firān iki dirhem (10) zencār biş dirhem zamğ-ı ‘arabı yigirmi dirhem cümlesin dögüp eleyeler yağmur şuyıyıla (11) yoğuralar şāflar ideler şıfat-ı dārū-yı ter menfa‘ati cerebe maķşūşdur şabr-ı muhrāķ (12) bir cüz nişādır yarım cüz ikisini balıla ķaruşdurup ‘amele getüreler üçüncü nev‘ cereb

[237a]

(1) ikinci nev‘inden biraz müşkildür emrāzı dağı ķavıraķdur ve her vaķt kim kabağı döndürüp (2) yaruķ görseler incir ķabuđınuñ yaruğı gibi ‘ilācı oldur ki evvelā istifrāğile bedeni (3) arıdalar ve andan soñra alnından ķan alalar su‘üdlar eleyeler ve su‘üdu oldur kim burnuna (4) ũamzuralar dimāđdan ruķubet ve balđam indirür ķāvişır ve şabr-ı usķutürı ve cünd-i (5) bıdester buķuđar dirhem sa‘ter-i pārisı ve hızaż-ı hindı ve za‘ firān bir dirhem acı mercimek (6) ve anzurüt her birinden bir dirhem kündüs biş dirhem cümle dögeler merzencūş şuyıyıla (7) yoğurup ģablar eleyeler fulful ķadar hācet olıcaķ birini ezüp ũamzuralar aded-i edviye (8) ondur cerebün cümle envā‘ına fāyide eyleye biķudreti’llahi ta‘ālā ammā evvelā istifrāğ (9) idüp bedeni ģāyet arıdalar yoķsa ziyān ider cümle ki yaramaz mādeleri göze getirür (10) ve dördüncü nev‘den eşeddi yoķdur bu maraźda ķabađıñ içi ķararup yābis olmışdur bunuñ dağı (11) ol üç nev‘ cereb gibidür evvelā istifrāğlar itdüreler ve

ayāric-i fayqarāyla su‘ūdlarla ki zıkr (12) olınmışdur ve gārgaralar itdürüp qabağı kazıyalar ol zıkr olan tarīķıla ve her şabāh hammāma

[237b]

(1) girüp mādde(y)i taḥlil eyleyeler ve hem cereb kılıç demüriyle kazımağdan yig ‘ilāc yokdur (2) ammā ol kim tāze ola aña şiyāf-ı aḥmerileyin ve aḥmer-i ḥārra ve aḥzarıla kazıyalar ve lāzımdur ki ṭabīb (3) kanķısını muvāfıķ göririse anuñıla kazıyup mu‘ālece eylerler val’lahu a‘lem bāb on iki (4) ḥıkkenüñ esbābını ve ‘ilācını beyān ider ammā ḥıkke bir gicimekdür ki gözün gūşelerinde (5) qabağunñ içinde olur ‘alāmeti oldur kim qabağunñ içi kızıl olur ve yaşı mütevādir olur (6) ve çok giciyüp çok ovmağdan qabaķ mecruḥ olur sebebi şol qadar ğalīz ruṭubetdendür (7) ‘ilācı muttaşıl hammāma girüp ısıcaķ yağı başına dürtmekdür ve ğıdālardan tiz ḥāzm (8) olanları isti‘māl itmekdür ve şol tütüya ki qoruķ ya şumāķ şuyıla perverde olmışdur (9) göze çekeler ve qoruķ tütüyası ğāyet müfiddür daḥı şol edviyeler ki gözden yaş getürür (10) fāyide eyler zırā yaramaz ruṭubātı giderür bu edviyelere eṭıbbā müfātiḥe dirler ve gözi şol (11) şularıla yuyalar kim mercimekile gül kaynamış ola val’lahu a‘lem bāb 13 cüsāyı bildürür (12) cüsā didüğümüz gözün qabağı ḥuşk ve qatı olur uyqudan şoñra gözini bir zaman

[238a]

(1) açamaz bir iki ovmayınca yāḥūd gözden yaş gelmeyince vaķt olur ki gözün gūşesine (2) quru cem‘ olur sebebi quru ğalīz ḥıltlardur ki şovuķ ve quru ṭa‘āmlar yimekten ḥāşıl (3) olur mercimek ve şıgır eti ve ayran ve ne ki bunlara beñzer varısa ve vaķt olur ki bu ‘illet (4) göz aĝrılarında şoñra ‘arız olur fāsıd tedbirler ve muḥālif mu‘ālice sebebinden (5) ‘ilācı oldur ki evvelā muraṭṭıb muvāfıķ ğıdālar isti‘māl olına ve hammāma girüp (6) başını issi şunuñ buḥārına ṭutup gözün içini issi şuyıla yuyalar şiyāf-ı aḥmeri- (7) leyyin çekeler başına issi yağlar dürteler ve benefşe(y)i kaynadup göz üzerine yaķu eyleyeler (8) şifā bula inşā‘ allāhū ta‘ālā bāb on dört ğalīz ‘illeti bildürür ve ğalīz ‘illet (9) didüğümüz qabaķ ğalīz olmağdur sebebi derleyüp ṭa‘ām yimekten yāḥūd aḥşāmdan (10) şoñra ṭa‘ām yiyüp yatmağdan

hâşıl olur bu ‘illet cerebe müşâbih olmağın (11) ekşer kimesne cerebdür dirler ve kabağı kaldurıcağ bîhâk cerebden pāk bulurlar ve vaqt (12) 238a/12 olur kim kabağ ğalîz ve kıızıl olur ‘ilâcî laţîf tedbîrler buyurup gözüñ üzerine

[238b]

(1) şiyâf-ı māmîşâ ve za‘firân ve mürr tılâ idüp dahı şiyâf-ı aħmerileyin çekeler val’lahu a‘lem (2) bâb on beş remelik esbâbını ve ‘alâmetini ve ‘ilâcâtını bildürür ammâ remele didüğümüz (3) bir şulb şişdür gözüñ kabağında olur çıban gibi ‘acem aña gedek dirler ‘arab (4) remil dirler Türk çıban dir sebebi ğalîz ta‘âm yimeden olur gice ta‘âm yiyüp (5) yatmağdan olur ‘ilâcî istifrâğdur ki dimâğı ve bedeni arıdalar ve gice ta‘âm terk (6) olına tabî‘atı tertîb eyleyen laţîf terkîbler isti‘mâl olup ‘illet yirine mûm-ı (7) ruğanı isti‘mâl oluna ve becid becid ışıcağ şuyıla yuyalar şiyâf-ı aħmerileyin çekeler eger gitmezse (8) merhem-i dâhıliyün uralar eger fâyide itmezse usturayıla götüreler muħkem kan gide andan (9) zerûr-ı aşfar ekeler ve demür işin işleyenler şabr eyleyeler kim kan tamâm ağa eger aqmağa (10) komasalar şiş ğarîz olur ziyâde zahmet çekilür bâb on altı tüşe ‘illetini (11) bildürür tüşe bir kıızıl yumşaq etdür tût şeklinde aşılmış gibi ve ba‘zı qaralığa (12) mâyil olur ve ba‘zı kabağın içerüsünde olur ve gâh üzerinde gâh kabağın altında olur

[239a]

(1) vaqt olur ki tüşeden kan revân olur sebebi yanmış fâsid kandan olur (2) ‘ilâcî evvel faşd andan müşhil içürüp bedeni arıdalar ve issi ve mübeħħir ta‘âmlardan (3) perhîz ideler ve sefûfi kişnîc isti‘mâl ideler şıfat-ı kişnîc budur dârçinî ve kâbilî (4) onar dirhem kıızıl gül maştaķî ve anîsôn ve emlec ve kişnîc her birinden otuz dirhem cümle (5) dögüp eyleyeler yüz dirhem sükkere her şabâh üçer dirhem şovuk şuyıla içüreler eger biş dirhem (6) maħmûde kıatsalar telyîn ‘azîm ve fâyidesi çok ola ve başa buħâr çıkmagdan men‘ (7) ide ve eger kesmek isteseler tüşe kenâriyıla götüreler ve usturayıla keseler şöyle ki (8) eşeri kıalmaya yirine tuzıla kemmün çeyneyüp tamzurular kabağı üzerine çeküp arı hamîr (9) uralar ve cirâhat yirine tiz uralar kim yoğaruda zikir olunmuşdur iki sâ‘at kıoyalar (10) tura ol mevzi‘i kabkara eyleyeler

andan otları eridüp hatun kişi südiyile (11) yuyalar birkaç kerre tâ ki göz diñlene val'lahu a'lem bâb on yedi kemenenüñ esbâbını (12) ve 'alâmetini ve 'ilâcâtını bildürür kemene bir ğalîz yildür kim gözüñ kabağına 'arîz olur

[239b]

(1) 'alâmet budur ki bu marazlu kimsene uyğudan kalkıcağ gözine toz ya kum ya kül koyılmış şanur (2) 'ilâcı oldur ki lañif tedbîrler ideler becid hammâma gireler ve şabâh aç karnına göze (3) şiyâf-ı tarhamâ-i tîkân çekeler şiyâf-ı diren çekeler yoğaruda zîkr olındı (4) şıfat-ı şiyâf-ı tarhamâ-i tîkân ki kemineye cerebe sebele kabâk ister hâsına fâyide eyler (5) şâzenc-i mağsû' l on iki dirhem zencâr biş dirhem göyinmiş kalğatâr biş dirhem (6) satğ dört dirhem zamğ-ı 'arabî on dirhem afyon za'firân bir dirhem cümle döğüp (7) eleyeler eski şarâbıla yoğurular şâflar ideler yâhûd râziyâne şuyıyıla yoğurular 'adedi (8) ondur ve ba'zı nüshada on dirhem şeb dört dirhem gümüş kîlimiyâsı kıta dimişler (9) ve kabâk üzerine şiyâf-ı halûkî ya şiyâf-ı esved çekeler kim tabâka-i mültaħimede intifâh (10) 'ilâcında zîkr olısadur val'lahu a'lem bâb on sekiz şülûl 'illetini bildirür kim (11) 'acem dilince kenedeme dirler dağı 'arabca şelîl dirler Türk dilince siñil dirler (12) ma'rufdur gözüñ kabağına 'arîz olur sebebi sevdâvî bârid hıltdandur kim

[240a]

(1) müte'affin ola 'ilâcı evvel bedeni sevdâvî hıltdan arıdalar andan soñra ol 'illeti (2) zeytün yağınıñ deretesiyle ğâyet şovudalar mümkün olduğunca andan tuzıla çörek otunu (3) döğüp sirkeyile yoğurup tılâ eleyeler bununla taħlîl olmasa mankaşile götüreler usturayıla (4) keseler eger kan ğalebe eylerse koyalar ki biraz ağa andan soñra ziyâde döğülmüş zâcıla tutalar (5) şifâ bula bi-izni'llahi ta'âlâ bâb on doğuz göze 'arîz olan şerâyı bildürür şerâ bir (6) 'illettür ki gözüñ kabağında olur 'alâmeti oldur ki kabâk gicir ve kaşıduğca kabarur (7) şanasın aru şokmışdur sebebi kan ğalebesinden ya şafra ğalebesinden ya kanıla şofra (8) müşterek olur 'ilâcı evvelâ faşd andan soñra maṭbûḡ-ı helîle ve temürhindî vireler (9) ğidâ koruğ şuyı ve nâr denk dağı ne kim bunlara beñzer varısa anları isti' mâl ideler ve hem (10) koruğ

şuyıyla yuyup şādenc-i ‘adesi çekeler begāyet fāyide eyler yigirminci bāb (11) nemle(y)i bildürür ve nemle bir ‘illetdür ki gözün kabağına ‘arız olur dükeli endāmlara dağı olur (12) uvacuk baturalar ölür göyündürücü azacuk şişcügezi dağı olur ve fi’l-ḥāl

[240b]

(1) cirāḥat olur sebebi göyünmiş şafrādur ve gözün kabağında olanun ‘alāmeti (2) oldur kim kirpükler dökülmege başlar ve kabağın kenārları çatlar gibi ola levni kızıl olur (3) ‘ilācı oldur kim evvelā istifrāgile hılıt māddesini zāyil eyleyeler andan şiyāf-ı māmīşā (4) ve za‘ firān ve hızaż ve mürr tılā eyleyeler ve şiyāf-ı aḥmerileyin çekeler tā ki mevāzūn baqışı (5) taḥlil eyleye yigirmi birinci bāb sa‘ afı bildürür ve sa‘ af kirpük diblerine düşer (6) ‘alāmet oldur kim kirpük diblerinde kirpük gibi nesnelere olur ve cirāḥat gibi olup iriñlenür (7) andan şoñra dökülür vaqt olur ki levni gül gibi olur sebebi müte‘affin balğamdur dem olur kim (8) göz müteverrim olur ‘ilācı evvelā bedeni müte‘affin aḥlātđan arıdmağdur andan şiyāf-ı dīze (9) çekeler yāḥūd kara ağacı göyündürüp dögeler yağıla qarışdurup ḥal eyleyeler eger ‘illet eskimüş (10) ise müşterile kirpük diblerini ḥacāmat idüp kabağı sükkerile qazıyalar ve cereb ‘illetini (11) qazıyup kuḥl-i rüşināyı çekeler şifā bula inşā’llāhu ta‘ālā yigirmi ikinci bāb infitāḥ (12) bildürür ya‘ nī kabaq şişmekdür ‘illetün sebebi üç nesnedendür aḥşānūn za‘ findandur

[241a]

(1) taqşirlik ola kuvvetlerinden ve ḥazmı tamāmdan ikinci balğamı hılıtlar çoqlıgından ve ḥarāret-i (2) ğarīziyenün ‘acizliğı ve taqşirliğinden kim tamām nuzc ve ḥazm bolmāmış olā üçüncü (3) issi şişler ola felğamunī ‘ilācı anun kim sebebi aḥşā za‘ findan ola aḥşā ‘ilācına (4) meşğül olmak gerekdür ve eger sebebi hılıt çoqlıgından olsa laṭif tedbīrlere buyuralar (5) ve balğam istifrāğlar itdüreler ıtrıfil-i kebri yidürüp şabrı sirkeyile ışladup tılā ideler (6) ve sirkeyi issi şuyıla qarışdurup gözünü yuyalar yāḥūd sükkeri issi şuyıla ışladup (7) gözün üzerine uralar fāyide ide eger felğamunī sebebinden olmuş olsa kifāldan (8) faşd ideler şiyāf-ı māmīşā ve

şandal şuyıla ve kāsni ezeler tılā eyleyeler nāfi‘ olsa (9) yigirmi üçünci bāb sel‘ ā(y)ı bildirür ammā sel‘ ā Türk dilince ur dimekdür kabağun içerisiyile (10) taşrasınıñ arasında olur içerisi yumşak ve raqıq olur içindeki bal gibi olur aña şehd dirler (11) ol kim galiz ve husk ola ve katı et gibi ola aña lahmı dirler sebebi galiz ve müte‘ affin ruḫbetden (12) hāşıl olur ve ‘ ilacı oldur kim bedeni yaramaz hıldan pāk eyleyeler andan soñra el işin

[241b]

(1) ‘amele getürelər ve el işi oldur kim kabağun derisini yaralar cehd ideler kim sel‘ ā(y)ı gāşadan ayıralar (2) taşra çıkaralar eger baqıyye qalacaq olursa şıgır yağına tiz edviyelerden nesne qatup sele‘ ānuñ (3) yirine uralar baqıyyesin giderüp pāk eyleye bāb yigirmi dōrt tekkül dirler anı bildürür (4) ve tekkül bir cirāhatdür biter büyümege başlar mādde tizligindendür iki nev‘ olur biri cirāhatdür (5) gitdükçe ziyāde olur büyümege başlar ikinci nev‘i gözüñ kabağında şiş gibi olur kabağı mecruḫ (6) olur ve cirāhat olanun ‘ ilacı eger kabağun dirisi yırtılmış olsa derhāl cirāhatun (7) kenārlarını birbirine getürüp qomayalar bāğ tozın uralar eger deriden bir nesne kesilüp gitmiş (8) gibi olsa dikmek gerekdür anuñçün kim nāgāḫ kabağı qışıcaq kirpük dibleri yoğun ola tarıq-i (9) ‘ ilac oldur kim qurıdıcı otlar ekeler kim et bitürücü ola tabi‘ atıla anzarüt ve şabır gibi (10) eger cirāhat eskimiş olsa bunlar fāyide eylemez merhem-i mışrī isti‘ māl eyleyeler kim hāşıyyetile (11) qurıdup hem et bitürücidür ve yaramaz et bolsa yiyicidür şıfat-ı merhem-i mışrī sirke yedi (12) dirhem muravvaq bal sekiz dirhem balıla sirke(y)i qaynadalar kefin alup iki dirhem

[242a]

(1) yumşak dōğulmiş zencār qatalar merhem eyleyeler isti‘ māl eyleyeler ve bu merhem qulaq ağırsına (2) ve gayrī cirāhata nāfi‘ dūr eger qabaq altından bir nesne gitmiş gibi olsa merhem-i isfidāc (3) uralar kim et bitüre andan soñra şabır ve anzarüt ve kuşur-ı kendür ve za‘ firān ve demü’l-aḫaveyn (4) qatılmış merhem uralar tā

cirāhat dūrüst ola ve hem cirāhatı pāk eyler ve şol ruṭūbātı (5) men‘ eyler kim cirāhat ḥāşıl ider ve hem şakınalar kim cirāhat yine bitmeye (6) ve eger bu cirāhatıla şudā‘ ‘ārız olsa faşdıla ve ishālile bedeni arıtmağ gerek ve hem (7) ḳurḥaya ve teekküle evvel faşd andan ishāl andan ‘ilācına meşğul olalar kim ḳurḥa (8) pāk ola yigirmi beşinci bāb istirḥā ‘illetünün esbābını ve ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür (9) ve istirḥā bir nesnedür ki ḳabağa ārız olur sebab oldur kim ḳabağı yoḳarı getüren (10) ‘aḍale ruṭūbet ve burūdet ārız olur sust olur ḳabağ aşığa düşer ‘alāmeti (11) oldur kim bu marāzlu kimsene ḳabağını ḳaldurup gözünü açmaz vaḳt olur kim ḳabağ (12) aşığa düşüp kirpükler göze batar ‘ilācı oldur kim laṭif tedbīrler buyuralar ve ruṭūbet

[242b]

(1)ekseler ḳābiz edviyelerile gözün ḳabağı üzerine ṭılā eyleyeler māmīşā ve za‘ firān ve aḳāḳıyā (2) ve mürr dūkelini dögüp mersin şuyıyıla yoğralar ṭılā eyleyeler ṭılā kim ister istirḥāya ḳabağ (3) düşdüğine fāyide eyler şabır bir direm aḳāḳıyā iki direm māmīşā ve afyon dörder deng (4) za‘ firān iki deng dögeler mersin şuyıyıla yoğuralar ṭılā ideler eger şiş ḥarāretile olsa (5) kāsni şuyuyıla yoğuralar ṭılā eyleyeler yigirmi altıncı bāb şol nesne(y)i bildürür kim (6) gözün yā ḥoḍ yeşil olur ‘ arabca aña mevtü’d-dem ve el-ḥaḍar dirler sebebi zaḥm olup (7) nesne ṭoḳunmağdan olur ya zaḥmetile ḳuşup gözi gücendürmekden olur eger (8) ḥarāretile olacağ olurisa ‘ ilācı evvelā faşd idüp andan şoñra istifraglar (9) mendel-i murdasenc gülābıla ezüp ṭılā eyleyeler tā ḥarāret gide andan şoñra fulful içine (10) bulunan ṭaşlardan dögeler ezeler ṭılā emleyeler ve turb toḥmı şuyıyıla dögüp ṭılā eylemek (11) fāyide eyler yāḥūd ṭuzlu şuyı alup panbuğ eyledüp ḳabağ üzerine uralar fāyide (12) ider eger dögülmiş nīm germ idüp yirlü panbuğ ile ḳabağ üzerine bağlasalar fāyide idüp

[243a]

(1) ḳabağdağı gögi zāyil ide bāb yigirmi yedi ḳamal-ı ḳamḳām ve ḳırdān esbābını (2) ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür ammā ḳamal-i ḳamḳām ve ḳırdān bir ‘illetdür ki kirpük (3) arasında ve ḳaşda ve saç ve saḳalda daḥı olur sebabü yaramaz ṭa‘āmlar yiyüp (4) az riyāzet eylemekden olur ve ṭaba‘dan ḥāric ḡalīz ruṭūbetler anda

bedeninde mütevellid (5) olur ve bu ruṭubet giderek yubūsete mübeddel olur ṭabī‘atdan ḥāric ḥarāret (6) aña eṣer eyler ‘ufūnet bediz olduđu sebeble ḳabul-ı isti‘dād olur bir sūret-i (7) ḥayvānī zāhir olur ḳıllar dibine ve kirpükler arasında bit gibi ḥāṣṣa eger bu ‘illetler (8) kimesne kendüyi temiz ṭutmayup ḥammāma tiz tiz girmeyecek olursa ğāyet ziyāde (9) ammā bu üç dürlü cānavaruñ her birinüñ aṣlı vardur biri ğāyet küçüktür kirpük (10) diblerinde olur aña ‘arab dilince ṣanān dirler Türk dilince yavṣaḳ dirler (11) eger māddeṣi ğalīz olsa andan büyürek olur levni ya aḳ ya ḳara olur (12) aña ḳamḳām dirler ve eger mādde ziyāde ağlaḳ olsa aña ḳırāda dirler

[243b]

(1) anuñ ayakları daḫı görünür Türk dilince ḳırḳayaḳlı dirler ‘ilācı oldur kim evvel bedeni (2) yaramaz māddeleden arıdalar andan dimāğı ayāric-i fayḳarāyıla ḥabb-ı ṣabır ğarğara eyleyeler (3) muttaṣıl ḥammāma girüp bedeni pāk idüp ve pāk ṭonlar giyüp dibini issi (4) ūyıla çügündür ūyıla ya mevīzec ya ‘āḳırḳarḫā ya būre(y)i ūda ḳaynadalar (5) ve ol ūyıla kirpük diblerini yuyalar bir dürlü ‘ilāc daḫı budur ūeb-i yemenī (6) bir cüz ve mevīzec yarım cüz ikisini dögeler yağıla ḳarıṣduralar kirpük dilberine (7) ṭılā eyleyeler ṭılā-i ūeb-i yemenī ve mevīzec her birinden birer dirhem ṣabır buçuḳ dirhem (8) dögeler baṣal-ı ‘unṣul sirkeyile ḳarıṣdurup ṭılā eyleyeler yāḫūd ūaru kükürd (9) zeyt yağıyla ezeler kirpük diblerine dürteler ve göze kuḫl-i rūṣināyı çekeler (10) yāḫūd mevīzec ve būre(y)i yumṣaḳ dögeler mīlile kirpük diblerine çekeler (11) bāb yigirmi sekiz intiṣārü’l-hedebüñ esbābını ve ‘alāmetini ve ‘ilācını bildürür (12) ammā intiṣārü’l-hedeb kirpükler dökildüğine dirler ve bu ‘illet iki dürlüdür

[244a]

(1) biri oldur ki kirpükler dökilür ḳabaḳ kendü vaz‘ında olur ve ğalīz olur ikinci kirpük (2) daḫı dökilür ḳabaḳ ğalīz ve mecruḫ olur sebebi bu ‘illet üç nev‘dür ya tiz issi ruṭubetden (3) dökilür ya dā‘ü’ṣ-ṣa‘leb cinsinden bir cins olur yāḫūd a‘zāya bir yubūset ‘arīz (4) olur ammā anda kim kirpükler dökile ḳabaḳ ğalīz olmağıla ḳabağa

bir atılı arız olup (5) aba ızıl olur mutesarra daı olur aba iinde cereb ve sülaka daı olur fi'l-cümle (6) yaramaz fäsüd hıltıdan olur kim gözüñ abaına münseb olur ilacı kim göreler (7) ol sebeblerden anısıdur anuñ def ine meşul olalar eger dā' ü'ş-şā'leb cinsinden olsa (8) tiz tıla eyleyeler abauñ kenārlarına göze kul-i rüşināyı ya bāseliūn ekeler eger yubüsetden (9) olsa müfred sürme ve sıān necisi ve amış kul berāber dögeler eyleyeler göze ekeler fāyide (10) eyler ve kirpük diplerini inceldür şıfat-ı sürme kim ıl ve kirpük dökölmekden şalaya (11) ve dökölen yire yine bitüre hürmā ekirdegi küli ü direm sünböl-ı rümī iki direm bunları (12) dögeler kirpük diblerine süreler nev' -i diğer sürme ve avrulmuş fulful birer dirhem

[244b]

(1) göyünmiş alay ve za' firān bir buu deng sünböl-i hindī ü dirhem dükelerini dögeler eyleyeler (2) göze ekeler fāyide eyleye diğer sünböl-ü hindī ve göyünmiş hürmā ekirdegi lāciverd günlügi (3) daı cümle dögeler eyleyeler ve berāber ideler amele getüreler val'lahu a'lem bāb yigirmi douz (4) kirpük aarup ve aş dököldüginüñ esbābını ve alāmetini ve ilacını bildürür sebebi (5) oldur ki balamı lezic ve hıltı alebe itdüginde olur ilacı evvelā bedeni arıdalar şol (6) nesnelere ile kim iinde kābilī helile ve ayāric ve türbüd ola ve ıtrıfil-i şair yiyeler cölencübünile (7) ve alız et' imeden perhiz olma peynir ve yourd ve şıır eti gibi ve ne kim bunlara beñzer varısa (8) ve şaāyık yapraını alup zeyt ya kei ya ayu yaıyıla arışdurup tıla ideler kirpük (9) diblerini berkidüp ifrāz eyleye ve kul-i rüşināyı mīlile kirpük dibine dürtmek göze (10) uvvet virür ve nürünü arturur ve aşı dökölen kimesne kendü barmaı anını yaa bulaşdurup (11) anı ya gerekse olsun ve alay ya urşun üzerine şol adar süze kim abara ola (12) daı kendü aşınıñ yirine süre aşı tamām bitürüb dürüst ola val'lahu a'lem

[245a]

(1) ve bir nev' daı vardur kim açılıp baş olur aır zamet olur ilacı ü dürlüdür (2) ya edviyye ya aqlama ile ya tefsile olur ve edviyye ile ilacı oldur kim evvelü (3)

faşd andan ishāl idüp dimāğı ve bedeni pāk ideler māmīşā ve za‘ firān mürr ve göyünmiş (4) şedef her kankısı olursa yaluñuz yaluñuz tılā ideler acı ya tatlu şuyıla karışduralar (5) fāyide eyleye ve eytmışlerdür ki māmīşānuñ hāşşası oldur kim çiyneyüp ğarbenüñ üzerine (6) tılā eyleseler zāyil eyleye ve eger bu ‘ilāclardan çāre olmasa tiz edviyeler zīmād eyleyeler (7) ve döğülmüş purçağı balıla yoğuralar ya günlügi dağı zīmād eyleyeler nāfi‘ ola veyāhūd (8) döğülmüş zācı veyā sekbineci sirkeyile hāl eyleyüp zimmād eyleyeler fāyide (9) eyleye ve bu cümlesi şol vaqt ıssı eyler kim nuzc bolup açılıp (10) işlemiş ola ve ol kim edviyyenüñ yumşağıdur şişi bātıll eyler (11) girü dönderür ve ol kim tizdür şişi öldürüp açar (12) kıomaz kim pusıla ola süñüki tebāhi eyler ammā şol vaqt kim yara (13) olup iriñ cem‘ olup açıla çürük kōz içini döğüp ğarbenüñ üzerine

[245b]

(1) kıoyalar arıda pāk-i eyleye ve içine dağı kıosalar beğāyet fāyide iyleye ve döğülmüş (2) termiş ve ne kim bunlara beñzer varısa ğarbenüñ delüğüne şokmak fāyide iyler (3) ğarbe(y)i kıurıdur zāyil iyler ve eger döğülmüş zencāri peline iyleyüp delüğüne şokşalar (4) ğarbe(y)i kıurıdur zāyil iyler eger sezāb yaprağın gülile karışdurup kıosalar fāyide (5) ide ziyāde fe-ammā mezkūr devāları göyündürüp niçe def a iylemek gerek (6) kim nafi‘ ola ve Hekīm eydür evvel cerahati açalar andan şoñra ol mevzi‘ e (7) hādezün şabrı döğüp tılā eyleyeler fāyide iyleye ve (8) ve Hoca Ebu ‘Ali Sīnā (r.a.) eydür: sezāb şuyunu (9) ya ekşi enār şuyunu ğarbeye tamzursalar fāyide iyler dir ve eger bu ikisini karışdurup (10) kıvāma getirüp kıurıdup peline iyleyüp şokşalar beğāyet nāfi‘ ola ve eger (11) kıurı şumāk şuyun tamzursalar kifāyet iyler ammā şartı budur ki ğarbe fetile ya edviye (12) kıomaķ isteseler ğāyet eridüp içine aşlā nesne kıoyamayalar andan şoñra (13) üzüm şarābını şol kıadar kıaynadalar tā ki göyine andan şıkalar dağı arka üzerine

[246a]

(1) **bāb otuz** ğarbe dirler bir ‘ illetdür anuñ esbābını ve ‘ alāmetini ve ‘ ilācını bildürür ammā ğarbe didüğümüz (2) bir küçirek şişdür çıbana beñzer gözüñ burundan yañasına çıkar ve yaramaz kıoķulu iriñ (3) getirür burundan ki delüğinden taşra çıkar

ve şol menfezden kim gözile burun (4) arasındadır gāh gözüñ aşağı kabağınıñ derisinden açılup kabağınıñ güğrukını (5) ħarāb eyler vaqt olur kim ol ‘illetüñ altındaki kemük ħarāb olur çok (6) oyulup gider yeteler tā mu‘ālice müfid ola ve kaçan ağızı tutılup iriñ gelmese (7) mürr toħmını döğüp ħamīr ya ‘avrat südi ya eşek südiyile ezüp azacuk za‘firān (8) ħatup yağıla yumşadup üzerine uralar ağızın açar veyāħūd buğday etmegi ezilmiş (9) günlükde ve şu teresinde şuyıla yoğırup üzerine ursalar ağızın açar velħāşıl tedbīr (10) şavāb oldur ki mīl ucıyıla ħavr itdügi yirüñ miğdārını göreler andan (11) fetīl idüp edviyeye bulaşdurup içine şoğalar eger ħurı eger yaş edviye (12) fetīlile yigdür ve gözi ‘ışābeyile bağlayup epsem koyalar ve bu ‘ilāc mücerrebdür

[246b]

(1) kızıl zernīħ ve zāc ve kireç ve nişādır ve zeradiħ ve şeb-i yemenī her birinden üçer (2) direm cümle döğüp nābāliğ oğlān südügiyile yoğura gölgede ħurıda ve yine döğüp (3) ħarbeye ekeler fāyide ide diğerkı ħamış içinde pul gibi perdecük olur anı (4) döğüp ħarbeye urmağ cirāħatdan arıdur ve hem kendüye ziyāde nafi‘ vardur şıfat-ı (5) zerrür kim ħarabe(y)i bāñıl eyler şabır zāc anzarüt günlük ħabāğ kim göynümüş ola (6) ve şiyāf-ı māmīşā cümle berāber ola döğüp eleyeler içine ekeler ve cümle mu‘āleceden (7) demürile ‘ilāc yigrekdür ve cirāħat daħı tiz zāyil olur hem āsāndur zīrā müddet geçse (8) eti ve kemügi fesāda virür ammā demür işi daħı şol vaqtin gerek kim şiş taşrasına ola (9) ol vaqtin mebzāğıla ya‘nī egri nişterile yaralar iriñini taşra dökeler ve içini ħābız (10) şarābıla yuyalar andan şoñra münāsib edviyelerile mu‘ālece ideler kim zıkr olundu (11) ve eger eskimiş olsa gerek kim nāşür etini arıdalar ve süñükini ħazıyalar ve et bitürücü (12) merhemile mu‘āleceler ideler kim süñük ħarāb olmuş olsa ‘alāmet

[247a]

(1) oldur kim mīlüñ ucu toħunucağ muħkem incinür ve hem ħaddinden ziyāde batar ‘ilācı (2) oldur kim ħarāb olmuş süñükü ħazıyalar pāk ideler andan lāyıkıyıla ‘ilāc eleyeler (3) ve eger dāğ eylemelü olsalar bir mīl düzedeler demürden içine girecek

başı yaşşı ve degirmi (4) ola ocağa koyalar gāyet kıza andan çıkarup içine şokalar şöyleki dört yanındağı (5) etler kaynaya velākin evvelā ġarbenūñ dört yanına çok hamīrlar koyalar ve göz üzerine (6) şovuk keten bizi örteler ve andan soñra tağlayalar ammā gāyet kaynamağ gerekdür ki emek (7) zāyi‘ olmaya fi’l-cümle şol kadar tağlamağ gerekdür ki ħarāb olmuş deri kemükden ayrıla (8) kopa andan soñra isfidāc merhemile ‘ilāc ideler ve ba‘zı eṭibbā kabı şoyılmış (9) mercimekile ekşi enār ıılā eyleyeler tā ki kırudup giden ve ba‘zı eṭibbā demür işin bir (10) nev‘ dağı işlerler ve anlar bir demür düzerler yoğun cuvālduz şeklinde aña ser-tiz dirler (11) ve üçünci ġarabenūñ delüğine şokalar ve mīlūñ meyli burundan yaña iderler anuñ- (12) çün kim mīlūñ ucu menfeze düşmeye kim ol menfez burunıla göz ortasında

[247b]

(1) eger ol menfeze düşecek olursa delükden fāyide olmaz ve menfa‘ at bāıl olur (2) ve dağı meyli burundan yaña olduğı anuñçündür kim dāğūñ zağmeti gözūñ tağakalarınıñ (3) kenārına irişmeye andan soñra meşki kuvvetile başalar ve kuvvetle tolanduralar meşküñ (4) ucundan gelen kan ağızından ve burnından dökülmeye başlaya andan meşki çıkaralar (5) Bir ince mīlile panbuğ tolayalar şıgır yağına bulaşdurup ya zencār merhemine (6) bulaşdurup içine şokalar eger kırkarlarsa kim cirāhat müstevlī ola yalıñuz ışıcağ (7) panbuğ koyalar ammā günde bir kez deñişeler tā kim kemük arına ve panbuğ çıkarıcağ göreler kim kemük (8) ufağı panbuğııla çıkar mı yāhūd çıkmaz mı dağı her gün fetili yoğun ideler ki cirāhat (9) büyük ola giñiye ve tamām kemük arınmayınca cirāhatı bitürmemek gerek ve eger ba‘de-ṭ-ṭehir (10) oñultmağ isteseler şabrıla günlüğü dögüp cirāhat içine koyalar cirāhatı (11) kırudup ezile val’lahu a‘lem bāb otuz bir ġuddedür ġudde dirler bir illet vardır (12) anuñ esbābını ve ‘ilācını bildür(ür) ġudde bir ziyāde etdür kim gözūñ burundan yañağı ġüşesinde

[248a]

(1) olur ziyādeliğı ifrātıla olur sebebi oldur kim fazlalar kim gözden yaşıla çabağııla (2) iner gözūñ ġüşesinde yığılır ġudde olur gurub dağı mütevellid olur ‘ilācı oldur ki

(3) istifrā' itmekile bedeni ve dimāğı arıdalar andan soñra zufara ve sebele mu'ālecesinde (4) zıkr olan edviyeleri isti' māl ideler nāfi' ola inşa'allahū ta'ālā otuz ikinci bāb (5) toylān esbābını ve 'alāmetini ve 'ilācını bildürür ve toylān didigümüz gözün burundan (6) yaña güşesinün eti eksük olmağdur aşl-ı hılkatinden ve kaçan bu 'illet 'arız olsa (7) 'alāmeti oldur kim gözün yaşı ve çabağı ifrātıla inmege başlar tabi'at ol (8) gelen ruṭubeti men' eylemez seyelān mütevellid eyler göz yaşı mütevātır olmak 'arız olur (9) bu 'illetün sebebi üç nev'dür biri budur kim tabīb zufra getürürken gözün (10) güşesindeki andan bile götürmiş ola ikinci şol etler kim sebel ve zafera çeküp (11) cezb 'ilācında zıkr olmışdur ve gözün güşesindeki bitmiş etcügezi (12) ola üçüncü gözün güşesinde kabarcuğ ya çiçek çıkmış ola ve 'ilacı oldur kim

[248b]

(1) tiz edviyelerle 'ilāc ideler şıfat budur şiyāf-ı māmīşā bir dirhem za'firān (2) iki deng göyünmiş şeb bir deng günlük iki deng cümle dögeler eski üzüm şarābıyla (3) yoğurup şiyāflar eyleyeler hācet vaktinde şarābla ısladup gözün üzerine (4) süreler 'azīm fāyide ide ve şebi şarābla kaynadup süngeri ol şarābla ısladup (5) gözün üzerine komağ 'ilāc-ı kāmildür ammā şunuñ kim gözünde bıñarındaki et bi'l-külliyeye (6) nāķış ola aña çāre yoğdur va'llahu a'lem ve aḥkam bu maḳalāt dağı ṭabaḳa-(y)ı (7) mültaḥimeye 'arız olan marazları bildürür evvelā ṭabaḳa-(y)ı mültaḥimeye 'arız olan (8) emrāz on üçdür remed, ṭarfe, zufra, intifāḥ cesāḥeke sebel, (9) vadaḳa, dem'a, debile, tüşe, laḥm-i zāyid, ḥelāl, ferter evvelki (10) remed didügümüz 'illetün envā'nı ve esbābını ve 'alāmetini ve 'ilācını bildürür ammā ḥaḳiḳat (11) remed bir şişdür kim ṭabaḳa-(y)ı mültaḥimeye ve ṭabaḳa-(y)ı mültaḥimeye didügümüz gözün ağıdur (12) aña bu şiş 'arız olur ağrıdan ağırlığdan sancımağdan gicimekten yanmağdan

[249a]

(1) ḥālī olmaz ve bil-cümle dükeli göz ağrısına remed dirler ve göz ağrısunuñ māddesi (2) ya ḳandan ya şafrādan ya balğamdan ya sevdādan olur yāḥūd mādde-(y)ı mürekkebden olur ki (3) şafrāyıla ḳandan veyā ḳanla balğamdan ya şafrāyıla şudan

ya kanla şudan (4) ammā evvelkez kıandan olan ‘alāmeti issi ve ağır ve kıızıl ve şer olup çabağı çok olur (5) ve şafrāvī ‘alāmemi sust ve ağır ziyāde kıandan olanuñ vaca‘ indan ziyāde ola (6) ve ruṭūbet ve çabağı az ammā bitmesi ve sancıması ziyāde ola sevdāvinüñ (7) ‘alāmeti şafrāvinüñ ‘alāmeti gibidir ammā bunda vaca‘ ve yaş çok ola dükeli (8) ‘alāmeti kıandan ve şafrādan olanuñ hılāfdur ammā eger mādde-i mürekkeb olsa (9) ahlāṭuñ kıanķısı ğālib olsa ‘alāmetinden ma‘lumdur anuñ kim mevāddi (10) mürekkeb ola ‘alāmet oldur kim uyuduğı vaķtin göz birbirine yapışur ve anuñ kim remedi (11) şafrāyıla sevdādan mürekkeb ola gözi birbirine yapışmaz ya yapışursa dağı az (12) yapışur ammā remed-i hār ya‘nī gözi issi ola ağrıya kanla şafrādan olur üç nev‘dür

[249b]

(1) Biri oldur kim göziñ içinde aşūftelik olur ve kıubar-ı haşrı taşradan olan esbāblar ki (2) tütün gibi toz gibi ve güneşe bakmaķ ve ne kim bunlara beñzer varısa velikin nev‘iñ aşlı budur (3) kim çok ağrınuñ sebebi zāyil ola ağır dağı fi’l-hāl zāyil ola ikinci nev‘ evvelinden (4) müşkildür anuñ sebebi dağı iki dürlüdür biri oldur ki eger mezķūr taşradan olan sebebler (5) muttasıl olup çok olsa anuñ eşerī dağı kavī olur ve şol māddele kim tamarlar ortasında (6) gözüñ tabaķalarında olup harāb eyleyüp harekete getirüp fesāda virür ikinci füzünī (7) māddele kim a‘zā-yı külliyyeden dimāğa gelür ve dimāğdan göze dökölüp eger göziñ (8) tabaķası za‘if olup dimāğ dağı ve dimāğın tamarları dağı ve girü kıalan tabaķalar za‘if (9) olacaķ olursa cümlesi māddelelerini bu tabaķa-(y)ı mültaħimeye döküp ziyāde vaca‘ ihdāş ider (10) üçüncü nev‘ ikinci nev‘den müşkildür bunuñ sebebi ahlāṭuñ çoklığından ve dağı (11) yaramazlığınuñ ziyādeliğinden kim irāķ tabaķalardan bu tabaķaya dökölür bunuñ ‘alāmeti (12) oldur kim gözüñ aķı kıarasından yüksek olur ekşer vāķi‘ olur kim göziñ kıabağı

[250a]

(1) bile şişer şöyle ki birbirine yitişmez şişüñ ğāyet müşkilliğinden gözüñ (2) kıabağı devrilür ve bir nev‘ dağı var kim remede sebab-i maħşā yubüsetdür ‘alāmet (3) oldur

kim gözünü iri olur velâkin uyuduğu vaqtin kabağ birbirine yapışur yapışduğı (4) dağı
āsān degıldür ve bu nev^ç dağı oldur kim gözünü ağrısında nevbet-i hummā-yı ğab
ya^ç nî (5) ğıbb ısıtmasınıñ nevbetini tevlid eyler anuñ ^ç alevlenmesi ve müddeti yidi
gündür ammā göz (6) ağrısı ısıtmayla nâdir olur eger bir kimesneye göz ağrısıyla
ısıtma ^ç arız olsa (7) huşūşā ki yay aylarında olan ol göz ağrısı zāyil olur ^ç ilâcı ol ki
göz ağrısı (8) tozdan ola veyā tütünden ola ya ğayrı nesneden kim taşradan ki ^ç arız
olur (9) gerekdür kim evvel sebebi men^ç eylemege meşğul olalar anuñçün kim göz
^ç uzvı nāzıkdür (10) eyle olsa gerekdür kim aña dükeli edviyelerden muvāfağat ideler
ruṭūbet teskîn (11) idici devālar ideler yumurda ağı gibi bunuñ gibi göz ağrısınıñ
sebebi men^ç itmekile (12) issi dağı sākin olur zāyil olur ve bunuñ ğāyet uzunı
müddeti üç gündür

[250b]

(1) ve ikinci üçüncü nev^ç kim māddedür ^ç ilâcı evvel istifrāğ idüp teni ve dimāğı
arıdalar (2) ve dağı ol göz ağrısınıñ kim sebebi kıandan ya kıanıla şafrādan mürekkeb
olsa ya sevdāyla (3) kıandan ya kıanıla balğamdan mürekkeb olsa evvel faşd ideler
kıfāldan ki kıuvvet (4) mıkdarınca ola ve lāzımdur ki ba^ç de'l-faşd iki üçgün teħir
itmek gerek (5) ve eger ba^ç de'l-faşd istifrāğa ihtiyāc olunsa maṭbūḫ-ı helîle ve hıyār
(6) şenber ve zencebîl ve sükker ve naktu^ç helîle temürhindî ve şırḫıştıla istifrāğ (7)
itdüreler velâkin şarābdan ve tiz ve ğalîz ve şörbālardan ve şör ta^ç āmlardan (8) ve
sirkeden ve cimā^ç dan perhîz itdüreler ve yağa dügmelerin berkitmeyeler ve
yaşduğını (9) yüksek eyleyeler ve yaş yimişlerden ihtirāz itdüreler armud ve alma ve
ayva (10) ve şeker kıamışı bunlar göze ğāyet ziyān eyler ve ma^ç ide ruṭūbet hāşıl idüp
(11) göz yaşını arturur ve gözden çok yaş akmağ söylemek ve çağırmağ ve kıuşmağ
(12) ziyān eyler ve ziyāde açlık ve ziyāde tokluk ve açıla ve ziyāde tokla yatmağ
ziyān eyler

[251a]

(1) ve dağı oturacağ yiri ğāyet kıaranlık olmağ gerek ve altındağı döşegi kıara ya gök
(2) gerek ve her sabāḫ benefşe ya nîlüfer şarābın içmek gerekdür ve eger bu şarābları

(3) şarāb-ı haşhāşıla içse yaşın kurıdır ve ‘ilāc-ı kāmildür şıfat-ı (4) şiyāf-ı berbu māki mādde(y)i gözden giderür ve vaca‘ın ve sancusın giderür bir günde (5) şıhhat irişür şiyāf-ı māmīşā anzarūt sekiz dirhem za‘firān iki dirhem (6) keşirā bir dirhem afyon buçuğ dirhem cümle dögeler eleyeler yağmur şuyuyıla yoğuralar (7) şiyāflar ideler hācet olıcağ yumurda ağıyıla ezüp göze tāmzuralar tāze gül (8) on biş dirhem za‘firān sekiz dirhem afyon ve sünbül ikişer dirhem zamğ-ı ‘arabī (9) sekiz dirhem dögeler eleyeler yağmur şuyuyıla yoğuralar şāflar eyleyeler zımāda ki (10) müşkil göz ağrılarına fāyide eyleye iklīlū’l-melik yigirmi dirhem za‘firān dört (11) dirhem yaş keşnec bir dirhem üç yumurda şarusı buhte şarābıla dögüp (12) merhem gibi ideler ve zımād ideler ve eger ağı az kıalsa biraz haşhāş kabı

[251b]

(1) kıatarlar ve eger mādde ziyāde sıvık olsa cünd-i bīdester za‘firān çam sağızı zifti tılā (2) eyleyeler ve tiryāk-ı fāruk tılā eylemek ziyāde enfa‘dur ammā evvel gözi pāk eyleyeler ve eger (3) çabuğ kurı olup uvacuğ olsa kim pāreleri göziñ içine düşüp zaħmet eylese (4) mīlūñ ucuna yumşak panbuğ şarup şuya ısladup gözi arğun arğun (5) sileler ve ol kurı çabağ kurı māddeye nişāndur ve giç hāşıl olmasına nişāndur (6) ve çabağ büyük olmağ yigregdür ve dağı dükeli göz ağrılarında şavāb oldur kim evvel göze (7) yumurda ağı tāmzuralar zīrā kim hārdur ve issi ağrılarını sākīn eyler ve ‘avrat südi dağı ağrılarını (8) sākīn eyler ve cilā viricüdür ve ayva çekirdegi lu‘ābī ve zamğ şuyı dağı radı‘ ağrılarını sākīn (9) eyler ve ‘avrat südiyile şāf-ı ebyaz evvelinde fāyide ider şıfat-ı şāf-ı ebyaz (10) isfidāci’r-ruşş sekiz dirhem zamğ dört dirhem afyon ve keşirā bir dirhem (11) dögeler eyleyeler yumurda ağıyıla şāflar eyleyeler nev‘i şiyāf-ı ebyazdan soñra göze çekeler (12) yumurda kıamusın tuzlu şuyaya birağalar tā ki şarımdan ayrıla andan şuyıla yuyup

[252a]

(1) tuzı gide dağı bir biz içine koyup ovalar tã aşlã şardan nesne almaya ve gölgede (2) uruyup ğubãr gibi dögeler göze çekeler ‘azım fãyide ide ve cümle mu‘ãleceden (3) yiñi evvelã istifrãĝ idüp andan şoñra tũtyã perverdesin gözũñ burundan yaña (4) gũşesinden oyalar nãfi‘ ola şıfat-ı tũtyã perverdesi tũtyãlaruñ (5) mãddesinuñ eyüsini alup tatlu şuyıla havãnda ezeler on gün deĝin ve iki (6) günde bir şuyıla yuyalar taşvıl ideler yine tãze şu koyup ezeler on günden (7) şoñra urıdalar göze çekeler ammã ayl ile istifrãĝ itmek ğãyet zararlıdır (8) ve dağı göz aĝrılarınuñ ibtidãсында şol zararlılar kim içinde anzarũt ola (9) göze çekmek eyü degildir ve dağı lâzımdır kim gözi aĝrıyan gündüz uyumaya tã ki gece (10) uyuyabile zırã göz aĝrısı eyü uyuquyıla nuzc bolur ve eger gece uyuyamaya ‘illet (11) ziyãde ola ve ne vaqt kim mũnkaťı‘ ola ãbız ve muhallil nesnelere isti‘ māl eylemek (12) gerekdir şiyãf-ı ebyaz kim içinde anzarũt ola eczãları anzarũt ve isfidãci’r-ruşãş

[252b]

(1) sekiz dirhem eşek südiyle perverde olmuş anzarũt ve keşırã ve afyon her birinden bir dirhem (2) zamĝ-ı ‘arabı dört dirhem yağmur şuyıyla yoĝurup şãflar eyleyeler ve tatlu şuyıla ezüp (3) göze çekeler ve dağı bu zararlıları göze bırakmak tarıķ oldur ki gözũñ ortasına bırakmaya (4) belki gũşesine bırakalar ve eger kim göz aĝrısından şoñra şiş bãķi alsa aķãķıyã ve mũrr za‘ firãn (5) ve rãstıķ ve şabır tılã eyleyeler tã ki mãdde(y)i taħlil eyleye ve eger sevdãvı aħlãtdan olsa (6) göz aĝrısı ‘alãmeti oldur ki göz şãfı olup kızıl olmaz ve kirpükler ve abaqlar birbirine yapışmaz (7) ammã ğãyet gicişür bunuñ gibi vaca‘ remed-i yãbis dirler ‘ilãcı oldur kim evvelã dimãĝı ve teni (8) sevdãvı aħlãtdan pãk ideler ve hammãma gireler ve şol kuħilden çekeler kim gözden yaş getüre (9) ve tabı‘at-ı yumuşak tutalar ve Hekim-i Bũkrãť eydür remed-i yãbis bedeni tertib itmegile (10) zãyil olur dir şıfat-ı tılã kim şişi ve ģarãreti sãkin eyleyer ve aĝrısın giderür abı gitmiş (11) mercimek kızıl şandal urı gül azacuk ãfũr

cümle döğüp şuyıla yoğurup tılā eyleyeler (12) şabır, şāf-ı māmīšā hızaż za‘ firān
afyon aķāķıyā tīn-i irmenī kıızıl şandal

[253a]

(1) her birinden bişer dirhem cümle dögeler it üzümü şuyıyıla yoğurup tılā eyleyeler
(2) şıfat-ı tılā kim issi şişi ve şirnāķı zāyil eyler kıızıl gül tatlu enār ķabı (3) şoyılmış
mercimek üçünü şuda bişireler gül yağıla ķarışdurup zımād eyleyeler (4) ve her kim
yılta birkez depesine hacāmat eylese ‘ömrinde göz ağrısını görmeye ve gözi (5)
ağrıklı kimesneye depesine hacāmatdan enfa‘ yoķdur ammā ba‘de-l istifrāğ ki
bedeni ve dimāğı (6) arıtmış ola andan şoñra ideler ve Būķrāt eydür şarāb-ı hıref
içmek ķurı göz (7) ağrıların giderür dir val’lahu a‘ lem bu bāb tarafenüñ esbābını ve
‘alāmetini (8) ve ‘ilācını bildürür ve tarafe didüğümüz bir kıızıl ya gök nokţadur kim
demevī ola (9) tabaķa-(y)ı mültaķimenüñ kıyruğundan yaña tarafında ārıż olur
sebebi dört (10) nesnedendür biri oldur kim ba‘zı tamarlar kim tabaķa-(y)ı
mültaķimenüñ üzerinde olur (11) bir zaķım ya bir āfet ve zaķmet ola kim taşradan
göze ‘ārıż olur ikinci (12) oldur kim mültaķimenüñ tamarları daķı üzölmeyecek
olurısa bir zaķım sebebiyle mültaķimenüñ

[253b]

(1) üzerinde uyışmış ķan zāhir olur üçünci bir zaķım ya bir ķarb kim göze irüşür
ķanuñ (2) harāretiyile hıddetinden ve issiligiyle tizliginden mültaķimede ĥarrāc
mütevellid olur ve ol (3) ĥarrāc uç virür işler dördünci zaķmetile ķuşmaķdan kıızıl
ķan zāhir olur ‘ilācı (4) aña iħtiyātıla ideler zaķım ya ķarb sebebiyle tevellüd eylemiş
ola ķıfāldan faşd olına (5) andan göze ĥatun kişi südin tāmzurular ve rada‘-ı zādlar
eyleyeler ve eger şiş büyük (6) olup göz gāyet kıızıl olsa yumurda ağı tāmzurular ve
eger şiş olmasa evvel ışıcaķla (7) ‘avrat südin tāmzurular ki emcekden henüz inmiş
ola andan şoñra göğercin (8) yavrısınıñ ķanın tāmzurular kim ķanatlarınıñ dibinden
yüklerde cem‘ olmış ola (9) ve günligi muĥkem döğüp ‘avrat südiyle ezüp
tāmzurular veyāĥūd turb ķabını (10) azacuķ ķurı üzüm ķatup ve azacuķ göğercin
necisiyile ķarışdırup gözüñ üzerine (11) uralar ve eger zaķmıla tabaķa-(y)ı

mültaḥime yırtılmış olsa küzbere-(y)i tuzıla çeyneyüp (12) göze tamzuralar ve günligi şıgır tersiyile tütüzüp gözi ol tütüne tutalar

[254a]

(1) şıfat-ı şiyāf kim ṭarafe(y)i zāyil eyler yumşak sāzenc üç dirhem(2) rāstıḥ iki dirhem delinmedük incü iki buçuḡ dirhem fulful-ı hindī dōrt dirhem (3) ve buçuḡ dirhem isfidācū'r-raşāş bir dirhem kızıl zernīḥ demū'l-aḥaveyn (4) gevher-bāre za'firān her birinden buçuḡ dirhem dūkelini dōgeler eleyeler tavuḡ yavrısmuñ (5) ḡanıyla şāf eleyeler ve ḡatun kişiler südiyile ezeler göze çekeler val'lahu a'lem (6) bāb zūfra didigümüz lafz-ı 'arabīdür nāḡne dirler bir ziyāde ḡalīz (7) ḡaşādur gevheri şeker gibi velīkin göz içinde ṭurduḡıyıçün dāyım terdür ve yumşak (8) ve yañaḡı ḡüşesinde rāki' olur ṭabaḡa-(y)ı mültaḥime gibidür ḡāḥ olur kim gözün (9) ḡarasından daḡı geçer gibi ve daḡı artar gibi daḡı olur kim gözün iki ḡüşesinden(10) yaşı iner fi'l-cümle anuñ kem-ter-i mażarratı oldur kim gözi kendi ḡareketinden (11) men' eyler aḡ ve raḡīḡdur anuñ 'ilācı seḡeldür ve ol kim şū gibidür (12) daḡı kıızıldur anuñ 'ilācı müşkindür ve ol kim yiñile zāḡir olur

[254b]

(1) aḡ ve raḡīḡdur anuñ 'ilācı yidürici otlarıla mu'ālece itmekdür (2) rāstıḥ, nişādır, milḡ-i enderānī ve keçi ödi ve kuḡl-i rüşinātı (3) ve şiyāf-ı ḡabşar ve şiyāf-ı dinārī ve bāselīḡün ve fi'l-cümle kim (4) bu zıkr olan şiyāflar kim zıkr olındı mecmū'-ı ol aḡ raḡīḡ zūfra(y)ı (5) zāyil eylerler ve Hekim-i Cālīnūs eydür kim küllü zūfra(y)ı (6) elbetde zāyil ider dir ve daḡı ezilmiş ḡünlük cemī'-i edviyelerden (7) yigdür ve mażarratı yoḡdur anuñ ṭarīḡı oldur kim günligi bir sā'at (8) ḡoyalar ezile andan şoñra süzeler göze çekeler tamām fāyide-i küllī ḡāşıl (9) ola bi-'avni'llahi ta'ālā ve eger ḡatı ḡalīzi olup şalab olsa (10) ol makūleye hüte ola ya'nī el işi olma ve evvelā istifrāḡ idüp (11) andan 'ilācına meşḡül olalar şifā ḡāşıl ola bi-'avni'llahi (12) tebāreke ve ta'ālā temmet

[255a]

(1) vaşiyet nāme-i keḥḥālīn (2) dūr kim bu kitābuñ içinde olan emrāza (3) şol kişiler ide kim tamām emrāza (4) ola ve tekrār tekrār (5) itmiş ola valla her bir

BÖLÜM IV: DİZİN

A

- ‘acem : <Ar. İranlı, Fars
‘a. 238b/03
‘a. dili 239b/11
- acı : Acı
a. şu 245a/04
a. mercimek 237a/05
- acı- : Acımak, ağrımak
a.-r 213a/02
- ‘acib : Ar. Sf. Acepli, şaşacak,
fevkalâde şey.
‘a.+dür 220b/05
- ‘aciz : < Ar. Çaresiz, güçsüz, zayıf,
beceriksiz.
‘a. ol- 220b/04
- ‘acizliğ: < Ar. T. Çaresizlik, güçsüzlük,
zayıflık, beceriksizlik.
‘a.+i 241a/02
- aç : Aç.
a. 239b/02
a.+ıla 250b/12
- aç- : Açmak, çözmek, sökmek.
a.-a 233b/03
a.-alar 214b/06, 245b/06
a.-amaz 238a/01
a.-ar 216b/05, 217b/02, 218a/10,
245a/11, 246a/08, 246a/09
a.-mağ 214b/04, 224b/04
a.-mağ gerek 223b/06
a.-maz 227b/07, 242a/11
a.-up 226b/09, 226b/12
- açıl- : Açılmak.
a.-a 216a/09, 245a/13
a.-duğunuñ 227b/03
a.-maz ol- 232b/03
a.-up 245a/01, 245a/09, 246a/04
- açlık : Açlık
a. 250b/12
- açuk : Açık
a. gözi a. kal- 227a/07
- ad : Ad, isim
a.+ları 225a/08
- ‘adal : < Ar. Kas.
‘a. 227b/03, 227b/04
‘a.+e 228a/06, 242a/10
- ‘a.+lara 220b/02
‘a.+lerinden 227b/02
‘a.+nuñ 227b/06
- ‘adalât: < Ar. ç. Kaslar.
‘a. 212a/01
‘a.-ı evrâdı 211b/09
- ‘adâse : <Ar. Bir göz hastalığı.
‘a. 226a/05
- ‘aded : < Ar. Sayı.
‘a.+i 233b/02, 234a/09, 236a/10,
239b/07
‘a.-i edviye 234a/09, 236a/04,
236b/01, 236b/08, 237a/07
- ‘ades : < Ar. Mercimek.
‘a. 220b/03
‘a.+i (meşâzenc-i ‘a.) 222b/01
‘a.+i (sadenc-i ‘a.) 225a/02
‘a.+i (şâdenc-i ‘a.) 214b/09,
240a/10
- ‘adet : < Ar. Alışkanlık, âdet.
‘a.+dür 226b/07
- ‘adl : Ar. Adalet, doğruluk.
‘a.+ı 231b/02
- âfet : < A. afet, zarar, bele, felaket
â.+i 214a/07, 215a/01, 218b/11,
253a/11
â.+lerden 211a/09, 221b/03
â. göz â.+ine 229b/03
- ‘afş : <Ar. Mazı denilen tane (*Uercus
infectoria*).
‘a. 220a/09
- afyon : Haşhaştan elde edilen
uyuşturucu, haşhaş sütü.
a. 216b/11, 223a/12, 230a/01,
233b/01, 236a/02, 239b/06,
242b/03, 251a/06, 251a/08,
251b/10, 252b/01, 252b/12
a.+ı 223a/11
- ağ : ağ.
a. 212b/01
a. balık a.+ı 211a/05
a. örümcek a.+ı 212b/02
a. örümcek a.+ına 211a/04
a. örümcek a.+ını 225b/04
- ağaç : Ağaç.
a. encir a.+ıyla 235b/12
a. kara a.+ı 240b/09

- ağar- : Ağarmak.
a.-up 244b/04
- ağber : Boz renk, toz rengi, tozlu.
a. (zurâr-ı a.) 235a/03, 235b/08
- ağla- : Ağlamak.
a.-mağdan 224a/08
- ağlaz : < Ar. Yoğun, kesif, yapışkan
a. ol- 243a/12
- ağrı : Ağrı, hastalık
a. 224a/02, 249a/05, 249b/03, 251a/12
a.+dan 248b/12
a.+ları 251b/07, 251b/08
a.+nuñ 249b/03
a.+sın 252b/10
a.+sına 242a/01
a.+sından 216a/10
a. göz a.+larına 251a/10
a. göz a.+larında 251b/06
a. göz a.+larından 235a/10, 238a/04
a. göz a.+larınuñ 252a/08
a. göz a.+sunuñ 249a/01
a. göz a.+sı 250a/06, 250a/07, 250a/07, 252a/10, 252b/06
a. göz a.+sına 249a/01
a. göz a.+sından 252b/04
a. göz a.+sınıñ 250a/11, 250b/02
a. göz a.+sını 253a/04
a. göz a.+sıyla 250a/06
a. gözüñ a.+sında 250a/04
a. issi a.+ları 251b/07
kuru göz a.+ların 253a/07
a.-miş ol- 223b/11
a.+sın gider- 216b/08
- ağrı- : Ağrımak
a.-ya 249a/12
a.-yan 252a/09
a.-r ol- 224a/03
- ağrıklı : Ağrılı, hastalıklı.
a. 253a/05
a. ol- 216a/07
- ağrılık : Ağrılık, hastalık.
a.+dan 248b/12
- ağır : Ağır
a. 245a/01
a. ol- 232b/05, 234b/03, 249a/04
- ağ(ı)z : Ağız
a. 230a/07
a.+ı 246a/06
a.+ın 222b/07, 246a/08, 246a/09
a.+da 229a/08
a.+ında 229a/09
a.+ından 247b/04
ma^c de a.+ını 224b/02
- aheste : < F. Yavaş, ağır
a. od 224b/09
- âhir : < Ar. Son, nihayet.
â. 216a/02, 221b/06, 233b/07
â.+de 218b/06
â.+i 221b/05
â.+inde 234a/05
â. (keḥḥel-i â.) 224b/11
- aḥkam : < Ar. ç. 1. Emirler, buyruklar.
2. Kanunlar
a. 248b/06
- aḥlât : < Ar. Karışım.
a. 215b/07
a.+ı 217a/12, 217b/04, 218b/07, 219a/11, 219b/11, 220a/01, 222a/06
a.+dan 240b/08
a.+uñ 249a/09, 249b/10
a. ğalîz a.+ı 221a/01
a. sevdâvî a.+dan 252b/05, 252b/08
- aḥmer : < F. Kırmızı
a. (şîfât-ı şîyâf-ı a.) 235b/12
a. (şîyâf-ı a.) 215a/10, 233b/07, 235b/09
a. (şîyâf-ı a.-i şâfi) 235b/05
a. (şîyâf-ı a.-i ḥâddi) 234a/10
a.-i ḥârre 237b/02
- aḥşâ : < Ar. Kalp, mide, karaciğer gibi organlar.
a. 241a/03, 241a/03
a.+nuñ 240b/12
- aḥşâm : Akşam.
a. 215b/04
a.+dan 238a/09
- aḥzâr : < F. Yeşil
a.+ıla 237b/02
a.+ıla (şîyâf-ı a.) 235b/06
a. (şîfât-ı şîyâf-ı a.) 236a/04

- a. (şiyâf-ı a.) 229b/01
- aķ (ġ) : Ak, beyaz, göz akı; katarakt.
a. 254a/11, 254b/01, 254b/04
a.+dur 211a/02, 211a/04
a.+ı 221a/11
a. et 212b/07
a. şeker 225a/02
a. göz a.+ına 236a/04
a. gözün a.+ı 227a/08, 232b/09, 249b/12
a. gözün a.+ına 219a/06, 222a/10
a. gözün a.+ını 221b/08
a. gözün a.+ıdur 248b/11
a. yumurda a.+ı 212a/07, 214a/11, 214a/12, 216b/04, 217b/06, 223a/09, 250a/11, 251b/07, 253b/06
a. yumurda a.+ıda 216b/03
a. yumurda a.+ıyla 230b/08, 234a/03, 251a/07, 251b/11
a. ol- 224a/04, 243a/11
a. göze a. düş- 219b/08
- aķ- : Akmak.
a.-a 238b/09, 240a/04
a.-maķ 250b/11
a.-maġa 232b/03
a.-maġa ķo- 238b/09
- aķāķiyā: < Gr. Akasya Aġacı. (Acacia)
a. 216b/12, 228a/07, 229b/08, 235a/04, 242b/01, 242b/03, 252b/04, 252b/12
- aķıt/d- : Akıtmak.
a.-alar 232b/11
- āķırķarhā: < Ar. Pireotu, nezle otu (Anacyclus Pyretrum).
ā a. 220b/01, 243b/04
- āķīk : < Ar. Akik, bir tür değerli taş
ā a. 220b/05
- āķiremeti'l-ānuķ: <Ar. Bir tür daġ nanesi.
ā a. 220a/12
- aķşur- : Aksırmak.
a.-ur 234b/05
- aķşurd-: Aksırtmak
a.-ıcı nesne it- 214b/06
- al- : Almak.
a.-alar 230b/10
- a.-mayacaķ 228b/06
a.-mışdur 212a/11
a.-up 222b/04, 222b/05, 242b/11, 244b/08, 252a/05
a. naşibin a.-ur 212a/11
a. kefin a.-up 224b/10
a. ķan a.-a 215a/06
a. ķan a.-alar 237a/03
a. ķan a.-maķ 232b/11
a. ķan a.-mış ol- 228a/12
a. ķıl a.-alar 230b/10
- ālāmet: < Ar. Belirti.
ā a. 213b/02, 213b/03, 239b/01, 240b/06, 246b/12, 249a/10, 250a/02
ā a.+i 232b/, 232b/05, 233b/09, 237b/05, 240a/06, 240b/01, 242a/10, 248a/07, 249a/04, 249a/05, 249a/07, 249a/07, 249a/08, 249b/11, 252b/06
ā a.+inden 249a/09
ā a.+ini 225b/01, 226a/01, 226b/03, 228a/09, 232a/03, 233b/09, 234b/02, 235a/06, 238b/02, 239a/12, 242a/08, 243a/02, 243b/11, 244b/04, 246a/01, 248a/05, 248b/10, 253a/07
- ālet : < Ar. Alet, araç.
a.+i 230b/03
- ālevlenme: Alevlenme, Ateşlenme.
ā a.+si 250a/05
- al(ı)n : Alın.
a.+a 217a/07, 220a/11, 220b/06
a.+ından 237a/03
- alın- : Alınmak, bir şey için bir yerden alınmak.
a.-a 226a/06
a. ķan a.-a 232b/10
a. ķan a.-up 234a/05
- ā Ali Bin ā İsa: Arap hekimi
ā a. 235a/02
- alma : Elma.
a. 250b/09
- alt : Alt.
a.+ına 227b/12
a.+ında 234b/04, 238b/12

- a.+ındadur 215b/08
a.+ındağı 251a/01
a.+ındaki 246a/05
a.+ından 242a/02
a.+ına ço- 230b/05
- altı : Altı
a. 228b/11, 229b/12, 236a/07
a.+dur 212a/10
a.+ncı 210b/06, 211a/08,
213a/03, 216a/09
- altun : Altın.
a.+dan 230b/03
a. kılimiyâ 225a/03, 230a/01,
236a/09
a.-ı rüşinâyı 236a/09
- âmihte: < Ar. Karışmış, karışık olan.
â. ol- 212b/08
- amele : Ar. Etki, kullanım, işlem.
^ca. getir- 223a/01, 223a/08,
232a/02, 233a/06, 233a/08,
233a/09, 233a/11, 233b/05,
234b/01, 236a/10, 236b/01,
236b/12, 241b/01, 244b/03
- ammâ : < Ar. Ama
a. 212a/09, 214a/01, 214a/10,
214b/07, 215a/11, 216a/10,
216b/01, 221a/07, 222b/01,
222b/05, 222b/09, 222b/11,
223b/06, 224b/03, 225b/02,
226b/03, 226b/10, 227a/06,
227b/09, 227b/09, 227b/11,
228a/06, 228a/08, 230b/07,
230b/10, 231a/10, 233b/02,
234b/10, 235a/02, 235a/09,
237a/08, 237b/02, 237b/04,
238b/02, 241a/09, 243a/02,
243a/09, 243b/12, 244a/04,
245a/12, 245b/11, 246a/01,
246b/08, 247a/06, 247b/07,
248b/05, 248b/10, 249a/04,
249a/06, 249a/07, 249a/08,
249a/12, 250a/05, 251b/02,
252a/07, 252b/07, 253a/05
- ana : Anne.
a.+dan eyle toğ- 227a/10
a.+dan toğma ol- 228a/08
- aña : Ona.
- a. 210b/11, 212a/05, 213a/12,
215b/09, 216a/01, 223b/12,
228b/04, 229a/06, 235a/03,
237b/02, 238b/03, 241a/10,
241a/11, 242b/06, 243a/06,
243a/10, 243a/12, 243a/12,
247a/10, 248b/06, 248b/12,
250a/10, 253b/04
- ^canber : < Ar. Amber çiçeği, bir tür
mimoza (Geum urbaum).
^ca. 229a/09
- ancağ : Ancak, yalnızca
a. 230b/07, 236b/05
- anda : Orada, o anda, o zaman.
a. 215b/08, 222a/05, 222b/04,
243a/04, 244a/04
- Andan : Ondan, ondan sonra.
a. 213a/12, 214b/02, 215a/05,
215a/06, 215a/08, 215b/05,
222a/12, 222b/05, 222b/10,
222b/12, 222b/12, 223a/03,
223a/05, 223a/06, 223a/09,
223b/09, 225a/05, 226b/01,
228a/01, 228a/12, 228b/06,
231a/12, 235b/03, 235b/05,
235b/07, 235b/08, 236b/03,
237a/03, 238b/08, 239a/02,
239a/10, 240a/01, 240a/02,
240a/04, 240a/08, 240b/03,
240b/07, 240b/08, 241a/12,
242a/03, 242a/07, 242a/07,
242b/08, 242b/09, 243a/11,
243b/02, 245a/03, 245b/06,
245b/12, 245b/13, 246a/10,
246b/10, 247a/02, 247a/04,
247a/06, 247a/08, 247b/03,
247b/04, 248a/03, 248a/10,
251b/12, 252a/03, 253a/06,
253b/05, 253b/07, 254b/08,
254b/11
a.+dur 212a/06
- anı : Onu.
a. 210b/07, 210b/10, 218a/01,
223b/06, 224a/04, 227b/10,
231a/08, 241b/03, 246b/03
- anıñ : Onun, bk. anuñ
a.+çün 212a/08

- a.+çündür kim 212a/05, 212a/06,
212a/08
a.+çün kim 212a/10, 213a/02,
213b/05, 214b/09, 223a/10
- anīsōn : < Fr. < Gr. Anason (Pimpinella
anisum).
a. 217a/04, 239a/04
- ʿankebūti: < Ar. Ağ tabakaya ait.
ʿa. (beyza-(y)ı ʿa.) 211a/03
- ʿankebūtiyye: < Ar. Gözdeki ağ tabaka,
crystalin kapsülün ön kısmı.
ʿa. 212a/01, 212b/01, 212b/03
- anlar : Onlar.
a. 247a/10
a.+a 216b/01, 231b/06
a.+dan 224a/10
a.+ı 240a/09, 222b/07, 222b/10
a.+uñ 227b/06
- anuñ : Onun. bk. anıñ
a. 214a/01, 214a/03, 214a/11,
215b/10, 216a/08, 223a/05,
224a/05, 225b/04, 228a/06,
228a/11, 229a/08, 233b/02,
241a/03, 243b/01, 244a/07,
246a/01, 247b/12, 249a/10,
249b/04, 249b/05, 250a/05,
254a/10, 254a/11, 254a/12,
254b/01, 254b/07
a.+çün 225b/03, 247a/11
a.+çündür kim 247b/02
a.+çün kim 210b/09, 211a/02,
211a/05, 211a/06, 211a/06,
213a/06, 231a/07, 241b/08,
250a/09
a.+içün kim 225a/07
a. kim 216a/03, 249a/09
a.+la 223b/01, 228b/02
a.+ıla 223a/08, 237b/03
- anzarūt: <Fr. Göz otu (Astragalus
sarcocolla). bk. anzurūt.
a. 241b/09, 242a/03, 246b/05,
251a/05, 252a/08, 252a/12,
252a/12, 252b/01
- anzurūt: <Fr. Göz otu (Astragalus
sarcocolla). bk. anzarūt
a. 216b/08, 225b/10, 229b/07,
237a/06
- a.+ıla 225b/05
a.-ı müdebbir 233a/05, 233a/06,
233a/07, 233a/09, 233a/12
- ara : Ara, mesafe, iki şeyin arası.
a.+sında 212b/01, 241a/10,
243a/03, 243a/07
a.+sındadır 246a/04
- ʿarab: < Ar. Arap, Arap halkından olan.
ʿa. 238b/03
ʿa. dili 243a/10
- ʿarabca: < Ar. -T. Arapça.
ʿa. 222b/06, 223a/04, 239b/11,
242b/06
- ʿarabī: < Ar. Arap ırkına mensup.
ʿa.+dür (lafz-ı ʿa.) 254a/06
ʿa. (žamğ-ı ʿa.) 220a/04,
223a/07, 229b/04, 233a/06,
234a/07, 236a/01, 236a/05,
236b/07, 236b/10, 239b/06,
251a/08, 252b/02
- a(r)d : Art, arka
a.+ınca 228b/07
a.+ında 212a/04, 212a/06
a.+ından (tabağa-(y)ı evvelüñ a.)
212b/06
- arğa : Arka, sırt.
a. 224a/09, 245b/13
- arğun : Yavaş, hafif, sakin.
a.+cağ 226b/10
a. arğun 234b/11
a.arğun arğun sil- 251b/04
- arğunlīg: Yavaşlık, sakinlik.
a.+ıla 223b/06, 223b/10
- arı : Temiz, arı. bk. aru
a. ħamır 239a/08
- arın- : Arınmak, temizlenmek.
a.-a 214b/05, 247b/07
a.-mayınca 247b/09
- arıt- (d): Arıtmak,
a.-a 215a/04, 215a/12, 245b/01
a.-alar 229a/05, 229a/05,
237a/03, 237a/09, 238b/05,
239a/02, 240a/01, 243b/02,
244b/05, 246b/11, 248a/03,
250b/01
a.-ır 216b/10
a.-mağ 242a/06

- a.-mağdur 240b/08
a.-miş ol- 228b/01
a.-ur 216a/06, 216b/08, 217b/04, 246b/04
‘ārīz : < Ar. Peyda olma, ortaya çıkma.
‘ā. ol- 219b/12, 221b/08-09, 224a/05, 227b/05, 235a/02, 235a/07, 238a/04, 239a/12, 239b/12, 240a/05, 240a/11, 242a/09, 242a/10, 242a/06, 244a/03, 244a/04, 248a/06, 248a/08, 248b/07, 248b/12, 250a/06, 250a/08, 253a/09, 253a/11
armud : Armut.
a. 250b/09
arpa : Arpa (Hordeum).
a.+yı 228b/03
a. şekli 228a/09
a. unı 228b/10
art- : Artmak.
a.-a 216a/02
a.-ar 254a/09
artuğ (k) : Fazla,artık
a. 234b/08
a.+dur 217b/12, 220a/09
a.+ına 230b/07
a. et 227a/12, 227b/10, 227b/11
a. yir 233b/07
a.+ırağ ol- 213b/08
a. kes- 231b/01
a. kıl- 228b/12, 228b/12, 229b/03
artur- : Arttırmak, fazlalaştırmak.
a.-a 218b/01
a.-maya 214b/08
a.-ur 215b/01, 221a/01, 221a/01, 244b/10, 250b/11
a. göz kuvvetin a.-ur 218a/09
aru : Arı,temiz. bk. arı
a. 240a/07
‘aşab : < Ar. Sınır.
‘a. 211b/06, 211b/08, 211b/09, 211b/11
‘a.+lardan 212b/11
‘aşabât: < Ar. ç. Sınırlar.
‘.+a 221b/05
‘aşabe : < Ar. Bir tek sınır.
‘a.+leri 218a/05
āsān : < Far. Kolay
ā. 214a/01, 214a/02, 224b/07, 250a/04
ā.+dur 246b/07
ā. gör- 213b/11, 214a/04
ā. ol- 226a/07
asārūn: < Gr. Kediotu, asaron (asorum eropaeum).
a. 217a/09
asayış : < Far. Rahat, dinlenme
a. vir- 231b/09
‘asel : < Ar. Bal.
‘a. 220b/01
aş(ı)l: < Ar. Kök, asıl, menşe; tür, cins.
a. 224a/01
a.+ı 243a/09, 249b/02
a.-ı hilkatinden 248a/06
aşıl- : Asılmak
a.-miş gibi ol- 238b/11
‘aşire : < Ar. Yapma usare, afşar.
‘a. gibi ol- 234a/02
aşfar : < Ar. Sarı.
a. 233a/11
a. -ı kebîr 233a/11
a. (şifât-ı zerûr-ı a.-ı kebîr) 233a/12
a. (zerûr-ı a.) 233a/08, 238b/09
a. (zerir-i a.) 225b/09
a. (zurûr-ı a.) 235a/03
a.+ı (zerûr-ı a.) 231b/01
aşlâ : < Ar. Asla, hiçbir şekilde.
a. 222b/06, 234b/12, 245b/12, 252a/01
āsūmānî: < Far. Açık, mavi renk.
ā. 212b/04
ā. ol- 213a/06
aşağa : Aşağı, alt.
a. 227b/04, 246a/04
a.+dan 215b/05
a. çek- 214b/07, 215a/04, 215a/06
a. çekil- 214b/05
a. düş- 242a/10, 242a/12
a. ço- 231a/07

- aşu :Boya yapılan kırmızı toprak.
a. 217a/06
- aşüftelik: < Far. Perişan olmak.
a. ol- 249b/01
- aşrifil : < Ar. Bir tür macun.
a.-i şağir 229a/07
- ‘avdet : < Ar. Geri dönme.
‘a. eyle- 228a/02
- ‘avrat : < Ar. kadın
‘a. südi 246a/07, 251b/07,
251b/09, 253b/07, 253b/09
‘a.+lar südi gibi ol- 216b/03
- ‘avsanc: < ‘avsac < Ar. Kuş burnu, it
gülü, yabani gül.
‘a. 220a/11
- ay : Ay.
a. yay a.+larında 250a/07
- ayağ : Ayak.
a.+ları 243b/01
- ayāric : < Gr. İlaç olarak kullanılan bir
grup macuna verilen ad.
a. 244b/06
a.-i fayqarā 226a/06
a.-i fayqarāyla 215a/10,
229a/06, 237a/11, 243b/02
a. (ḥabb-ı a.) 215a/04
- ayır- : Ayırmak.
a.-alar 226b/09, 241b/01
- āyine : < Far. Ayna
ā. 213a/02
- ‘ayn : < Ar. Göz.
‘a.+a (emrağ-ı ‘a.) 215b/02
‘a.+a (eṭraf-ı ‘a.) 217b/08
- ayran : Ayran.
a. 238a/03
- ayrıl- : Ayrılmak
a.-a 223a/02, 247a/07, 251b/12
- ayru : Ayrı.
a. 234b/09
a. ayru döğ- 229b/09
- ayruğ : Başka, ayrıca
a. 223a/10
a. kıl 232a/10, 232a/11
- ayu : Ayı
a. yağı 244b/08
- ayva : Ayva (Cydonia oblonga).
a. 250b/09
- a. çekirdegi lu‘ābı 251b/08
- az : Az, yetersiz.
a. 243a/04, 249a/06, 249a/11
a.+acuç 212b/10, 213b/05,
214b/10, 215a/09, 215a/09,
217a/04, 218a/08, 218b/06,
221b/01, 226b/12, 233a/04,
235a/04, 240a/12, 246a/07,
252b/11, 253b/10, 253b/10
a.+dur 219a/05
a. gerek 223b/03
a.+ırağ 214b/02
a. eyle- 214b/08, 214b/12
a. kal- 251a/12
a. ol- 214a/01, 214a/05, 230b/03
- az- : Azmak, kontrolden çıkmak.
a.-a 212b/11
- a‘zā : < Ar. Organ, uzuv
a.+ya 244a/03
a.+yı 221b/06
a.-yı külliyyeden 249b/07
a. müteḥarrık a.+lardan 212b/08
- ‘azīm : < Ar. Büyük, çok.
‘a. 224b/11, 225b/05, 230a/08,
234a/05, 235a/02, 239a/06,
248b/04, 252a/02

B

- bāb : < Ar. Bölüm, kısım.
b. 210b/02, 210b/02, 214a/05,
216b/07, 222a/11, 223b/05,
224a/06, 226a/01, 226b/03,
227a/06, 228a/08, 228b/11,
232a/03, 232a/11, 233b/08,
234b/01, 235a/06, 237b/03,
237b/11, 238a/08, 238b/02,
238b/10, 239b/10, 239a/11,
240a/05, 240a/10, 240b/05,
240b/11, 241a/09, 241b/03,
242a/08, 242b/05, 243a/01,
244b/03, 243b/11, 246a/01,
247b/11, 248a/04, 253a/07,
254a/06
b.+da 214b/04, 232a/08
b.+dur 225a/07
b.+ında 227b/11, 235b/10
b.-ı evvel 210b/03

- ba' de : < Ar. Sonra.
b. 222b/05, 223a/03, 223a/12,
226a/06
- bâdem : < Far. Badem (*Amygladus
communis*).
b. 214a/12
- bâde-i mevic: <Far. "bâde-i meyvîzec"
Yaban üzümü şurubu.
b. 217b/09
- ba' de'l-faşd: <Ar. Kan almadan sonra.
b. 250b/04, 250b/05
- ba' de'l-istifrâg: <Ar. Kustuktan sonra.
b. 216b/01, 253a/05
- ba' de't-tehir: "ba' de't-teḥahhur" < Ar.
Taharetten sonra.
b. 247b/09
- ba' de't-ta'âm: <Ar. Yemekten sonra.
b. 224b/02
- bâğ : < Far. Bağ, üzüm bağı; bahçe.
b. tozu 241b/07
- bağla- : Bağlamak, tutmak, durdurmak.
b.-r 216a/10
b.-salar 242b/12
b.-yalar 227a/02, 227a/03,
231b/04
b.-yup 246a/12
- bağlu : Bağlı.
b. 216b/05
- bâhire :
b.+dür (rûḥ-ı b.) 212b/10
- baḥr : < Ar. Deniz.
b. (seretân+ı+b) 225a/02
- bāk : < Far. Pak, temiz. bk. pāk
b. eyle- 219b/04
b. it- 214b/02
- bak- : Bakmak.
b.-amaz 234b/05
b.-ıcağ 212b/06
b.-mağ 224b/01, 249b/02
b.-mağdan 224a/08
- bağılla: < Ar. Bakla (*vicia faba*).
b. kurusu 217b/04
- bağır : Bakır.
b. 223a/11
b.+dan 218a/01, 228b/02
- b. tuvâl 229b/07
- bağış : Bakış.
b.+ı 240b/04
- bağıyye: < Ar. Geri kalan, artan, artık.
b. çal- 226a/11, 234b/12,
241b/02
b.+sin gider- 241b/03
- bâkî : < Ar. Kalan, arta kalan.
b. 216b/08
b.+sin 212a/12, 235a/01
b.+sini 215a/04
b. çal- 215a/11, 252b/04
- bal : Bal.
b. 224b/09, 241b/12
b.+ıla 218a/04, 218b/01,
218b/10, 219a/11, 219b/02,
225b/04, 236b/12, 241b/12,
245a/07
b. gibi ol- 241a/10
- balgam: < Gr. Balgam.
b. 237a/04, 241a/05
b.+dan 249a/02, 249a/03,
250b/03
b.+dur 240b/07
b.+ı 219b/05, 241a/01, 244b/05
- balık : Balık.
b. 212a/11
b. ağı 211a/05
- ballu : Ballı, bal tadında.
b. 215a/03
- bardağ : Bardak.
b.+a 222b/07
- bārid : < Ar. Soğuk, soğuk özelliğe
sahip nesne. (eski tıpta her nesne
soğuk, kuru, sıcak ve yaş olarak
sınıflandırılırdı.)
b. 216b/12, 217a/08, 220a/09,
235b/09, 239b/12
b.+dür 217a/01, 217a/06,
221b/08, 222a/06
b.+dür (muḥrık-ı b.) 219b/10
b.-i kâbız 218b/09
b.-i raṭb "soğuk ve nemli"
218b/04, 221a/02
b.-i yābis "soğuk ve kuru"
216b/10, 216b/11, 216b/11,
217a/11, 217b/04, 217b/08,

- 217b/09, 218a/03,
219b/04, 220a/04, 220b/03,
220b/05, 221a/02, 221a/03,
221a/09, 221a/11, 221a/12,
221b/03, 222a/02
- barmağ: Parmak.
b.+1 244b/10
b.+ıla 230b/01
b.+ın 223b/09
b.+ıyıla 234b/11
b. orta b.+ıyıla 234b/03
- bā' ru' z̄zab: < bar' ru' s-sab: kertenkele dışkısı.
b. 217a/12
- baş- : Basmak.
b.-a 231a/11
b.-alar 247b/03
b.-şalar 234b/03
- başal-ı ' unşul: < Ar. Ada soğanı (urginea maritima).
b. 243b/08
- bāselikūn: Baslikon merhemi. Çam sakızı, sarı sakız, vb., ile biraz mum ve yağ ihtiva eder. bk. bāsilikūn, bāslikūn
b. 244a/08, 254b/03
b. (şıfat-ı b.) 236a/11
- bāsilikūn: bk. bāselikūn, bāslikūn
b. 229b/01, 230a/02
- bāşira : Görme gücü, görüş, nazar.
b. (ruh-ı b.) 213a/08
b.+sı+(rūh-ı b.) 214a/01,
214a/03, 214a/04
- bāslikūn: bk. bāselikūn, bāsilikūn
b. 235b/06
- baş : Baş, kafa.
b. 232b/10, 245a/01
b.+a 221b/09, 224b/03, 228a/01,
239a/06
b.+da 228a/11, 228b/05
b.+dan 218a/03, 228a/01
b.+1 230b/11, 247a/
b.+ın 218a/10
b.+ına 231b/07, 237b/07,
238a/07
b.+ından 215a/06
b.+ını 228a/04, 238a/06
- b.+larını 231b/04
b. kılı 230b/10
b. tamarlar 214b/03
b.+1 kesilmiş siğeg 228b/06
b.+1 içeri egilmiş ol- 230b/04
- başla- : Başlamak
b. büyümege b.-r 241b/04,
241b/05
b. dökülmege b.-r 240b/02
b. dökülmeye b.-ya 247b/04
b. inmege b.-r 248a/07
b.-r 232b/03
- bat- : Batmak, gömülmek,
kaybolmak.
b.-ar 242a/12, 247a/01
b.-duğına 236b/02, 236b/02
- baçal : <Ar. "başal" Soğan.
b. 217b/01
- bātil : < Ar. Batıl, çalışamaz durumda,
gerçek olmayan.
b. eyle- 245a/10, 246b/05
b. it- 229a/03
b. ol- 227b/06, 247b/01
- bātin : < Ar. Görünmez, gizli; iç.
b.+dan 211b/06
- batman: <Far. İki ile sekiz okka arasında
değişen bir ağırlık ölçüsü.
b. 235b/04
- batur- : Batırmak.
b.-alar 240a/12
b.-up 227a/01
- ba' zi : < Ar. Bazı.
b. 213a/06, 213a/06, 213a/10,
216a/05, 216a/05, 216a/06,
216a/09, 216a/11, 216a/11,
216a/12, 222b/06, 226a/04,
235b/11, 238b/11, 238b/12,
239b/08, 247a/08, 247a/09,
253a/10
b.+lar 212a/09, 231b/06,
235b/11, 235b/12, 235b/12
b.+nuñ 227a/09
b.+sını 223a/06
- bebeg : göz bebeği.
b. göz b.+inüñ 211b/03
b. gözün b.+i 211b/06

- becid : < Ar. İyice, sağlam bir şekilde.
b. 234b/05, 239b/02
b. becid 238b/07
- beden : <Ar. Beden, vücut, gövde.
b. 214b/05
b.+de 214b/02
b.+den 229a/05
b.+i 237a/02, 237a/09, 238b/05,
239a/02, 240a/01, 240b/08,
241a/12, 242a/, 243b/01,
243b/03, 244b/05, 245a/03,
248a/03, 252b/09, 253a/05
b.+inde 243a/04
b.+ün 218b/07
- bediz: Süs, resim, nakış.
b. ol- 243a/06
- be-ğāyet: (< Far. Be+ Ar. gāyet)
Oldukça fazla, çok, son derece.
b. 228b/11, 240a/10, 245b/01,
245b/10
- belā : < Ar. Sıkıntı, zorluk, kötülük.
b. 210b/10
- belesān: < Ar. Pelesenk ağacı ve bundan
elde edilen yağ, (Commiphara
opobalsomum).
b. yağı 217b/03
- belile : < Far. Belile otu, (Bellerica
myrobalon).
b. 222a/07
- belki : (< Ar. bel+Far.ki) Belki,
muhtemelen.
b. 252b/04
- belür-: Belirmek, ortaya çıkmak.
b.-mez 231b/06
- benc: < Ar. Bengilik otu, kırmızı tatula
(Datura fastuoza).
b. 217b/08
- benefşe: < Far. Menekşe, güzel kokulu
küçük çiçek. (Viola tricolor).
b. 228a/04, 235b/02, 251a/02
b.+(y)i 235b/01, 238a/07
b. cüllâbı 235a/12
- beñze-: Benzemek.
b.-mez 210b/12
b.-r 211a/03, 211a/06, 214a/12,
214b/01, 214b/09, 222b/02,
222b/09, 224a/03, 224a/11,
- 228a/07, 229a/06, 238a/03,
240a/09, 244b/07, 245b/02,
246a/02, 249b/02
b.-ye 214b/10
- ber : <Far. Meyve.
b. (şifat-ı şiyâf-ı b.) 251a/04
- berâber: < Far. Birlikte, bir arada.
b. 244a/09
b. cümle berâber ol- 246b/06
b. it- 244b/03
- berd : < Ar. Soğuk, soğukluk.
b. 217a/12, 225b/01, 225b/02,
225b/03, 225b/11, 227b/10
b. 225b/06
b.+i 225b/12
b.-i şem‘ir
b. 219b/02
- ber-i nüşar:?
b. 225b/11
- berkit- (d) : Berkitmek, sağlamlaştırmak,
pekiştirmek, bir yere veya bir
şeye bir nesneyi takmak.
b.-eler 232a/07
b.-üp 222b/08, 244b/09
b.-ür 220a/10
b.-meyeler 250b/08
- berklig: Berklik, sağlamlık.
b.+inden 232b/02
- beş : Beş. bk. biş
b. 228a/08
b.+er 234a/12, 236a/12
b. inci 210b/05, 211a/06
- betüre :<Ar. “beşre” Ufak çıban, sivilce.
b. 232b/02
- beyān : < Ar. Açıklamak, izah, anlatma,
ifade etme, söyleme.
b.+ındadır 210b/04, 210b/08,
216a/09, 228b/11
b. it- 211b/08, 215b/11, 237b/04
- beyāz : < Ar. Beyaz, ak. bk. biyāz
b.+ı 217b/04, 222a/05
b.+ı+(eşer-i b.) 221b/01, 221b/04
- beyazı’l-herib:<Ar. “herib” Şiddetli
keder. “beyazı’l-herib” Hastalık
adı.
b. 225a/12

- beyniye: < Ar. Her ikisi arasına.
b. 211b/11
- beyzā : < Ar. Lāli kaplayan kat kat kabuk, tabaka.
b. 211b/03, 212b/01, 217b/06
b. (ruṭūbet-i b.) 213a/03
b.+nuñ (ruṭūbet-i b. öñi) 211b/05
b.-(y)ı ‘ ankebūti 211a/03
- beyziyye: < Ar. Gözdeki sert tabaka, göz akı, sklera.
b. 212a/08
b. (ruṭūbet-i b.) 212a/05, 213a/09
- bezr : < Ar. Tohum, tane.
b.-i ḳāṭūnā lu‘ ābı 214a/12
- bīñar : Pınar.
b.+ına 233b/11
b.+ındaki 248b/05
b.+ından 212b/04
- bıraḳ- (ğ): Bırakmak.
b.-alar 222b/08, 251b/12, 252b/04
b.-ıcaḳ 233b/07
b.-maḳ 252b/03
b.-maya 252b/03
b.-mayalar 233b/07
b.-salar 217a/05
b.-up 222b/07
- bıraḳıl-: Bırakılmak.
b.-an 223b/03
- bırūd : Bir tür macun. bk. burūd.
b.-ı ḥıṣrım 234a/06
- bi : < Ar. İle, için anlamını veren, kelime başlarına gelen edat.
b. ‘avni’llahi “ Allah’ın yardımıyla” 254b/11
b. ‘avni’llahi ta‘ ālā “ Allah’ın yardımıyla” 254b/09
b. izni’llāhi ta‘ ālā “ Allah’ın izniyle” 226b/02, 240a/05
b. ḳudreti’llahi ta‘ ālā “ Allah’ın kudretiyle” 237a/08
- bī-ḥaber: < Far. Habersiz.
b.ol- 216a/10
- bi-ḥakkı:<Ar. Gereği gibi, hakkıyla.
b. 219a/03
- bī-ḥaḳ : < Ar. Hakkıyla, tamamıyla.
b. 238a/11
- bi-tamām: < Ar. Tamamiyle, bütün, hep.
b.+ısa 210b/06
- bī-tertib: < Ar. Tertipsiz, düzensiz.
b. ol- 232a/04
- bil- : Bilmek.
b.-e 212b/09, 223b/02
b.-esiz 210b/08
b.-mek gerek 223b/01, 223b/04, 233b/06
b.-mekliḡi 215b/11
- bil-cümle: < Ar. Hep, bütün, toptan.
b. 215a/02, 249a/01
- bildir- : Bildirmek, açıklamak, haber vermek. bk. bildür-
b.-ür 210b/03, 239b/10, 241a/09
- bildür- : bk. bildir-
b.-elüm 211b/08, 213a/11
b.-ür 210b/04, 210b/04, 210b/05, 210b/05, 210b/06, 210b/06, 210b/07, 210b/07, 210b/08, 214a/05, 215b/03, 216b/07, 223b/06, 224a/06, 225a/07, 225b/02, 226a/01, 226b/03, 227a/06, 228a/09, 232a/04, 232a/11, 233b/09, 234b/02, 235a/06, 237b/11, 238a/08, 238b/02, 238b/11, 239a/12, 240a/05, 240a/11, 240b/05, 240b/12, 241b/03, 242a/08, 242b/05, 243a/02, 243b/12, 244b/04, 246a/01, 247b/12, 248a/05, 248b/07, 248b/10, 253a/08
- bildürici: Bildirici, açıklayıcı.
b. 213b/11
- bile : Birlikte, beraber, ile, vasıtasıyla.
b. 227a/09, 248a/10, 250a/01
- bi’l-külliye: < Ar. Bütünüyle, tamamen.
b. 248b/05
- bir : Bir, herhangi bir.
b. 211a/07, 212a/04, 212a/07, 214b/11, 214b/12, 216a/09, 222a/05, 222a/12, 222b/02, 222b/04, 222b/07, 222b/08, 224b/01, 225a/04, 225a/08, 225b/02, 226a/09, 226a/10,

226b/04, 227a/11, 227a/12,
228a/09, 228b/02, 230a/01,
230a/07, 230b/09, 230b/09,
230b/10, 230b/10, 230b/12,
231a/03, 231a/12, 231b/03,
231b/09, 232a/01, 233a/07,
233b/09, 234a/07, 234a/08,
234a/12, 234b/02, 235a/06,
235b/01, 235b/02, 235b/03,
236a/07, 236b/01, 236b/06,
236b/12, 237a/05, 237a/06,
237b/04, 237b/12, 238a/01,
238b/03, 238b/11, 239a/12,
239b/06, 240a/05, 240a/11,
241b/04, 241b/07, 242a/02,
242a/09, 242b/03, 243a/02,
243a/06, 243b/05, 243b/06,
244a/03, 244a/03, 244a/04,
245a/01, 246a/01, 246a/02,
247a/, 247a/09, 247a/10,
247b/05, 247b/11, 247b/12,
248b/01, 248b/02, 248b/11,
250a/02, 250a/06, 251a/04,
251a/06, 251a/11, 251b/10,
252a/01, 252a/06, 252b/01,
253a/08, 253a/11, 253a/11,
253a/12, 253b/01, 253b/01,
254a/03, 254a/06, 254b/07
b.+biri 228b/07
b.+birinden 226b/09
b.+birine 210b/12, 212b/02,
226b/04, 226b/06, 226b/11,
227a/08, 232b/10, 236b/02,
241b/07, 249a/10, 249a/11,
250a/01, 250a/03, 252b/06
b. buçuk 225b/11, 229b/08,
233b/01, 235b/04, 236b/07,
244b/01
b.+er 229b/09, 236a/10, 243b/07,
244a/12
b.+er buçuk 236a/03
b. her b.+i 255a/5
b. her b.+inden 225a/04,
229b/07, 229b/08, 233a/06,
233b/01, 233b/04, 236a/06,
236a/09, 236a/12, 237a/06,

239a/04, 243b/07, 246b/01,
252b/01, 253a/01, 254a/04
b.+her .+inüñ 225a/08, 243a/09
b.+i 211b/09, 211b/09, 211b/10,
211b/10, 211b/11, 211b/11,
211b/12, 211b/12, 211b/12,
212a/01, 212a/01, 212a/01,
212a/01, 212b/09, 212b/09,
212b/09, 212b/10, 214a/08,
214b/01, 215b/03, 215b/07,
215b/11, 226b/05, 227a/10,
227a/11, 227b/02, 227b/03,
227b/04, 227b/04, 227b/07,
229a/11, 241b/04, 243a/09,
244a/01, 248a/09, 249b/01,
249b/04, 253a/10
b.+ine 211b/02, 211b/02,
211b/02, 212a/10, 227b/04,
235a/07
b.+ini 237a/07
b.+isi 211a/08
b. kaç 239a/11
b. kaç kerre 222b/10
b. kaç kimesne 223a/01
b. kez 247b/07, 253a/04
biraz : Biraz.
b. 230a/10, 230b/06, 237a/01,
240a/04, 251a/12
Bismillahi'r-raḥmani'r-raḥim: “ Rahman
ve rahim olan Allah'ın adıyla
başlarım.”
b. 210b/01
bi's-sevāb:<Ar. Doğru, doğruca.
b. 225a/06
biş : Beş. bk. beş.
b. 229a/10, 233b/04, 236a/02,
236b/10, 237a/06, 239a/05,
239b/05, 239b/05
b.+er 233a/06, 253a/01
b.+inci 213a/03, 216a/09,
229a/12
bişür- : Pişirmek.
b.-eler 234a/02, 253a/03
b.-üci 217a/08
b.-icidür 216b/05
b.-ür 217a/03, 217a/09, 217b/01,
218a/05

bit	: Bit, parazit. b. 243a/07	b. nuzc b.-mâmiş ol- 241a/02 b. nuzc b.-up 245a/09
bit-	: Oluşmak, gövermek, meydana gelmek. b.-düğine 229b/11 b.-er 228b/12, 241b/04 b.-mesi 249a/06 b.-meye 242a/05 b.-miş et 248a/11 b.-miş ol- 227b/10 b.-üp 227a/12 giç b.-üp 226b/01 b. kıl b.-düğine 229b/03 b. kıl b.-ecek 217b/03 b. kıl b.-en 220a/05 b. kıl b.-eydi 229a/04 b. kıl b.-mekdür 228b/12 b. kıl b.-miş ol- 229a/01 b. kılı b.-megi 221a/08 b. kılı b.-meye 232a/10, 232a/11	b. nuzc b.-ur 252a/10 b.-sa 215a/03, 241b/11 bōstān : < Far. Bahçe, ağaçlık. b.+ındadur 216a/09 boz : Boz, boz renk. b. 211b/03, 212a/03 böyle : Böyle, bu şekilde. b.+dür 220a/12 bu : Bu. b. 210b/02, 211b/05, 211b/10, 211b/12, 212a/03, 212b/03, 212b/10, 212b/11, 212b/12, 213a/02, 213a/07, 213a/07, 214a/08, 214b/04, 215b/02, 215b/04, 215b/06, 215b/06, 215b/08, 215b/10, 216a/04, 216b/01, 217b/03, 223a/10, 225a/07, 226a/05, 226b/08, 227a/08, 228a/01, 228b/04, 229b/03, 230b/11, 230b/12, 231a/01, 231a/02, 231a/05, 231a/09, 231b/12, 232a/05, 232a/09, 232b/04, 233b/03, 233b/10, 233b/11, 234a/04, 235a/01, 235a/05, 235b/06, 237a/10, 237b/10, 238a/03, 238a/10, 239b/01, 242a/, 242a/01, 242a/11, 243a/05, 243a/07, 243a/09, 243b/12, 244a/02, 245a/06, 245a/09, 245b/09, 246a/12, 248a/06, 248a/09, 248b/06, 248b/12, 249b/09, 249b/11, 250a/04, 251a/02, 251a/04, 252b/03, 253a/07, 254b/04, 255a/2 b.+dur 214b/05, 231b/12, 239a/03, 243b/05, 248b/01, 249b/02 b.+dur ki 226a/07, 226b/08, 231a/10, 234a/01, 234b/10, 239b/01, 245b/11 b.+dur kim 227a/11, 227a/12, 248a/09 b. işb. 231b/05, 232a/06, 235a/03 b.+nda 249a/07
bitür-	: Oluşturmak, gövertmek, iyileştirmek, kaynaştırmak. bk. bütür. b.-e 244a/11 b.-en 227a/04 b. et b.-re 242a/03 b. et b.-üci 246b/11 b. et b.-ücidür 241b/11 b. etin b.-üp 220a/04 b. et b.-ici ol- 241b/09 b. kıl b.-mez 219b/07 b. kirpügi b.-ü.-icidür 222a/04 b. kırhaları b.-ür 222a/03 b. memek 247b/09 b. tiz b.-ür 217b/03 b.-üp 244b/12 b.-ür 216b/10, 217b/11, 218b/02, 218b/09, 221a/07	
biyâz	: < Ar. Beyaz, ak. bk. beyâz. b.+a (eşer-i b.) 221b/11	
biz	: < Ar. Bez, kumaş, çamaşır, bez dokuma. b. 252a/01 b.+den 223a/07 b.+şovuk keten bizi 247a/06	
bol-	: Olmak, bk. ol- b. hâzm b.-mâmiş ol- 241a/02	

- b.+ndan 211a/06
b.+nlar 241b/10, 250b/10
b.+nlara 214a/11, 222b/02,
222b/09, 224a/03, 224a/03,
224a/11, 228a/07, 238a/03,
240a/09, 244b/07, 245b/02,
249b/02
b.+nlardan 226a/07
b.+nlardur 225a/10
b.+nları 244a/11
b.+nlarıyla 215a/04, 225a/10
b.+nuñ 213b/12, 220a/09,
234b/04, 237a/10, 249b/10,
249b/11, 250a/11, 250a/12,
252b/07
b.+nuñla 225b/07, 229a/10,
240a/03
b.+nı 212a/09
b.+ña 214b/01, 214b/09,
218a/04, 222b/06, 223a/04,
233b/12
buçuk : Buçuk, yarım.
b. 225b/06, 225b/11, 233a/08,
233a/08, 233b/01, 236a/02,
236a/02, 236b/06, 243b/07,
251a/06, 254a/03, 254a/04
b.+ar 237a/05
b. bir b. 225b/11, 229b/08,
233b/01, 235b/04, 236b/07,
244b/01
b. birer b. 236a/03
b. iki b. 236a/03, 254a/03
b. şekiz b. 233a/09
buğday: Buday. (Triticum aestivum).
b. etmegi 246a/08
buğār : <Ar. Buhar, buğu
b.+ı 215b/05, 224a/10
b.+ına 238a/06
b.+dan 213b/08
b. issi şu b.+ına 228a/04
b. çık- 239a/06
b. ol- 214b/02
buğte :<Far. “meybuğte” Pekmez.
b. şarābı 251a/11
Būkrāt: Hipokrat (M.Ö. 460, 337)
b. 253a/06
b. (Hekīm-i B.) 252b/09
bulanuğ: Bulanık.
b. mādeler 216b/02
b. şarāb 224b/02
b. ol- 212b/11, 214a/05
bulaşdur-: Bulaşdırmak.
b.-alar 230b/01
b.-up 244b/10, 246a/11, 247b/05,
247b/06
bul- : Bulmak.
b. pāk b.-urlar 238a/11
b. şifā b.-a 226b/02, 238a/08,
240a/05, 240b/11
bulın- : Bulunmak, mevcut olmak. bk.
bulun-
b.-an 242b/10
bulun- : bk. bulın-
b.-ur 213a/04
buncılayın: Bunun gibi, böyle.
b. 222b/10, 223a/07
bur- : 1. Bükme, sarmak. 2.
Çevirmek, yöneltmek. 3.
Sancılanmak.
b.-arsa 234b/08
b.-mağ 234b/10
b.-ıca vir- 223b/08
burağ : < Ar. Kuyumculukta kullanılan
tuza benzer bir madde.
b.-ı rutübet 234a/01
büre : < Far. Boraks.
b. 216b/04, 232a/01, 254a/04
b.+(y)i 243b/04, 243b/10
burūd : bk. bürūd.
b. 234a/10
b.-ı rummānī 224b/07
b.(şifat-ı b.-ı hıdırım)
burüdet: < Ar. Soğukluk; soğuk niteliğe
sahip.
b. 218a/08, 242a/10
b.+de 220b/03, 221a/05
bur(u)n: Burun.
b. 214b/06, 246a/03
b.+dan 223b/07, 246a/02,
246a/03, 247a/11, 247b/02,
247b/12, 248a/05, 252a/03
b.+ıla 247a/12
b.+una 237a/03
b.+ından 247b/04

b. delügi 214b/04
 buyur- : (hekim) Buyurmak, (hekim)
 tavsiye etmek.
 b.-a 215a/05
 b.-alar 233a/02, 241a/04,
 242a/12
 b. ğargara b.-alar 229a/06
 b.-up 238a/12
 bürüd : < Ar. Soğuk?
 b.+i 220a/02
 büssed : < Ar. Mercan.
 b. 217a/11
 bütür- : Oluşturmak, gövertmek. bk.
 bitür-.
 b. kıll b.-mez 230a/11
 büyü- : Büyümek.
 b.-mege başla- 241b/04, 241b/05
 büyürek: Daha büyük.
 b. ol- 243a/11
 büyük : Büyük
 b. ol- 213a/08, 225b/08, 247b/09,
 251b/06, 253b/05
 büyüklig: Büyüklük.
 b.+i 232b/09

C

ca' de : < Ar.Venüs saçı.
 c. 218a/03
 Cālīnūs: Galien, Galenos (M.S. 129 -
 201)
 C. 211a/01, 211b/12, 232a/08
 C. (hekim-i C.) 254b/05
 cāmīd : < Ar. Donmuş, donuk.
 c. eyle- 221b/07
 c. ol- 222a/01
 cānavar: < Far. Canlı, hayvan
 c.+lar ödi 216b/06
 c.+uñ 243a/09
 cānīb : < Ar. Yön, taraf, cihet.
 c.+de 226a/05
 c.+in 227b/07
 cāvele:?
 c.+si 218a/06
 cāyīz : < Ar. Uygun, doğru, yapılabilir.
 c. 230b/07
 cebrī : Uyuzumsu, uyuz, uyuzlu;
 scabieus.

c. et 219a/04
 celd-i şebekiyye: Gözün tabakalarından
 biri.
 c. 211a/04
 cem' : < Ar. Toplam, toplama, yığma.
 c. it- 233b/02
 c. ol- 213a/07, 214a/04, 215b/06,
 218b/05, 225b/02, 238a/02,
 245a/13, 253b/08
 c. olmuş ol- 228a/10
 ceħd : Çaba, gayret, çalışmak,
 çabalamak.
 c. it- 241b/01
 cemī' : < Ar. Bütün.
 c. -i edviyeler 254b/06
 cerāħat: Ar. Yara, iltihap, irin.
 c.+i 245b/06
 cerb : < Far. Yağlı.
 c.+e 229b/03, 236a/01
 cereb : Uyuz hastalığı; scabies
 psoriasis.
 c. 224a/03, 225a/10, 235a/06,
 236b/12, 237a/11, 237b/01,
 240b/10, 244a/05
 c.+den 238a/11
 c.+dür 212b/07, 238a/11
 c.+e 217a/12, 229b/11, 233b/05,
 234a/11, 236a/04, 236a/08,
 236a/11, 236b/02, 236b/05,
 236b/08, 236b/11, 238a/10,
 239b/04
 c.+ile (ħār-ı c.) 235b/12
 c.+uñ 235a/06, 235b/04, 237a/08
 cesāħeke: <F. Bir hastalık adı.
 c. 248b/08
 cevez-i bevvā: < cevz-i buvā: < Ar.
 Küçük Hindistan cevizi (
 Myristica fragrans).
 c. 218a/02
 cevħer: < Far. Cevher, öz, yeti.
 c.+dendür 217a/08
 c. ğanuñ c.+i 212a/06
 cezb : < Ar. Çekim, çekme gücü,
 kendine çekme.
 c. 248a/11
 cidden : < Ar. Gerçekten.
 c. 220b/10

- cilā** : < Ar. Parlaklık, canlılık.
c. vir- 218a/05, 218a/12,
218b/03, 219b/04, 219b/09,
219b/09, 221a/06, 221a/12,
221b/11, 222a/05, 222a/10,
251b/08
- cilālandur-**: Parlatmak.
c.-ur 222a/09
- cildiye**: < Ar. Derili.
c. 211b/02, 211b/03
c. (ruṭūbet-i c.) 211a/07,
212a/04, 212a/06, 213a/01,
213a/08
c.+den (ruṭūbet-i c.) 211b/07
c.+nüñ (ruṭūbet-i c. ğıdāsı)
212a/05
c.+nüñ (ruṭūbet-i c. öñi) 213a/04
c.+(y)i (ruṭūbet-i c.) 211a/09,
211a/11
c. (ruṭūbet-i c. şafāsı) 213a/05
c. (ruṭūbet-i c. öñi) 212a/08
c. -(y)i 'inebiyye 212b/03
c.+ye 212a/12
c.+ye (ruṭūbet-i c.) 211a/11
- cimā'** : < Ar. Cinsel birleşme.
c. 224b/02
c.+dan 250b/08
c. (keşret-i c.) 224b/02
- cins** : < Ar. Tür, cins.
c. 216b/05, 244a/03
c.+dür 214a/06
c.+inden 244a/03, 244a/07
- cirāhat**: < Ar. Yara, iltihap, irin, bk.
cerāhat.
c. 226b/06, 227a/04, 231b/09,
231b/11, 239a/09, 241b/10,
242a/04, 242a/05, 242a/05,
246b/07, 247b/06, 247b/08,
247b/10
c.+a 242a/02
c.+dan 246b/04
c.+dür 241b/04
c.+ı 216b/10, 221a/07, 242a/04,
247b/09, 247b/10
c.+ıla 242a/06
- c.+lar 214a/07, 220a/04 c.+ları
217a/04, 217b/11, 217b/11,
218b/09, 219b/03
c.+larına 233b/05
c.+larını 216b/08
c.+uñ 226b/01, 241b/06
c. (eşer-i c.) 231b/06
c. gibi ol- 240b/06
c.+lar eyle- 231b/08
c. ol- 231b/10, 240b/01, 241b/06
- cirm** : < Ar. Posa, suyu ve özü alınmış
yiyecek; büyüklük, hacim; cisim.
c.+ine 217a/02
- cism** : < Ar. Madde, maddi olan şey.
c.+inde 220a/02
- cuvālduz**: Ucu yassı ve eğri, büyük iğne.
c. 247a/10
- cülencübīn**: <Far. "gülengübīn" Bal ile
yapılan gül murabbası.
c.-ile 244b/06
- cüllāb** : < Far. Gül suyu, gül şerbeti.
c. 235b/01
c.+ı 235a/12
c. benefşe c.+ıyla 235a/12
- cülnār** : < Far. Yabani nar ağacı (
Punica granatum).
c. 218a/02
- cümle** : < Ar. Bütün, hep.
c. 212b/08, 215b/02, 216b/07,
217a/01, 224b/11, 233b/04,
234b/12, 236a/03, 237a/08,
237a/09, 246b/06, 252a/02,
252b/11
c.+si 245a/09, 249b/09
c.+sin 225a/04, 232a/01,
233b/02, 236b/10
c. berāber ol- 246b/06
c. döğ- 225b/07, 230a/02,
234b/01, 235a/05, 236a/10,
237a/06, 239a/04, 239b/06,
244b/03, 246b/02, 248b/02,
251a/06, 253a/01
c. tūt- 211a/02
- cünd-i bīdester**: < Far. Kunduz taşığı
otu ve kökü.
c. 218a/05, 230a/07, 237a/04,
251b/01

cüsâ : < Göz kapağının sertleşmesi ve kuruması hastalığı.
c. 237b/12
c.+y1 237b/11
cüz : < Ar. Cüz, az miktar, biraz.
c. 236b/12, 236b/12, 243b/06,
243b/06

Ç

çabağ (ğ): Göz pınarında ve kirpiklerde birikerek pıhtılaştıran veya kuruyan akıntı.
ç. 251b/06
ç.+1 216b/09, 248a/07, 249a/04,
249a/06
ç.+ıla 248a/01
ç. kıru ç. 251b/05
çabuğ : Seri, acil, acele koşucu.
ç. 251b/03
çâdır : < Far. Kuzu sarmaşığı, çadır çiçeğı (Colvolvulus arvensis).
ç.+ını 233b/08
çağır- : Bağırmaq.
ç.-mağ 250b/11
çam : Çam Ağacı (Pinus)
ç. sakızı zifti 251b/01
çanağ : Çanak.
ç.+a 222b/02, 222b/02
çâre : < Far. Çare, umar.
ç. 248b/06
ç. ol- 229a/10, 245a/06
çatla- : Çatlamak.
ç.-r 240b/02
çâvişir: < Far. Oğlan aşu denilen bir ot ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk.
ç. 237a/04
çek- : çekmek, ilaç sürmek, herhangi bir nesneyi tedavi amacıyla bir organa çekmek.
ç. aşğa ç.-e 214b/05, 214b/07,
215a/07
ç. aşğa ç.-mege 215a/04
ç. çok ç.-meyeler 226b/10
ç. -ecek 229b/01
ç. edviye ç.-mek 229a/11

ç.-eler 224a/02, 230b/12,
231a/03, 235b/06, 235b/08,
238a/07, 238b/01, 238b/07,
239b/03, 239b/03, 239b/09,
240a/10, 240b/04, 240b/09,
240b/11, 243b/09, 243b/10,
244a/08, 252b/08
ç.-er 218b/07
ç. göze ç. 252a/09
ç. göze ç.-eler 218b/01, 224b/10,
237b/09, 244a/09, 244b/02,
251b/11, 252a/02, 252a/07,
252b/03, 254a/05, 254b/08
ç. göze ç.-mek gerek 227a/04
ç. göze ç.-seler 217b/09,
218a/04, 218b/03, 218b/10,
218b/12, 219a/11, 219b/02,
221a/05, 224b/05, 224b/06
ç. içeri ç.-eler 230b/11
ç. kendüye ç.-e 225a/05
ç. mil ç.-e 223b/09
ç. ot ç.-mek gerek 223b/05
ç. ot ç.-meyeler 224a/01,
233b/06
ç. şâf ç.-megi 227a/05
ç.-üp 221a/08, 230b/06, 234b/12,
239a/08, 248a/10
ç. yoğarı ç.-e 231a/12
ç. zağmet ç.-er 212a/04
çekil- : Çekilmek.
ç.-üp eksilmişdür 227b/01
ç. zağmet ç.-ür 238b/10
çekirdeg (k) : Çekirdek.
ç. ayva ç.+i lu' abı 251b/08
ç. göyünmiş ħurmâ ç.+i 244b/02
ç. ħurma ç.+i küli 244a/11
çevgân: < Far. Ucu eğri değnek.
ç. 230b/04
çevre: Çevre
ç.+si 212a/10
ç.+sini 212a/11
çeyne- : Çiğnemek.
ç.-yüp 226b/07, 227a/01,
227a/03, 239a/08, 253b/11,
245a/05
çıban : Çıban.
ç. 238b/03, 238b/04

- çık- : Çıkmak, belirlemek.
ç.-a 226b/01
ç.-an 215b/05, 216a/11, 216a/12
ç.-ar 215b/07, 216a/11, 216a/12,
226a/12, 246a/02, 246a/03,
247b/08
ç.-mağdan 239a/06
ç.-mağa ço- 211a/08
ç.-maz 247b/08
ç.-mış ol- 248a/12
ç.-yarup ç.-an 218b/03
- çıkar- : Çıkarmak.
ç.-a 234b/11
ç.-alar 226a/11, 247b/04
ç.-an 214b/07
ç.-ıcağ 247b/07
ç.-mağ 214b/06, 234b/09
ç. taşra ç.-a 234b/12
ç. taşra ç.-alar 241b/02
ç.-up 222b/08, 247a/04
- çiçek : Çiçek
ç. 248a/12
- çini : Çin geyiklerinden elde edilen
misk.
ç. (māmīrān-ı ç.) 225a/01
- çirkin : < Far. Çirkin.
ç. 213b/10, 216b/10
- çok : Çok.
ç. 214a/03, 223a/10, 224a/08,
226b/06, 237b/06, 237b/06,
246a/05, 247a/05, 249b/03,
250b/11
ç.+dur 235b/05
ç.+lığından 241a/01
ç.+rağ 213a/04
ç. bağ- 224b/01
ç. ca givür- 223b/11
ç. çek- 226b/10
ç. ol- 213b/09, 216a/02, 231a/10,
232b/06, 239a/06, 249a/04,
249a/07, 249b/05
- çokluğ : Çokluk, fazlalık, bk. çokluğ.
ç.+ından 232b/04, 241a/04,
249b/10
ç.+ındandır 213a/03
- çök- : Çökmek, oturmak, (tortu)
dibe inmek.
ç.-e 222b/04
ç.-er 222b/03
- çöker- : Çökmek.
ç.-eler 222b/05
- çömlek: Çömlek.
ç. taş ç.+de 224b/09
- çörek otu : Çöre otu (Nigella amascena)
ç. 240a/02
- çuğur : Çukur.
ç.+da 210b/09
- çügündür: < Far. Pancar (Bera vulgaris
– folliora)
ç. şuyı 243b/04
- çürük : Çürük
ç. kōz “ çürük ceviz” 245a/13
- D**
- da : da, de, dahi.
d. 217b/03, 226b/05
- dāfi^c : < Ar. Kovan, savan, def eden.
d.+dür 220b/09
- dāğ : < Far. Yara.
d.+dan 230b/08
d.+uñ 230b/09, 247b/02
d. eyle- 247a/03
- dağla- : Dağlamak, akan kanı dindirmek
veya hasta bölümleri ortadan
kaldırmak için vücudun bir
yerini kızdırılmış bir araçla
yakmak.
d.-yacağ 230b/03
d.-yalar 230b/08
- dağı : hem, bile, de, da.
d. 210b/03, 211a/01, 211b/05,
211b/06, 211b/11, 212a/04,
212a/07, 212a/09, 213a/09,
213b/04, 213b/07, 214b/01,
214b/08, 214b/08, 214b/12,
216a/06, 216b/04, 217b/05,
217b/10, 218a/04, 219a/03,
220a/12, 222b/02, 222b/09,
222b/10, 223b/01, 223b/02,
223b/05, 223b/07, 224a/11,
224b/06, 224b/10, 225a/05,
225a/07, 226b/06, 228a/06,

- 228b/02, 229a/03, 229a/04,
229a/05, 229a/06, 229a/09,
230a/02, 230a/04, 230a/04,
230a/04, 230b/09, 230b/12,
231b/03, 232a/03, 232a/06,
232a/10, 232b/04, 232b/09,
233a/03, 233b/05, 233b/12,
234b/07, 235a/08, 237a/01,
237a/10, 237b/09, 238b/01,
239b/11, 240a/09, 240a/11,
240a/12, 243a/03, 243b/01,
243b/05, 244a/02, 244a/05,
244a/05, 244b/03, 244b/12,
245a/01, 245a/07, 245b/01,
245b/13, 246b/07, 246b/08,
247a/10, 247b/02, 247b/08,
248a/02, 248b/06, 249a/11,
249b/03, 249b/04, 249b/05,
249b/08, 249b/08, 249b/10,
250a/02, 250a/04, 250a/04,
250a/12, 250b/02, 251a/01,
251b/06, 251b/07, 251b/08,
252a/01, 252a/08, 252a/09,
252b/03, 253a/12, 254a/09,
254a/09, 254a/09, 254a/12,
254b/06
- dāḥılıyyūn: < Ar. Bir tür yumuşatıcı
merhem.
d. (merhem-i d.) 226a/10,
238b/08
- dā' imā: < Ar. Devamlı, sürekli.
d. 224a/11
- damğa : Damga.
d.+laruñ 223a/05
- dāne : < Far. Tane, tohum, çekirdek.
d. tolu d.+si 225b/02
d. üzüm d.+sine 211a/03
- dāne çadır: < Far. Çadıruşağı bitkisi ve
bundan elde edilen zamk. (
Dorema ammoniacum).
d. 230a/01
d.+ı 225b/04, 228b/09, 228b/10
- dāng : < Far. Dirhemin altıda biri
değerinde bir ağırlık ölçüsü. bk.
deng.
d. 234a/12
- darb : < Ar. Vurma, çarpış, darbe.
d. 253b/01, 253b/04
- darbe : < Ar. Vuruş, çarpış, darbe.
d.+den 217b/06
- dārçini: < Far. Tarçın (Cinnamonum).
d. 216b/06, 218b/04, 236a/11,
239a/03
- dār-ı fulful: < Far. – Ar. Baş biberi, uzun
biber. (Piper longum)
d. 218b/05, 229b/06, 234a/12
- dārū : < Far. İlaç.
d.+ları 214a/11
d.+yı (şifāt-ı d. ter) 236b/11
- dā' ü'ş-şa' leb: < Ar. Saç, sakal
dökülmesi şeklinde görülen bir
hastalık.
d. 244a/03, 244a/07
- dāyim : < Ar. dā' im: Sürekli , her
zaman.
d. 234b/03, 254a/07
d. şakla- 211a/10
- dāyire : < Ar. dāire: çember, sınır içi.
d.+sin 211a/08
d.+sine 228a/11
d.+sine 224a/05
d.+sin (gözün ruḫbet-i d.)
212a/02
- debile :<? Bir hastalık adı.
d. 248b/09
- def : < Ar. Savmak, def etmek,
ortadan kaldırma, yok etmek.
d. eyle- 215b/04
d.+ine 215b/10, 244a/07
d. it- 217a/09, 218a/12, 219b/02,
219b/11, 235b/10
- def a : < Ar. Defa, kez, kere.
d. 245b/05
- deg- : Değmek.
d.-meye 223b/12
d.-er 213b/04
d. şu degmedük kireç 232a/01
- degil : Değil. bk. degül
d.+dür 216b/09, 227b/09,
228a/08, 230a/11, 250a/04,
252a/09
- degin : Değın, kadar. bk. dek.
d. 252a/05
- degirmi: Değirmi, yuvarlak.

- d.+dür 212a/03
d. eyle- 234a/10
d. ol- 247a/
- degül : Değil, bk. degil.
d.+dür 211a/03, 215a/07,
219a/08, 221a/02, 221a/07,
230b/07, 234b/08, 234b/09,
235a/01
- dek : Değın, kadar. bk. degin.
d. 231b/05
- del- : Delmek.
d.-ücek ol- 217a/11
- delin- : Delinmek.
d.-medük deñiz köpüğü 225a/01
d.-medük incü 236a/10, 254a/
- delük (g): Delik.
d. burun d.+inden 214b/06
d.+den 247b/01
d. efsür d.+i 226a/02
d.+inden 214b/04, 246a/03
d.+ine 245b/03
d.+üne 245b/02
d.+ine şoğ- 247a/11
- delil : < Ar. Delil, ispat
d.+dür 213b/10, 213b/10,
213b/12
- dem (I): < Ar. Kan.
d. ğalız d.+i 218a/10
d.+i 221b/07
- dem (II): < Far. An.
d. ol- 240b/07
- dem^e : < Ar. Göz yaşı damlası.
d. 248b/09
d.+ye 236a/11
d.+ye (sülāfe-i d.) 234a/10
- demevi: < Ar. Bünyesinde dört unsurdan
biri olan kan maddesinin baskın
olması, kanlı mizaç.
d. 215a/08, 232a/12
d. ol- 253a/08
- demü'l-ağaveyn: < Ar. İki kardeşkanı
ağacı (Calamusdraco) bk.
demü'l-ağıvveyn
d. 229b/08, 234a/08, 242a/03,
254a/03
- demü'l-ağıvveyn: < Ar. bk. demü'l-
ağaveyn
d. 218b/08
- demü'l-ğamāme: < Ar. Güvercin kanı.
d. 218b/09
- demü'l-ğuffāş: < Ar. Yarasa kanı.
d. 218b/10
- demür : Demir.
d. 246b/08, 247a/09, 247a/10
d.+den 230b/03, 247a/
d.+ile 246b/07
d. işi 238b/09
d. kılıç d.+iyile 237b/01
- deng : < Far. Dirhemin altıda biri. bk.
dāng
d. 233b/01, 236a/10, 242b/03,
242b/04, 244b/01, 248b/02,
248b/02, 248b/02
- denk : Eşit, aynı değerde.
d. 240a/09
- deñiş- : Değişmek.
d.-eler 247b/07
- deñiz köpüğü: Lüle taşı.
d. 233a/07
d. delinmedük d.225a/02
d.+n 230a/10
- depe : Tepe, başın üst kısmı.
d.+sine 253a/04, 253a/05
- depren-: Kımıldamak.
d.-ür 234b/04
- derece : < Ar. Derece, ölçü, mertebe
d.+de 217a/02, 217b/05,
219a/07, 219b/07
d. (y)i+ 216b/11
d.+nüñ 219a/09
- derete : ?
d. zeytün yağınun d.+siyile
240a/02
- deri : Deri.
d. 247a/07
d.+den 241b/07
d.+si 234b/08
d.+sinden 246a/04
d.+sini 241b/01
d.+sinün 234b/04
d.+yi 231b/08
- derin : Derin.

- d.+den 231b/01
- derhāl : < Far.- Ar. Hemen, derhal.
d. 241b/06
- derle- : Terlemek.
d.-yüp 238a/09
- destür : < Far. İzin, mezun, müsaade.
d. vir- 231b/12
- destikārī: < Far. El sanatı, düzeltme.
d. it- 226a/08
- destikārılık: < Far. El işi.
d. 229a/10
d. gerek 229a/10
- deşt : < Far. Ova, yazı, sahra, çöl.
d. ehlinüñ gözleri 213b/06
- devā : < Ar. İlaç.
d.+lar 216a/04
d.+ları 245b/05
d.+larıyla 229a/05
d.+lar it- 250a/11
- devril- : Devrilmek.
d.-mişdür 227b/02
d.-ür 250a/02
- dıbağ : < dıbk. Ökse otu (*Viscum album*).
d. 218b/06
- di- : Demek, söylemek.
d.-digümüz 248a/05, 254a/06
d.-dügümüz 225b/02, 225b/09,
226a/01, 227a/07, 232a/12,
232b/08, 233b/09, 237b/12,
238a/09, 238b/02, 246a/01,
248b/10, 248b/11, 253a/08
d.-mekdür 235a/08, 241a/09
d.-mişler 239b/08
d.-r 238b/04, 245b/09, 252b/10,
253a/07, 254b/06
d.-rler 211a/02, 211a/02,
211a/04, 211a/04, 211a/05,
211a/05, 211a/06, 211b/03,
211b/09, 211b/10, 212a/05,
212a/08, 212a/09, 212a/10,
212a/10, 212a/11, 212b/02,
212b/03, 212b/04, 212b/05,
212b/07, 214b/07, 222b/06,
223a/04, 225b/03, 226a/05,
227a/08, 228b/02, 231a/10,
232a/05, 232a/06, 234a/01,
235a/07, 235a/08, 235a/08,
235a/09, 237b/10, 238a/11,
238b/03, 238b/04, 239b/11,
239b/11, 239b/11, 241a/10,
241a/11, 241b/03, 242b/06,
243a/10, 243a/10, 243a/12,
243a/12, 243b/01, 243b/12,
246a/01, 247a/10, 247b/11,
249a/01, 252b/07, 254a/06
d.-yü 226a/12, 226b/08
- diger : < Far. Başka, diğer.
d. 236a/06, 244b/02, 246b/03
d. (dīze-i d.) 229b/11
d. (şifat-ı d.) 224b/07
d. (nev^c-i d.) 244a/12
d. (şifat-ı şiyāf-ı d.) 236b/08
- dik- : Dikmek, iğne ile tutturmak.
d.-e 231b/01
d.-eler 225b/09
d.-mek 230b/10
d.-mekden 227b/07
d.-mekdür 227b/08, 229a/12
d.-mek gerek 241b/08
d.-meklige 231a/09
d.-mişler 227a/12
- dil : Dil, konuşma sistemi.
d. Arab d.+ince 243a/10
d. ^cAcem d.+ince 239b/11,
239b/11
d. Türk d.+ince 241a/09,
243a/10, 243b/01
d. Yūnān d.+ince 235a/07
- dile- : Arzu etmek, dilemek.
d.-dügi 210b/11
- dimāğ : < Ar. Beyin. bk. beyni.
d. 215b/04, 249b/08
d.+a 215a/12, 224a/10, 232b/01,
249b/07
d.+da 218b/05
d.+dan 211b/11, 212a/01,
212a/07, 215b/09, 229a/05,
237a/04, 249b/07
d.+dur 213b/01
d.+ı 215a/04, 215a/09, 215a/12,
216a/01, 220b/06, 228b/01,
238b/05, 243b/02, 245a/03,

- 248a/03, 250b/01, 252b/07,
253a/05
d.+uñ 215b/04, 215b/08, 249b/08
d.+a in- 215b/03
- dinārī : < Far. Bir tür şerbet.
d. (şiyāf-ı d.) 254b/03
- diñlen- : Dinlenmek.
d.-e 239a/11
- dip : Dip, kök.
d.+inden 230b/11, 253b/08
d.+ine 222b/03, 222b/04,
243a/07, 244b/09
d.+ini 229a/12, 230b/02, 243b/03
d.+leri 233b/10, 241b/08
d.+lerinde 228a/10, 240b/06,
243a/10
d.+lerine 240b/05, 243b/06,
243b/09, 243b/10, 244a/12
d.+lerini 220a/10, 233b/11,
240b/10, 243b/05, 244b/09-10
- direm : < Ar. Okkanın dört yüzde biri
değerinde bir ağırlık ölçüsü. bk.
dirhem.
d. 235b/03, 236a/02, 236a/02,
236a/02, 236a/03, 236a/05,
236a/06, 236a/06, 236a/07,
236a/07, 236a/09, 236a/09,
236a/10, 236b/01, 242b/03,
242b/03, 244a/11, 244a/11,
246b/02
- dirhem : < Ar. bk. direm.
d. 224b/09, 224b/09, 225a/01,
225a/04, 225b/06, 225b/06,
225b/10, 225b/10, 225b/10,
225b/11, 225b/11, 229b/07,
229b/07, 229b/08, 229b/09,
229b/09, 229b/12, 230a/01,
230a/01, 230a/01, 232a/01,
232a/01, 233a/06, 233a/07,
233a/07, 233a/07, 233a/08,
233a/08, 233a/09, 233a/10,
233a/11, 233a/11, 233a/11,
233a/12, 233a/12, 233b/01,
233b/01, 233b/02, 233b/04,
233b/04, 234a/07, 234a/07,
234a/08, 234a/08, 234a/11,
234a/12, 234a/12, 234a/12,
- 235b/02, 235b/04, 236a/01,
236a/02, 236a/02, 236a/03,
236a/12, 236a/12, 236b/06,
236b/06, 236b/06, 236b/06,
236b/07, 236b/07, 236b/09,
236b/09, 236b/09, 236b/09,
236b/09, 236b/10, 236b/10,
237a/05, 237a/05, 237a/06,
237a/06, 239a/04, 239a/04,
239a/05, 239a/05, 239a/05,
239b/05, 239b/05, 239b/05,
239b/06, 239b/06, 239b/06,
239b/08, 239b/08, 241b/12,
241b/12, 241b/12, 243b/07,
243b/07, 244a/12, 244b/01,
248b/01, 251a/05, 251a/05,
251a/06, 251a/06, 251a/08,
251a/08, 251a/08, 251a/09,
251a/10, 251a/11, 251a/11,
251b/10, 251b/10, 251b/10,
252b/01, 252b/01, 252b/02,
253a/01, 254a/, 254a/, 254a/,
254a/01, 254a/03, 254a/03,
254a/04
- diri : Diri, canlı.
d.+si 231b/05, 241b/06
- diz : Diz.
d.+i 234b/10
- dize : “şiyāf-ı dize” Şiyaf adı.
d. (şiyāf-ı d.) 229b/02, 229b/03,
234a/06, 240b/08
d.-i diğer 229b/11
- doğuz : Dokuz.
d. 223b/05, 233b/08
- dög- : Dövmek, ezmek.
d. ayru ayru d.-eler 229b/09
d. cümle d.-eler 225b/07,
237a/06, 244b/03, 248b/02,
251a/06, 253a/01
d. cümle d.-üp 230a/02, 234b/01,
235a/05, 236a/10, 239a/05,
239b/06, 246b/02
d. cümlesin d.-üp 225a/04,
236b/10
d.-eler 222b/12, 223a/02,
223a/03, 223a/09, 230a/09,
233a/08, 233a/11, 235b/01,

- 236b/07, 240b/09, 242b/04, 242b/10, 243b/06, 243b/08, 244a/09, 244a/12, 244b/01, 251a/09, 251b/11, 252a/02, 254a/04
d.-üp 217a/05, 217b/05, 220a/11, 220b/04, 221a/08, 222b/04, 222b/06, 222b/09, 224b/08, 234a/03, 234a/08, 236b/01, 240a/03, 242b/02, 242b/10, 245a/13, 245b/07, 246a/07, 246b/02, 246b/04, 246b/06, 247b/10, 251a/11, 252b/11, 253b/09
d. yumşak d.-eler 225a/06, 233b/02, 233b/05, 236a/03, 243b/10
d. yumşak d.-üp 233a/06
- dögül- : Dövülmek, ezilmek.
d.-miş nīm 242b/12
d.-miş zac 245a/08
d.-miş zencār 245b/03
d.-müş 245b/01
d.-müş purçağ 245a/07
d.-müş zāc 240a/04
d. yumşak d.-miş zencār 242a/01
- dök- : Dökmek.
d.-eler 222b/02, 222b/02
d.-er 215b/05, 216b/01
d.-üp 249b/09
d. kıl d.-üp 229a/03
d. taşra d.-eler 246b/09
- dökil- : Dökülmek, bk. dökül-
d.-dügine 243b/12
d.-e 244a/04
d.-ür 215b/07, 232b/01, 244a/01, 244a/02, 244a/03, 249b/11
- dökül- : bk. dökil-
d.-düginüñ 244b/04
d.-en 244a/11, 244b/10
d. kirpük d.-dügine 218b/08
d.-mege başla- 240b/02
d.-mekden şakla- 244a/10
d.-meye başla- 247b/04
d.-üp 249b/07
d.-ür 240b/07
- dönder-: Döndürmek, değiştirmek, başka bir hale sokmak. bk. döndür-
d.-ür 245a/11
- döndür-: bk. dönder-
d.-e 217b/08
d.-meye 214a/10
d.-üp 225b/12, 226a/11, 237a/01
- dört (d): Dört.
d. 214a/05, 214a/06, 227a/06, 227a/11, 233a/11, 235a/07, 236b/09, 239b/06, 239b/08, 247a/04, 247a/05, 251a/10, 251b/10, 252b/02, 253a/09, 254a/
d.+dür 212b/09
d.+er 230a/01, 236a/12, 242b/03, d.+üñ 214a/08
d.+ünci 210b/05, 211a/05, 212b/07, 213a/01, 229a/12, 237a/10, 253b/03
d.+üncisine 235a/09
d.+üncü 227b/02
- döşeg : Döşek.
d.+i 251a/01
- dūhaf : ?
d.-ı gendüm 218b/07
- dur- : Durmak, beklemek.
d.-ur 227a/09
- dut : Dutmak, bekletmek, kaplamak, kapatmak.
d.-a 211b/02
d. eczalarını d.-a 211b/01
d. ter d.-ar 211b/03
- düğme : Döğme.
d.+lerin 250b/08
- dühn-i süsen: < Ar. Susam yağı.
d. 220a/12
- dükeli : Bütün, hepsi.
d. 219b/12, 221b/03, 240a/11, 249a/01, 249a/07, 250a/10, 251b/06
d.+ni 212b/11, 225b/11, 242b/02, 244b/01, 254a/04
- dürlü : Türlü, çeşitli.
d. 222a/12, 225a/08, 227a/09, 243a/09, 243b/05

- d.+dür 225a/08, 229a/10,
243b/12, 245a/01, 249b/04
d. dürlü 227a/10
dür- : Sürmek, ilaç / merhem ve
benzeri şeyleri sürmek.
d.-eler 238a/07, 243b/09
d.-mek 244b/09
d.-mekdür 237b/07
dürüst : < Far. Düzgün, sağlıklı.
d. ol- 242a/04, 244b/12
dūsānīd: <Far. Yapıştırmak,
yanaştırmak.
d. kı1 229a/11
dūşānīd: <Far. bk. dūsānīd.
d.+e kı1- 231a/09
düş- : Düşmek.
d. aşağı d.-er 242a/10
d. aşağı d.-üp 242a/12
d.-düğine 242b/03
d.-e 231b/11
d.-ecek ol- 247b/01
d.-en 221b/12, 225a/07
d.-er 217a/05, 217a/07, 240b/05
d. göze ak d.-se 219b/08
d. kesilüp d.-er 231b/06
d.-meye 247a/12
d.-miş ol- 231a/01
d.-se 211b/04
d.-üp 251b/03
düşür- : Düşürmek.
d.-meye 215a/01
düşvār : < Far. Güç, çetin.
d. gör- 214a/01, 214a/03
düz- : Yapmak, tertip etmek.
d.-eler 228b/03
d.-erler 247a/10
düzed- : Düzeltmek, yapmak.
d.-eler 247a/03
düzül- : Düzelmek, intizama girmek,
eski haline dönmek.
d.-miş 233a/05
- E**
- Ebū Ālī Sīnā: (Kehhal) Arap Hekimi.
e. 230a/11
ebyaž : < Ar. Ak, beyaz.
e. 220b/09
- e.+dan (şiyāf-ı e.) 251b/11
e. (hırbağ u e.) 218a/12
e. (şifat-ı şāf-ı e.) 251b/09
e. (şāf-ı e.) 251b/09
e. (şiyāf-ı+e.) 223a/08, 233a/02,
252a/12
ecfuf :?
e. 220a/08
ecil : < Ar. Ertelenmiş, sonraya
bırakılmış şey.
e.+den 212a/03, 212b/03,
213a/04, 235a/01
ecl : < Ar. Sebep.
e.+e 215b/04
eczā : < Ar. Ecza, ilaç ham maddesi.
e. 214b/09, 230b/02
e.+ları 211b/08, 214a/07,
252a/12
e.+ların 211b/08
e.+larına 217a/01, 217a/03,
219a/08, 219b/12
e.+larını 211b/01, 212b/08
e.+sı 215a/01
e.+sına 224b/11
e.+ya 216b/10
edvi(y)ye: < Ar. İlaçlar.
e. 214a/10, 216a/09, 223b/02,
223b/03, 223b/04, 223b/08,
224a/04, 228b/04, 229b/01,
233b/02, 245a/02, 245b/11
e. (aded-i e.) 237a/07
e. (aded-i e.) 234a/09, 236a/04,
236b/01, 236b/08
e. kâbız e.+ler 228a/07
e. kırık e. 246a/11
e.+ler 215b/12, 216a/09,
216a/10, 216b/01, 216b/05,
235b/09, 237b/09
e.-ler+(nev^c +i+e) 216a/07
e.-lerden 241b/02, 250a/10
e.+lerden (cemî^c -i e.) 254b/06
e.+lerdür 215b/12
e.+lere 237b/10
e.+leri 214a/12, 216a/06,
223a/09, 231b/09, 248a/04
e.+lerle 242b/01, 246b/10
e.+lerin 210b/07

e.+lerinde 210b/03	244a/07, 244a/08, 245a/06,
e.+lerini 222a/11, 222a/12	245b/03, 245b/04, 245b/09,
e.+lerinin 215b/11	245b/10, 246a/11, 246a/11,
e. ma ^c deni e.+lere 216a/07	246b/11, 247a/, 247b/01,
e.+nün 214b/11, 222a/12,	247b/06, 247b/09, 249a/08,
223b/01, 228b/03, 231b/12,	249b/04, 249b/07, 250a/06,
245a/10	250b/05, 251a/02, 251a/12,
e. tiz e.+ler 228a/02, 245a/06	251b/01, 251b/02, 252a/10,
e. tiz e.+lerle 227b/11, 231b/07,	252b/04, 252b/05, 253b/05,
231b/07	253b/06, 253b/11, 254b/09
e. tiz e.+lerle 248b/01	egil- : Eğilmek.
e. yaş e. 246a/11	e. başı içeri egilmiş ol- 230b/04
e. yaş e.+lerdür 216a/05	e.-ür 232a/05
e.+ye 246a/11	egri : Eğri.
e.-(y)i müfred(e)y(i) 216b/07	e. 232a/09
e.-(y)i müfredini 210b/03,	e. nişter 246b/09
210b/06	ehl : < Ar. Sahip, malik, bir işte
e.-yi kuvvetin 221b/06	maharetli.
e. çek- 229a/11	e. deşt e.+inün gözleri 213b/06
ef ^ı : < Ar. Engerek yılanı.	ek- : Dökmek, serpmek.
e. yılan yağı 232a/10	e.-eler 238b/09, 241b/09,
efsür : <Far. "efser" Taç. ?	246b/03, 246b/06
e. delügi 226a/02	e.-seler 242b/01
eger : < Far. Eğer.	ekşel : < ar. Ortadamar, kolun iç
e. 214a/12, 214b/02, 215a/03,	tarafındaki ana damar.
215a/05, 215a/07, 217a/06,	e.+dür 212b/09
217b/04, 217b/05, 217b/07,	e. göster- 213a/01, 213a/05
217b/08, 218a/03, 218b/03,	e.+lik 213a/10
218b/12, 219b/08, 220b/11,	e.+ün 212b/10
220b/12, 221a/01, 221a/05,	e. ol- 212b/12, 213a/03, 213a/06,
221a/08, 222a/01, 225b/07,	213a/07, 213a/10
225b/08, 225b/11, 226a/07,	ekşer : < Ar. Çoğunlukla, genellikle.
226a/10, 226a/12, 226b/09,	e. 214b/11, 225b/03, 228a/10,
226b/11, 227a/03, 227a/05,	228b/12, 232a/04, 232b/04,
227b/06, 227b/06, 227b/12,	233b/11, 235a/10, 238a/11,
228b/04, 228b/05, 229a/03,	249b/12
229a/10, 230a/05, 231a/04,	e.+i 231b/12
231a/06, 231b/11, 232b/,	ekşeriyyâ: < Ar. Çok defa olarak.
232b/05, 232b/12, 233b/10,	e. 234b/06
234a/04, 234b/03, 234b/12,	eksi : Eski.
238b/07, 238b/08, 238b/09,	e. 217a/04
239a/05, 239a/07, 240a/04,	eksil- : eksilmek, azalmak.
240b/09, 241a/04, 241a/07,	e.-mez 215b/09
241b/02, 241b/06, 241b/07,	e. -mişdür 227b/01
241b/10, 242a/, 242a/02,	eksük : Eksik, az, noksan.
242b/04, 242b/07, 242b/12,	e. ol- 213b/05, 234b/03, 248a/06
243a/07, 243a/11, 243a/12,	ekşi : Ekşi.

- e. enār 224b/08, 247a/09
e. enār şarısı 234a/01
e. enār şuyı 245b/09
- el : el.
e. 223b/07
e.+ile 213b/02, 213b/04,
223a/01, 223b/09
e.+in 234a/04
e.+inüñ 234b/11
e. işi 234b/07, 241a/12, 241b/01
e.+iyile 223b/09
e.+üñ 210b/09
e. işi olın- 254b/10
e. ur- 215a/11
e. uşur- 223a/01
e. vur- 215a/07
- elā : < Ar. Sarıya çalar, kestane
rengi göz.
e. 213b/09
- el-bāb-ı evvel: < Ar. İlk bölüm.
e. 225b/01
- elbet : < Ar. Mutlaka, kesin olarak.
e.+de 254b/06
- ele- : Elemek.
e.-yeler 223a/04, 225a/04,
225b/11, 230a/02, 234a/08,
236b/07, 236b/10, 239a/05,
239b/07, 244a/09, 244b/01,
244b/03, 246b/06, 251a/06,
251a/09, 251b/11, 254a/04
e.-yüp 236b/01
- eleg : Elek
e.+den 223a/04
- el-ḥaḍar:<Ar. Hastalık adı.
e. 242b/06
- elīf : < Ar. Arap alfabesinde ilk harf.
e. (ḥarf-i e.) 216b/08
- emcek : Meme
e.+den 253b/07
- emek : Zahmet, sıkıntı, emek.
e. 247a/06
- emlec : < Ar. Amlacotu (Phyllanthus
emblican)
e. 239a/04
- emles : < Ar. Avuç içi gibi düz,
pürüzsüz.
- e. 211a/03
e.+dür 211a/03
- emrāz : < ar. ç. Hastalıklar, illetler.
e. 225a/08, 248b/08
e.+a 255a/2, 255a/3
e.+ı 237a/01
e. -ı ‘ayna 215b/02
- ‘enabīyye: Gözün iris tabakası.
‘e.+nüñ (tabaḳa-(y)ı ‘e. ḳaralığı)
213a/05
- enār : < Far. Nar (Punica granatum).
e. ekşi e. 224b/08, 247a/09
e. ekşi e. şarısı 234a/01
e. ekşi e. şuyı 245b/09
e. tatlu e. 224b/08
e. tatlu e. ḳabı 253a/02
- encir : İncir ağacı ve meyvesi. (Ficus
carica).
e. ağacı 235b/12
- endām : < Far. Organ, Bedenin
kısmı, uzuv.
e.+lara 240a/11
- endāze: < Far. Ölçü, 65 santimlik ölçü,
ölçek.
e.+sinüñ 223b/04
e.+yile 213a/09
- enderānī: < Far. İç, iç kısım.
e. (milḥ-i e.) 254b/02
- enfa‘ : < Ar. Faydalı, şifalı, daha, pek
yarar.
e. 253a/05
e.+dur 220b/04, 224a/12,
251b/02
- eñse : Ense.
e.+sinden 232b/12
- envā‘ : < Ar. Çeşit, tür.
e.+nı 248b/10
e.+ına 237a/08
- epsem : Sessiz, suskun.
e. ḳo- 246a/12
- eri- : Erimek.
e.-miş şırça gibi 212a/05
- erid- : eritmek.
e.-e 223a/12
e.-üp 239a/10, 245b/12
e.-ür 219b/08
- eridici: Eriten, eritme işini yapan.

- e.+dür 218b/11
- esbāb : < Ar. ç. Sebepler.
e. 215b/12
e.+ı 212b/10
e.+ını 225b/01, 226a/01,
226b/03, 227a/06, 228a/09,
232a/03, 232a/11, 233b/08,
234b/02, 235a/06, 237b/04,
238b/02, 239a/11, 242a/08,
243a/01, 243b/11, 244b/04,
246a/01, 247b/12, 248a/05,
248b/10, 253a/07
e.+lar 249b/01
- eşer : < Ar. İz, belirti, etkin, nişan.
e.+e 219b/09, 221a/04
e.+i 221a/06, 239a/08, 249b/05
e.+i ol- 224a/04
e. -i beyāz 221b/01, 221b/04
e. -i biyāz 221b/11
e. -i cirāhat 231b/06
e. eyle- 230b/06, 243a/06
- eski : Eski, müzmin.
e. sebel 229b/04
e. şarāb 236a/03, 236b/07,
239b/07
e. üzüm şarābı 234a/08, 248b/02
e. ol- 224a/02
- eski- : Eskimek.
e.-müş 240b/09
e.-se 219a/06
e.-miş ol- 234a/04, 241b/10,
246b/11
- eşmed : <Ar. Kaba tutya, sürmetaşı,
antimon.
e. 216b/10
- esved : < Ar. Kara.
e. (helīle-i e.) 222a/07
e. (şiyāf-ı e.) 239b/09
- eş' al : <Ar. Ateş rengi.
e.+dür 212b/10
e. ol- 213a/10
- eşedd : < Ar. Daha veya pek şiddetli.
e.+i 237a/10
- eşek : eşek.
e. göyünmüş e. tırnağı 230a/09
e. südi 225b/09, 233a/10,
246a/07, 252b/01
- eşhel : < Ar. Koyun gözlü, ela göz.
e.+dür 212b/09
- etmeg : Ekmek.
e. buğday e.+i 246a/08
e. ıyıcak e.+i 228b/07
- et : Et.
e. 248b/05
e. aq e.+dendür 212b/07
e. artuq e. 227a/12, 227b/10
e. artuq e.+e 227b/11
e. bitmiş e.+cügezi 248a/11
e. göz e.+leri 232b/04
e. gözün e.+ini 219b/01
e.+i 219a/04, 223a/02, 246b/08,
248a/06
e.+inün 211a/08
e. karlaquç e.+i 218a/12
e. katı e. gibi ol- 241a/11
e. kıvıml yumşak e.+dür 238b/11
e.+ler 247a/05, 248a/10
e. nāşür e.+ini 246b/11
e. şıgır e.+i 238a/03, 244b/07
e. vecüdün e.+ini 220a/10
e. yaramaz e.+ 241b/11
e. ziyāde e.+dür 247b/12
e. bitür- 241b/11, 242a/03,
246b/11
e. bitürici ol- 241b/09
e.+in bitür- 220a/04
- eṭṭibbā : < Ar. ç. Tabipler.
e. 226a/04, 231b/12237b/10,
247a/08, 247a/09
- eṭ'ime : < Ar. ç. Yemekler, aşlar.
e. galiz e.+den 244b/07
- eṭraf : < Ar. ç. Uçlar, yanlar.
e. -ı 'ayna 217b/08
- evlā : < Ar. Uygun, daha uygun.
e.+dur 216b/03
- evrād : <Ar. Her vakit ağızda ve dilde
dolaşan sözler?
e.-ı ('adalāt-ı e.) 211b/09
- evrām : < Ar. ç. Veremler, şişler, urlar.
e. 221a/03
e.+ı 221b/03, 221b/10
e.+larını 220a/10
- evvel : < Ar. İlk, birinci, ilkin.

- e. 211a/02, 212b/01, 212b/10,
214a/06, 214b/05, 219b/07,
222b/11, 223a/07, 231b/08,
232b/10, 235a/11, 239a/02,
240a/01, 242a/07, 243b/01,
245b/06, 250a/09, 250b/01,
250b/03, 251b/02, 251b/06,
253b/06
e.+de 217a/01, 217a/12, 218a/06,
219a/09, 220a/03, 220a/09,
221b/03 e. (bāb-ı e.) 210b/03,
210b/08
e.+den (nev^c -i e.) 235a/10
e.+i 214a/09, 233a/02
e.+ide 219b/10
e.+inde 219a/09, 251b/09
e.+inden 249b/03
e.+indese 220a/09
e. kez 249a/04
e. ki 216b/06, 248b/09
e. (nev^c -i e.) 215b/12
e.+ü 245a/02
e.+üñ (ṭabaḳa-(y)ı e. ardı)
212b/06
e.+üñ (ṭabaḳa-(y)ı e. menfa^c ati)
211a/07
e. (ṭabaḳa-(y)ı e.) 211a/01,
212a/09
evvelâ: < Ar. İlkin.
e. 214b/04, 215a/07, 215a/08,
215b/03, 216a/04, 216b/02,
222a/12, 222b/07, 226a/05,
226b/10, 228b/12, 229a/04,
237a/02, 237a/08, 237a/11,
238a/05, 240a/08, 240b/03,
240b/08, 242b/08, 244b/05,
247a/05, 248b/07, 252a/03,
252b/07, 254b/10
eyle : Öyle, o şekilde.
e. 213a/02, 215b/09, 223b/06,
231a/07, 250a/10
e. anadan e. çoğ- 227a/10
e.+dür 216b/04
eyle- : Yapmak, etmek. bk. iyile-
e. ^cavdet e.-ye 228a/02
e. az e.-ye 214b/08
e. az e.-yeler 214b/12
e. bāk e.-r 219b/04
e. bātıl e.-r 245a/10
e. baṭıl e.-r 246b/05
e. cāmīd e.-r 221b/07
e. cirāhatler e.-ye 231b/08
e. dağ e.-melü ol- 247a/
e. def^c e.-mez 215b/04
e. degirmi e.-rler 234a/10
e. eṣer e.-r 243a/06
e. eṣer e.-ye 230b/06
e. fāyide e.-mez 233b/03,
241b/10
e. fāyide e.-r 217a/02, 217b/02,
218b/07, 218b/10, 220b/01,
222a/07, 228b/08, 228b/09,
228b/09, 229b/04, 230a/03,
234a/11, 236a/01, 236a/08,
236a/11, 236b/03, 237b/10,
239b/04, 240a/10, 242b/03,
242b/11, 244a/10
e. fāyide e.-ye 224b/11, 225b/05,
225b/06, 237a/08, 244b/02,
245a/05, 245a/09, 251a/10
e. ğalebe e.-rse 240a/04
e. ğarğara e.-yeler 243b/02
e. gökçek e.-r 218b/08
e. göregen e.-r 217b/10
e. gözden men^c .-r 220a/10
e. ḫablar e.-yeler 237a/07
e. ḫacāmat e.-se 253a/04
e. ḫall e.-yeler 240b/09
e. ḫall e.-yüp 245a/08
e. ḫarāb e.-r 246a/05
e. ḫarāb e.-yüp 249b/06
e. hareket e.-mez 234b/04
e. ifrāz e.-ye 244b/09
e. ^cilāc e.-düm 235a/05
e. ^cilāc e.-yeler 227b/12, 247a/02
e. işşi e.-r 245a/09
e. isti^c māl e.-mek gerek 252a/11
e. isti^c māl e.-yeler 225a/06,
225b/11, 233a/05, 235b/07,
235b/07, 241b/10, 242a/01
e. isti^c mal e.-yeler 229b/11
e. istifrāğ e.-mekdür 214a/09
e. ḳabz e.-r 217a/04
e. ḳabḳara e.-yeler 239a/10

- e. kabul e.-r 215b/05
e. kat^c e.-yüp 231a/12
e. kavî e.-r 220a/01, 221b/06
e. kerem e.-r 218a/05
e. kerem e.-ye 215a/09
e. kesb e.-r 213b/06
e. laîf e.-r 217b/04, 222a/06
e. laîf e.-ye 215a/10
e.-mekde 223a/08
e.-mek gerek 228a/07, 234b/10
e. men^c e.-mege 250a/09
e. men^c e.-mez 248a/08
e. men^c e.-miş ol- 216b/01
e. men^c e.-r 217a/12, 217b/07,
217b/09, 217b/11, 218a/03,
218b/02, 219b/06, 219b/12,
220a/06, 220a/11, 220a/11,
220b/07, 220b/08, 220b/10,
220b/12, 222a/10, 242a/05,
254a/11
e. men^c e.-ye 216b/02, 218b/01
e. merhem e.-yeler 242a/01
e. merhem e.-yüp 233a/05
e. mu^c âlece e.-rler 237b/03
e. mu^c âlice e.-ye 215a/02
e. müdebbir e.-mek gerek
222a/11
e. mütevellid e.-r 248a/08
e. nişân e.-ye 231a/12
e. pāk e.-r 220a/04, 242a/04
e. pāk e.-ye 241b/03
e. pāk e.-yeler 233b/07, 241a/12,
251b/02
e. pākî e.-ye 245b/01
e. perde e.-mişdür 210b/11
e. perverde e.-yeler 234b/01
e. rāst e.-yeler 232a/07
e. rüşen e.-r 217b/02
e. riyazād e.-mekden 243a/04
e. şabr e.-yeler 238b/09
e. şāfî e.-r 212a/12
e. şāfî e.-ye 215a/10
e. şāfî e.-yeler 235b/03
e. şadā^c e.-ye 215a/12
e. sâkin e.-r 251b/07, 251b/08,
251b/09, 252b/10
e. şovuķ e.-r 230a/10
e. şu^c ādlar e.-yeler 237a/03
e. şāf e.-yeler 254a/05
e. şāflar e.-yeler 229b/10,
234a/09, 251a/09, 252b/02
e. şaflar e.-yeler 251b/11
e. şiyāflar e.-yeler 236a/06,
236a/07, 248b/03
e. şiyāflar e.-yüp 236b/04
e. taşkid e.-yeler 222b/09
e. taḥlîl e.-mek 226a/07
e. taḥlîl e.-r 217a/03, 218a/06,
218a/10, 220a/02, 220a/12,
221a/01, 221a/07, 221b/08
e. taḥlîl e.-ye 229b/02, 240b/05,
252b/05
e. taḥlîl e.-yeler 220a/03,
237b/01
e. tebāhî e.-r 245a/12
e. ter e.-r 219a/02
e. terkîb e.-mişdür 210b/12
e. terkîb e.-yeler 222a/12
e. tertîb e.-yen 238b/06
e. teskîn e.-r 221a/10
e. teşmîr e.-mekdür 229b/01
e. tevellîd e.-r 212b/04
e. tevellüd e.-mişdür 227a/12
e. tevellüd e.-miş ol- 253b/04
e. tevlîd e.-r 250a/05
e. tîlâ e.-mek 228b/08, 228b/09,
242b/10, 251b/02
e. tîlâ e.-se 217a/07
e. tîlâ e.-seler 220a/08, 220a/11,
220b/06, 230a/09, 230a/10,
245a/06
e. tîlâ e.-yeler 220a/06, 225b/04,
225b/05, 225b/07, 228b/02,
228b/10, 230a/05, 230b/09,
231b/08, 232a/10, 233a/03,
240a/03, 240b/04, 241a/08,
242b/01, 242b/02, 242b/05,
242b/09, 242b/10, 243b/07,
243b/08, 244a/08, 245b/07,
247a/09, 251b/02, 252b/05,
252b/11, 253a/01
e. tîlâ e.-yüp 231b/10
e. tiz e.-r 221a/07
e. yaş e.-yeler 225a/05

- e. yaķu e.-yeler 238a/07
e.-ye 231a/03, 234a/05
e. yksek e.-yeler 250b/09
e. zadlar e.-yeler 253b/05
e. za' if e.-r 215b/06
e. zayil e.-r 215a/11, 218b/06,
220b/04, 253a/02, 254a/01
e. zayil e.-rler 254b/05
e. zayil e.-ye 245a/06
e. zayil e.-yeler 240b/03
e. zaħmet e.-se 251b/03
e. zimad e.-seler 217b/08
e. zimad e.-ye 231b/02
e. zimad e.-yeler 245a/06,
245a/07, 253a/03
e. zimmad e.-yeler 245a/08
e. ziyade e.-ye 217b/10
e. ziyan e.-r 250b/10, 250b/12,
250b/12
- eyled- (t): Eyletmek, yaptrmak,
ettirmek.
e. panbuğ e.-p 242b/11
- eyleyici: Eyleyici, yapcı.
e. gkcen e.+dr 222a/04
e. ĥabersz e.+dr 216a/10
- eyt- (d): Sylemek, demek.
e.-mişlerdr 245a/05
e.-r 211a/01, 230a/11, 232a/08,
235a/02, 245b/06, 245b/08,
252b/09, 253a/06, 254b/05
- ey : İyi.
e. 230a/11, 252a/09, 252a/10
e.+dr 229a/09, 230a/04,
230a/04
e.+si 218a/07, 221a/12
e.+sini 252a/05
- ez- : Ezmek, bir nesneyi dverek toz
haline getirmek.
e.-eler 229b/10, 241a/08,
242b/10, 243b/09, 252a/05,
252a/06, 254a/05
e.-p 219b/02, 220a/08, 223a/07,
233a/03, 236b/04, 237a/07,
242b/09, 246a/07, 251a/07,
252b/02, 253b/09
- ezil- : Ezilmek.
e.-e 247b/11, 254b/08
- e.-miş gnlk 246a/08, 254b/06
e.-miş otlar 223b/12
- ezrķ : < ar. Mavi, gk renkli.
e.+dur 212b/09
e. ol- 213a/07, 213a/09, 213a/10,
213b/07

F

- farsiyn: Yabani prası, it siki. (Allium
parrum)
f. 218a/04
- friğ : < Ar. Vazgeçmiş, rahat.
f. ol- 231b/01
- fark :< Ar. Fark, ayrlık, başkalık,
seçme.
f. ol- 234a/10
- fruķ : < Ar. Keskin, kesip bitirici,
sonuca ulaştırıcı.
f. (tiryķ-ı f.) 251b/02
- faşd : < Ar. Damarı keserek kan alma.
f. 214b/03, 215a/08, 239a/02,
240a/08, 242a/07, 245a/03
f.+ıla 215a/02, 242a/
f. (kesret-i f.) 224a/12
f. it- 241a/08, 242b/08, 250b/03
f. olın- 226a/05, 253b/04
- fsid : < Ar. Yanlışı bozuk, bozan,
bozucu.
f. tedbir 238a/04
f. ķan 235b/10
f. yanmış f. ķan 239a/01
- fyide : < Ar. fa' ide: Fayda, menfaat.
f. -i kll 254b/08
f.+si 216b/09, 220b/05, 239a/06
f. eyle- 217a/02, 217b/02,
218b/07, 218b/10, 220b/01,
222a/07, 224b/11, 225b/05,
225b/06, 228b/08, 228b/09,
228b/09, 229b/04, 230a/03,
233b/03, 234a/05, 234a/11,
236a/01, 236a/08, 236a/11,
236b/02, 237a/08, 237b/10,
239b/04, 240a/10, 241b/10,
242b/03, 242b/11, 244a/09,
244b/02, 245a/05, 245a/08,
251a/10

- f. it- 216b/01, 217a/07, 217b/06,
218a/10, 218a/11, 219a/01,
220b/09, 224b/04, 224b/06,
228b/11, 229b/12, 230a/06,
230a/08, 230a/09, 233b/05,
236a/05, 236b/08, 238b/08,
241a/07, 242b/11, 242b/12,
245b/04, 246b/03, 248b/04,
251b/09, 252a/02
f. iyle- 245b/01, 245b/02,
245b/07, 245b/09
f. ol- 227b/12, 247b/01
fāyidelü: < Ar.- F. Faydalı, yararlı.
f.+dür 214b/04, 214b/10223b/02
faykarā: <Gr. Acı.
f. (ayāric-i f.) 226a/06
f.+yıla (ayāric-i f.) 215a/10,
229a/06, 237a/11, 243b/02
fazalāt: < Ar. ç. Fazlalıklar, vücutta
gereğinden çok olan maddeler.
f.+dan (sevdā-yı f.) 226a/02
f. +ı 217a/09
fazla : < Ar. Fazla, artık.
f.+lar 215b/09, 248a/01
f.+lardur 215b/08, 228a/10
feemmā: < Ar. Fakat, lakin, kaldı ki.
f. 231b/11, 245b/05
felefenez:?
f. 236b/06
felgamunī:?
f. 241a/03, 241a/07
ferc : < Ar. Yarık, gedik.
f. ol- 226a/04
ferfiyyūn: < Ar. Sütleğen otu ve bundan
elde edilen tıbbi bir zamk. (Euprobia officinarum).
f. 216b/06, 220b/07
ferter : <?. Hastalık adı.
f. 248b/09
fesād : < Ar. Bozukluk.
f.-a vir- 246b/08, 246b/08,
249b/06
fetil : < Ar. Fitol; genellikle makattan
kullanılan bir grup ilaç.
f.+e 245b/11
f.+i 247b/08
f.+ile 246a/12
f. it- 246a/11
fi‘l : < Ar. İş, etki, fiil.
f.+ide 218a/04
f.+ini 210b/03, 210b/06, 215b/11
fi‘l-cümle: < Ar. Bütün, hepsi, tüm.
f. 224b/02, 244a/05, 247a/07,
254a/10, 254b/03
fi‘l-ḥāl: < Ar. Muhakkak, hemen, derhal.
f. 211b/04, 240a/12, 249b/03
fulful : < Ar. Biber, karabiber, (Piper
nigrum).
f. 236b/06, 236b/09, 237a/07,
242b/09
f.-ı esved 220b/08
f. -ı hindī 254a/
f. kara f. 229b/06
f. kavrulmuş f. 244a/12
furūn : < Gr. Fırın.
f. sırça f. 222b/08
füzūnī : < Ar. Artma, çoğalma.
f. 230b/03
f. kıl 229a/11, 229a/12, 230a/12,
230b/01, 231a/02, 231a/02,
231a/04, 231a/04, 231a/08,
231a/10
f. madde 249b/06
- G**
- ğab : < Ar. Nöbeti gün aşırı tutan
sıtma. bk. ğıbb.
ğ. (nevbet-i ḥummā-yı ğ.)
250a/04
ğadde : <? Hastalık adı.
ğ. 225b/01
gāh : < Far. Zaman, an.
g. 213a/07, 215a/02, 215a/02,
215a/02, 216a/08, 227b/04,
233b/11, 238b/12, 238b/12,
246a/04, 254a/08
gale : <? Hastalık adı.
ğ. 225a/12
galebe : < Ar. Üstünlük, fazlalık.
ğ. kan ğ.+sinden 240a/07
ğ.+sinden (ruṭūbet-i ğ.) 234b/06
ğ. şofra ğ.+sinden 240a/07
ğ. eyle- 240a/04
ğ. it- 244b/05

- ğālib : < Ar. Üstün, Fazla.
ğ. ol- 249a/09, 212b/12
- ğālīz : < Ar. Yoğun, kesif, yapışkan.
ğ. 215a/03, 217b/04, 218b/06,
219a/11, 219b/01, 219b/11,
220a/01, 238a/02, 238a/08,
238a/12, 238b/04, 241a/11,
243a/04, 250b/07, 254a/06 ğ.
aḥlāt 221a/01
ğ. dem 218a/10
ğ.+dür 212a/02, 212a/04,
222a/05, 226a/04
ğ. eṭ'ime 244b/07
ğ.+i 217b/01, 221b/08, 222a/09
ğ. 'illet 238a/08
ğ.-i mevāddi 221a/06
ğ.-i şifāt 212b/04
ğ.-i ḥıltı 217a/09
ğ.-i ruṭūbetten 233b/12
ğ. ruṭūbet 225b/02, 237b/06
ğ. sevdā 228a/10
ğ. şarāb 224b/02
ğ. yıl 239a/12
ğ. ol- 215a/08, 238a/09, 241a/11,
243a/11, 244a/01, 244a/02,
244a/04, 254b/09
- ğālzat : < Ar. Yoğunluk, galizlik.
ğ.+ı 217a/10
- ğālzit : < Ar. Yoğunluk, galizlik.
ğ.+ine 217a/02
- ğarabe: <Ar. Kirpiklerin dökülmesi
hastalığı.
ğ.+(y)i 246b/05
ğ.+nüñ 247a/11
- ğarbiyye:<Ar. Aşağı Mısır'ın batı kısmı.
ğ.+(y)i (ruṭūbet-i ğ.) 218b/02
- ğarbe :<Ar. bk. ğarabe.
ğ. 225b/01, 245b/11, 246a/01,
246a/01
ğ.+(y)i 245b/03, 245b/04
ğ.+nüñ 245a/05, 245a/13,
245b/02, 247a/05
ğ.+ye 245b/09, 246b/03, 246b/04
- ğargāra: Gargara, ilacı ağızda çalkalama.
ğ.+larıyıla 214b/03
ğ. buyur- 229a/05
ğ. eyle- 243b/02
- ğ.+lar itdür- 237a/12
- ğarīb : < Ar. Garip, tuhaf
ğ. ol- 214a/10
- ğārīz : < Ar. Tabii, asıl ?
ğ. ol- 238b/10
- ğarīziyye: < Ar. İç, vücudun iç kısımları.
ğ.+nüñ (ḥarāret-i ğ.) 241a/02
- ğassāl :<Ar. Yıkayan, yıkayıcı.
ğ. 216a/05
ğ.+dur 216b/03
- ğaşā : < Ar. Örtü, perde, zar. bk. ğışā
ğ. 211b/08, 211b/11
ğ.+dan 241b/01
g.+dur 254a/07
ğ.+yıla 211b/12
- ğavr : Boşluk, çukur, çöküntü.
ğ. it- 246a/10
- ğāyet : < Ar. Oldukça, gayet, had.
ğ. 211a/04, 212b/02, 214b/10,
220b/04, 222a/09, 222b/03,
223a/04, 223b/10, 224a/12,
230a/04, 235b/05, 237a/09,
237b/09, 240a/02, 243a/08,
243a/09, 245b/12, 247a/04,
247a/06, 250a/01, 250a/12,
250b/10, 251a/01, 252a/07,
252b/07, 253b/06
ğ.+de 223b/11, 224b/06
- ğayr : Başka, yabancı. bk. ğayrī
ğ.-i maḡsūl 217a/01
- ğayrī : < Ar. Başka, yabancı. bk. ğayr
ğ. 213b/12, 221b/12, 242a/02
ğ. nesne 250a/08
ğ. şu'leler 212a/08
- geç- : Geçmek.
g.-er 223a/12, 254a/09
g.-meyince 233b/06
g.-mişdür 211b/11
g.-se 246b/07
- gedek :<Far. Göz kapaklarında
meydana gelen şiş.
g. 238b/03
- gel- : Gelmek.
g.-düği 215b/08
g.-düñ 213a/11
g.-e 210b/10, 216a/01, 231a/08
g.-eler 235b/09

- g.-en 212a/07, 247b/04, 248a/08
g.-gözden kan g.-dügini 219b/12
g.-gözden yaş g.-meyince
238a/01
g.-göze yaş g.-mek 229a/01
g.-mese 246a/06
g.-mişdür 211b/07, 212b/01
g.-ecek ol- 231a/04
g. hāmmāmdan g.-üp 215a/09
g.-ür 213a/12, 215b/07, 222b/03,
249b/07
gendüm: <Far. Buğday. (Triticum
aestivum).
k. (dūḥāf-ı g.)218b/07
geñşe- : Gevşemek.
g.-miş ol- 228a/06
geñşek : Gevşek.
g.ol- 227b/02, 227b/07
gerek : Gerek, ihtiyaç.
g. 216b/01, 222a/11, 227a/04,
227b/09, 228a/04, 228a/07,
231a/07, 231a/09, 231b/06,
233b/06, 234a/06, 234b/10,
235a/01, 242a/, 245b/05,
246b/08, 246b/11, 247b/09,
250b/04, 251a/01, 251a/02
g.+dür 212b/09, 214a/10,
214b/08, 214b/12, 223b/01,
223b/03, 223b/04, 223b/05,
223b/05, 223b/06, 223b/11,
224a/04, 224a/05, 224a/07,
227a/04, 228a/05, 228a/05,
229a/10, 229b/01, 241a/04,
241b/08, 247a/06, 247a/07,
250a/09, 250a/10, 251a/02,
252a/12
g.+se 244b/11
germ : < Far. Sıcak. Bk. issi.
g. it- 242b/12
getür- : Getirmek.
g. ʿamele g.-e 233a/08
g. ʿamele g.-eler 223a/01,
223a/08, 232a/02, 233a/06,
233a/09, 233a/11, 233b/05,
234b/01, 236a/10, 236b/01,
236b/12, 241b/01, 244b/03
g.-e 231a/02, 231a/11
g.-eler 224a/05, 231a/05,
231a/06, 231b/04
g. gözden yaş g.-e 252b/08
g. işlāha g.-e 215a/01
g. kıvāma g.-eler 224b/10
g. kıvama g.-üp 245b/10
g.-mek iste- 224a/04
g.-mez 224a/02
g.-mişdür 211b/07
g. şalāha g.-mekdür 214a/10
g.-üp 231b/07, 241b/07, 249b/06
g.-ür 224a/04, 237a/09, 237b/09,
246a/03
g.-ürken 248a/09
g. yoqarı g.-en 242a/09
gevher : < Far. Cevher, değerli taş.
g. 254a/04
g.+i 254a/07
ğıbb : < Ar. Nöbeti gün aşırı tutan
sıtma. bk. ğab.
ğ. ısıtması 250a/05
ğıdā : < Ar. Besin, gıda.
ğ. 214b/02, 214b/11, 231b/05,
240a/09
ğ.+lar 238a/05
ğ.+lardan 233a/01, 237b/07
ğ.+sı (ruṭūbet-i cildiyenūñ ğ.)
212a/06
ğ.+ya 212a/07
ğ.+yı 212a/11, 215a/09
ğ. ol- 211a/11
ğ. vir- 211a/10
ğışā : < Ar. bk. ğaşā
ğ. 212a/10
ğ.-(y)ı şulbuñ kenârı 212a/09,
212b/05
ğ. göz ğ.+sını 219b/06
gibi : Gibi.
g. 212a/11, 212b/02, 214a/07,
214a/08, 214b/09, 216b/03,
216b/06, 222b/07, 222b/12,
223a/03, 223a/04, 223a/06,
223a/06, 223a/08, 224a/03,
224a/03, 224a/03, 224a/11,
225b/02, 226a/12, 228a/07,
229b/02, 230b/04, 230b/11,
234a/02, 234b/04, 235a/09,

- 237a/02, 238b/03, 238b/11,
240b/02, 240b/06, 240b/06,
240b/07, 241a/10, 241a/11,
241b/05, 241b/08, 241b/09,
242a/02, 243a/07, 244b/07,
246b/03, 249b/02, 249b/02,
250a/11, 250a/11, 251a/12,
252a/02, 252b/07, 254a/07,
254a/09, 254a/09
g.+dir 249a/07
g.+dür 211b/03, 212a/03,
212a/05, 212a/07, 212a/10,
212b/01, 213a/02, 219a/10,
219b/04, 222a/07, 237a/11,
254a/, 254a/11
- giç : Geç.
g. 251b/05
g. bit- 226b/01
- gice : Gece.
g. 222b/08, 234a/03, 234b/05,
238b/04, 238b/05, 252a/09,
252a/10
- gici- : Kaşınmak.
kirpük g.-düğine 218b/08
g.-mekden 248b/12
g.-mekdür 237b/04
g.-r 240a/06
g.-yüp 236b/02, 237b/06
- gicik : Kaşınma, kaşıntı, uyuz
hastalığı.
g.+dür 235a/06
- giciş- : Kaşınmak.
g.-ür 252b/07
- gicri : Kaşıntı, kaşınma.
g. 213a/02
- giçilig: Kaşıntılık.
g.+inden 213a/01
- gider- : Gidermek, ortadan kaldırmak.
g. ağrısın g.-ür 216b/09
g. bağıyyesin g.-üp 241b/03
g.-e 222b/11, 230b/09, 235a/01
g.-mekden 235b/11
g.-üp 219a/11, 219b/03, 219b/08,
220a/07, 220a/10, 225b/12,
231b/10
g.-ür 216b/08, 217a/05, 217a/05,
217a/07, 217b/01, 217b/03,
217b/04, 218a/04, 218a/07,
218a/09, 218b/04, 218b/11,
219a/03, 219a/04, 219a/11,
219a/12, 219a/12, 219b/01,
219b/05, 219b/06, 219b/08,
219b/09, 219b/11, 220a/01,
221a/03, 221a/06, 221a/11,
221b/01, 221b/02, 221b/04,
221b/08, 221b/09, 221b/12,
221b/12, 222a/02, 222a/03,
222a/05, 222a/11, 237b/10,
251a/04, 251a/04, 252b/10,
253a/07
- giñ : Geniş.
g.+dür 212a/02
g. ol- 217b/06, 231a/07
- giñi- : genişlemek
g.-ye 247b/09
- gir- : Girmek.
g.-eçek 247a/03
g. hammâma g.-eler 234a/04,
234a/05, 239b/02, 252b/08
g. hamâma g.-üp 228a/03,
237b/01, 237b/07, 238a/05,
243b/03
g.-meyecek 243a/08
- giri : Geri, arka.
g. 216a/01, 216b/04, 227b/01,
228a/02
g.+sinde 227b/01
- girü : Yeniden, tekrar, yine, bir daha.
g. 217b/08, 231a/05, 245a/11,
249b/08
- git- (d): Gitmek.
g.-dükçe 241b/05
g.-e 223a/02, 226b/01, 238b/08,
242b/09, 252a/01
g.-en 247a/09
g.-er 212b/11, 219a/07, 220b/12,
226a/12, 246a/06
g.-erek 243a/05
g. kabı g.-miş mercimek 252b/10
g.-mese 225b/07
g.-mesile 227b/01
g.-meyince 230b/09
g.-mezse 238b/07
g.-miş 241b/07

- g.-miş gibi ol- 242a/02
g.-miş ol- 213b/04
g.-üp 232a/05
- givir- : Koymak, yerleştirmek, sokmak.
bk. givür.
g.-üp 215a/01
- givür- : bk. givir.
g. çokca g.-e 223b/11
- giy- : Giymek.
g.-üp 243b/03
- gögercin: Güvercin.
g. kanı 228b/10, 230a/07
g. necisi 253b/10
g. yavrısınıñ kanı 253b/07
- gök (g): Yeşil, mavi.
g. 251a/01
g.+dür 213b/06
g. göz 213b/04
g.+i 243a/01
g. nokta 253a/08
- gökçek: Güzel, iyi.
g. eyle- 218b/08, 222a/04
- gölge : Gölge.
g.+de 223a/03, 225a/05,
246b/02, 252a/01
- gör- : Görmek.
g. āsān g.-mez 214a/04
g. āsān g.-üp 213b/11
g. düşvār g.-e 214a/01, 214a/03
g.-eler 228b/12, 244a/06,
246a/10, 247b/07
g.-emeye 212a/04
g.-eyen eyle- 217b/10
g.-megi 218b/05
g.-mekliğine 224b/03
g.-mekligi 221a/07
g.-mesin 221b/01
g.-meye 253a/04
g.-mez 232b/03
g.-mişdür 232b/08
g. muvafıq g.-irise 237b/03
g. şevāb g.-meseler 227a/05
g. yaruq g.-seler 237a/02
- görin- : Görünmek.
g.-ür 212b/06, 227a/08, 243b/01
- göster- : Göstermek.
g. ekhel g.-ür 213a/01, 213a/05
g.-ür 213a/02
- götür- : Götürmek.
g.-eler 225b/08, 227b/12,
238b/08, 239a/07, 240a/03
g.-meyince 226b/12
g.-mişlerdür 226b/07
g.-miş ol- 248a/10
- göyin- : Yanmak, sızlamak;
olgunlaşmak. bk. göyün-
g.-e 245b/13
g.-miş 233b/12
g.-miş kalkatār 229b/05, 239b/05
- göynü- : Yanmak.
g.-müş ol- 246b/05
- göyün- : bk. göyin-
g.-mesini 220a/10
g.-meye 223a/12
g.-miş şafrā 240b/01
g.-miş eşek tırnağı 230a/09
g.-miş gibi ol- 222b/12
g.-miş hurmā çekirdegi 244b/02
g.-miş kalay 216a/03, 244b/01
g.-miş kalkatār 236a/07
g.-miş māzu 229b/09
g.-miş sedef 245a/03
g.-miş şeb 248b/02
- göyündür- : Yakdırmak, sızlattırmak.
g.-eler 222b/07, 232a/08
g.-icidür 219a/05
g.-mekden 216a/02
g.-seler 220b/11
g.-üci 214b/08, 214b/12, 240a/12
g.-ücidür 219a/04
g.-üp 220a/05, 221a/05, 222b/10,
240b/09, 245b/05
- göz : Göz.
g. 211a/08, 213a/07, 213a/09,
213a/10, 213b/11, 214a/02,
214a/04, 214a/08, 215b/08,
216a/08, 217a/03, 217b/02,
217b/06, 217b/10, 222a/11,
222a/12, 223b/01, 223b/11,
224a/01, 224a/06, 227b/07,
229a/02, 232a/06, 232b/03,
232b/05, 236b/02, 236b/02,
238a/07, 239a/11, 240b/08,

247a/05, 249a/10, 252b/06,
253a/11, 253b/06, 254a/07
g. ağrı 249a/01
g. ağrıları 235a/10, 238a/04,
251a/10, 251b/06, 252a/08
g. ağrısı 249a/01, 250a/05,
250a/06, 250a/07, 250a/07,
250a/11, 250b/02, 252a/10,
252b/04, 252b/06, 253a/04
g. afeti 229b/03
g. ağı 236a/04
g. bebegi 211b/03
g. ğişası 219b/06
g.+de 213a/06, 217b/03,
223b/08, 223b/10, 224a/04,
226b/05, 228a/11, 228b/05
g.+deki 222a/03, 222a/04
g.+den 211b/10, 214b/01,
214b/05, 214b/07, 216a/01,
216b/01, 217a/01, 218b/02,
219a/10, 220a/10, 222a/10,
224b/12, 231a/03, 237b/09,
248a/01, 250b/11, 251a/04
g.+de olan kurlular 219b/07
g. deşt ehlinuğ g.+leri 213b/06
g.+e 210b/11, 211b/07, 211b/07,
211b/10, 212b/07, 214b/10,
214b/12, 215a/07, 215b/05,
215b/07, 216a/06, 217a/05,
217a/08, 217a/11, 217b/01,
217b/07, 218b/03, 218b/09,
219b/06, 219b/12, 220b/12,
221b/02, 221b/03, 221b/10,
221b/12, 222a/01, 222a/07,
222a/08, 223b/12, 224a/01,
224a/01, 224a/01, 224b/03,
224b/07, 226b/08, 227a/08,
228b/10, 235a/11, 236b/05,
237a/09, 239b/02, 240a/05,
242a/12, 243b/09, 244a/08,
244b/09, 249b/07, 250b/10,
251a/07, 251b/06, 252b/03,
253b/01, 253b/05, 253b/12
g.+e inen şu 221b/12
g. etleri 232b/04
g. gok g.+uç 213b/04

g.+i 210b/11, 210b/12, 211a/08,
211b/03, 215a/01, 215a/05,
216b/02, 216b/09, 217a/06,
218b/08, 220a/01, 220b/05,
223b/05, 223b/07, 223b/09,
224a/06, 224a/07, 225b/12,
227a/11, 233b/03, 234b/05,
237b/10, 242b/07, 246a/12,
249a/11, 249a/12, 251b/02,
251b/04, 252a/09, 253a/04,
253b/12, 254a/10
g. içi 229a/01
g.+ile 246a/03
g.+in 221a/01, 224b/04
g.+ine 214b/11, 215a/11,
239b/01
g.+ini 237b/12
g.+iç 249b/01, 249b/07,
249b/12, 251b/03
g.+iç ağı 249b/12
g.+iç karasından 249b/12
g. kara g.+uç 213b/08
g. kuru g. ağrıları 253a/06
g. kuvvetin artur 218a/09
g.+ler 213b/09, 213b/10,
213b/12, 216a/12
g.+leri 213b/07
g.+leruğ 213b/05, 213b/05
g. mizacı 214b/09
g. narin 211a/10
g. ortası 247a/12
g. sayir g.+lerden 213b/06
g.+u 210b/09, 219a/02
g.+uğde 248b/05
g.+uğni 233b/03, 241a/06,
242a/11
g.+uç 210b/02, 210b/02,
210b/02, 210b/04, 210b/04,
210b/04, 210b/05, 210b/06,
210b/06, 210b/07, 210b/08,
210b/10, 211a/02, 211b/07,
211b/08, 212a/02, 212b/04,
212b/08, 212b/11, 212b/11,
213a/02, 213a/06, 213a/11,
213a/11, 213b/04, 213b/08,
213b/09, 214a/05, 214a/07,
214a/09, 215a/01, 215b/02,

- 215b/08, 215b/11, 216a/06,
216b/07, 216b/08, 217a/01,
217a/02, 217a/04, 217a/05,
217b/03, 219a/08, 219b/08,
219b/12, 220b/02, 220b/09,
221a/10, 221a/12, 221b/06,
223b/06, 224b/03, 224b/11,
225a/07, 225b/02, 225b/08,
226a/02, 226a/02, 226b/04,
227a/07, 228a/05, 229b/12,
230b/04, 230b/05, 232a/12,
232b/01, 232b/03, 232b/08,
232b/09, 233b/05, 233b/09,
233b/11, 234a/03, 237b/12,
238a/01, 238a/06, 238a/12,
238b/03, 239a/12, 239b/12,
240a/06, 240a/11, 240b/01,
241a/07, 241b/05, 242b/01,
242b/06, 244a/06, 246a/02,
246a/04, 247b/02, 247b/12,
248a/05, 248a/07, 248a/11,
248a/12, 248b/03, 248b/05,
249b/06, 250a/01, 250a/03,
252a/03, 252b/03, 253b/10,
254a/, 254a/09
g.+üñ (ruṭūbet-i dāyiresin)
212a/02
g.+üñ (ḳuvvet-i ḥadiyesi)
215b/05
g.+üñ aḡ(ḳ)ı 219a/06, 221b/08,
222a/10, 227a/08, 232b/09
g.+üñ aḡrısı 250a/04
g.+üñ aḳı 248b/11
g.+üñ bebegi 211b/06
g.+üñ ʿ ilācın 214b/12
g.+üñ eti 219a/12
g.+üñ gūşeleri 237b/04
g.+üñ gūşesi 248a/02, 248a/09
g.+üñ gūşesi 218b/07
g.+üñ gūşe ṭamarı 214b/06
g.+üñ mizācı 214b/10
g.+üñ nārı 211a/12
g.+üñ renkleri 212b/09
g. ʿ użvı 250a/09
g.+yaşı 220b/08, 234b/03,
248a/08, 250b/11
g.+e çek- 217b/09, 218a/04,
218b/01, 218b/03, 218b/10,
218b/12, 219a/11, 219b/02,
221a/05, 224b/05, 224b/06,
224b/10, 227a/04, 237b/09,
244a/09, 244b/02, 251b/11,
252a/02, 252a/07, 252a/09,
252b/03, 254a/05, 254b/08
g.+den ḳan gel- 219b/12
g.+den yaş gel- 238a/01
g.+den yaş getir- 252b/08
g.+e aḳ düş- 219b/08
g.+e in- 220a/11
g.+e mādde in- 216b/12
g.+e şu in- 218a/07, 218a/11,
219b/01, 220b/07
g.+e yaş gel- 229a/01
g.+i aḳuḳ ḳal- 227a/07
ḡubār : < Ar. Toz.
ḡ. 252a/02
ḡ. gibi ol- 223a/04
ḡubāru'r-rāḥa: <Ar. Deḡirmen tozu.
ḡ. 220b/06
ḡudde : < Ar. Beze.
ḡ. 227a/12, 227b/10, 247b/11,
247b/12
ḡ.+dür 247b/11
ḡ. ol- 248a/02
ḡudruk: Kuyruk.
ḡ.+ını 246a/04
gurub : < Ar. Batma, görünmez olma.
g. 248a/02
gūşe : < Far. Köşe.
g.+den 223b/08
g. gözün g.+sinde 218b/07,
248a/02
g.+gözün g. ṭamarı 214b/06
g.+gözün g.+lerinde 237b/04
g.+gözün g.+sindeki 248a/10
g.+sinde 247b/12, 248a/12, 254a/
g.+sindeki 248a/11
g.+sinden 252a/04, 254a/09
g.+sine 238a/01, 252b/04
g.+sinün 248a/06
g.+ye 223b/08
gücendür-: Gücendirmek.
g.-mekden 242b/07

gül : < Far. Gül. (Rose sp.).
 g. 237b/11
 g.+ile 245b/04
 g. kızıl g. 225a/03, 239a/04,
 253a/02
 g. kızıl g.+i 234a/02
 g. kurı g. 252b/11
 g. suyu 214a/11, 234a/02
 g. taze g. 251a/07
 g. tohumu 233b/01
 g. yağı 227a/01, 227a/05,
 230b/08, 234a/03, 253a/03
 g. gibi ol- 240b/07

gülâb : < Far. Gül suyundan yapılan bir tür şurup.
 g.+ıla 242b/09

gümiş : Gümüş.
 g. kilimiyâ 222b/06, 229b/04,
 236a/05, 236a/09, 239b/08

gün : Gün, yirmi dört saatlik zaman dilimi.
 g. 227a/02, 227a/03, 231b/05,
 233a/02, 233b/06, 234a/05,
 234b/05, 247b/08, 250b/04
 g.+de 247b/07, 251a/04, 252a/06
 g.+den 252a/06
 g.+dür 250a/05, 250a/12

gündüz: Gündüz.
 g. 252a/09

güneş: Güneş. bk. gün.
 g. 212a/08
 g.+de 222b/05
 g.+den 223a/03
 g.+e 235b/03, 249b/02

günlük (g): Günlük ağacı ve bundan elde edilen zambak; ak günlük.
 (Boswelip) ve kara günlük
 (cortex styracis) olmak üzere iki türü vardır. Günlük ağacından ayrıca buhur yapılır. bk. günlük.
 g.+i 253b/09, 253b/12, 254b/07
 g. ezilmiş g.+de 246a/09

günlük (g) : bk. günlük.
 g. 225b/06, 246b/05, 248b/02
 g. ezilmiş g. 254b/06
 g.+i 245a/07, 247b/10
 g. lâciverd g.+i 244b/02

H

hab(b) : < Ar. Hap, hap şeklinde ilaç.
 h.+larıyla 214b/03
 h.-ı ayâric 215a/03
 h.-ı iştişkadan 226a/06
 h.-ı kökîyâ 215a/10, 226a/06
 h.-ı kökîyâdur 215a/04
 h.-ı şabır 243b/02
 h.+lar eyle- 237a/07

habersüz: < Ar. Habersiz
 h. eyle- 216a/10

hacâmat< Ar. Vücudun herhangi bir bölgesinden, şişe ya da boynuzla toplanmış kanı alma.
 h. 214b/03, 224a/12, 224b/01
 h.+dan 253a/05
 h. eyle- 253a/04
 h. it- 232b/12, 234a/04, 235a/12,
 240b/10

hâcet : < Ar. İhtiyaç, lüzum, gereklilik.
 h. 231b/03
 h. ol- 224b/10, 231a/06, 237a/07,
 251a/07
 h. vakti 229b/11, 236b/04,
 248b/03

hâcib : < Ar. Perde, kaş; sourceil.
 h. 210b/11

hadağa: < Ar. Göz bebeği; pupille.
 h.+sına 217a/05, 221a/12
 h.+sını 224b/11
 h.+ya 226b/05, 226b/09
 h.+yı 232b/09, 232b/09
 h.-i şaykallar 218a/08

hâdd : < Ar. Had, sınır, hummalarda ağırlaşma durumu.
 h.+inden 247a/01
 h.+i (şiyâf-ı aḥmer-i h.) 234a/10
 h.-i müşterekdür 212b/01

hadiye: <Ar. 1. Doğru yolu gösteren, kılavuz, rehber. 2. Önde giden.
 h.+sini (gözün kuvvet-i h.)
 215b/06

hafğır:?
 h.-ı hindî 218a/07

hafta : < Far. Hafta.
 h. 226a/09, 235b/03

- h.+dan 226a/10
- ḥaḳ : < Ar. Allah; doğruluk; gerçeğe uygunluk.
ḥ. tebârek ve ta'âlâ 210b/09
- ḥaḳîḳat: < Ar. Gerçek, sahici.
ḥ. 248b/10
- ḥaḳîḳîyye:<Ar. Gözde bir tabaka.
h. 212a/09
- ḥal(l) : < Ar. Çözme, ezilme, erime, yumuşama; sonuca bağlama.
ḥ. eyle- 240b/09, 245a/08
ḥ. it- 223a/07, 223a/09, 225b/05, 228b/08, 230a/07, 230b/01
- ḥālî : < Ar. Boş, serbest, temiz.
ḥ. 219a/08, 221a/02, 221a/07, 227b/09, 234b/08, 235a/01
ḥ. ol- 249a/01
- ḥaldezün:?
ḥ. 245b/07
- ḥalka : < Ar. Halka, gırtlak.
ḥ. 231a/05
ḥ.+dan 231a/04
ḥ. gibi ol- 230b/11
ḥ.+sı 231a/01, 231a/01, 231a/03, 231a/05, 231a/05
ḥ.+ya 230b/12
ḥ. yüzük ḥ.+sı gibi ol- 226a/11
- ḥām : < Ar. Ham, olgunlaşmamış, işlenmemiş, pişmemiş.
ḥ. 235b/01
- ḥamām: < Ar. Hamam.
ḥ.+a 215a/05, 228a/03, 234a/04, 234a/05, 237a/12, 237b/07, 238a/05, 239b/02, 243a/, 243b/03, 252b/08
ḥ.+dan 215a/09
ḥ. (keşret-i ḥ.) 224a/12
ḥ. it- 215a/08
- ḥamîr: < Ar. Hamur.
ḥ. 246a/07
ḥ.+lar 247a/05
ḥ. arı ḥ. 239a/08
- ḥamref: < Ar. Yüzerlik tohumu (Peganum harmala)
ḥ. 218a/09
- ḥār (r): < Ar. Sıcak, sıcak özelliğe sahip.
ḥ. 214b/10, 217a/12, 218a/03, 218a/06, 218a/09, 218a/11, 218a/12, 218b/04, 218b/06, 219a/01, 219a/04, 220a/03
ḥ.+a 221a/03, 221b/10, 235b/09
ḥ.+a (aḥmer-i ḥ.) 237b/02
ḥ.+ıla 235b/06
ḥ.+dur 218b/01, 218b/06, 218b/09, 218b/12, 219a/03, 219a/09, 219b/07, 219b/09, 220a/05, 220b/01, 220b/06, 221a/06, 221b/05, 251b/07
ḥ. (remed-i ḥ.) 249a/12
ḥ.-ı cereb 235b/12
ḥ.-u ḳābızdur 222a/02
ḥ.-u raṭb 214b/11
ḥ.-ı yābis 216b/08, 217a/10, 217b/03, 217b/10, 218a/02, 218a/05, 219a/02, 219a/05, 219a/06, 219a/07, 219a/07, 219a/10, 219a/12, 219b/05, 219b/10, 220a/01, 220a/12, 220b/08, 220b/09, 221a/01, 221a/04, 221a/08, 221a/10, 221b/04, 221b/07, 221b/08, 221b/11, 222a/01, 222a/08
- ḥarāb : < Ar. Bozulmuş, harap.
ḥ. eyle- 246a/05, 249b/06
ḥ. ol- 212a/08, 223a/10, 246a/05, 246b/12, 247a/02, 247a/07
- ḥarāret: < Ar. Hararet.
ḥ. 213a/12, 217a/03, 218a/08, 221a/05, 228a/11, 228b/05, 235b/08, 235b/09, 235b/10, 242b/09, 243a/05
ḥ.+i 213b/08, 228b/04, 230b/05, 234a/05, 241a/01, 235b/06, 252b/10
ḥ.+ile 220b/03, 220b/10, 242b/04, 242b/08
h.+ini 221a/10
ḥ.+iyile 253b/02
- hareket: < Ar. Hareket.
ḥ. 213b/04, 214a/03, 227b/06
ḥ.+e 249b/06
ḥ.+i 213b/01, 213b/03
ḥ.+içündür 211b/09

ھ.+inden 254a/10
 ھ. eyle- 234b/04
 ھ. it- 227b/04, 227b/05
 ھarf-i elif: Elif harfi.
 ھ. 216b/07
 ھarf-i-lâm: Lam harfi.
 ھ. 221a/11
 ھarf-i sîn: Sin harfi.
 ھ. 219a/07
 ھarfî'l-‘ayn: ‘Ayn harfi
 ھ. 220a/09
 ھarfî'l-bâ: Be harfi.
 ھ.+(y)ı 217a/11
 ھarfî'l-cîm: Cim harfi.
 ھ. 218a/02
 ھarfî'l-ğayn: Gayn harfi.
 ھ. 220b/06
 ھarfî'l-fâ: Fe harfi
 ھ. 220b/07
 ھarfî'l-hâ: He harfi.
 ھ.+(y)ı 222a/06
 ھarfî'l-ğâ: Ha harfi.
 ھ. 218a/07
 ھarfî'l-ğâ: Ha harfi.
 ھ. 218a/11
 ھarfî'l-kâf: Kaf harfi.
 ھ. 220b/10
 ھarfî'l-mim: Mim harfi.
 ھ. 221b/04
 ھarfî'l-râ: Re harfi.
 ھ. 218b/11
 ھarfî'l-vâv: Vav harfi.
 ھ. 222a/08
 ھarfî'ş-şâd: Sad harfi.
 ھ. 220a/03
 ھarfî'ş-şin: Şin harfi.
 ھ. 219b/06
 ھarfî't-tâ: Te harfi.
 ھ. 220a/07
 ھarfî'z-zâl: Zal harfi.
 ھ. 218b/10
 ھarfü'd-dâl: Dal harfi.
 ھ. 218b/04
 ھarfü'l-kâf: Kef harfi
 ھ. 221a/06
 ھarfü'l-nûn: Nun harfi.
 ھ. 221b/12

ھarfü'l-zâ: Ze harfi.
 ھ.+(y)ı 219a/01
 ھâric: < Ar. Bir şeyin dışında kalan, dış.
 ھ. 243a/04, 243a/05
 ھ. ol- 224a/08
 ھâriclig:?
 ھ.+(ine (i' tidâl-i ھ.) 213b/10
 ھarğ : <Ar. Yakma.
 ھ. 218b/02
 ھarrâc: <Ar. Çıban, sivilce.
 ھ. 253b/02, 253b/03
 ھarûk : <Ar. “ھarbak” Çöplene otu.
 ھ. 220b/05
 ھâs : < Ar. Halis, saf, özel.
 ھ.+(ina 239b/04
 ھasâs : < Ar. Çabuk etkilenen, hisli.
 ھ. 216a/06
 ھasb : <Ar. Cihet, yön, taraf.
 ھ.+(ine 212a/02
 ھâşıl : < Ar. Meydana gelen, oluşan.
 ھ. it- 242a/05, 250b/10
 ھ. ol- 213b/09, 224b/07, 229a/02,
 234b/08, 238a/02, 238a/10,
 241a/12, 251b/05, 254b/08
 ھ. şifâ ھ. ol- 254b/11
 ھâşıyyet: < Ar. Özellik.
 ھ.+(ile 241b/10
 ھasta : < Ar. Hasta.
 ھ.+(y)ı 231a/11
 ھ. it- 215b/06
 ھ. ol- 224a/07
 ھastalık (ğ) : < Far. -T. Hastalık.
 ھ.+(ı 215b/02
 ھ.+(ını 210b/05
 ھ.+(ları 214a/06
 ھ.+(larını 210b/02, 210b/05,
 214a/05
 ھâşşa : < Ar. Bir şeye mahsus olan hal,
 özellik.
 ھ. 213a/11, 216a/07, 220b/04,
 221a/03, 243a/07
 ھ.+(sı 245a/05
 ھaşhâş: : < Ar. Haşhaş. (Papaver
 somniferum).
 ھ.+(ıla (şarab-ı ھ.) 251a/03
 ھ. kabı 251a/12
 ھaşr: : < Ar. Toplanma, birikme.

- ḥ.+ı 229b/08
 ḥ.+ı (kubar-ı ḥ.) 249b/01
 ḥatar: < Ar. Tehlike
 ḥ.+dan 234b/07, 235a/01
- ḥaṭālīf : < Ar. Kırlangıç eti.
 ḥ. 218a/12
- ḥaṭmī : < Ar. Hatmi. (*Athaea officinalis*).
 ḥ.+yıla 228a/04
- ḥattā : < Ar. Hatta.
 ḥ. 226b/12
- ḥatun : Kadın, eş, zevce, karı.
 ḥ. kişi südi 233a/02, 233a/10, 239a/10, 253b/05
 ḥ. kişiler südi 254a/05
- havā : < Ar. Hava.
 h.+dan 224a/08
 h.+nuñ 211b/04
 h.+sı 213b/07
 h.+ sınıñ 213b/05
- havān : < Far. Havan.
 h.+da 222b/12, 223a/06, 223a/09, 252a/05
- ḥaẓāẓ : < ḥuẓāẓ : < Ar. Topalak, kırk boğum bitkisi ve bundan elde edilen bir tür ilaç. (*Cyperus rotundus*).
 ḥ. 225a/03, 235a/04
- ḥaẓm : < Ar. Midedeki yiyecekleri eritme, sindirme.
 ḥ.+ı 241a/01
 ḥ.bol- 241a/02
 ḥ. ol- 237b/07
- ḥavāb-ı ḥırgevüş: Göz kapağı kısılması, uyuyan kişinin kirpiklerinin birbirine değmemesi ki bu şekilde uyuyanlara tavşan uykulu denir.
 ḥ. 227a/08
- ḥavāris: < Ar. Hissedici kuvvetler.
 ḥ. 227a/11
 ḥ.+lerdendür 227a/10
- ḥavf : < Ar. Korku.
 ḥ. 216a/03
- ḥayvān: < Ar. Hayvan.
 ḥ.+ī (süret-i ḥ.) 243a/07
- ḥekīm : < Ar. Hekim.
 ḥ. 245b/06
 ḥ.-i Būkrāṭ 252b/09
 ḥ.-i Cālīnūs 254b/05
- ḥelāl : < Ar. Helal.
 ḥ. 248b/09
- helīle : < Far. Helile otu, sarı helile, kara helile gibi türleri bulunur. (*Terminalia sp.*)
 h. 229a/07, 250b/06
 h.-i kābilī 224b/12, 244b/06
 h.-i esved 222a/07
 h.-i kābilī 229a/07
 h. ḳara h. 236a/12
 h. (maṭbūḥ-ı h.) 233a/01, 240a/08, 250b/05
 h. şaru h. 225a/03, 234a/11, 236a/12
 h. şaru h. ḳabı 235b/02
 h. şaru h.+(y)i 229a/08
- hem : < Far. Hem, daha, aynı zamanda.
 h. 210b/12, 214b/12, 216a/02, 216b/05, 219b/04, 221a/09, 221b/06, 221b/11, 222a/05, 222a/06, 223b/03, 223b/03, 223b/12, 230b/12, 233a/08, 237b/01, 240a/09, 241b/11, 242a/, 242a/04, 242a/05, 246b/04, 246b/07, 247a/01
- henüz : < Far. Henüz, şimdiye kadar şu ana kadar, daha.
 h. 253b/07
- her : < Far. Her, hep, bütün.
 h. 210b/10, 211a/07, 211b/11, 213a/06, 213a/07, 213b/10, 214b/02, 214b/09, 214b/11, 215b/02, 222a/12, 223a/01, 223b/01, 225a/04, 227b/04, 229a/07, 230b/07, 234a/03, 234a/05, 237a/01, 237a/12, 239a/05, 247b/08, 251a/02, 253a/04
 h. biri 255a/5
 h. birinden 225a/04, 229b/07, 229b/08, 233a/06, 233b/01, 233b/04, 236a/06, 236a/09,

- 236a/12, 237a/06, 239a/04,
243b/07, 246b/01, 252b/01,
253a/01, 254a/04
h. birinüñ 225a/08, 243a/09
h. kağı 245a/04
- hey^c et: <Ar. Şekil, suret; görünüş; hal.
h.+in 214a/09, 215a/01
- hıfz : <Ar. Koruma, hafıza.
h.-ı tedbirinde 210b/07
h. it- 216b/11, 221b/07
- hılâf : <Ar. Karşı, zıt; yalan.
h. 218b/03
h.+dur 249a/08
h.+ınca ol- 213b/12
- hılfıyyet: <Ar. Yaz çayırı, ekin.
h. 218a/10
- hıl̄t : <Ar. Karışım; besinlerin
midede sindirildikten sonra
dönüşükleri kan, balgam, safra
ve sevda (kara safra)
maddelerinden her biri.
h. 240b/03, 241a/04
h.+dan 214b/02, 217b/01
h.+dandur 239b/12
h.+ı 217a/09, 244b/05
h.+lar 241a/01
h.+lardur 238a/02
h. sevdâvî h.+dan 240a/01
h.+uñ 216b/02, 217b/07
h. yaramaz h.+dan 241a/12
h.ol- 215a/06
- hışırım: <Ar. Koruk, üzüm kuruğu.
h. (birüd-ı h.) 234a/06
h. (şifat-ı burüd-ı h.) 234a/10
- hırbağ: <Hırbağ: <Ar. Çöpleme otu
(Helleborus album) ve kara
çöpleme (Helleborus orientalis)
olmak üzere başlıca iki türü
vardır.
h.-u ebyaz 218a/11
- hıref : <Far. “hırf” Semiz otu
(Portulaca oleracea sativa).
h. (şarâb-ı h.) 253a/06
- hıyârşenber: <Ar. Hıyarçember, acur
(Cassia fistula).
h. 250b/05
- hızaz: < hızağ: <Ar. Topalak, kırk
boğum bitkisi ve bundan elde
edilen bir tür ilaç. (Cyperus
rotundus).
h. 229b/08, 233a/03, 240b/04,
252b/12
h.-ı hindî 237a/05
- hicâb : <Ar. Perde, örtü, zar, kılıf.
h. ol- 211a/12, 212b/07
- hiç : <Ar. Hiç, asla.
h. 233b/06
- hiddet: <Ar. Hiddet, kanun.
h.+i 220a/02
h.+inden 253b/02
h.+ini 216b/02, 216b/04,
217b/07, 219a/11, 221a/09
- hikke : <Ar. Kaşım, kaşıntı (Prirütüs
itching).
h. 225a/11
h.+nüñ 237b/04
- hikmet : <Ar. Gizli, bilinmeyen nokta,
sebeb.
h.+le 222b/07
- hile : <Ar. Hile.
h.+lerile 215a/02
- hilkat : <Ar. Yaratma yaratılış;
yaratılıştaki hal, tabiat.
h.+inden (aşl-ı h.) 248a/06
- hindî : Hindistana ait, Hindistanla
ilgili.
h.+dür 218a/07
h. (fulful-ı h.) 254a/02
h. (hafğır-ı h.) 218a/07
h. (hızaz-ı h.) 237a/05
h. (melih-i h.) 234a/12
h. (sünbül-i h.) 244b/01, 244b/02
h.(sâc-ı h.) 219a/10
h. (tütyâ-yı h.) 225a/03, 236a/09
- hindiyâ:< hindubâ: <Ar. Hindiba, yaban
marulu. (Cichorium endiva) bk.
kâsni.
h. 222a/06
- hiss : <Ar. Duygu, his.
h.+içündür 211b/09
- Hoca Ebu ‘Ali Sinâ(r.a): Arap Hekimi.
h. 245b/08
- hoğ : <Far. Kendi.

h. 242b/06
 hoş : <Far. Hoş, iyi, iyileşmiş.
 h. ol- 235a/04
 hūblīg: <Far.-T. Güzellik.
 h.+1 213b/09
 hūkne: <Ar. Tenkiye aleti veya şırınga
 ile kan alma, su veya başka sıvı
 ilacı vücuda verip ishal ettirme
 ya da tedavi; bütün bunlara
 verilen ortak isim.
 h. 215b/02
 hulukābı: “hulv qābı” <Ar. Soğan
 h. 221a/02
 hulzun : “helezūn” <Ar. Kabuklu
 sümüklü böcek.
 h.+1 222b/09
 hummā: <Ar. Başta sıtma olmak üzere
 ateşli hastalıklara verilen genel
 ad.
 h. (nevet-i h.-yı ğab) 250a/04
 huretū'n-nār:?
 h. 218b/01
 hurmā : <Far. Hurma. (Phoneix
 dactylifera).
 h. çekirdegi küli 244a/11
 h. göyünmiş h. çekirdegi
 244b/02
 hurqat : <Ar. Yanma, hararet.
 h.+1 217b/12, 220b/12
 Hūrufi't-tā': Te harfleri.
 h.+i 217b/10
 huşūşā: <Ar. Özellikle; başkaca.
 h. 250a/07
 huşk : <Ar. Kuru.
 h. 237b/12
 h. ol- 241a/11
 huşk-rīşe: <Far. Kabarcıkları susuz olan
 bir nevi uyuz.
 h. 231b/10
 hūdhūd: <Ar. İbibik kuşu.
 h. ödi 230a/04
 hüte : <Ar. El işi, el sanatı.
 h. ol- 254b/10

I

irak : Uzak.
 1. 213b/11, 214a/01, 249b/11

1.+dan 214a/02, 214a/04
 ıṣābe : <Ar. Bez sargı.
 ı.+yile 246a/12
 ıṣıcaq : Sıcak. bk. ıssı
 1.+la 253b/06
 1. etmegi 228b/07
 1. kül 223a/11
 1. nesne 224b/03, 224b/04
 1. şu 225b/12, 226a/09, 226a/09,
 226b/02, 238b/07
 1. panbuq 247b/06
 1. yağ 237b/07
 ısıtma : Sıtma hastalığı. bk. hummā.
 1. 250a/06
 1. ğıbb 1.+sınuñ neveti 250a/05
 1.+yıla 250a/06
 ıṣla- : İslamak.
 1.-yalar 223a/06, 225b/04
 ıṣlad- : İslatmak.
 1.-alar 223a/12
 1.-up 223a/07, 226a/09, 226b/02,
 241a/05, 241a/06, 248b/03,
 248b/04, 251b/04
 ıṣlāh : < Ar. Düzeltme, ıslah etmek,
 iyileştirme.
 1.+içün 223b/03
 1.-a getir- 215a/01
 1. it- 217b/12
 ıssı : bk. ıṣıcaq.
 1. Eyle- 245a/09
 ıṣıq : Işık, parlak.
 1.-ına 234b/05
 ıṣrıfıl : < Ar. Bir tür macun.
 1.-i kebrı 241a/05
 1.-i şağır 244b/06

İ

İbnü'l Haşā: Bir Hekim.
 i.+ya 235a/02
 ibtidā: < Ar. Başlangıç.
 i.+sında 252a/08
 i.+sından 233b/06
 iç : İç, insanın veya herhangi bir
 şeyin içi.
 i. göz i.+ine 229a/01
 i.+i 235a/10, 237a/10, 237b/05

	i.+inde 224b/03, 224b/04, 231a/01, 231a/03, 231a/06, 233a/04, 237b/05, 244a/05, 244b/06, 246b/03, 249b/01, 252a/08, 252a/12, 254a/07, 255a/2	ifrâz	: < Ar. Bir bütünden bir parça ayırma.
	i.+indedür 231a/05		i. eyle- 244b/09
	i.+indeki 212b/06, 224b/08, 226b/04, 231a/01, 241a/10	igne	: İğne.
	i.+inden 230b/04, 231a/02		i. 230b/06, 231a/01, 231a/01, 231a/02, 231a/03
	i.+ine 226b/11, 227a/02, 228b/03, 228b/04, 231a/03, 232a/05, 234b/12, 235b/03, 242b/09, 245b/01, 245b/12, 246a/11, 246b/06, 247a/, 247a/04, 247b/06, 247b/10, 251b/03, 252a/01		i. ince i.+de 230b/10
	i.+ini 238a/06, 245a/13, 246b/09	iḥdās	: < Ar. Meydana getirme, peydah etme.
iç-	: İçmek.		i. it- 249b/09
	i.-mek 253a/06	iḥrāk	: < Ar. Dökmek, akıtmak.
	i.-mek gerek 251a/02		i.+ı 219a/05
	i. ot i.-mege 215a/05	iḥtirâz:	< Ar. Sakınma, çekinme.
	i.-se 251a/03		i. itdür- 233a/01, 250b/09
	i. şarâb i.-e 215a/09		i. olın- 224a/09
	i. şarâb i.-mekden 224a/10	iḥtiyâc:	< Ar. İhtiyaç.
	i.-miş ol- 228a/12		i. olun- 250b/05
içeri	: İçeri. bk. içerü.	iḥtiyât	: < Ar. Sakınma, tedbirli olma; ileriye görerek davranma.
	i.+si 211a/03, 232b/03, 241a/10		i.+dur 226b/10
	i.+sinde 225b/12	iken	: Esnasında, -dığı / - diğı halde, -dığı / -diğı zaman.
	i.+siyile 241a/09		i. 223b/10
	i. başı i. egilmiş ol- 230b/04	iki	: iki
	i. çek- 230b/11		i. 211b/06, 211b/12, 216a/10, 216b/06, 225b/10, 226a/01, 226b/04, 226b/05, 226b/12, 227a/09, 227a/09, 227b/04, 227b/05, 227b/06, 230a/12, 230b/07, 230b/07, 230b/10, 230b/12, 231a/01, 231b/04, 232b/12, 233a/11, 233a/12, 234b/11, 236a/02, 236a/02, 236a/06, 236a/09, 236b/06, 236b/09, 236b/09, 238a/01, 239a/09, 241b/04, 241b/12, 242b/03, 242b/04, 243b/12, 244a/11, 248b/02, 248b/02, 249b/04, 250b/04, 251a/05, 252a/05, 254a/, 254a/09
içerig:	İçerik.		i. buçuk 236a/03, 254a/02
	i.+i 220b/02		
içerü	: İçeri. bk. içeri.		
	i.+rek 213b/03		
	i.+sinde 238b/12		
içür-	: İçirmek.		
	i.-eler 235b/01, 239a/05		
	i. müşhil i.-üp 239a/02		
	i. şu i.-eler 235b/04		
idrāk	: < Ar. Anlayış erişme, olgunlaşma.		
	i. it- 211b/04		
ifrāt	: < Ar. Aşırılık.		
	i.+ıla 248a/01, 248a/07		

- i.+dür 211b/09, 211b/11
i.+nci 210b/04, 211a/03,
211a/10, 212b/03, 212b/10,
216b/05, 216b/06, 217a/02,
227a/02, 227a/12, 229a/11,
231a/05, 231a/07, 233a/02,
235b/04, 237a/01, 241a/01,
241b/05, 244a/01, 248a/10,
249b/03, 249b/06, 249b/10,
250b/01, 253a/11
i.+ncide 216b/12, 217a/10,
217b/03
i.+nci kez 231a/06
i.+ncisi 226b/06
i.+ncisine 235a/08
i.+si 227a/10
i.+sini 236b/12, 243b/06,
245b/09
i.+şer 225a/01, 225b/06,
229b/07, 230a/01, 232a/01,
234a/08, 234a/12, 236a/09,
236a/10, 236b/06, 251a/08
- iklilü'l-melik: < Ar. Koçboynuzu bitkisi
(melilotus officinalis.)
i.217a/08, 233a/04, 251a/10
- ‘ilâc : < Ar. İlaç.
‘i. 226b/08, 229a/04, 230a/05,
237b/01, 243b/05, 246a/12,
246b/07
‘i.+a 231b/12
‘i.+ı 214a/08, 214a/09, 225b/03,
226a/05, 226a/08, 227b/08,
228a/11, 232a/07, 232b/10,
234a/01, 234b/07, 235a/11,
235b/05, 237a/02, 237b/07,
238a/05, 238a/12, 238b/05,
239a/02, 239b/02, 240a/01,
240a/08, 240b/03, 240b/08,
241a/03, 241a/12, 241b/06,
242a/12, 242b/08, 243b/01,
244a/06, 244b/05, 245a/01,
245a/02, 247a/01, 248a/02,
248a/12, 248b/10, 250a/07,
250b/01, 252b/07, 253b/03,
254a/11, 254a/12, 254b/01
‘i.+ıla 226b/06
- ‘i.+ına 241a/03, 242a/07,
254b/11
‘i.+ında 239b/10, 248a/11
‘i.+ımı 210b/05, 225b/01,
226a/01, 226b/03, 227a/06,
232a/11, 234b/02, 235a/06,
237b/04, 242a/08, 243a/02,
243b/11, 244b/04, 246a/01,
247b/12, 248a/05, 253a/08
‘i.+ınüñ 214a/05
‘i.-ı kāmildür 248b/05, 251a/03
‘i. (ķābil-i ‘i.) 228a/08
‘i. (ķanun-ı ‘i.) 215a/07
‘i.+lardan 245a/06
‘i. (tarīķ-i ‘i) 241b/09
‘i. eyle- 227b/11, 235a/05,
247a/02
‘i. it- 215a/08, 215b/01, 227a/05,
235a/11, 247a/08, 248b/01
- ‘ilācāt: < Ar. ç. İlaçlar.
‘i.+ımı 232a/04, 233b/09,
238b/02, 239a/12
- ile : İle.
i. 212b/01, 215a/12, 223b/07,
225b/05, 226a/06, 226b/09,
228b/02, 235a/03, 242b/12,
244b/06, 245a/02, 245a/02,
252a/07
- ‘illet : < Ar. Hastalık.
‘i. 226a/05, 227a/11, 228a/02,
228b/03, 232b/04, 232b/08,
233b/07, 233b/10, 233b/11,
234a/04, 234a/05, 235a/05,
238a/03, 238a/10, 238b/06,
240b/09, 243b/12, 244a/02,
247b/11, 248a/06, 252a/10
‘i.+den 226a/11
‘i.+dür 226b/04, 233b/09,
234b/02, 240a/06, 240a/11,
243a/02, 246a/01
‘i.+dür (sebeb-i ‘i.) 229b/02
‘i.+e 226a/05, 229b/03, 232a/05
‘i. ģalīz ‘i. 238a/08
‘i.+i 213b/08, 226b/07, 232a/12,
238a/08, 240a/01
‘i.+in 218a/09
‘i.+ine 225b/06

- ˆi.+ini 219a/03, 219b/02,
 220b/09, 221a/03, 225b/08,
 226a/03, 238b/10, 239b/10,
 240b/10
 ˆi.+inüñ 225b/01, 226b/03,
 232a/11, 233b/08
 ˆi.-i maḥsusdur 223b/04
 ˆi.+ler 213b/09, 243a/07
 ˆi.+ün 233b/06, 240b/12,
 246a/05, 248a/09, 248b/10
 ˆi.+ünün 242a/08
- iltiḡlāk: <Ar. Göz kapaklarının birbirine
 yapışması hastalığı.?
- imdi : Şimdi, artık, o halde, öyleyse.
 i. 213a/11, 224a/07
- imtilā: < Ar. Dolgunluk, doluluk,
 rükudet.
 i.+yıla 224b/01
 i. ol- 214b/02
- in- : İnmek.
 i. başdan i.-ecek mādde(y)i
 218a/03
 i. dimāga i.-üp 215b/04
 i.-en mevāddī 218a/06
 i.-er 212a/02, 215b/09, 248a/02
 i. göze i.-en 220a/11
 i. göze i.-en şu 221b/12
 i. göze şu i.-düğine 218a/11
 i. göze şu i.-megi 219b/01,
 220b/07
 i. göze şu i.-se 218a/07
 i. göze mādde i.-megi 216b/12
 i.-mege başla- 248a/07
 i.-meyi 219b/06
 i.-mişdür 212a/09
 i.-miş ol- 253b/07
 i. şu i.-düğine 217b/02, 220b/01,
 221a/04, 236a/08
 i. şu i.-düğini 218b/12, 219a/12
 i. şu i.-megi 218a/12, 218b/01
 i. şu i.-mek 213b/08
 i. şu i.-meyi 218b/10
 i. yaşı i.-er 254a/10
- ince : İnce.
 i. 213b/11, 247b/05
 i.+dür 212b/02
- i. igne 230b/10
 i. ol- 223b/10
- inceld-: İnceltmek.
 i.-ür 244a/10
- inci- : İncimek.
 i.-r 232a/06
- incid-: İncitmek.
 i.-en 224b/03
- incin- : İncinmek.
 i.-meye 216a/08
 i.-ür 247a/01
- incir : < Far. İncir ağacı ve meyvesi.
 i. kabuḡı 235a/09, 237a/02
 i. kuru i.+i 228b/09
- incü : İnci.
 i. delinmedük i. 236a/10,
 254a/02
- indir- : İndirmek. bk. indür.
 i.-ür 237a/04
- indür- : bk. indir.
 i.-ür 218b/05
 i. yaş i.-ür 221a/08
- ˆinebiyye: < Ar. Gözün iris tabakası.
 ˆi. 211b/12
 ˆi. (cildiye-(y)i ˆi.) 212b/03
 ˆi.+nüñ 212b/12
 ˆi.+si 213a/06
- ˆinebiyyet: < Ar. Gözün iris tabakası.
 ˆi. 211a/02
- ˆinebü’s-ş-leb: İt üzümü, tilki üzümü
 (solanum nigrum // solonacea).
 ˆi. 214a/11
- inḡilābı’s-ş-şehir:<Ar. Kirpik kıllarının az
 olması sebebiyle daḡınık ve
 düzensiz olması hastalığı.
 i. 232a/05
- inkılābı’s-ş-şekar:<Ar. Bir göz kapaḡı
 hastalığı adı.
 i. 225a/09
- inşāˆ allāh: < Ar. İnşallah “ Allah isterse,
 Allah nasip ettiyse.” anlamında.
 i. inşāˆ allāhu tāˆ ālā 214b/04,
 225a/09, 238a/08, 240b/11,
 248a/04
- intifāḡ: < Ar. Açılma, boşanma; şişme,
 kabarma, şişkinlik; kapaklarda
 bulunan şişlik.

- i. 225a/11, 239b/09, 240b/11, 248b/08
- intişār: < Ar. Yayılma, dağılma, üreme.
i.+e 236a/08
- intişāri'l-hedeb:<Ar. Bir göz kapağı hastalığı adı.?
i. 225a/12
- intişārü'l-hedeb: bk. intişāri'l-hedeb
i. 243b/12
i.+üñ 243b/11
- iri : İri, sert, kalın.
i.+dür 235b/04
i.+si 222b/03, 222b/06
i.+sin 222b/04
i. ol- 235a/08, 235a/09, 250a/03
- irilig (k): İrilik, kalınlık, sertlik.
i. 235a/07
i.+i 222b/11
i.+in 222a/11, 235b/11
i.+ini 219b/11
- iriñ : İrin.
i. 245a/13, 246a/06
i.+ini 246b/09
i. yaramaz koçulu i. 246a/02
- iriñlen-: İrinlenmek, enfekte olmak.
i.-e 226a/12
i.-ür 240b/06
- iriş- : Erişmek, ulaşmak. bk. iriş-
i.-e 227a/02, 228a/01, 228b/04
i.-incedür 227a/06
i.-meye 247b/03
i.-mez 227a/08
i.-mez ol- 232b/10
i.-üp 230b/05
i.-ür 220b/02, 235a/11, 251a/05
- irişdür-: Erişdirmek, ulaştırmak.
i.-mažarrat i.-ür 224a/01
i.-ür 212a/11, 212a/12, 221b/06
- irüş- : erişmek, ulaşmak. bk. iriş-
i.-ür 253b/01
- işāl : < Ar. Ulaştırma, eriştirme, eriştirilme.
i. it- 211a/12
- ise : İse (Şart edatı).
i. 218a/02, 226a/05, 240b/10
- isfidāc: < Far. Üstübeç, kurşun karbonatı.
i. 214b/09, 216a/03, 216b/11, 223a/05
i.+1 222b/10
i. merhemi 227b/08, 231b/11, 247a/08
i. (merhem-i i.) 242a/02
- isfidāci'r-raşāş: Bezik kurşun karbonat.
i. 225a/03, 236a/05, 236b/03
- isfidāci'r-ruşāş: bk. isfidāci'r-raşāş.
i. 251b/10, 252a/12
- isfidācü'r-raş(ş)aş: bk. isfidāci'r-raşāş.
i. 229b/05, 254a/03
- ishāl : < Ar. Hafifleme, azalma, sehl olma, ishal.
i. 242a/07
i.+ile 215a/02, 242a/06
i. it- 245a/03
- issi : Sıcak
i. 213a/11, 216b/05, 217a/04, 217a/08, 217b/07, 224a/07, 233b/12, 250a/12
i. ağır 251b/07
i.+den 220b/03
i.+dür 217a/02, 221b/10
i. şu 228b/06, 233b/05, 238a/06, 238a/06, 241a/06, 241a/06, 243b/03
i. şu buḡarı 228a/04
i. ruḡūbet 244a/02
i. şiş 241a/03, 253a/02
i. ṭa' ām 239a/02
i. yaḡ 238a/07
i. yaş 216a/12
i. ol- 213b/02, 213b/03, 214a/11, 249a/04, 249a/12
- issilig: Sıcaklık.
i.+e 229a/06
i.+i 213b/04, 213b/05
i.+ine 213a/11, 213b/01
i.+iyile 253b/02
- iste- : İstemek, aramak.
i. getürmek i.-yeler 224a/05
i. kesmek i.-seler 239a/07
i.-r 239b/04, 242b/02
i.-seler 245b/12, 247b/10

- istifrâğ: < Ar. Boşaltma, kusma, vücutta fazla olan herhangi bir maddeyi azaltma.
i.+a 250b/05
i.+dan 215a/07
i.+dur 238b/05
i.+dür 235b/05
i.+ıla 215a/02, 215a/12
i.+ile 237a/02, 240b/03
i.+lar 242b/08
i.+lar itdür- 229a/04, 237a/11, 241a/05
i. eyle- 214a/09
i. it- 237a/08, 248a/03, 250b/01, 252a/03, 252a/07, 254b/10
i. itdür- 235a/12, 250b/06
- istifragî: < Ar. İtifragla ilgili bk. istifrâğ
i. 214b/01
- isti'c dâd: < Ar. Bir şeyi yapmaya doğuştan hazırlıklı olma, kabiliyet, yetenek.
i. (kabul-ı i.) 243a/06
- isti'c mâl: < Ar. Kullanma.
i. eyle- 225a/06, 225b/11, 229b/11, 233a/05, 235b/07, 235b/07, 241b/10, 242a/01, 252a/11
i. it- 219b/05, 223a/05, 228a/02, 233a/04, 233b/02, 237b/08, 239a/03, 240a/09, 248a/04
i. ol- 218b/02, 238b/06
i. olun- 216a/04, 226a/06, 238a/05
i. olun- 238b/07
- istirhâ: < Ar. Gevşeklik, gevşeme.
i. 225a/12, 242a/08, 242a/09
i.+sına 220b/09
i.+ya 242b/02
- iştihka: < Ar. Bir hap adı.
i.+dan (habb-ı i.) 226a/06
- iş : İş.
i. demür i.+in 238b/09
i. el i.+i 241b/01
i. el i.+idür 234b/07
i. el i.+in 241a/12
i. el i.+i olun- 254b/10
i.+i 246b/08
- i.+in 247a/09
i.+ler 253b/03
- işbu : Bu, işte bu.
i. 231b/05, 232a/06, 235a/03
- işkence: < Far. Azap, eziyet.
i.+de 231b/05
- işle- : Çalışmak, faaliyete geçmek, etki etmek, kullanmak.
i.-miş ol- 245a/10
i.-rler 247a/10
i.-yenler 238b/09
i.-yüp 226b/06
- it- : Etmek, yapmak. bk. et-
i. aқşurdıcı nesne i.-eler 214b/06
i. bāk i.-eler 214b/03
i. bātl i.-eydi 229a/03
i. berāber i.-eler 244b/03
i. beyān i.-elüm 211b/08
i. beyān i.-er 215b/11, 237b/04
i. ceḥd i.-eler 241b/01
i. cem^c i.-üp 233b/02
i. def^c i.-er 217a/09, 218a/12, 219b/02, 219b/11
i. def^c i.-üp 235b/10
i. destikārī i.-eler 226a/08
i. devālar i.-eler 250a/11
i.-e 255a/3
i.-eler 227b/10, 228b/03, 231a/10, 231b/03, 232b/12, 239b/02, 253a/06
i.-er 217a/10
i.-erler 247a/11
i. faşd i.-eler 241a/08, 250b/03
i. faşd i.-üp 242b/08
i. fāyide i.-e 224b/06, 228b/11, 230a/09, 241a/07, 245b/05, 246b/03, 248b/04, 252a/02
i. fāyide i.-er 216b/01, 217a/07, 217b/06, 218a/10, 218a/11, 219a/01, 224b/04, 229b/12, 230a/06, 230a/08, 233b/05, 236a/05, 236b/08, 242b/12, 251b/09
i. fāyide i.-mezse 238b/08
i. fāyide i.-üp 220b/09, 242b/12
i. fetil i.-üp 246a/11
i. galebe itdüğinden 244b/05

- i. ğavr i.-dügi 246a/10
i. germ i.-üp 242b/12
i. ħacâmet i.-eler 232b/12
i. ħacâmet i.-üp 225b/05,
230a/08, 230b/01, 235a/12,
240b/10
i. ħall i.-üp 228b/08
i. ħall i.-eler 223a/07, 223a/09
i. ħamâm i.-eler 215a/09
i. ħareket i.-ene 227b/05
i. ħareket i.-üp 227b/04
i. ħâşıl i.-er 242a/05
i. ħâşıl i.-üp 250b/10
i. ħasta i.-er 215b/06
i. ħıfz i.-er 216b/11, 221b/07
i. işlâh i.-er 217b/12
i. idrâk i.-er 211b/04
i. iĥdâş i.-er 249b/09
i. iĥtiyât i.-er 231b/06
i. iĥtiyâtıla i.-eler 253b/04
i. iki kat i.-eler 230b/11, 230b/12
i. ‘ ilâc i.-eler 215a/08, 227a/05,
247a/08, 248b/01
i. ‘ ilâc i.-mişlerdür 235a/11
i. ilâc i.-seler 215b/01
i. işâl i.-e 211a/12
i. ishâl i.-üp 245a/03
i. isti‘ mâl i.-eler 223a/05,
228a/02, 233a/04, 233b/02,
239a/03, 240a/09, 248a/04
i. isti‘ mâl i.-mekdür 237b/08
i. isti‘ mâl i.-seler 219b/05
i. istifrâġ i.-mek 252a/07
i. istifrâġ i.-mekile 248a/03
i. istifrâġ i.-üp 237a/08, 250b/01,
252a/03, 254b/10
i. izâle i.-er 218b/05, 219a/05,
219b/01
i. ħabul i.-er 215b/04
i. ħarâr i.-e 214b/06
i. kırk pâre i.-e 223a/11
i. laĥif i.-e217a/10
i.-meden 215b/01
i.-mekde 218a/01
i. mekles i.-seler 221a/01
i. men‘ i.-e 210b/10, 218b/10,
218b/12, 224b/12, 239a/06
i. men‘ i.-er 211b/05, 216b/12,
217a/02, 217a/06, 219a/10,
219b/02,219b/11, 221a/08,
222a/09
i. men‘ i.-mekile 250a/11
i. men‘ i.-üp 211b/01
i. merhem gibi i.-eler 251a/12
i.-meyeler 230b/09
i.-miş ol- 255a/5
i. muşaykal i.-er 217a/10
i. mu‘ âlece i.-eler 246b/10
i. mu‘ âlece i.-mekdür 254b/01
i. mu‘ âleceler i.-eler 246b/12
i. muvâfaġat i.-eler 250a/10
i. müdebbir i.-üp 222a/12
i. naf‘ i.-er 219a/01
i. nice i.-erler 210b/07
i. pāk i.-eler 214b/03, 245a/03,
247a/02, 252b/08
i. pāk i.-er 216b/09, 221b/05
i. pāk i.-üp 243b/03
i. perhiz i.-eler 214b/02, 224a/10,
239a/03
i. şâfi i.-e 224b/12
i. şâfi i.-üp 224b/09
i. sâkin i.-er 216b/12, 221a/11
i. sa‘ y i.-üp 215b/10
i. şâf i.-üp 230a/07
i. şâflar i.-eler 236b/11, 239b/07
i. şiyâflar i.-eler 230a/02,
236a/04, 236b/08, 251a/07
i. tâĥir i.-mek gerek 250b/04
i. taĥķiķ i.-dükden 215b/10
i. taĥlil i.-er 216b/09, 217a/10
i. taĥlil i.-üp 217a/08, 221b/03
i. talĥif i.-mekdür 227b/09
i. taşvîl i.-eler 222b/10, 222b/11,
252a/06
i. taşvîl i.-er 223a/05
i. tekmiğ i.-eler 228b/06
i. tekmiğ i.-seler 228b/05
i. telyîn i.-mek gerek 227b/09
i. terkib i.-eler 223a/05
i. tertib i.-megile 252b/09
i. teskîn i.-er 221a/09
i. teskîn i.-ici 250a/11
i. teşmir i.-eler 231b/07

i. tılâ i.-eler 231b/10, 231b/11,
241a/05, 242b/04, 244b/08,
245a/04
i. tılâ i.-seler 221a/08
i. tılâ i.-üp 238b/01
i. tımâr i.-düm 235a/04
i. tiz i.-er 218b/05, 221b/01
i.-üp 234a/04
i. yoğun i.-eler 247b/08
i. yumşak i.-üp 217a/05, 228b/03
i. zâyil i.-e 243a/01
i. zâyil i.-er 254b/06
i. zımâd i.-eler 251a/12
i. zımâd i.-seler 217b/06,
219b/08, 220b/05
i. ziyâde i.-e 224b/06
i. ziyâde i.-er 219b/03, 221b/05,
224b/08
i. ziyân i.-er 214b/11, 224b/03,
237a/09
itdür- : Ettirmek, yaptırmak.
i. ğarğaralar i.-üp 237a/12
i. iħtirâz i.-eler 250b/09
i. iħtiraz i.-eler 233a/01
i. istifrâğ i.-eler 235a/12,
250b/06
i. istifrâğlar i.-eler 237a/11,
241a/05
i. istifrâğlar i.-üp 229a/04
i. perhîz i.-eler 250b/08
i. taħlîl i.-meye 216a/02
i' tidâl : < Ar. Ortalama, aşırı olmama,
ölçülülük.
i.+dan 224a/08
i.+ıla 219b/10
i.+ine 213b/09, 213b/12
i.-i ħâriclig 213b/10
it üzümü: İt üzümü (Solanum nigrum).
i. şuyı 253a/01
ittişâl : < Ar. Bitişme, kavuşma;
birbirine dokunma; yakınlık.
i.+dür (tefrîk-ı i.) 214a/07,
214a/09
iyle- : eylemek, yapmak, etmek. bk.
eyle-
i. fâyide i.-r 245b/02, 245b/09
i. fâyide i.-ye 245b/01, 245b/07

i. kifâyet i.-r 245b/11
i.-mek gerek 245b/05
i. peline i.-yüp 245b/03, 245b/10
i. zâyil i.-r 245b/03, 245b/04
izäle : < Ar. Giderme, yok etme.
i. it- 218b/05, 219a/04, 219b/01

K

ķab : Kabuk, zar, muhafaza
ķ.+ı gitmiş mercimek 252b/10
ķ.+ın 218b/03
ķ. ħaşħaş ķ.+ı 251a/12
ķ. ķara ķ.+ları 223a/02
ķ. şaru ħelîle ķ.+ı 235b/02
ķ. şoyılmış mercimek ķ.+ı
247a/08
ķ. turb ķ.+ını 253b/09
ķ. tatlu enâr ķ.+ı 253a/02
ķabaķ (ğ) : Kapak, göz kapağı.
ķ. 217a/02, 217a/02, 223b/10,
226b/04, 226b/04, 226b/09,
226b/11, 227b/02, 232b/02,
234b/04, 234b/08, 236b/02,
237b/06, 238a/09, 238a/12,
239b/09, 240a/06, 240b/12,
242a/02, 242a/10, 242a/11,
242b/02, 242b/11, 242b/12,
244a/01, 244a/02, 244a/04,
244a/05, 244a/05, 250a/03
ķ.+a 225a/08, 235a/07, 242a/09,
244a/04
ķ.+da 226b/05, 227a/12, 227b/03
ķ.+dağı 243a/01
ķ.+dağı 220a/07
ķ.+dan 233b/07, 234b/09
ķ.+ı 224b/11, 225b/12, 226a/11,
226b/10, 226b/12, 227a/07,
227a/09, 227b/03, 227b/05,
227b/07, 230b/04, 230b/06,
231a/11, 231a/11, 231b/03,
232b/10, 233b/03, 233b/07,
234b/05, 235b/05, 235b/10,
237a/01, 237a/12, 237b/12,
238a/11, 239a/08, 240b/10,
241b/05, 241b/08, 242a/09,
242b/01, 249b/12, 250a/02
ķ.+ıla 226b/11

- . +ın 223b/06
 . +ına 225a/07, 232b/01,
 239a/12, 239b/12, 240a/11,
 244a/06
 . +ında 226a/02, 232a/12,
 233b/09, 238b/03, 240a/06,
 240b/01, 241b/05
 . +ından 225b/02
 . +ını 225b/08, 242a/11
 . +ınıñ 226a/03, 227b/07,
 246a/04
 . +ıyıla 210b/11
 . +ılar 227a/04, 227b/06, 252b/06
 . +uñ 219b/11, 225b/03,
 225b/11, 227a/10, 227b/01,
 230b/04, 231a/02, 231b/05,
 232b/02, 233b/10, 234b/02,
 235a/10, 237a/10, 237b/05,
 238b/12, 238b/12, 240b/02,
 241a/09, 241b/01, 241b/06,
 244a/08, 246a/04
 abā () : kabak. (Cucurbita)
 . 239b/04, 246b/05
 abar- : kabarmak.
 . -ur 240a/06
 abarcu: Kabarcık.
 . 248a/12
 ābı : <Ar. Kabız edici, tutma
 zelliine sahip.
 . 217a/08, 218a/08, 219a/03,
 219a/05, 219a/09, 242b/01,
 246b/09, 252a/11
 . +dan 219a/08
 . +dur 216b/10, 217b/11,
 219b/11, 220a/07, 220a/08,
 220b/03, 220b/10, 221b/01,
 221b/03, 221b/10, 222a/03,
 222a/06, 222a/09, 220a/11
 . +dur (bārid-i .) 218b/09
 . +dur (hārr-u .) 222a/03
 k. edviye 228a/06
 . -ı laıfdür 220b/11
 ābil: <Ar. Mümkün.
 . -i ilāc 228a/08
 ābilī: Helile (Terminalia) otu
 türlerinden biri.
 k. 239a/03
- k. (helile-i k.) 229a/07
 k. (elile-i k.) 224b/12
 k. elile 244b/06
 abara: Kapkara
 . eyle- 239a/10
 . ol- 244b/11
 able-l istifrā: <Ar. Kusmadan nce.
 . 216a/04
 ablu : Kabuklu.
 . sülüg 230a/08
 abar: <Ar. iyaf adı.
 . (iyāf-ı .) 254b/03
 abu : Kabak.
 . incir . +ı 235a/09
 . incir . +ınıñ 237a/02
 abul : : <Ar. Kabul.
 . -ı isti dād 243a/06
 . eyle- 215b/05
 . it- 215b/04
 ab : <Ar. Peklik, tutma, sertlik.
 . +a 221b/07, 224a/12
 . +dan 221a/02, 221a/07
 . eyle- 217a/04
 a- : Kamak.
 . -an 212b/11, 213a/09, 231a/08,
 246a/06, 248a/06
 . -mayana 213b/11
 adar : <Ar. Kadar.
 . 222b/12, 223a/01, 223b/06,
 230a/07, 230b/06, 232b/03,
 235b/01, 237a/07, 237b/06,
 244b/11, 245b/13, 247a/07
 . +dur 232b/09
 . +ı 231b/03
 afa : Ba.
 . +dan 214b/03
 āfifetü' l-abbāi: <Ar. Ebegümei
 tohumu.
 . 221a/04
 kāfūr : <Ar. Kafur otundan
 (cinnamomum camphora) elde
 edilen ve hekimlikte kullanılan
 kokulu madde.
 k. 221a/09, 236a/10, 252b/11
 k. +ıla (merhem-i k.) 231b/02
 al- : Kalmak, geriye kalmak.
 k. -a 223b/08

- .-a 223a/02, 230b/12
 .-an 249b/08
 . az .-sa 251a/12
 . baıyye .-aca 241b/02
 . baıyye .-maya 226a/11
 . baıyye .-sa 234b/12
 . bıı .-anın 215a/11
 . bıı .-sa 252b/04
 . gzi au .-ur 227a/08
 k.-maya 222b/06, 222b/11,
 234b/12, 239a/08, 252a/01
 .-ur 215b/08, 231b/05
 alay : <Ar. Kalay.
 . 231b/12, 244b/11, 216a/03
 . gynmi . 244b/01
 aldur-: (Ktleri) kaldırmak,
 ayaklandırmak, yrr hale
 getirmek.
 .-aca 238a/11
 .-alar 226b/10
 .-up 230b/04, 242a/11
 . yoru .-ur 227b/03
 alemiyye: <Gr. “ilmiy” Bakır,
 gm ve altın gibi madenlerin
 eritilmesi sırasında meydana
 gelen kpk, eklere ve
 posalara verilen ad.
 . 236b/05
 alemy: bk. alemiyye
 . 221a/05
 alı : Kalın, youn.
 . 234b/03
 alk- : Kalkmak.
 .-madan 226b/11
 .-maz 227b/06
 . uyudan .-ıca 239b/01
 . yokaru .-up 214a/08
 . yoarı .-duına 236b/02
 alkadis: Kara boya, demir II slfat.
 . 220b/11
 alkanat: Karaboyanın kırmızı nev.
 . 220b/10
 alkatr: Demir slfatın ısıtılması ile
 meydana gelen kırmızı,
 kahverengi demir III oksit.
 . 219a/05, 220b/10
 . gyinmi . 229b/05, 236a/07,
 239b/05
 . yanmı . 236a/02
 altr : bk. Kalkatr.
 .+1 219a/06
 amal-ı amm” Ka, sa ve sakalda
 olan yavak.
 . 243a/01, 243a/02
 amı : Kamı (Pharagmites australis).
 . 244a/09, 246b/03
 . kii .+dan 231b/04
 . eker .+1 250b/10
 kmil : <Ar. Olgun.
 k.+dr (‘ ilc-ı k.) 248b/05,
 251a/03
 k.+ol- 230a/05
 amm: bk. amal-ı amm.
 . 243a/12
 amu: Btn, hep, her, herkes.
 . yumurda .+sın 251b/12
 amul : bk. amal-ı amm
 . 225b/01
 an : Kan
 . 222a/02, 238b/08, 238b/09,
 240a/04, 247b/04, 253b/01
 .+dan 232b/05, 249a/02,
 249a/03, 249a/04, 249a/05,
 249a/08, 250b/02, 250b/03
 . fsid .+1 235b/10
 . glebesi 240a/07
 . ggercin .+1 228b/10
 . ggercin .+ıyıla 230a/07
 . ggercin yavrusunu
 .+ın253b/07
 .+1 215a/10, 219b/03, 226a/01
 .+ıla 240a/07, 250b/02, 250b/03
 .+ını 244b/10
 . ard’l-kelb .+1 230a/04
 . kızıl . 253b/03
 . kirpi .+1 230a/05
 . urunu 218a/01
 .+la 249a/03, 249a/12
 . tavu yavrusunu .+ıyıla
 254a/04
 .+u 221a/09, 221a/09, 253b/01
 .+u ceveri 212a/06
 . yanmı fsid .+dan 239a/01

- . yeşil urbağa .+1 230a/04
 . yeşil urbağa .+ın 230a/05
 . zıfıdı .+1 230a/11
 . al- 215a/06, 232b/11, 237a/03
 . alın- 232b/10, 234a/04
 . almış ol- 228a/12
 . gzden . gel- 219b/12
 .+1 kes- 220a/08
 . revn ol- 239a/01
- anat : Kanat.
 .+larınu 253b/08
- ankı : Hangi.
 . 244b/11
 .+sı 249a/09
 .+sıdur 244a/07
 .+sını 237b/03
 . her .+sı 245a/04
- anlı : Kanlı
 . şu 232b/03
- nun (I):<Ar. Kanun, kural.
 .-ı  ilc 215a/07
- nun (II):<Ar. İbni Sina'nın eserinin
 adı.
 .+da 232b/07
- a r : <Far. Etki.
 .+ından 218b/07
- ara: Kara.
 . 251a/01
 . ağac 240b/09
 . fulful 229b/06
 . göz 213b/08
 . gzi .+sından 249b/12
 . elile 236a/12
 . ab 223a/02
 .+sından 254a/09
 . ol- 243a/11
- ard'l-kelb:?
 . anı 230a/04
- aralığ: Karalık, siyahlık.
 .+a 238b/11
 .+ından(abaa-(y)ı
  enabıyyen) 213a/05
- aranfil: <Ar. Karanfil (Eugenia
 caryapyllata)
 . 221a/01, 229a/09, 236a/12
- aralık (ę): Karanlık.
- . 251a/01
 .+ına 220b/01
- arr : <Ar. bir yerde yerleşip kalma,
 aynı seviyede devam etme.
 .+ında 211b/02
 . it- 214b/05
- arar- : Kararmak.
 .-up 237a/10
- ar(ı)n : Karın.
 .+ına 239b/02
- arışdır-: Karıştırmak. bk. karuşdur-
 .-up 218b/01, 253b/10
- arine : Gzn en dış saydam tabakası,
 kornea. bk. arniyye
 . abaası 216a/04
- arlau: Kırılmağı uşu.
 . eti 218a/12
- arniyye: bk. arine
 . 211b/12
 . (abaa-i .) 217a/07
 . (abaa-ı .) 226b/10
 .+de (abaa-i .) 217a/10,
 221b/11
 .+deki 218b/11, 219b/09,
 221a/04, 221a/06, 222a/08
 .+deki (abaa-(y)ı .) 221b/01
 .+den 221b/04
 .+ye 221b/08
 .+ye (abaa-i .) 218a/05
- arşu : Karşı.
 .+sında 234b/10
- aruşdur- : Karışdırmak. bk. karışdır-
 .-alar 216a/08, 223a/09,
 225a/05, 234a/03, 243b/06,
 245a/04
 .-up 219a/11, 219b/05, 228a/05,
 229b/10, 230a/09, 230a/10,
 230b/08, 231b/02, 233a/09,
 235b/01, 236b/03, 236b/12,
 240b/09, 241a/06, 243b/08,
 244b/08, 245b/04, 245b/09,
 253a/03
- aşnı : Kadı ağacı, şeytanboku otu ve
 bundan elde edilen zamk. (
 Ferula assa – faetida)
 . şuyı 220a/08

- kāsni : <Far. Yaban marulu, hindiba (Cicharium endiva)
k. 234a/02, 241a/08
k. şuyı 214a/11, 228b/01
k. şuyu 242b/05
- kaş : Kaş.
k. 244b/04
k.+da 243a/03
k.+ı 210b/10, 244b/10, 244b/12
k.+ınuñ 244b/12
- kaşı- : Kaşımak.
k.-duka 240a/06
- kaşucağ: Kaşuk.
k.+ıyıla 235b/11
- kaşuru'l-biz: < Kaşuru'l buseyle : Köklü susan kabuğu.
k. 220b/12
- kat : Ön, yan, nezd.
k. 230b/10, 230b/12
k.+ına 231a/02
- kat- : Katmak.
k.-a 239b/08
k.-alar 235b/04, 242a/01, 251b/01
k.-salar 239a/06
k.-up 224b/06, 224b/09, 229b/10, 230a/07, 236b/04, 241b/02, 246a/08, 253b/10
- kaı : <Ar. Kesme, dindirme, durdurma.
k. eyle- 231a/12
- katı : Sert; pek; çok ; oldukça; şiddetli.
k. 211a/06, 213b/04, 215a/11, 224a/02, 224a/02, 254b/09
k. et gibi ol- 241a/11
k. ol- 232b/05, 237b/12
- katıl- : Katılmak.
k.-miş 242a/04
k.-miş ol- 228a/11
- katılık (ğ): sertlik, katılık.
k. 244a/04
k.+unı 211b/01
- kaünā: <Ar. Pire otu, karnıyarık otu (plantago psyllium).
k. lu' ābı 230a/10
- k. (bezr-i k. lu' ābı) 214a/12
- kaıran : <Ar. Katran.
k.+ıla 232a/09
- kaı : <Ar. Güçlü, etkili, sağlam kuvvetli.
k. 215a/12
k.+dür 220b/10
k. eyle- 220a/01, 221b/06
k. ol- 234a/05, 249b/05
- kaıraq: <Ar. -T. Kuvvetlice, güçlüce, sağlamca.
k.+dur 237a/01
- kaı : <Ar. Söz.
k.+ince 211b/12
k.+ini 210b/06
- kaım : <Ar. Kavim.
k. 235a/03
- kaırl-: Kavrulmak.
k.-miş fulful 244a/12
- kaıuğ: Mesane, idrar kesesi.
k.+ınuñ 228b/04
- kaıuş- : Kavuşmak.
k.-maz ol- 227b/05
- kaıuşdur-: Kavuşdurmak.
k.-ur 227b/04
- kaı : ?
k. 252a/07
- kaına- : Kaynamak.
k.-mağ 247a/06
k.-miş ol- 237b/11
k.-ya 247a/05
- kaınat- (d) : Kaynatmak.
k.-alar 235b/01, 236b/03, 241b/12, 243b/04, 245b/13
k.-salar 217b/05
k.-up 224b/10, 228b/09, 238a/07, 248b/04
- kaızı- : Kazımak.
k.-makdan 235b/10
k.-mağdan 237b/01
k.-rlar 235b/11, 235b/12
k.-yalar 233b/08, 235b/06, 235b/08, 237a/12, 237b/02, 240b/10, 246b/11, 247a/02
k.-yup 231b/09, 233b/07, 237b/03, 240b/11
- kebbe : <Far. Kepece. bk. kepece

- k.+siyile 225b/08
- kebîr : <Ar. Büyük, ulu, bk.kebr.
k. (şifât-ı zerûr-ı aşfar-ı k.)
233a/12
- kebr : <Ar. bk. kebir.
k.+i (ıtırîl-i k.) 241a/05
- keçi : Keçi.
k. 244b/08
k. ödi 254b/02
- kef : <Far. Köpük.
k.+in al- 241b/12, 224b/10
- keḥḥâl: <Ar. Göz hekimi.
k. 214b/12, 235a/02
k.+e 212b/09
k.+üñ 234a/09, 234b/10
- keḥḥel: <Ar. Sürme (göz için)
k.-i âḥir 224b/11
- kem : <Far. Kötü, fena; eksik.
k. ol- 213a/03
- kemene: Göz illeti, kara su, ak benek.
bk. kemine – kemne.
k. 239a/12
k.+nüñ 239a/11
- kemine: bk. kemne.
k.+ye 239b/04
- kemmûn: <Ar. Kimyon (Cuminum
cyminum).
k. 221a/07, 226b/07, 227a/01,
227a/03, 239a/08
k.+ile 228a/03
- kemne : bk. kemine.
k.+ye 236a/11
- kemter : < Far. Daha aşağı, aşağıda olan.
k.-i mażarrat 254a/10
- kemük(g): Kemik.
k. 246a/05, 247b/07, 247b/07,
247b/09
k.+den 247a/07
k.+i 246b/08
k.+inden 210b/10
k.+ini 210b/09
k.+üñ 211b/01
- kenâr : <Far. Kenar, kıyı.
k.+ına 247b/03
k.+ına (ğışâ-(y)ı şulbuñ k.)
212a/09, 212b/05
k.+ında 212a/10
- k.+ını 211a/02, 226b/01
k.+ıyıla 239a/07
k.+ları 233b/10, 240b/02
k.+larına 244a/08
k.+larını 241b/07
k. mücevvef k.+ına 212a/12
k. şebekiyye k.+ına 212b/02
k. zücâciye k.+ına 212a/12
- kendi : Kendi, bk. kendü.
k. 254a/10
- kendü : bk. kendi.
k. 211b/02, 244a/01, 244b/10,
244b/12
k.+ye 246b/04
k.+yi 243a/08
k.+ye çek- 225a/05
- kendür : Ak günlük.
k. (kuşur-ı k.) 242a/03
- kenedeme: pırasa. (Allium parrum.).
k. 239b/11
- kenedene: bk. kenedeme
k. 224a/11
- kepçe : <Far. Kepçe. bk. kebce
k.+siyile 231a/11
- kerem: <Ar. Lütuf, bağış.
k. eyle- 215a/09, 218a/05
- kerkes: <Ar. Akbaba.
k. ödi 230a/06
- kere : <Ar. Kez, defa.
k. 239a/11
k. birḩac k. 222b/11
- kers-i ebḩur:?
k. 221a/10
- kes- : Kesmek, koparmak.
k. artuḩ k.-mege 231b/01
k.-ecek 231b/07
k.-eler 222b/12, 226b/01,
228a/01, 239a/07, 240a/04
k.-er 217a/06, 217b/11
k. göz yaşını keser 220b/08
k. ḩanı k.-er 220a/08
k.-mekden 231b/06, 235b/10
k.-mek iste- 239a/07
k.-meye 231b/02
k.-mişlerdür 227a/11
k.-üp dik- 227b/07, 227b/08
k. yaşını k.-er 220b/12

- kesb : <Ar. Kazanma, kazanç.
k. eyle- 213b/06
- kesil- : Kesilmek; sona ermek; etkisi geçmek.
k. başı k.-miş siñeg 228b/06
k.-en 227a/01
k.-üp 241b/07
k.-üp düş- 231b/05
- keşirā : <Ar. Geven dikeninden çıkarılan zamk, kitre (Astragalus tragacantha).
k. 221a/10, 223a/07, 223a/10, 229b/04, 234a/07, 251a/06, 251b/10, 252b/01
k.+yıla 230b/01
- keşirāt: bk. keşirā.
k.+ı 223a/09
- keşret : <Ar. Çokluk, ziyadelik.
k.-i cimā^c 224b/02
k.-i faşd 224a/12
k.-i hāmmām 224a/12
k.-i mādde 232b/01
k.-i nevm 224b/01
- keşek: < Keşk: Yoğurt kurusu.
k. 228b/02
- keşnec: Kuş üzümü (Coriandrium sativum). bk. keşnic
k. yaş k. 251a/11
- keşnic: bk. keşnec
k. yaş k. 233a/04
- keten: Keten bitkisi ve bundan elde edilen dokuma, bez (Linum usittissimum).
k. şovuk k. biz 247a/06
- ketmen: <? Hastalık adı.
k.+e 236a/01
- keyfiyet: <Ar. Nitelik.
k.+ini 223b/04
- kez : Defa, kere.
k. bir k. 247b/07, 253a/04
k. ikinci k. 231a/06
- kıbkızıl: Kıpkızıl.
k. ol- 230b/06, 235a/10
- kıl : Kıl.
k. 229b/11, 230a/10, 230a/12, 230b/01, 230b/11, 230b/12, 232a/03, 244a/10
- k. artuğ kıl 228b/12, 228b/12, 229b/03
k. ayruğ k.+ı 232a/10, 232a/11
k. baş k.+ından 230b/10
k.+dan 230b/07
k. füzūnī k. 230a/12, 231a/04, 231a/08, 231a/10
k. füzūnī k.+lar 229a/12
k. füzūnī k.+ları 229a/11
k. füzūnī k.+uñ 231a/02
k. füzūnī k.+ı 230b/01, 231a/02, 231a/04
k.+ı 230b/06, 231a/07, 232a/04, 232a/07
k.+ıla 231a/05
k.+ınuñ 231a/03
k.+lar 243a/07
k.+uñ 220a/06, 230b/02, 230b/11, 231a/01, 231a/01
k. tabi^c i kıllar 229a/11
k. tabi^c i kıllara 229a/01
k. tabi^c i kıl 230a/12, 231a/09
k. tabi^c i kıllı 230b/01
k. ziyāde k. 232a/06
k. ziyāde k.+ı 230a/03, 231a/05, 232a/09
k.al- 230b/10
k. bit- 217b/02, 220a/05, 228b/12, 229a/01, 229a/04, 229b/03
k. bitür- 219b/06
k. bütür- 230a/11
k. dök- 229a/03
k.+ı bit- 221a/08, 232a/10, 232a/11
k.+ı çek- 221a/08
k.+ı kıpar- 230b/07
- kıl- : Kılmak, yapmak, etmek.
k. dūsānīd k.-mağdur 229a/11
k. dūsānīde k.-mağ gerek 231a/09
- kılıç : Kılıç.
k. demüri 237b/01
- kırāda : <Ar. Hastalık adı.
k. 243a/12
- kıran : Hastalık adı. krş. kamal-ı kamkām

ķ. 243a/02	k. 210b/08, 210b/08, 210b/10,
ķırane:?	211a/04, 211b/04, 211b/07,
ķ.+ler 230a/03	211b/09, 211b/09, 211b/11,
ķıranıyye: <Ar. Gözün tabakalarından biri.	212b/05, 212b/09, 213a/08,
ķ. (zücāciye-(y)i ķ.) 212b/05	213b/11, 214a/02, 214a/11,
ķırdān : <? Hastalık adı.	214b/01, 214b/06, 214b/09,
ķ. 243a/01	215a/03, 215a/07, 215b/07,
ķırķayaklı: Kasık biti, çıyan.	215b/12, 216a/05, 216a/07,
ķ.+ 243b/01	216a/08, 216a/10, 216a/12,
ķırk : Kırk.	216b/01, 216b/03, 217a/11,
k. pāre it- 223a/11	217b/06, 219b/01, 220b/04,
ķıř- : Kısmak.	222b/01, 222b/04, 222b/06,
ķ.-ıcaķ 241b/08	222b/09, 222b/12, 223a/01,
ķıřa : Kısa, uzun olmayan.	223a/04, 223a/12, 223b/06,
ķ.+ol 227a/09	223b/11, 223b/11, 224a/03,
ķıřdur-: Kısdırmak, sıkıştırmak.	224a/04, 224a/05, 224a/06,
ķ.-alar 231b/04	224a/11, 224b/12, 225b/02,
ķıřıl- : Kısılmak.	226a/12, 226b/07, 226b/10,
ķ.-maķdur 227a/07	226b/11, 227a/04, 227b/04,
ķıvām : Kıvam, bir şeyin koyuluk derecesi.	227b/08, 228a/10, 228b/02,
ķ.+ı 212a/04	228b/03, 229a/04, 231a/10,
ķ.+çun mıdur 223b/03	231b/02, 233a/02, 233a/04,
ķ.+a getir- 224b/10, 245b/10	234b/02, 236b/05, 237a/09,
ķız- : Kızmak, ateşte kızarmak.	237a/11, 237b/02, 237b/04,
ķ.-a 230b/06, 247a/04	237b/08, 237b/09, 238a/01,
ķızıl : Kıızıl, kırmızı.	238a/02, 238a/03, 238a/03,
ķ. 253a/08	238b/05, 239a/01, 239b/04,
ķ.+dur 212a/05, 254a/12	240a/04, 240a/06, 240a/11,
ķ. gül 225a/03, 234a/02,	240b/07, 242a/09, 243a/02,
239a/04, 253a/02	245a/05, 245b/13, 246a/03,
ķ. ķan 253b/03	247a/06, 247a/07, 247a/09,
ķ. şandal 252b/11, 252b/12	247b/08, 249a/02, 249b/01,
ķ. yumřaķ et 238b/11	250a/07-08, 250b/03-04,
ķ. zerniķ 246b/01	251a/09, 251b/12, 252a/09,
ķ.+zerniķ 229b/05, 254a/03	252b/05, 253a/05, 253b/07
ķ. ol- 232b/07, 233b/10,	k. budur k. 226a/07, 226b/08,
237b/05, 244a/05, 249a/04,	231a/10, 234a/01, 234b/10,
252b/06, 253b/06	239b/01, 245b/11
k.ol- 238a/12, 240b/02	k. evvel k. 248b/09
ķızılıķ: Kıızılık, kırmızılık.	k. mā k. 251a/04
ķ.+a 213b/02	k. nite k. 210b/12
ķ.+ý 212a/06	k. oldur k. 211a/07, 211a/09,
ķi : <Far. Ki, ki ilgeci.	211a/10, 211a/10, 211a/11,
	211a/12, 211b/01, 212b/10,
	213a/04, 213b/01, 213b/02,
	213b/03, 214a/02, 215b/03,
	215b/04, 215b/06, 215b/07,

215b/08, 215b/10, 217b/02, 222b/03, 223a/08, 229a/04, 230b/02, 230b/10, 231b/03, 237a/02, 238a/05, 239b/02, 240a/06, 244a/01, 244b/05, 246a/10, 248a/02, 249b/04, 252b/03, 252b/06 k. ol k. 250a/07 k. şol k. 215a/11 k. şöyle k. 210b/12, 222b/11, 226a/11, 234a/02, 239a/07, 247a/04, 250a/01 k. tā k. 210b/10, 210b/11, 212a/02, 212b/07, 216a/10, 225a/05, 226a/10, 239a/11, 240b/04	222a/02, 222b/01, 223a/08, 223b/01, 223b/02, 223b/04, 223b/11, 224a/01, 224a/01, 224a/02, 224a/02, 224a/04, 224a/05, 224a/07, 224a/08, 224a/10, 224b/07, 226a/02, 226a/03, 226a/04, 226a/08, 226b/01, 226b/04, 226b/04, 227a/10, 227b/03, 227b/09, 227b/10, 228a/02, 228a/03, 228a/07, 228a/08, 228a/12, 228b/12, 229a/02, 229a/06, 229a/08, 229b/02, 229b/03, 230a/12, 230b/06, 230b/09, 231a/03, 231a/08, 231b/06, 232a/08, 232a/12, 232b/01, 232b/01, 232b/02, 232b/02, 232b/02, 232b/03, 232b/08, 232b/09, 232b/11, 233b/02, 233b/04, 233b/06, 233b/08, 233b/09, 233b/12, 234a/06, 235a/01, 235a/07, 235a/10, 235a/11, 235b/04, 235b/06, 235b/07, 237a/01, 237b/11, 238a/12, 238b/09, 239a/09, 239a/12, 239b/09, 239b/10, 239b/12, 240a/09, 240b/07, 241a/02, 241a/03, 241b/01, 241b/09, 241b/10, 242a/03, 242a/05, 242a/05, 242a/07, 242a/11, 242b/02, 242b/05, 244a/04, 244a/06, 244a/06, 244a/10, 244b/06, 244b/07, 244b/11, 245a/01, 245a/09, 245a/10, 245a/11, 245a/12, 245a/12, 245b/02, 245b/06, 246a/03, 246a/05, 246b/05, 246b/05, 246b/08, 246b/10, 246b/11, 246b/12, 247a/12, 247a/12, 247b/02, 247b/06, 247b/07, 247b/07, 247b/12, 248a/01, 248a/10, 248b/05, 248b/11, 249a/10, 249b/02, 249b/03, 249b/05, 249b/07, 249b/11, 249b/12, 250a/02, 250a/08, 250a/09, 250a/10, 250b/01, 250b/02, 251b/03,
kiçi : Küçük, genç. k. kıamış 231b/04	
ķifāl : <Gr. Şahdamar. ķ.+dan 226a/05, 241a/07, 250b/03, 253b/04	
ķifālfez:? k. 235a/12	
ķifāyet: <Ar. Yeterlik; iktidar, yararlık. k.+iyle 245b/11	
ķil : <Far. Kil. k.+i 222b/07	
ķil-i ermenī: Natrun, potasyum nitrat. k 228b/01	
ķilimiyā: <Gr. “iķlīmīyā” Bakır, gümüş ve altın gibi madenlerin eritilmesi sırasında meydana gelen köpük, çökeklere ve posalara verilen ad. ķ. 236b/09 ķ. altun ķ.+sı 225a/03, 230a/01, 236a/09 ķ. gümüş ķ. 222b/07, 239b/08 ķ. gümüş ķ.+sı 229b/04, 236a/05, 236a/09	
ķim : ki. k. 211a/08, 211b/06, 213a/02, 213a/09, 213b/12, 214a/04, 214a/07, 214a/10, 214b/02, 214b/08, 214b/12, 215a/02, 215b/07, 216a/07, 217a/05, 218b/07, 221a/03, 221b/11,	

- 251b/07, 252a/08, 252a/09,
252a/11, 252a/12, 252b/04,
252b/08, 252b/10, 253a/02,
253a/04, 253a/08, 253a/10,
253a/11, 253b/01, 253b/08,
254a/, 254a/01, 254a/09,
254a/12, 254b/03, 254b/04,
254b/05, 255a/3
k. anuñ k. 249a/09
k. anuñçün k. 210b/09, 211a/02,
211a/05, 211a/06, 211a/06,
213a/06, 231a/07, 241b/08,
250a/09
k. anuñçün k. 225a/08
k.+anuñçündür k. 212a/05,
212a/06, 212a/08
k. anıñçün k. 212a/10, 213a/02,
213b/05, 214b/09, 223a/10
k. budur k. 227a/11, 227a/12,
248a/09
k. ne k. 216a/01
k. ol k. 237b/02, 241a/11,
254a/11
k. oldur k. 213a/01, 213a/03,
225b/04, 226a/05, 226b/06,
227a/07, 232a/07, 232b/,
232b/05, 233b/10, 237a/03,
237b/05, 240b/02, 240b/03,
240b/06, 241a/12, 241b/01,
241b/09, 242a/09, 242a/11,
242a/12, 243b/01, 245a/02,
245a/05, 247a/01, 247a/02,
248a/01, 248a/07, 248a/12,
249a/10, 249b/01, 249b/12,
250a/03, 250a/04, 251b/06,
252b/07, 253a/10, 253a/12,
254a/10, 254b/07, 255a/2
k. tā k. 216a/08, 235b/08
k. şöyle k. 230b/11, 230b/12,
231b/03, 232a/07
kimesne: Kimse bk. kimse, kimsene.
k.+ 243a/
kimesne: bk. kimesne, kimse.
k. 238a/11, 244b/10
k. birkaç k. 223a/01
k.+lerde 234b/07
k.+ye 232b/11, 250a/06, 253a/05
- kimi: kimi.
k. 232a/05, 232a/05
kimse: bk. kimesne, kimsene.
k.+ne 214b/11, 239b/01
kimsene: bk. kimesne, kimse.
k. 242a/11
kireç : <Far. Kireç.
k. 246b/01
k. şu degmedük k. 232a/01
kirmānī: <Ar. Kirman'a ait.
k. (tütyā-yı k.) 234a/11
kirpi : Kirpi.
k. ғанı 230a/05
kirpük(g): Kirpik.
k. 220a/10, 227a/08, 228a/10,
228b/12, 232a/04, 233b/10,
233b/11, 240b/05, 240b/06,
240b/06, 240b/10, 241b/08,
243a/02, 243a/09, 243b/05,
243b/06, 243b/09, 243b/10,
244a/01, 244a/10, 244a/10,
244a/12, 244b/04, 244b/08,
244b/09
k.+ler 240b/02, 242a/12,
243a/07, 243b/12, 244a/01,
244a/04, 252b/06
k.+i 210b/11, 218b/02
k.+i bitür- 221b/02
k.+lerde 228b/12
k.+lerüñ 222a/10
k. seyelānı 218b/08
k. dökül- 218b/08
k. gici- 218b/08
k.+leri bitür 222a/03
kişi : Kişi, şahıs.
k. 227a/07
k. ғанun k. südi 233a/02,
233a/10, 239a/10, 253b/05
k. ғанun k.+ler südi 254a/05
k.+ler 255a/3
kişnec : Kuş üzümü (Coriandrium
stivum). bk. keşnec, keşnic,
kişnīc.
k. yunmış k. 233b/04
kişnīc : bk. keşnec, keşnic, kişnec.
k. 239a/03, 239a/04
k. (şıfat+ı+k) 239a/03

- kitâb: <Ar. Kitap.
k.+ında 235a/02
k.+uñ 255a/2
- ķo-: Koymak, bırakmak, bitirmek,
katmak. bk. ķoy-
ķ. altına ķ.-a 230b/05
ķ. aşığa ķ.-maz 231a/07
ķ. aķmağa ķ.-masalar 238b/10
ķ. çıkmağa ķ.-maz 211a/08
ķ.-maķ 226b/11, 228b/08,
245b/12, 248b/05
ķ.-maķ gerek 228a/05
ķ.-mayalar 241b/07
ķ.-maz 245a/12
ķ.-salar 245b/01, 245b/04
ķ.-yalar 226b/02, 235b/03,
239a/09, 240a/04, 245b/01,
247a/04, 247a/05, 247b/07,
247b/10, 252a/04, 254b/08
ķ.-yup 228b/03, 228b/05,
231a/06, 252a/06
- ķōķıyâ: <Ar. Çeşitli bitkilerden yapılan
bir tür hap.
ķ. (ħabb-ı ķ.) 215a/10, 226a/06
ķ.+dur (ħabb-ı ķ.) 215a/04
- ķoķulu: Kokulu.
ķ.+yaramaz ķ. iriñ 246a/02
- ķop- : Meydana gelmek, oluşmak,
ortaya çıkmak; kopmak.
ķ.-a 247a/08
ķ.-acaķ 213b/01
- ķopar-: Koparmak.
ķ.-alar 232a/09
ķ.-dukdan 220a/06
ķ. kılı ķ.-arup 230b/08
ķ.-up 230b/06, 232a/10
ķ.-ur 230a/03
- ķorķ- : Korkmak.
ķ.-arlarsa 247b/06
ķ.-salar 226a/12
- ķoruķ : Koruk, olgunlaşmamış üzüm.
ķ.+uñ 221a/06
- ķoruķ : bk. ķoruķ.
ķ. şuyı 234b/01, 236b/04,
237b/08, 240a/09, 240a/10
ķ. tütyâsı 237b/09
- ķoy- : bk. ko-
ķ.-alar 222b/04, 223b/08,
226a/09
ķ. epsem ķ.-alar 246a/12
ķ.-ılmış 239b/01
ķ.-maķ 224b/04
ķ.-maķ gerek 235a/01
ķ.-mayalar 245b/12
ķ. şu ķ.-alar 235b/03
ķ.-up 222b/02, 223a/11, 223a/12,
235b/03, 252a/01
- ķoyı : Koyu, yoğun.
ķ. ol- 236b/03
- ķoyun : Koyun.
ķ. ķavugı 228b/04
- ķoyuvir-: Hemen koymak.
ķ.-e 223b/09, 223b/10
- ķōz : <Far. Ceviz (Juglans regia).
ķ. çürük k. 245a/13
- ķök : Kōk, krş. dip.
ķ.+ine 215a/01
- ķöpüg : Kōpük, krş. kef.
ķ.+e 216b/10
- ķörlig : Kōrlük.
ķ.+i 218b/06
- ķubar : <Ar. Toz bk. gubar.
ķ. ı+ħaşrı 249b/01
- ķuķil : Gōz merhemi. Bk. ķuķıl
ķ.+den 252b/08
- ķuķıl : bk. ķuķıl
ķ. 244a/09
ķ. (şıfat-ı ķ.-i rüşinâyı) 236a/08
ķ.-i rüşinâtı 254b/02
ķ.-i rüşinâyı 240b/11, 243b/09,
244b/09, 244a/08
- ķulaķ : Kulak.
ķ. 242a/01
- ķum : Kum.
ķ. 239b/01
- ķurbaĝa: Kurbaĝa.
ķ. yeşil ķ. ķanı 230a/03, 230a/05
- ķurĝa : Yara, ũlser.
ķ. 242a/07
ķ. gözde olan ķ.+ları 219b/07
ķ.+ya 242a/07
ķ.+ları bitür- 222a/03
ķ. ol- 226b/05, 227a/12
- ķurı : Kuru, bk. kuru.

- . 238a/02
 . aba 251b/05
 .+dur 216a/11, 216a/11,
 216a/12
 . edviye 246a/11
 . gz arılar 253a/06
 . gl 252b/11
 . incir 228b/09
 . madde 251b/05
 . umk uyu 245b/11
 . zm 253b/10
 . ol- 234b/06, 235a/09, 251b/03
 urı- : Kurumak. bk. kuru.
 .-ya 230b/02
 urıd- : Kurutmak. bk. kurud-
 .-a 246b/02
 .-alar 252a/07
 .-up 219b/03, 225a/06, 241b/11,
 245b/10, 247a/09, 247b/11
 .-ur 219b/10, 220a/07, 220b/11,
 245b/03, 245b/04, 251a/03
 ur : <Ar. Yuvarlak, hap eklinde
 ila.
 .+ı ol- 216a/04
 urun : Kurun.
 . 244b/11
 uru : Kuru.
 . 227b/02, 238a/02, 238a/02
 . baılla .+sı 217b/04
 .+dur 218b/02
 . an .+nı 218a/01
 uru- : bk. urı-
 .-yup 252a/02
 urud- : bk. urıd-
 .-alar 222b/05, 222b/06
 .-up 223a/03
 urıdıcı: Kurutucu.
 .+dur 217b/05
 . ot 241b/09
 uru : <Ar. . Yaralar, lserler. bk.
 uru
 . 225a/11
 uru : Kuru.
 . u murak 221a/03
 urulu: Kuruluk, kuru zellikte olmak.
 .+ı 213b/07
 .+ına 213b/03
 .+ını 217b/03
 u- : Kusmak.
 .-ma 250b/11
 .-madan 253b/03
 .-up 242b/07
 uur?:
 k.-ı kendr 242a/03
 uuru'r-rumni'l-hmiz: Eki ayva
 kabuu.
 k. 221a/02
 uv : <Ar. Kuvvetler, guler.
 .+lardan 218a/07
 uvvet: <Ar. Kuvvet, gu.
 . 217b/12, 222a/05, 250b/03
 .+i 218a/01, 220b/02, 223a/12,
 228b/04
 .+i (gzn . adiyesi) 215b/05
 .+ile 216b/09, 247b/03
 k.+ile
 .+in 219b/03
 .+in (edviye-yi .) 221b/06
 .+ine 213b/10
 .+ini 215b/11
 .+iyile 214a/03
 .-i maraı 232b/11
 k.+le 247b/03
 .+lerinden 241a/01
 . gz .+in artur- 218a/09
 . vir- 214b/12, 215b/01,
 216b/10, 217a/01, 217a/03,
 217a/09, 217a/11, 218b/03,
 218b/09, 219a/08, 219b/12,
 220b/12, 221b/02, 221b/03,
 221b/05, 221b/10, 222a/07,
 224b/07, 224b/11, 244b/10
 uvvetlendir-: Gulendirmek bk.
 uvvetlendir-
 .-r 217a/06
 uvvetlendir-: bk. uvvetlendir-
 .-p 224b/05
 .-r 220a/06, 220b/05, 220b/06
 uvvetl: Gul.
 .+dr 222a/09
 uyru: Kuyruk.
 .+ından 223b/08, 233b/11
 .+undan 253a/09
 kcrek: Kcck, kcke.

- k. 246a/02
küçük : Küçük.
k.+tür 243a/09
kükürd: < Far. Kükürt.
k. şaru k.243b/08
kül : Kül.
k. 239b/01
k. hurma çekirdegi k.+i 244a/11
k. ışıcağ k. 223a/12
külli : <Ar. Hep, bütün, çok.
k. (fâyide-i k.) 254b/08
külliye: <Ar. Geneli, bütün, çok, umumi.
k.+den (a^c zâ-yı k.) 249b/07
küllü : Küllü.
k. zufura 254b/05
kündür: <Gr. Günlük, buhur, tütsü.
k. 221a/06
kündüs: <Ar. Çoğan otu, çöven otu.
(Gypsophila struthium).
k. 221a/08, 237a/06
küzbere: <Ar. Kışniş, Asmacık.
k.+(y)i 253b/11
- L**
- lâciverd: <Far. Koyu mavi renkte değerli
bir taş, lacivert taşı.
l. günlüğ 244b/02
lâden: <Far. Laden otu ve bundan elde
edilen zamk. (Citris creticus).
l. 221b/02, 225b/06
lafz : <Ar. Ağızdan çıkan söz.
l. -ı^c arabîdür 254a/06
laḥm : <Ar. Et.
l.-i zâyid 217b/12, 219a/04,
219b/11, 222a/03, 227b/12,
248b/09
lahmî : <Ar. Etle ilgili, siroz
türlerinden.
l. 241a/11
lajiverd: <Far. bk. lâciverd.
l. 221b/01
lâkin : <Ar. Lakin, fakat.
l. 214a/03, 216b/03, 216b/04,
222a/05, 234b/07
laṭîf : <Ar. Temiz, hoş, giden, hoş.
l. 216a/08, 217a/04, 220b/07,
221b/02, 221b/09
- l.+dür 220b/02, 222a/04, 226a/03
l.+dür (ḳâbîz-ı l.) 220b/11
l. ğidâ 215a/09
l. nesnelere 216b/03
l. tedbîrler 233a/01, 238a/12,
239b/02, 241a/04, 242a/12
l. eyle- 215a/10, 217b/04,
222a/06
l. ol- 214a/01, 214a/03
l. it- 217a/10
lâyık : <Ar. Yakışan, yakışık.
l.+ıyıla 247a/02
l. ol- 229a/05
lâzım : <Ar. Gerekli, lazım.
l.+dur 237b/02, 250b/04, 252a/09
leben : <Ar. Süt.
l. 221a/11
leṭâfet: <Ar. Yumuşaklık, latiflik,
hoşluk.
l. 226a/03
l.+i 220b/11
l.+inden 226a/03
levn : <Ar. Renk, boya, beniz.
l.+i 211a/04, 212a/05, 212b/09,
212b/12, 240b/02, 240b/07,
243a/11
l.+indedür 212b/05
l.+üñ (nev^c -i l.) 216a/05
leylaḥ : <Ar. Leylak.
l. 221b/02
lezîc : <Ar. Yoğun, yapışkan.
l. 216a/05, 244b/05
lîkin : <Ar. bk.. lâkin.
l. 222a/04
lînet : <Ar. Yumuşaklık.
l. (ṭabî^c at-ı l.) 224a/11
lu^c âb : <Ar. Salya, bitki suyu, bitki
şerbeti.
l. ayva çekirdegi l.+ı 251b/08
l.+ı (bezr-i ḳâṭünâ l.) 214a/12
l. ḳâṭünâ l.+ıyıla 230a/10
lüffâh : <Ar. Adam otu, kan kusturan (*mandagora officinalis*).
l. 221a/11
lülü : <Ar. İnci.
l. 221a/12

M

- mā : <Ar.Su, özsu.
m.+dur (su' ul-mizac-ı m.)
214a/06
m. ki 251a/04
- ma' cun: < Ar. macun, bir grup ilacın genel adı.
m.+dur 223a/10
- mādde : < Ar. Madde, element, öge.
m. 214b/01, 214b/04, 214b/05,
214b/06, 215a/07, 215b/03,
215b/07, 216a/02, 217a/07,
217b/08, 226a/08, 226a/10,
226a/12, 226b/01, 227b/02,
232b/, 232b/04, 241b/04,
243a/12, 251b/01
m. (ruḫbet-i m.) 215a/05
m. başdan inecek m.+(y)i
218a/03
m. bulanık m.+lerden 216b/02
m.+dendür (keşret-i m.) 232b/01
m.+dür 250b/01
m. füzünî m.+leri 249b/07
m. kıru m.+ye 251b/05
m.+ler 215b/06, 216b/01,
249b/05
m.+leri 215b/05, 217a/01,
219a/09
m.+lerini 249b/09
m.+lerün 216a/01
m.+nüñ 216b/04, 226a/03
m.+si 215a/08, 226a/02,
227a/10, 243a/11, 249a/01
m.+sinün 252a/05
m.+sini 215a/03, 224b/12,
240b/03
m. yaramaz m.+lerden 243b/02
m. yaramaz m.+leri 237a/09
m.+(y)i 214a/09, 214b/07,
215a/06, 216a/02, 217a/06,
229a/05, 237b/01, 251a/04,
252b/05
m.-(y)i mürekkeb 249a/02,
249a/08
m.+yile 215a/03
m. göze m. in- 216b/12
- ma' de : < Ar. Mide. bk. ma' ide.
m. ağız 224b/02
- ma' deni: < Ar. Maden.
m. edviyeler 216a/07
m. taş 216a/06
- mağsül: < Ar. Yıkanmış.
m. (ğayr-i m.) 217a/01
m. (şazenc-i m.) 236a/01,
239b/05
- maḫşā:?
m. (sebeb-i m.) 250a/02
- maḫşuş: < Ar. Başkasında bulunmayan,
birine tahsis edilmiş.
m.+dur 229b/03, 236b/05,
236b/11
m.+dur (' illet-i m.) 223b/04
- maḫmūde: < Ar. Bingöz otu, sakmunya
(Convolvus scammonia).
m. 239a/06
- ma' ide : < Ar. bk. ma' de.
m. 250b/10
- mā-kāfūr: <Ar. Kafur olan şey.
m. (şiyān-ı m.) 225a/03
- makūle: < Ar. Bölüm, bahis.
m.+ye 254b/10
- maḫalāt: < Ar. ç. Sözcükler, bölümler,
bahisler.
m. 210b/02, 225a/07, 248b/06
- maḫşud: < Ar. Kast olunan, istenilen
şey, istek.
m. 222b/03, 234b/08
- maḫvīl: <Ar. Taş, sürme vb. katı
cisimleri yıkayıp, dövüp,
kurutma işlemi.
m. 222b/06
- ma' lum: < Ar. Bilinen.
m.+dur 249a/09
m. olın- 231a/09
- māmīrā:bk. māmīrān
m. 221b/04
- māmīrān: < Far. Kırlangıç otu
(Chelodanum majur).
m. 234a/12
m.-ı çini 225a/01
- māmīşā: Kör haşhaş. “ Türkçe yelpence
derler.”
m. 221b/09, 228a/07, 242b/01,
242b/03, 245a/03

- m. (şâf-ı m.) 252b/12
m. (şiyâf-ı m.) 225b/10, 228b/01, 233a/03, 233a/10, 233a/12, 235a/04, 238b/01, 240b/03, 241a/08, 246b/06, 248b/01, 251a/05
m.+nuñ 245a/05
- maraz : < Ar. Hastalık.
m. 223b/02
m.+da 223b/02, 237a/10
m.+ı (şâhıb-ı m.) 234b/10
m.+ı (kuvvet-i m.) 232b/11
m.+ları 225a/07, 248b/07
m.+uñ (şâhıb-ı m.) 232b/11
- marazlu: < Ar. Hastalıklı.
m. 239b/01, 242a/11
- ma^c ruf: < Ar. Bilinen, tanınan.
m.+dur 239b/12
- mârûl: < Gr. Marul (Lactuca sativa).
m. şuyı 214a/11
- maştakî: < Ar. Sakız, sakız ağacından elde edilen bir tür reçine (Pistacia lentiscus)
m. 229a/09, 239a/04
- maṭbūḥ: < Ar. Pişirilmiş nesne.
m.-ı helîle 233a/01, 240a/08, 250b/05
- mâyil : < Ar. Eğilme.
m.+dür 212a/03, 221b/07
m. ol- 213a/09, 229a/06, 229a/09, 238b/12
- mâyüyin: <? Göz kapağının kenarındaki damarı keserek açma.
m. 214b/07
- mâzeryün: < Far. Gulapa otu, yalancı defne. (Dophine mazereum).
m. kili 230a/05
- mażarrat: < Ar. Zarar, Zararlılık.
m.+ı 217b/02, 254b/07
m.+ı (kemter-i m.) 254a/10
m.+ın 221b/04
m. irişdür- 224a/01
- mâzu : < Far. (Thujo orientalis).
m. göyinmiş m. 229b/09
- mebzağ: <Ar. “mibzağ” Neşter.
m.+ıla 246b/09
- mecmū^c : < Ar. bütün, hepsi.
m.+ı 254b/04
- mecmā^c in-nūr: <Ar. Göze hareket veren sinirler.
m. 211b/10
- mecruḥ: < Ar. Yaralı, yaralanmış.
m. ol- 237b/06, 241b/05, 244a/02
m. olmuş ol- 233b/03
- meded: < Ar. Güç, takat.
m. 216a/01
m.+ini 216a/01, 216b/01
- mekles:?
m. it- 221a/01
- melec : <Ar. Susuz.
m. ol- 214a/08
- melih :?
m.-i hindî 234a/12
- melikā : <? Terkip çeşidi.
m. 233a/08
m. (şifât-ı m.) 233a/05
- men^c : < Ar. Engelleme, engel olma.
m. eyle- 216b/02, 217a/12, 217b/07, 217b/09, 217b/11, 218a/03, 218b/01, 218b/02, 219b/06, 219b/12, 220a/06, 220a/10, 220a/11, 220b/06, 220b/08, 220b/09, 220b/12, 222a/10, 242a/05, 248a/08, 250a/09, 254a/11
m. eylemiş ol- 216b/01
m. it- 210b/10, 211b/01, 211b/05, 216b/12, 217a/02, 217a/06, 218b/10, 218b/12, 219a/10, 219b/02, 219b/11, 221a/08, 222a/09, 224b/12, 239a/06, 250a/11
- mendel: <Far. Öd ağacı fidesi.
m.-i murdasenc 242b/09
- menfa^c at: < Ar. Menfaat, yarar.
m. 211a/07, 247b/01
m.+de 219b/04
m.+i 211a/09, 211a/09, 211a/10, 211a/11, 211a/12, 211b/01, 223b/02, 236b/11
m.+i (ṭabaḳa-(y)ı evvelüñ m.) 211a/07
- menfez: < Ar. Bir şeyin nüfuz edecek yeri; delik ağız, boşluk.

- m. 231a/07, 247a/12
m.+den 246a/03
m.+e 247a/12, 247b/01
m.+ler 215b/07, 215b/07
m.+leri 216a/10, 216b/05
m.+lerüñ 215b/12
- mankaş: Cimbız.
m.+ile 240a/03
- mercân: < Ar. mercan.
m. 217a/11
- mercimek: < Far. Mercimek (Lens
culinaris).
m. 238a/03
m. acı m. 237a/05
m.+ile 237b/11
m. kabı gitmiş m. 252b/11
m. kabı soyulmuş m.+ile 247a/09
m. soyulmuş m. 253a/03
- merhem: < Ar. merhem.
m. 242a/01
m.+ile 246b/12
m. isfidâc m.+i 231b/11
m. isfidâc m.+ile 247a/08
m. isfidâc m.+iyile 227b/08
m.+lerile 226a/07
m.-i dâhiliyyün 226a/10
m.-i dâhilyün 238b/08
m.-i isfidâc 242a/02
m.-i kâfûrîla 231b/02
m.-i mışrî 241b/10
m. (şıfat-ı m.-i mısırî) 241b/11
m. zencâr m.+ine 247b/05
m. eyle- 233a/05, 242a/01
m. gibi it- 251a/12
m. gibi ol- 223a/02
m. ur- 242a/04
- mersin: < Ar. Mersin ağacı ve yemişi.
(Myrtus communis).
m. şuyı 217a/07, 235a/05,
242b/02, 242b/04
m. yaprağı 228a/07, 231b/08
m. yaprağı 231a/12
- merkaşîşâ: Göztaşı, ruşına.
m. 222b/01, 221b/06
- merzeki:bk. merzencüş.
m. 225b/05
- merzencüş: < Merzengüş: < Far. Mercan
köşk çiçeği (Origanum
majorana)
m. 221b/08
m. şuyı 224b/05, 237a/06
- mesâfe: < Ar. İki nokta arasında uzaklık.
m.+de 214a/04
m.+ye 214a/02
- mesâme: < Ar. Deri üzerindeki delikler.
m. 234b/04
- mesken: < Ar. Oturulan yer.
m.+lerinüñ 213b/06
- meşâzenc: <Far. “şâdenc” Daha çok göz
hastalıkları için hazırlanan
edviyelerde kullanılan ve
Hindistan’dan getirilen bir çeşit
taş, kan taşı.
m.-i ‘ adesi 222b/01
- meşğul: < Ar. Meşgul, bir işle uğraşan iş
görmekte olan.
m. ol- 215a/04, 215a/05,
215b/11, 241a/04, 242a/07,
244a/07, 250a/09, 254b/11
- meşk : <Far. Kırba, tulum.
m.+i 247b/03, 247b/04
m.+üñ 247b/03
- mevâdd: < Ar. ç. Bir cismin cevherleri
maddeler.
m.+i 220a/10, 220b/06, 220b/12,
249a/09
m.+i (müntesib-i m.) 222a/10
m.+i (red-i m.) 222a/09
m.+ini (ğalîz-i m.) 221a/06
m. inen m.+i 218a/06
- mevâzu: < Ar. Mevzular.
m.+ñ 240b/04
- mevîzec: Bit otu (Delphinium staphi-
săgria).
m. 221b/11, 243b/04, 243b/06,
243b/07, 243b/10
- mevtü’d-dem: <Far. Hastalık adı.
m. 225a/12, 242b/06
- mevzi’ : < Ar. Konu.
m.+e 245b/06
m.+i 230a/10, 239a/10
m.+inde 216b/07
m.+üñ 231a/08

- meyl : < Ar. Eğilim. bk. meyl.
m.+i 213b/01, 247a/11, 247b/02
- mezkūr: < Ar. Adı geçen, zikredilmiş.
m. 230a/06, 245b/05, 249b/04
m.+dur 216b/07
m. (merhem-i m.) 241b/10
m. (şıfat-ı merhem-i m.) 241b/11
m. şartlar 215b/01
- mı : Soru eki.
m. 247b/08, 247b/08
- mıkdār: < Ar. Miktar, doz.
m.+dan 234b/08
m.+ı 230a/08
m.+ınca 231a/12, 232b/11,
250b/04
m.+ını 246a/10
- miqrāz: < Ar. Makas.
m.+ıla 222b/11, 228a/01,
231a/12
- mīl : < Ar. Mil çekmek, göze sürme
çekmek için kullanılan araç.
m. 223b/07, 223b/10, 223b/10,
223b/12, 223b/12, 226b/09,
231a/02, 231b/07, 246a/10,
247a/
m.+i 223b/08, 226b/11
m.+ile 243b/10, 244b/09,
247b/05
m.+ün 223b/07, 225b/08,
231a/11, 235b/11, 247a/01,
247a/11, 247a/12, 251b/04
m. çek- 223b/09
- milḥ : < Ar. Tuz.
m. 221b/07
m.-i enderūnī 254b/02
- mis : < Far. Bakır.
m. 221b/08
- misk : < Ar. Misk, hoş kokulu.
m. 221b/05
- mişmiyye: < Ar. Gözün tabakalarından
birisi.
m. 212a/01, 212a/10, 212a/10
m.+ye 212b/04
m. (zücāciye-(y)i m.) 211a/05
- mizāc : < Ar. Bünye özelliği, mizac,
dört ana unsur olan kan, safra,
sevda ve balgam maddelerinden
oluşur; Bu maddelerin oranları
mizaç özelliklerini gösterir.
m.+a 229a/05
m.+da 218a/04
m.+dandur 214a/08
m.+göz m.+ına 214b/10
m.+gözün m.+ı 214b/10
m.+larınıñ 213b/07, 234b/06
m.+ı 210b/04, 214a/10, 214b/09,
215b/03, 215b/04, 229a/06,
229a/08
m.+ı (şadır-ı m.) 214a/10
m.+ınıñ 213b/11
m.+ını 213a/11
m. (zıdd-ı m.) 214a/12
- mu'ālece: < Ar. Tedavi, sağiltım. bk.
mu'ālice.
m.+den 246b/06, 252a/02
m.+ler 233b/03
m.+sinde 248a/03
m. eyle- 237b/03
m.+ler it- 246b/12
m. it- 246b/10, 254b/01
- mu'ālice: < Ar. bk. mu'ālece.
m. 238a/04, 246a/06
m.+ye 215b/11
m. eyle- 215a/02
- mu'ara: < Ar. Çıplak, soyulmuş.
m.+dur 220a/04
- mu'arrib: < Ar. "mu'arreb"
Arapçalaşmış.
m.+dür 221a/04, 221a/10
- mu'azziz: < Ar. Değerli.
m.+dür 234b/09
- muceb : < Ar. Sonuç.
m.+ince 224a/09
- muḥaddır: < Ar. Uyuşturucu.
m.+dur 216b/12
- muḥālif: < Ar. Farklı, ayrı.
m. 238a/04
m. ol- 214b/10, 229a/01
- muḥāllil: < Ar. Halledici, çözümleyici.
m. 215a/10, 218a/06, 219a/02,
219a/02, 219a/06, 220a/03,
220a/05, 221a/11

- m.+dür 217b/05, 218b/09,
219a/03, 220b/08, 221a/04,
221b/06, 221b/09
m. nesnelere 252a/11
- muhallilât: < Ar. ç. Pekliği, tutukluğu
giderici ilaçlar.
m.+ile 215a/08
- muhkem: < Ar. Sağlam, sıkı.
m. 238b/08, 247a/01, 253b/09
m. tut- 211a/08
- muhliz: <? Hastalık adı.
m.-i kemene 225a/11
- muhrâk: < Ar. Yakan, yakıcı. bk. muhrık
m. (şabr-ı m.) 236b/11
m. (kuruğ-u m.) 221a/03
- muhrık: < Ar. Yakan, yakıcı. Bk.
muhrâk
m. 216b/09, 219a/05, 220b/02
m.+dur 222a/03
m.-ı bārid 219b/10
m. (veda^c -ı m.) 222a/10
- muhtelif: < Ar. Farklı, ayrı, çeşitli, türlü.
m. 218a/07
- muqarrar: < Ar. Kararlaştırılmış.
m. ol- 226a/08
- muqaşşer: < Ar. Kabuğu soyulmuş.
m. ol- 224b/12
- muqavvî: < Ar. Güçlendirici.
m.+dür 219b/07
- muqbaẓẓı: < Ar. Daraltan, sıkı.
m. 220b/07
- mūm-ı ruğan: < Far. Bal mumu ve
yağdan elde edilen bir karışım.
m.+ı 228a/04, 231b/10, 238b/06
- murād: < Ar. Arzu, istek, dilek; maksat.
m. 226a/07, 235b/10
- muraṭṭıb: < Ar. Rutubetli, sulu, ıslak.
m. 238a/05
- muravvaq: < Ar. Saçaklanmış.
m. 241b/12
- murdasenc: < Far. “mürdeseng” Doğal
kurşunoksit.
m. (mendel-i m.) 242b/09
- muşaykal: < Ar. Cilalı, parlak. bk.
muşaykıl.
m. it- 217a/10
- muşaykıl: < Ar. Cilalı, parlak. bk.
muşaykal.
m.+dur 217a/04
- mu^c tedil: < Ar. Ilımlı, orta.
m. 217a/08, 220a/02
m.+dür 213b/12, 216b/05,
217a/03, 217b/07, 218a/08,
220b/03, 221a/05
m. ol- 213b/09
- muttaşıl: < Ar. Sürekli, devamlı.
m. 237b/07, 243b/03
m.+dur 213a/12
m. ol- 249b/05
- muvāfaqat: < Ar. Uyuma, uygunluk.
m. it- 250a/10
- muvāfiq: < Ar. Uygun, yerinde.
m. 238a/05
m. gör- 237b/03
- mübeddel: < Ar. Değişmiş, değiştirilmiş.
m. ol- 243a/05
- mübeḥḥir: < Ar. “mubaḥḥar”
Buharlaştırılmış; tütsülenmiş.
m. ṭa^c ām 239a/02
- müceffif: < Ar. Kurutulmuş, suyu
çekilmiş.
m. 220a/07, 220b/07, 222a/05
m.+dür 217a/06, 219b/10,
222a/09
- mücellā: < Ar. Cilalanmış, parlak.
m.+dur 218b/11, 219a/06,
219b/07, 220a/03
- mücellî: < Ar. Cilalı, parlak.
m. 221a/03, 221b/07
m.+dür 220a/05, 220b/01,
220b/07, 221b/01, 221b/02,
221b/04
- mücerreb: < Ar. Denenmiş, sınanmış.
m.+dür 246a/12
- mücerret: < Ar. Soyulmuş, çıplak.
m.+dür 230a/04
- mücevvef: < Ar. İçi oyuk, içil
boşaltılmış.
m. 211b/09, 212a/01
m.+dür 211b/06
m. kenārı 212a/12
- müddet: < Ar. Süre, zaman, vakit.
m. 226a/10, 246b/07

- m.+i 250a/05, 250a/12
m.+ile 235a/03
- müdebbir: < Ar. Tedbirli, düşünceli.
m. (anzurât ı m.) 233a/05,
233a/07, 233a/09, 233a/12
m. eyle- 222a/11
m. it- 222a/12
- müfâtihe: <Ar. Göz yaşartıcı bir grup
ilaca verilen ad.
m. 237b/10
- müfettiḥ: < Ar. Açıcı, sökücü.
m.+dür 220a/02
- müfid : < Ar. Faydalı, yararlı.
m.+dür 215b/02, 228a/06,
237b/09
m. ol- 246a/06
- müfred: < Ar. Tek, basit (ilaç)
m. 244a/09
m.+ini (edviye-(y)i m.) 210b/03,
210b/06
- müfrede: < Ar. Tek, yalnız.
m.+(y)i (edviye-(y)i m.) 216b/07
- müheyâ: < Ar. Hazır, hazırlanmış.
m. 223a/04
- mülâkât: < Ar. Buluşma, görüşme.
m.+ıyla 216a/08
- mülaṭṭif: < Ar. Yumuşatıcı (ilaç)
m.+dür 218a/01, 218a/06,
218a/11, 218b/04, 219a/02,
219a/02, 219a/08, 219a/09,
219a/12, 220a/05, 221b/07,
221b/11, 221b/12, 222a/01,
222a/08
- mültaḥime: < Ar. Göz akı.
m. 211a/01, 211b/12
m.+de 253b/02
m.+de (ṭabaḳa-i m.) 239b/09
m.+nüñ 253a/12, 253a/12
m.+nüñ (ṭabaḳa-(y)ı m.) 253a/09,
253a/10
m. (şebekiyye-(y)i m.) 212b/07
m.+sinde (gözüñ ṭabaḳa-i m.)
232b/08
m. (ṭabaḳa-(y)ı m.) 253b/11,
254a/08
m.+ye 226b/09
- m.+ye (ṭabaḳa-(y)ı m.) 248b/07,
248b/07, 248b/11, 248b/11
m.+ye (ṭabaḳa-(y+)ı m.) 249b/09
m.+ye (ṭabaḳa-i m.) 226b/04
- mümkîn: < Ar. Olabilir, olabilen.
m. ol- 232b/12, 240a/02
- münâsib: < Ar. Uygun, yerinde.
m. 246b/10
- münevvim: < Ar. Uyku veren, uyutucu.
m.+dür 221a/11
- münḳalib: < Ar. Dönmüş, değişmiş.
m. 232a/03, 232a/05, 232a/07
- münkaṭı': < Ar. Kesilmiş.
m. ol- 252a/11
- münseb:<Ar. Bağlanmış.
m. ol- 244a/06
- müntesib:<Ar. İntisap etmiş, bağlanmış.
m.-i mevâddi 222a/10
- mürr : < Ar. Misra adı verilen ve
Arabistan' da yetişen bir ağacın
zankı usaresi (Comiphara
myrrha).
m. 221b/10, 225b/06, 225b/11,
229b/05, 233b/01, 236a/03,
236b/09, 238b/01, 240b/04,
242b/02, 245a/03, 252b/04
m.-ı sâfi 234a/07
m. toḡmı 246a/07
- mürekkeb: < Ar. Birleşik, terkip edilmiş.
m.+den (mâdde-(y)i m.) 249a/02
m.+dür 218a/08
m. (mâdde-(y)i m.) 249a/08
m. ol- 249a/11, 250b/02, 250b/03
- mürekkeb: < Ar. Karışımdan meydana
gelmiş.
m. ol- 249a/10
- müseddid: <müsedde: < Ar. Bağlayıcı
(tıkanmış, engelleyici).
m. 220a/04, 221a/10
m.+dür 222a/02
- müşhil : < Ar. Müshil bünyedeki
herhangi bir maddeyi hafifletici;
ishal yapan, bağırsakları
temizleyici.
m. 215a/03, 228a/12
m. (şıfat-ı m.) 235b/02
m. içür- 239a/02

m. vir- 215a/06
müstaķil: < Ar. Kendi başına, bağımsız.
m.+dür 210b/02
müste^ç il:?
m.+dür 223b/03
müstevelī: < Ar. Ele geçiren, istila eden.
bk. müstevlī.
m. ol- 224a/10, 235b/07
müstevlī: < Ar. bk. müstevelī.
m. ol- 247b/06
müšābih: < Ar. Benzer.
m. ol- 238a/10
müšebbek: < Ar. Ağ ve kafes gibi
örölmüş olan.
m.+dür 211a/05
müşk : < Far. Misk. Asya ceylanlarının
erkeğinin karın derisi altındaki
bezlerden elde edilen güzel
kokulu madde.
m. 236a/10
müškil : < Ar. Müšköl, zor, güç, çetin;
engel,
m. 220a/04, 251a/10
m.+dür 237a/01, 249b/04,
249b/10, 254a/12
müškillig: < Ar. T. Güçlük, zorluk.
m.+inden 250a/01
müšter : “ ništer” : : < Far. Kan almak,
aşı yapmak veya küçük apseleri
açmak için kullanılan ufak bıçak.
m.+ile 240b/10
müšterek:<Ar. İştirak eden, ortak; birlik.
m.+dür 212a/07
m.+dür (ħadd-i m.) 212b/01
m. ol- 225a/10, 240a/08
müte^ç affin: < Ar. İltihaplanmış, enfekte.
m. 229a/02, 240b/07, 240b/08,
241a/11
m. ol- 240a/01
müte^ç azzir: < Ar. Güç, zor; özür, özörlü.
m. ol- 232b/11
müteħarrik: < Ar. Kımıldayan, oynayan,
hareket eden.
m. a^ç zālar 212b/08
mütešarraħ:?
m. 244a/05
mütevādir: < Ar. Belirgin. bk. mütevātır.

m. ol- 237b/05
mütevātır : < Ar. bk. mütevādir.
m. ol- 215b/09, 232a/06, 248a/08
mütevellid: < Ar. Doğan, meydana
gelmiş, doğmuş.
m. eyle- 248a/08
m. ol- 232a/06, 235a/10,
243a/04, 248a/02, 253b/02
m. olmuş ol- 219b/01
müteverrim: < Ar. Şiş, kabarık, verem
olmuş.
m. ol- 240b/08
müzate:?
m. olmuş ol- 233a/10

N

nābāliğ : < Far. Olgunluğa erişmemiş.
n. oğlān südüğü 246b/02
n. oğlan südüğü 232a/02
nādir : < Ar. Az bulunur.
n. ol- 250a/06
nāfi^ç : < Ar. Yararlı, faydalı, karlı.
n. 246b/04
n.+dür 215a/10, 217a/12,
218b/08, 220b/02, 221a/03,
221a/04, 221b/10, 242a/02
n.+ı 220a/09
n. it- 219a/01
n. ol- 225a/06, 228b/05,
234b/01, 241a/08, 245a/07,
245b/06, 245b/10, 248a/04,
252a/04
nāgāħ : < Far. Ansızın, birdenbire,
vakitsiz.
n. 241b/08
nāħne : <Ar. Yaban kerevizi.
n. 254a/06
nāķış : < Ar. kusur, kabahat, eksik.
n. ol- 248b/06
nāķışlığ: < Ar. T. Eksiklik.
n.+ındandur 227a/10
naktu^ç : <Ar. Uzun, uzatılmış.
n. 250b/06
nāmuvāfiķ: < Far. Uygun olmayan.
n. 235a/10
nāñhuvāh: < Far. Anasun (Pinpinella
anisum).

- naşīb : < Ar. Pay, hisse.
n.+in al- 212a/11
- nāşūr : < Ar. Basur, hemoroid.
n. 218b/07
n. eti 246b/11
- naṭrūn : < Ar. Doğal sodyum
bikarbonat, Güherçile, boraks.
n. 222a/05
- naẓar : < Ar. Bakış.
n.+ı 211b/04
- naẓım : < Ar. Dizme, sıraya koyma.
n. 231a/10
- nāzik : < Far. Nazik, ince. bk. nāzūk.
n.+dür 250a/09
- nāzilelü: < Ar. T: Nezleli, sıkıntılı.
n. 234b/07
- nāzūk : < Far. bk. nāzik.
n.+dür 216a/06
- nāzūklig: < Far. T. Naziklik, incelik.
n.+inden 232b/04
- ne : Ne
n. 213a/02, 213a/08, 214a/11,
214b/01, 222b/01, 222b/09,
223b/05, 223b/05, 223b/06,
224a/03, 224a/11, 226a/05,
228a/07, 238a/03, 240a/09,
244b/07, 245b/02, 249b/02,
252a/11
n.+dür 223b/02, 223b/02,
223b/02
n. kim 216a/01
- necere: <Ar. Göz kapağında meydana
gelen şiş.
n. 226a/01, 226a/01
- neciret:bk. necere
n. 227b/11
- necis : < Ar. Dışkı.
n. gögercin n.+iyile 253b/10
n. sıçan n.+i 244a/09
- nehceri'n-nüfākı: <Ar. Hastalık adı.
n. 225a/09
- nehtec:?
n.+ile 234a/02
- nemle : < Ar. neml “ karınca”.
Karıcalanma biçiminde ortaya
çıkan ve hızla yayılan, sivilce
şeklinde, ateşli ve yakıcı bir tür
alerjik cilt hastalığı.
n. 240a/11
n.+(y)i 240a/11
n.+ye 229b/12
- nesne : Nesne, şey, bir şey.
n. 214b/07, 214b/09, 222a/02,
228b/02, 234b/12, 241b/02,
241b/07, 242a/02, 242b/07,
245b/12, 252a/01
n.+dendür 240b/12, 253a/10
n.+dür 242a/09
n. ğayrī n.+den 250a/08
n. ışıcak n. 224b/04, 224b/04
n.+ler 224a/10, 240b/06, 244b/06
n.+lerile 216a/08
n. muḥallil n.+ler 252a/11
n. rüşen n.+lere 224a/08
n. tuzlu n.+ler 224b/01
n.+(y)i 242b/05
n. aqşurdıcı n. it- 214b/06
n. ol- 229a/06
- neşā : < Ar. Nişasta.
n. 222a/02
- teşennüc: <Ar. Spazm, büzüşme.
n. 228a/03
- neşve : <Far. Sarhoşluk.
n.+yi 220a/01
- nevet : < Ar. Nöbet, sıra, hastalık
nöbetleri.
n. ğıbb ısıtmasınıñ n.+ini
250a/05
n.+te 230b/07
n.-i ḥummā-yı ğab 250a/04
- nev^c : < Ar. Tür, çeşit.
n. 216a/04, 236b/12, 237a/11,
241b/04, 245a/01, 247a/10,
249b/03, 249b/10, 250a/02,
250a/04, 250b/01
n.+adur 216b/06, 235a/07
n.+de 226b/08
n.+den 237a/10, 249b/10
n.+dür 215b/03, 215b/12,
216a/11, 226b/05, 227a/11,
244a/02, 248a/09, 249a/12
n.+i 216b/06, 235b/04, 241b/05,
251b/11

- n.+inden 237a/01
n.+iñ 249b/02
n.-i diğer 244a/12
n.-i edviye216a/07
n.-i evvel 215b/12, 235a/09
n.-i levn 216a/05
- neve'l-büter:?
n. 222a/03
- nevm : < Ar. Uyku.
n. (keşret-i n.) 224b/01
- nice : Nice, çok, bir çok, nasıl, ne kadar. bk. niçe.
n.+dür 222a/11
n. it- 210b/07
n. ol- 213a/02
- niçe : bk. nice.
n. 245b/05
- nigehân: < Far. Bakış, bakma.
n.+ı 210b/10
- nihād : < Far. Tabiat, huy; yaratılış.
n.+ı 210b/08
n.+ını 210b/02, 210b/04
- nîlüfer: < Far. Nilüfer çiçeği (Nyphea)
n. şarâbı 251a/02
- nîm : < Far. Yarım, az, yarı.
n. döğülmüş n. 242b/12
- nimānim: < Far. Yarı yarıya.
n. 233a/08
- nisās:?
n.+dur 221a/12
- nişādur: < Ar. Nişadır, amonyum klorür.
bk. nişadır.
n. 232a/01, 236a/12
- nişadır: bk. nişadır.
n. 222a/04, 236b/07, 236b/12,
246b/01, 254b/02
n.+la 230a/03
n.+ıla 230a/08
- nişān : < Far. Belirti, alamet, iz.
n. 213b/01
n.+dur 251b/05, 251b/05
n. eyle- 231a/12
- nişāsta: < Far. Nişasta. Baklagillerden veya patates gibi bir takım yumrulardan özel yöntemlerle çıkarılan una benzer bir madde.
n. 229b/06, 233a/05, 233a/07,
233a/11, 233b/01
n.+dur 216a/03
- nişter : < Ar. Neşter, cerrahide kullanılan kesici alet, bistüri.
n. egri n.+ile 246b/09
- nite : Nasıl.
n. ki 210b/12
- nitekim: Gerçekten, nasıl ki, hakikaten;
sonuç olarak.
n. 215b/12
- niye : Niye, niçin.
n. 211b/04
- nokta : Nokta.
n.+dur 253a/08
- nuḥās-ı muḥraḥ: < Ar. Yanmış bakır, bakır sulfat, göz taşı.
n. 222a/02
- nūr : < Ar. Işık.
n. 212b/10, 212b/11, 212b/12,
240a/09
n. göz n.+ın 211a/10
n. gözün n.+ına 211a/12
n.+ı 214a/02, 214a/04
n.+ın 217b/09, 218b/01,
219b/02, 221a/01, 221b/05,
224b/05, 224b/07
n.+ını 244b/10
- nūşed :?
n. 225a/12
- nużc : < Ar. Olgunlaşmak, kemale ermek, pişmek.
n. bol- 241a/02, 245a/09,
252a/10
- nüşḥa : < Ar. Yazılı, yazılmış şey, yazılı bir şeyden çıkarılan suret.
n.+da 239b/08
- O**
- o : O
o. 223a/11
- ocağ : Ocak
o.+a 247a/04
- od(ateş): Ateş.
o. aheste o.+ıla 224b/10
o. seḥelce o. 223a/11
- ođlān : Çocuk

o. nā-bāliḡ o. sūdügi 232a/02,
246b/02
o. yatağı 211a/06
oğlancuḡ: Küçük çocuk.
o.+lara 232b/04
o.+larda 234b/06

ol : O
o. 211b/02, 211b/06, 213a/04,
215b/08, 215b/12, 216a/10,
222b/02, 223b/02, 223b/02,
223b/04, 224a/01, 225b/08,
226a/04, 227a/01, 227b/05,
227b/07, 227b/10, 228a/01,
228a/08, 229a/01, 229b/02,
230a/07, 231a/08, 231b/12,
232a/07, 232a/09, 235b/01,
237a/11, 237a/12, 239a/10,
240a/01, 243b/05, 244a/07,
245a/10, 245a/11, 245b/06,
246a/05, 246b/09, 247a/12,
247b/01, 248a/07, 248b/04,
250a/07, 250b/02, 251b/05,
253b/02, 253b/12, 254a/12,
254b/04, 254b/10
o.+dur 227b/04, 232a/04,
232b/10
o.+dur ki 211a/07, 211a/09,
211a/10, 211a/10, 211a/11,
211a/12, 211b/01, 212b/10,
213a/04, 213b/01, 213b/02,
213b/03, 214a/02, 215b/03,
215b/04, 215b/06, 215b/07,
215b/08, 215b/10, 217b/02,
222b/03, 223a/08, 229a/04,
230b/02, 230b/10, 231b/03,
237a/02, 238a/05, 239b/02,
240a/06, 244a/01, 244b/05,
246a/10, 248a/02, 249b/04,
252b/03, 252b/06
o.+dur kim 213a/01, 213a/03,
225b/03, 226a/05, 226b/06,
227a/07, 232a/07, 232b/
232b/05, 233b/10, 237a/03,
237b/05, 240b/02, 240b/03,
240b/06, 241a/12, 241b/01,

241b/09, 242a/09, 242a/11,
242a/12, 243b/01, 245a/02,
245a/05, 247a/01, 247a/02,
248a/01, 248a/07, 248a/12,
249a/10, 249b/01, 249b/12,
250a/03, 250a/04, 251b/06,
252b/07, 253a/10, 253a/12,
254a/10, 254b/07, 255a/2
o. ki 250a/07
o. kim 237b/02, 241a/11,
254a/11
ol- : Olmak, bulunmak, meydana
gelmek.
o. 233a/10, 233b/12
o.-a 210b/10, 213a/04, 213a/07,
215a/05, 216a/01, 218b/07,
221b/11, 222a/02, 223a/08,
226a/03, 226a/12, 226a/12,
229a/02, 230b/01, 230b/03,
230b/04, 231a/03, 234a/02,
240b/02, 241a/03, 241a/03,
244b/06, 245a/12, 246b/08,
248a/12, 250b/04, 252a/08,
252a/12, 253a/06, 255a/4
o. -a 250a/08
o.-acaḡ ol- 228a/12, 242b/08
o.-acaḡ o.-ursa 228a/12
o.-acaḡ o.-urısa 242b/08
o. ‘ aciz o.-an 220b/04
o. açılmaz o.-ur 232b/03
o. aḡlaz o.-sa 243a/12
o. ‘ aḡrılıḡ o.-a 216a/07
o. aḡrımış o.-a gerek 223b/11
o. aḡrır o.-maya 224a/03
o. aḡır o.-up 249a/04
o. aḡır o.-ur 232b/05, 234b/03
o. aḡ o.-up 224a/04
o. aḡ o.-ur 243a/11
o. āmiḡte o.-muşdur 212b/08
o.-an 211b/03, 217a/10, 217b/01,
219b/06, 249a/04, 249b/01,
249b/04, 250a/07, 255a/2
o. anadan toḡma o.-a 228a/08
o.-anuñ 215a/08, 240b/01,
249a/08

- o. ʿārız o.-an 220a/01, 221b/08, 221b/09, 240a/05, 248b/07, 248b/07
- o. ʿārız o.-maya 224a/05
- o. ʿārız o.-sa 227b/06, 242a/10, 248a/06, 250a/06
- o. ʿārız o.-up 244a/04
- o. ʿārız o.-ur 235a/07, 238a/04, 239a/12, 239b/12, 240a/11, 242a/09, 242a/10, 244a/04, 248a/08, 248b/12, 250a/08, 253a/09, 253a/11
- o. ʿārız o.-dı 235a/02
- o. artuğıraç o.-ur 213b/08
- o. arıtılmış o.-alar 228b/01
- o. āsān o.-a 226a/07
- o. āsumānī o.-ur 213a/06
- o. aşıftelik o.-ur 249b/01
- o. ʿavratlar südi gibi o.-a 216b/03
- o.-aydı 229a/03
- o. az o.-a 214a/01, 230b/03
- o. az o.-ur 214a/05
- o. bal gibi o.-ur 241a/10
- o. başı içeri egilmiş o.-a 230b/04
- o. bātil o.-ur 227b/06, 247b/01
- o. bediz o.-duğu 243a/06
- o. biḥaber o.-a 216a/10
- o. bitertib o.-ur 232a/05
- o. bitmiş ola 227b/10
- o. bulanuḫ o.-a 212b/11
- o. bulanuḫ o.-ur 214a/05
- o. buḫār o.-a 214b/02
- o. büyügrek o.-ur 243a/11
- o. büyük o.-a 213a/08, 247b/09
- o. büyük o.-maç 251b/06
- o. büyük o.-sa 225b/09
- o. büyük o.-up 253b/06
- o. cāmīd o.-mıṣ 222a/01
- o. cem^c o.-a 213a/07
- o. cem^c o.-an 218b/05
- o. cem^c o.-mıṣ ol- 228a/11, 253b/08
- o. cem^c o.-up 215b/06, 245a/13
- o. cem^c o.-ur 214a/04, 225b/02, 238a/02
- o. cirāḫat gibi o.-up 240b/06
- o. cirāḫat o.-anuñ 241b/06
- o. cirāḫat o.-ur 240b/01
- o. cirāḫat o.-ıcaç 231b/10
- o. cümle berāber o.-a 246b/06
- o. çāre o.-masa 229a/10, 245a/06
- o. çok o.-ur 232b/
- o. çok o.-a 216a/02, 231a/10, 239a/06, 249a/07
- o. çok o.-sa 249b/05
- o. çok o.-ur 213b/09, 249a/04
- o. çıkmış o.-a 248a/12
- o. dağ eylemelü o.-salar 247a/
- o. degirmi o.-a 247a/04
- o. delücek o.-ur 217a/11
- o. demevī o.-a 253a/08
- o. dem o.-ur 240b/07
- o.-duğı 247b/02
- o.-duğıçündür 212a/06
- o.-duğınuñ 232a/03
- o. dürüst o.-a 242a/04, 244b/12
- o.-düşecek o.-ursa 247b/01
- o. düşmüş ola 231a/01
- o. ekḫel o.-a 213a/10
- o. ekḫel o.-ur 212b/12, 213a/03, 213a/06, 213a/07
- o. eksük o.-maçdur 248a/06
- o. eksük o.-maz 234b/03
- o. eksük o.-ur 213b/05
- o. eṣeri o.-up 224a/04
- o. eskimiş o.-sa 234a/04, 241b/10
- o. eskimiş o.-sa gerek 246b/11
- o. eski o.-up 224a/02
- o. et bitürici o.-a 241b/09
- o. eṣ^c al o.-ur 213a/11
- o. ezrāḫ o.-a 213a/10
- o. ezrāḫ o.-duğınuñ 213a/07
- o. ezrāḫ o.-ur 213a/09, 213b/08
- o. fāriğ o.-ıcaç 231b/01
- o. fāyide o.-masa 227b/12
- o. fāyide o.-maz 247b/01
- o. fark o.-sunçün 234a/10
- o. ferc o.-ur 226a/04
- o. ğālib o.-sa 212b/12
- o. ğalib o.-sa 249a/09
- o. ğalīzī o.-up 254b/09
- o. ğalīz o.-a 241a/11

- o. ğalīz o.-mağıla 244a/04
o. ğalīz o.-mağdur 238a/09
o. ğalīz o.-sa 243a/11
o. ğalīz o.-ur 215a/08, 244a/01, 244a/02
o. ğarīb o.-a 214a/10
o. ğarīz o.-ur 238b/10
o. gelecek o.-ursa 231a/04
o. geñşek o.-mışdur 227b/03
o. geñşek o.-sa 227b/07
o. geñşemiş o.-a 228a/06
o. ğıdā o.-a 211a/11
o. ğiñ o.-mışdur 217b/06
o. ğiñ o.-ur 231a/07
o. gitmiş gibi o.-sa 242a/02
o. gitmiş o.-ur 213b/04
o. götürmüş o.-a 248a/10
o. göynümüş o.-a 246b/05
o. göyünmüş gibi o.-a 222b/12
o. gözde o.-an 219b/07
o. gül gibi o.-ur 240b/07
o. ğubār gibi o.-a 223a/04
o. ğudde o.-ur 248a/02
o. ğācet o.-sa 231a/06
o. ğācet o.-ıcağ 224b/10, 237a/07, 251a/07
o. ğalkā gibi o.-a 230b/11
o. ğālli o.-maz 249a/01
o. ğarāb o.-maya 212a/08
o. ğarāb o.-muş o.-sa 246b/12
o. ğarāb o.-mış 247a/02, 247a/07
o. ğarāb o.-ur 223a/10, 246a/05
o. ğāric o.-a 224a/08
o. ğāşıl o.-a 224b/07, 229a/02, 254b/09
o. ğāşıl o.-masına 251b/05
o. ğāşıl o.-maz 234b/08
o. ğāşıl o.-an 213b/09
o. ğāşıl o.-ur 238a/03, 238a/10, 241a/12
o. ğaste o.-maya 224a/07
o. ğazm bolmāmiş o.-a 241a/02
o. ğazm o.-anları 237b/08
o. ğılāfinca o.-an 213b/12
o. ğicāb o.-maya 211a/12, 212b/07
o. ğoş o.- 235a/04
o. ğuşk o.-a 241a/11
o. hüte o.-a 254b/10
o.-ıcağ 233b/07
o. içmiş o.-alar 228a/12
o. ifrātıla o.-ur 248a/01
o. igne resminde o.-a 230b/03
o. imtilā o.-sa 214b/02
o. ince o.-a 223b/10
o. inmiş o.-a 253b/07
o. iri o.-ur 235a/08, 235a/09, 250a/03
o. irişmez o.-ur 232b/10
o. issi o.-a 249a/12
o. issi o.-maz 213b/03
o. issi o.-sa 214a/11
o. issi o.-up 249a/04
o. issi o.-ur 213b/02
o. isti‘ māl o.-an 218b/02
o. isti‘ māl o.-up 238b/06
o. işlemiş o.-a 245a/10
o. itmiş o.-a 255a/05
o. ğabğara o.-a 244b/11
o. ğanalmiş o.-alar 228a/12
o. ğan revān o.-ur 239a/01
o. ğara o.-ur 243a/11
o. ğatı et gibi o.-a 241a/11
o. ğatılmış o.-a 228a/11
o. ğatı o.-ur 232b/05, 237b/12
o. ğavī o.-maya 234a/05
o. ğavī o.-ur 249b/05
o. ğavuşmaz o.-ur 227b/05
o. ğaynamış o.-a 237b/11
o. kāmīl o.-a 230a/05
o. kem o.-ur 213a/03
o. ğıbkızıl o.-a 230b/06
o. ğıbkızıl o.-ur 235a/10
o. ğıl bitmiş o.-a 229a/01
o. ğışa o.-ur 227a/09
o. ğızıl o.-maz 252b/06
o. ğızıl o.-sa 253b/06
o. ğızıl o.-up 249a/04
o. ğızıl o.-ur 232b/07, 233b/10, 237b/05, 238a/12, 244a/05
o. kızıl o.-ur 240b/02
o. ğoyı o.-a 236b/03
o. ğurğa o.-mışdur 226b/05
o. ğurğa o.-up 227a/12

o. kırı o.-up 251b/03
o. kırı o.-ur 234b/06, 235a/09
o. kırşı o.-a 216a/04
o. laşif o.-a 214a/01
o. laşif o.-maz 214a/03
o. layık o.-an 229a/05
o. m yil o.-a 229a/07, 229a/09
o. m yil o.-ur 213a/09, 238b/12
o.-maç 251a/01
o.-maya 214b/08, 214b/12
o.-mayaydı 229a/04
o.-maz 226b/12
o. mecruş o.-miş o.- 233b/03
o. mecruş o.-ur 237b/06,
241b/06, 244a/02
o. melec o.-maç gibi 214a/08
o. men^c eylemiş o.- 216b/01
o. merhem gibi o.-a 223a/03
o. meşşul o.-a 215a/04, 215b/11
o. meşşul o.-alar 242a/07,
244a/07, 250a/09
o. meşşul o.-alar 254b/11
o. meşşul o.-maç gerek 241a/04
o. mu^c tedil o.-urlar 213b/09
o. muş lilif o.-a 214b/10, 229a/01
o.-muş o.-sa 241a/07
o. muşarrar o.-duşdan 226a/08
o. muşaşşer o.-a 224b/12
o. muştasıl o.-up 249b/05
o. m beddel o.-ur 243a/05
o. m fid o.-a 246a/06
o. m mkin o.-duğunca 240a/02
o. m mkin o.-ursa 233a/01
o. m nkaşı^c o.-a 252a/11
o. m nseb o.-ur 244a/06
o. m rekkeb o.-a 249a/11
o. m rekkeb o.-sa 250b/02,
250b/03
o. m rekkeb o.-a 249a/10
o. m steveli o.-ur 224a/10
o. m stevelli o.-a 235b/07
o. m stevli o.-a 247b/06
o. m te^c affin o.-a 240a/01
o. m te^c azzir o.-a 232b/12
o. m tev dir o.-ur 237b/05
o. m tev tir o.-mak 248a/08

o. m tev tir o.-ur 215b/09,
232a/06
o. m tevelliid o.-miş o.- 219b/01
o. m tevelliid o.-miş o.-a 219b/01
o. m tevelliid o.-ur 232a/07,
235a/10, 243a/05, 248a/02,
253b/02
o. m teverrim o.-ur 240b/08
o. m ş bih o.-mağın 238a/10
o. m şterek o.-an 225a/10
o. m şterek o.-ur 240a/08
o. m zate o.-miş o.-a 233a/10
o.-miş 231b/04, 232a/09
o.-mişdur 227b/08, 228a/03
o.-miş o.- 227b/10
o.-miş o.-a 227b/10
o.-muş o.-sa 241a/07
o. n dir o.-ur 250a/06
o. n fi^c o.-a 225a/06, 228b/05,
245a/07, 245b/10, 248a/04,
252a/04
o. n fi^c o.-sa 241a/08
o. n kiş o.-a 248b/06
o.nafi^c o.-a 234b/01, 245b/06
o. nesne o.-a 229a/06
o. nice o.-sa 213a/02
o. nuşc bolm miş o.-a 241a/02
o. p k o.-a 214b/05, 242a/08
o. per kende o.-ur 214a/02
o. perdec k o.-ur 246b/03
o. perverde o.-miş 225b/10,
252b/01
o. perverde o.-mişdur 237b/08
o.-perverde o.-miş o.-a 224b/05
o. peyd  o.-up 212b/12
o. r ki^c o.-ur 254a/
o. raşı o.-madılar 235a/03
o. raşb o.-ana 235b/02
o. raşik o.-ur 241a/10
o.-sa 215a/06, 215a/06, 215b/09,
225b/12, 231a/07, 232b/05,
241a/04, 241b/08, 242b/04,
244a/07, 244a/09, 249a/08,
252b/05
o.-sa gerek 250a/10
o. ş fi o.-a 214a/01
o. ş fi o.-duğunuş 213a/08

o. şāfī o.-maz 214a/03
o. şāfī o.-up 252b/06
o. şāfī o.-ur 213a/09
o. şāfrāvi o.-acağ 232b/
o. sākin o.-a 235b/08
o. sākin o.-sa 227a/04
o. sākin o.-ur 250a/12
o. şalab o.-sa 254b/09
o. şancar o.-a 224a/01
o. şıķ o.-a 223a/04
o. şıvıķ o.-sa 251b/01
o. siyāh o.-ur 213a/07
o. şovuk o.-ur 213b/03
o. şudā^c o.-sa 215a/11
o.-sun 244b/11
o. sust o.-anuñ 249a/05
o. sust o.-ur 242a/10
o. şehlā o.-ur 213a/10
o. şer o.-up 249a/04
o. şifā hāşıl o.-a 254b/11
o. şiş gibi o.-ur 241b/05
o. şiş o.-masa 253b/06
o. taħlil o.-masa 226a/08,
240a/03
o. taķşirlik o.-a 241a/01
o. taşarruf o.-maz 226a/04
o. tāze o.-a 237b/02
o. tefsile o.-ur 245a/02
o. ter o.-sa 214a/12
o. ter o.-up 213a/01
o. ter o.-ur 217b/05
o. teşennüc o.-sa 227b/06
o. teşennüc o.-up 227b/01
o. tevellüd eylemiş o.-a 253b/04
o. tevellüd o.-mışdur 212b/03
o. tevellüd o.-mış o.-a 216b/02
o. tiz o.-a 229a/02
o. tiz o.-maz 213b/03
o. tiz o.-up 229a/03
o. tiz o.-ur 214a/03
o. tiz tiz o.-up 213b/01
o. tütünden o.-a 250a/08
o. ūonuķ o.-a 229a/02
o.-up 213b/02, 224a/07, 226b/07,
249b/06
o.-ur 213a/06, 216a/08, 219a/06,
225b/03, 226a/02, 226a/02,
226a/03, 228a/10, 232b/02,
232b/04, 232b/08, 233b/09,
233b/12, 233b/12, 234b/06,
234b/07, 237b/05, 238b/03,
238b/04, 238b/05, 238b/12,
238b/12, 239a/01, 240a/06,
240a/11, 240a/12, 240b/06,
241a/10, 241b/04, 242b/07,
242b/07, 243a/03, 243a/04,
243a/06, 243a/10, 244a/03,
244a/05, 244a/05, 244a/06,
244b/05, 245a/01, 248a/01,
249a/02, 249a/02, 249a/12,
253a/10, 254a/, 254a/09
o.-ursa 228b/06, 232b/, 241b/02,
243a/, 245a/04
o.-urisa 253a/12
o. uvacuķ o.-sa 251b/03
o. uzanacaķ o.-ursa 233b/10
o. vāķi^c o.-an 225a/08
o. vāķi^c o.-ur 214a/08, 232a/12,
249b/12
o. vaķt o.-ur 226a/12, 226b/04,
230a/12, 238a/12232b/01,
232b/02, 232b/02, 238a/01,
238a/03, 239a/01, 240b/07,
242a/11, 246a/05
o. vaż^c inda o.-ur 244a/01
o. yābis o.-mışdur 237a/10
o. yaķın o.-ur 233b/11
o. yapışmış o.-sa 226b/09
o. yara o.-up 245a/13
o. yaşşı o.-a 247a/
o. yeşil o.-ur 242b/06
o. yeyni o.-ur 213b/04
o. yırtılmış o.-sa 241b/06,
253b/11
o. yigrek o.-ur 215b/07
o. yoğun o.-a 241b/08
o. yoğunca o.-a 223b/11
o. yoğun o.-up 233b/10
o. yumru yumru o.-ur 225b/03
o. yumrıcaķlar o.-ur 226a/04
o. yumşaq o.-an 222b/03
o. yumşaq o.-ur 241a/10
o. yunmuş o.-a 233b/04
o. yüksek o.-ur 249b/12

o. za' f ' arız o.-a 227b/05	o. zıkr o.-mışdur 237a/11
o. za' f o.-ur 215b/03, 215b/05	o. ziyāde o.-a 235b/02
o. zāhir o.-ıcağ 231b/09	olun- : bk. olun-
o. zāhir o.-ur 243a/07, 253b/03, 254a/12	o. ihtiyāc o.-sa 250b/05
o. zahir o.-ur 253b/01	o. isti' māl o.-a 238b/07
o. zāhır o.-maz 213b/02	o. zıkr o.-du 234a/06
o. zāhır o.-ur 213b/01	o. zıkr o.-dı 235b/10, 246b/10
o. zaḥmet o.-a 253a/11	o. zıkr o.-ur 215a/03
o. zaḥmet o.-maya 226a/08	on : On.
o. zaḥmet o.-ur 245a/01	o. 224a/06, 231b/05, 233a/07, 233a/10, 234a/07, 234b/01, 236a/01, 236b/07, 239b/06, 239b/08, 252a/05, 252a/06
o. zaḥm o.-up 242b/06	o. altı 236b/09, 238b/10
o. za' yıf o.-acağ o.- 249b/09	o.+ar 239a/04
o. za' yıf o.-acağ o.-ursa 249b/09	o. beş 236b/01, 238b/02
o. za' yıf o.-up 249b/08	o. bir 235a/06
o. zāyi' o.-maya 247a/07	o. birinci 211b/01
o. zāyil o.-a 249b/03, 249b/03	o. biş 235b/04, 251a/08
o. zāyil o.-dı 235a/05	o. dokuz 240a/05
o. zāyil o.-ur 246b/07, 250a/07, 250a/12, 252b/10	o. dört 238a/08
o. zihī o.-sa 215a/07	o.+dur 234a/09, 236a/10, 237a/08, 239b/08
o. zıkr o.-an 237a/12, 248a/04, 254b/04	o. iki 232a/03, 237b/03, 239b/05
o. zıkr o.-mışdur 227b/08, 248a/11	o. ikişer 234a/11
o. zıkr o.-ısadur 239b/10	o. sekiz 239b/10
o. ziyāde o.-a 249a/05, 249a/06, 252a/11	o.+uncı 211a/12
o. ziyāde o.-mazısa 232a/04	o.+üç 232a/11, 237b/11, 248b/08
o. ziyāde o.-sa 213a/10, 231b/11, 235b/09	o. yedi 239a/11
o. ziyāde o.-ur 220b/12, 232b/07, 241b/05	oñult- : İyileştirmek, onultmak.
olun- : Yapılmak, meydana getirilmek. bk. olun-	o.-mağ 247b/10
o. el işi o.-a 254b/10	ora : Orası, o yer.
o. faşd o.-a 226a/05, 253b/04	o.+da 228a/10
o. ihtirāz o.-a 224a/09	o.+dan 215b/07, 226a/06
o. isti' māl o.-a 216a/04, 226a/06, 238a/05	orta : Orta, ora, mutedil.
o. ma' lum o.-a 231a/09	o. barmag 234b/03
o. perhiz o.-a 244b/07	o.+dağı 212a/02
o. terk o.-a 238b/06	o. göz o.+sında 247a/12
o. zikir o.-mışdur 239a/09	o.+sunda 249b/05
o. zıkr o.-a 214b/04, 225a/08	o.+sına 252b/03
o. zıkr o.-dı 215b/01, 227b/11, 232a/08, 239b/03, 254b/04	o.+sında 211b/03
	o.+sındadır 211b/06
	o.+sından 225b/09, 232b/12
	ot : Ot, bitki.
	o. çörek o.+umı 240a/02
	o. ezilmiş o.+lar 223b/12
	o.+ı 223b/11

o. kırıcı o.+lar 241b/09
o.+lar 225a/05
o.+lara 224a/02
o.+ları 223a/08, 223b/01,
229b/10, 239a/10
o.+larını 223b/01
o. t̄arık'ülittişāl o.+ları 214b/07
o. yidürici o.+larıyla 254b/01
o. yumşak o.+lar 224a/02
o. çek- 223b/05, 224a/01,
233b/06
o. iç- 215a/05
otur- : oturmak, beklemek, durmak.
o.-a 234b/11
o.-acağ 251a/01
o.-mağ 224b/03
otuz : Otuz.
o. 233b/04, 239a/04, 246a/01
o. bir 247b/11
o. iki 225a/07, 225a/08
o. ikinci 248a/04
ov- : Ovmak.
o.-alar 223a/01, 252a/01
o.-mağdan 237b/06
o.-mayınca 238a/01
oyul- : Oyulmak.
o.-up 246a/06

Ö

Öd : Öd maddesi, safra kesesi sıvısı.
ö. cānavarlar ö.+i 216b/06
ö. hüdühüd ö.+i 230a/04
ö. keçi ö.+i 254b/02
ö. kerkes ö.+i 230a/06
ö.+leri 230a/06
öldür- : Öldürmek.
ö.-üp 245a/11
öl- : Ölmek.
ö.-ür 240a/12
'öm(ü)r: < Ar. Ömür, hayat.
'ö.-inde 253a/04
öñ : Önce; ön.
ö.+üne 231a/11
ö.+inde (ruṭūbet-i cildiye ö.)
212a/08

ö.+inde (ruṭūbet-i cildiyenüñ ö.)
213a/04
ö.+indedür (ruṭūbet-i beyzanüñ
ö.) 211b/05
ört- : Örtmek.
ö.-e 210b/11
ö.-eler 247a/06
ö.-er 232b/09
ö.-mişdür 212b/08
örtül- : Örtülmek.
ö.-mişdür 211b/12
örümcek: Örümcek.
ö. ağı 211a/04, 212b/02, 225b/04
ötürü : Ötürü, dolayı, sebebiyle.
ö.+dür 235b/11

P

pāk : < Far. Temiz, pak, arık.
p. ton 243b/03
p. bul- 238a/11
p. eyle- 220a/04, 233b/07,
241a/12, 241b/03, 242a/04,
251b/02
p. it- 214b/03, 216b/09, 221b/05,
243b/03, 245a/03, 247a/02,
252b/08
p. ol- 214b/05, 242a/08
pākī : < Far. Temizlik, arılık.
p. eyle- 245b/01
panbuğ (ğ) : < Far. Pamuk.
p. 247b/07, 251b/04
p.+ı 227a/01
p.+ıla 247b/08
p. ışıcağ p. 247b/07
p. yirlü p. 242b/12
p. eyled- 242b/11
p. t̄ola- 247b/05
pāre : < Far. Parça, cüz.
p. 214b/12
p.+leri 251b/03
p. kırk pāre it- 223a/11
peline : (Rumca) Hekimlikte kullanılan
yıllık ve otsu bir bitki ve bunun
meyvesi, pelit.
p. iyle- 245b/03, 245b/10
perākende: < Far. Azar azar, toptan
olmayan; aralıklı.

p. ol- 214a/02
perde : < Far. Perde.
p.+cük ol- 246b/03
p. eyle- 210b/11
perhiz : < Far. Perhiz.
p. it- 214b/02, 224a/10, 239a/03
p. itdür- 250b/08
p. olın- 244b/07
perverde: < Far. Çeşitli meyve
sebzelerin özünün terbiyesinden
elde edilen yiyecek.
p.+si 252a/04
p.+sin 252a/03
p.+siyile 229a/07
p. eyle- 234b/01
p. ol- 225b/10, 237b/08, 252b/01
p. olmuş ol- 224b/05
pes : < Far. O halde, şimdi, öyleyse,
hasılı.
p. 215b/09, 231a/03
peydā : < Far. Açık, meydana, hazır,
mevcut.
p. ol- 212b/12
peynir : < Far. Peynir.
p. 214b/02, 244b/07
pir : < Far. Yaşlı, ihtiyar.
p.+lerüñ 213b/07
pul : < Far. Pul, benek.
p. 246b/03
purçağ : Burçak, bezelye.
p. döğülmüş p.+ı 245a/07
pus : Sis, duman.
p.+ıla 245a/12

R

rābi^c : < Ar. Dördüncü.
r. 214a/07, 214a/10
r.+de 216b/11, 219a/04, 219a/04,
219a/05, 219b/11, 221a/09
r.+de (derece-(y)i r.) 216b/12
rada^c : engel, mani; maddenin bir
ucundan diğerine dökülmesini,
geçmesini engelleyecek nesne,
ilaç.
r.-ı zādlar 253b/05
radi^c : < Ar. bk. rada'.
r. 251b/08

rāhat : < Ar. Rahat.
r.+ını 221a/09
rāki^c : < Ar. Berrak, saydam, ince,
cıvık, sığ olmayan bk. rākik.
r. ol- 254a/08
raķik : < Ar. bk. rāki^c.
r. 221b/02, 254b/04
r.+dur 254a/11, 254b/01
r.+dür 211b/11, 216b/03,
221a/12
r. ol- 215a/06, 241a/10
rāst : < Far. Doğru, sağ, hak, gerçek.
r. eyle- 232a/07
rāstih : < Far. Rastık.
r. 229b/06, 234a/07, 236a/02,
236b/08, 252b/05, 254a/
254b/02
rāsuṭış : < Gr. İrilik.
r. 235a/07
raṭb : < Ar. Rutubetli, ıslak, nemli,
yaş. bk. raṭib.
r. 218a/06
r.+dur (bārid-i r.) 218b/04,
221a/02
r. (hār-u r.) 214b/11
r. ol- 235b/01
raṭib : < Ar. bk. raṭb.
r.+dur 214b/11
raẓı : < Ar. Rıza gösteren.
r. ol- 235a/03
rāziyāne: < Far. Rezene otu (Foeniculum
vulgare).
r. (şifat-ı r. şüti) 224b/04
r. şuyı 216b/06, 224b/06,
225a/04, 225a/05, 239b/07
r. tohumı 225a/02
rāziyānic: < Far. Rezene otu, yabancı
dere otu.
r. 218b/11
red : < Ar. Kabul etmeme, geri
çevirme.
r.-i mevāddi 222a/09
refik : < Ar. Arkadaş, ortak.
r.+uñ 212a/10
reglusi : ?
r.+dür 218b/02

- remed : Göz ağrısı, göz iltihabı, göze elem veren her türlü hastalık.
r. 248b/08, 248b/10, 248b/11, 249a/01
r.+e 250a/02
r.+i 249a/10
r.+ile 215a/11
r.-i hār 249a/12
r.-i yābis 252b/07, 252b/09
- remādū'l kaşab: Kamış külü.
r. 218b/12
- remele : Remedin bir çeşididir. Hasta uykudan uyanınca gözlerine kum dolmuş gibi olur.
r. 238b/02
- remelik: bk. remele.
r. 238b/02
- remil : <Ar. bk. remele.
r. 238b/04
- remilcüsā: <? Hastalık adı.
r. 225a/11
- renc : < Far. Hastalık.
r.+i 215b/01
r.+leri 223a/04
r. sülāde r.+ine 229b/04
- renk : < Far. Renk.
r. 213a/01
r.+i 212b/12, 232b/07
r. gözün r.+lerini 212b/09
- resm : < Ar. Tarz, usul.
r.+e 223b/05, 231b/05
r.+edür 211b/10
r. igne r.+inde ol- 230b/03
- revān : < Far. Yürüyen, giden, akıcı, su gibi akıp giden.
r. kan r. ol- 239a/01
- riyāzet: < Ar. Perhiz.
r. 224a/09, 243a/04
- rūḥ : < Ar. Can, nefes; duyu, beş duyudan her biri.
r.-i bāşıra 213a/08
r.-i bāşırası 214a/01, 214a/03, 214a/04
r.-i bāhiredür 212b/10
- rūmī : < Ar. Arap ilinden başka bir ilden olan.
r. (sünbül-ı r.) 244a/11
- rummāni: < Ar. Nar ağacı ve meyvesi.
r. (burūd-ı r.) 224b/07
- rūşen : < Far. Aydın, parlak.
r. 211b/04
r.+dur 211a/04
r.+dür 212a/03
r.-i şeffāf
r. nesne 224a/08
r. eyle- 217b/01
- rūşenlīg: < Far. T. Aydınlık, parlaklık.
r.+ı 213a/05
- rūşifā:?
r.+ya 230a/03
- rūşinā : < Far. Göz taşı.
r.+y1 229b/01
r.+y1 (altun-ı r.) 236a/09
r.+y1 (kuḥl-i r.) 240b/11, 243b/09, 244a/08, 244b/09
r.+y1 (şifat-ı kuḥl-i r.) 236a/08
- rūşināluḡ: < Far. Parlaklık, aydınlık.
r.+ı 211b/07
- rūşināt : bk. rūşinā
r.+ı (kuḥl-i r.) 254b/02
- ruḡbāt: < Ar. ç. Yaşlar, nemler.
r.+ı 218b/05, 218b/05, 221b/02, 242a/04
r.+ın 217b/11
r. (ṭabaḡat-ı r.) 211b/08
r.+uñ 211b/02
r. yaramaz r.+ı 237b/10
- ruḡbet: < Ar. Nem, nemli özellikte.
r. 212a/03, 212a/04, 212a/07, 213a/02, 213b/06, 215a/03, 237a/04, 242a/10, 242a/12, 243a/05, 249a/06, 250a/10, 250b/10
r. (buraḡ-ı r.) 234a/01
r. çıkan r.+ın 216a/11, 216a/12
r.+de 217a/03
r.+den 210b/12, 219b/01, 219b/05, 241a/11
r. (gözün r.-i dāyiresin) 212a/02
r. ḡalīz r.+dendür 237b/06
r. ḡalīz r.+dür 225b/02

r.+i 213a/04, 213b/08, 214b/08,
218b/06, 219a/03, 220a/06,
220a/11, 220b/08, 248a/08
r.+ile 220b/10
r.+in 214b/11, 220b/11
r.+ini 230b/05
r. issi r.+den 244a/02
r.-i beyza 213a/03
r.-i beyzanuñ öñi 211b/05
r.-i beyziyye 212a/05, 213a/09
r.-i cildiye 211a/07,211a/11,
211b/07, 212a/04, 212a/06,
213a/01,213a/08
r.-i cildiye(y)i 211a/09, 211a/11
r.-i cildiye şafası 213a/04
r.-i cildiye öñi 212a/08
r.-i cildiyenüñ ğıdāsı 212a/05
r.-i cildiyenüñ öñi 213a/04
r. -i ğalebe 234b/06
r.-i ğarbiyye 218b/01
r.-i mādde 215a/05
r.+ler 243a/04
r.+leri 216b/08, 217a/03,
229b/02
r.+lerinüñ 213a/12
r.+ten 229a/02, 235a/11
r.+ten (ğalıḫ-i r.) 233b/12

S

sa' af : <Ar. Kirpik diplerinde
meydana gelen bir tür yara.
s.+ı 240b/05
sā' at : < Ar. Saat.
s. 222b/04, 225a/04, 230a/08,
231b/09, 239a/09, 254b/07
s.+de 231b/08
sa' as :?
s. 219b/04
şabāḥ : < Ar. Sabah.
ş. 229a/07, 234a/03, 237a/12,
239a/05, 239b/02, 251a/02
şabanī :?
ş. 220a/03
şab(ı)r : < Ar. Sabırlık otu v ebundan
elde edilen tıbbi zamk. (Aloë
vera). Türkçede azvay denir.

ş. 229b/05, 233a/03, 233a/12,
236a/02, 241b/09, 242a/03,
242b/03, 243b/07, 246b/05,
252b/05, 252b/12
ş. (ḥabb+ı+ş) 243b/02
ş.+ı 241a/05, 245b/07
ş.+ıla 247b/10
ş. i muḫrāk 236b/11
ş. i uskutüri 225a/01, 237a/04
ş. eyle- 238b/09
şābūn : < Ar. Sabun.
ş. şuyı 232a/01, 232a/02
sac : Sac, metal levha.
s. 231a/02
saç : Saç.
s. 243a/03
sa' d : <Ar. Kuvvet.
s.+ıla 215b/04
sāde : < Far. Saf, sade.
s. 214a/08, 214a/10
s.+dür (su' ulmizac-ı s) 214a/06
şadā' : < Ar. Bağ ağrısı.
ş. eyle- 215a/12
şadır < şadr. < Ar. her şeyin önü ve
ilerisi.
ş. ı mizācı 214a/10
şafā : < Ar. Saflık, berraklık.
ş.+sı 213a/03
şaffāf: <Ar. Sıra sıra dizilme.
ş.+dan 212b/03
şāfi : < Ar. Safi, katışıksız, halis,
temiz.
ş. 212a/03
ş.+dür 212a/04, 212b/06
s. (mürr+ı+s) 234a/07
ş. şu 236b/03
ş. (şiyāf-ı aḫmer-i ş.) 235b/05
ş. tuz 225a/01
ş. eyle- 212a/12, 215a/10,
235b/03
ş it- 224b/08, 224b/12
ş. ol- 213a/04, 213a/08, 213a/09,
214a/01, 214a/03, 252b/06
şāfilġ : < Ar. T. Mezilki, safilik.
ş.+ı 212a/05
şafra : < Ar. Dört ana öğeden biri olan
öd maddesi.

- ş.+dan 249a/02, 249a/08,
249a/12, 250b/02
ş. galebesi 240a/07
ş. göyünmüş ş.+dur 240b/01
ş.+yıla 215a/06, 249a/03,
249a/11
- şafrāvī : < Ar. Öd maddesiyle ilgili, öd maddesinin ağır bastığı bünye ve nesnel.
ş. 249a/05
ş.+nüñ 249a/07
ş. ol- 232b/06
- şağ : Sağ, sağlam, bozulmamış.
ş. 211b/10, 223b/09
ş.+dan 211b/10
ş.+ıla 223b/07
- şağfa : <Ar. “sa‘ fa” Genellikle çocukların başında ve yüzünde beliren kaşıntılı bir cilt hastalığı türü.
s. 225a/11
- şağīr : < Ar. Küçük.
ş. 233a/09
ş. (aṭrifil+i+ş) 229a/07
ş. (iṭrifil+i+ş) 244b/06
ş. (şıfat+i+zerur+i+ş) 233a/09
şāḥīb : < Ar. Sohbet eden.
ş.+ı 234b/05
ş. i+marazūñ 232b/10
ş. i+marazı 234b/10
- sākin : < Ar. Sakin, dindirilmiş.
s. eyle- 251b/07, 251b/08,
251b/08, 252b/10
s. it- 216b/12, 221a/11
s. ol- 227a/03, 235b/08, 250a/12
- şaḳal : Sakal.
s.+da 243a/03
- şaḳın- : Sakınmak, saklamak, muhafaza etmek.
ş.-a 231b/02
ş.-alar 222b/05, 223a/03, 242a/05
ş.-maḳ 227a/04
- şaḳınıl- : Sakınılmak.
ş.-maḳuñ 224a/06
- şaḳız : Sakız.
s. çam s.+ı zifti 251b/01
- s.+ıla 232a/07
- şaḳla- : Saklamak, korumak.
ş. āfetlerden ş.-ya 211a/09
ş. dāyim ş.-ya 211a/10
ş. dökülmekten ş.-ya 244a/10
ş.-yup 224b/10
ş. zahmetlerden ş.-ya 211a/09
- şalab : < Ar. Kapıp götün, alıp yok eden, menfeliştiren.
ş. ol- 254b/09
- şalāḥ : < Ar. Düzeltme, iyileşme, iyilik.
ş.+a getür- 214a/10
- şāliş : < Ar. Üçüncü.
ş. 214a/06, 214a/09, 216a/07
ş.+de 217a/09, 217b/10, 218a/02,
218a/06, 218a/10, 218a/11,
218b/04, 218b/12, 219a/02,
219a/02, 219a/12, 220a/01,
220a/03, 220a/09, 220b/08,
221a/09, 221a/12, 221b/04,
221b/05, 221b/07, 221b/09,
222a/01, 222a/08
- şan- : Sanmak.
ş.-asın 240a/07
ş.-ur 239b/01
- şanān : <Ar. Bit yavrusu, yavşak.
ş. 243a/10
- şanca- : Sanıcmak, ağrımak, sızlamak.
ş.-r ol- 224a/01
- sancı- : Sancımak, sızlamak.
s.-ması 249a/06
s.-maḳdan 248b/12
- şancu : Sancu.
ş.+sın 251a/04
ş.+yı 217b/09
- şandal : < Ar. Sandal ağacı, çeşitli türleri olan güzel kokulu bir ağaç.a) Ak sandal (Santalum album) b). Kızıl sandal (Pterocarpus santalinus).c) Sarı sandal. (Fringilla spinus) olmak üzere üç türü ünlüdür.
ş. kızıl ş. 252b/11, 252b/12
ş. şuyı 241a/08
- şānī : < Ar. iki.
ş. 214a/06, 214a/09, 217b/05

- ş.+de 217a/12, 218a/03, 218a/06,
219a/06, 220a/03, 220a/05,
220a/09, 220b/01, 220b/03,
221a/06, 221b/05, 221b/10
- şāniyā : < Ar. İkinci olarak.
ş. 216a/05
- şar : Zar, deri.
ş.+ından 251b/12
ş.+dan 252a/01
ş.+yıla 224b/08
- şar- : Sarmak.
ş.-up 251b/04
- sarmısağ: Sarımsak.
s. 224a/11
- şaru : Sarı.
ş.+ca 224b/08
ş. ekşi enār ş.+sıyla 234a/01
ş. helile 225a/03, 229a/08,
234a/11, 236a/12
ş. helile kabı 235b/02
ş. kükürd 243b/08
ş.+sı 222a/07
ş.+sını 217b/07
ş. yumurda ş.+sı 227a/02,
251a/11
ş. yumurda ş.+sın 227a/03
ş. yumurda ş.+sıyla 227a/05,
233a/04
ş. zerniğ 236b/06
- sa' ter i+pārisi: Güvey otu (Origanum
ulugare).
s. 237a/05
- sath :?
s. 239b/06
- şavāb : < Ar. Doğru, yerinde.
ş. 231a/08, 246a/10, 251b/06
ş. gör- 227a/05
- sa' y : < Ar. Çalışma, çabalama,
gayret, emek.
s. it- 215b/10
- şay- : Saymak.
ş. tabağa ş.-maz 212a/09
- şāyir : < Ar. Diğer.
s. 213b/05
s. gözler 213b/06
s.+inden 213b/08
- şaykal : < Ar. Cilalı.
ş.+lar (hadaka-i ş.) 218a/08
- sāzenc : < Ar. Kantaşı.
s. yumşak s. 254a/01
s. -i ' adesi 225a/02
- sebeb : < Ar. Neden, sebep.
s. 213a/01, 213a/03, 213a/04,
213a/05, 213a/10, 213a/11,
213a/12, 214a/02, 215b/03,
227b/07, 233b/12, 242a/09
s.+den 229a/01
s.+i 213a/07, 213a/10, 226b/05,
227a/07, 227a/09, 227b/03,
228a/06, 228a/10, 229a/02,
232b/01, 235a/11, 237b/06,
238a/02, 238a/09, 238b/04,
239a/01, 239b/12, 240a/07,
240b/01, 240b/07, 240b/12,
241a/03, 241a/04, 241a/11,
242b/06, 244a/02, 244b/04,
248a/01, 248a/09, 249b/03,
249b/04, 249b/10, 250a/09,
250a/11, 250b/02, 253a/09
s.+ile 215b/06, 243a/06
s.+inden 227a/11, 238a/04,
241a/07
s.+ini 215b/03
s.+iyile 213a/08, 213b/05,
213b/07, 226a/03, 227b/02,
227b/10, 228a/03, 253a/12,
253b/04
s. -i ' illetdür 229b/02
s. -i mahşā 250a/02
s.+ler 213a/07, 249b/04
s.+lerde 232a/06
s.+lerden 244a/07
s.+leri 215b/10
s.+lerüñ 213a/07
s.+ü 243a/03
- sebel : Göze perde inmesi. Gözün
saydam kornea tabakasının
tahrişlerle iltihaplanması.
s. 218a/02, 224a/03, 248a/10,
248b/08
s.+e 218a/10, 226b/07, 229b/12,
236a/01, 236a/04, 236a/11,
239b/04, 248a/03

- s. eski s.+e 229b/04
s.+üñ 224b/12
- şedef : < Ar. Sedef otu (Ruta graveolens).
ş.+i (veda^c -ı ş.) 222b/09
s. göyünmiş s. 245a/04
s.-leri 232a/08
- şefüfi : < sufûf< Ar. :?
s. -ı 239a/03
- şeşel : < Ar. Kolay, basit,hafif.
s.+dür 254a/11
- şeşelce: < Ar. T. Kolayca, hafifçe,
basitçe.
s. od 223a/11
- sekbinec: < Far. Salatalığa benzer bir
bitki ve bundan elde edilen zam.
bk. sekninec.
s. 216b/06, 219a/12
s.+i 228b/08, 245a/08
- sekiz : Sekiz.
s. 222a/11, 225b/10, 233a/12,
233b/02, 236b/09, 241b/12,
251a/05, 251a/08, 251a/09,
251b/10, 252b/01 s. buçuğ
233a/09
s.+inci 210b/07, 211a/10
- sekninec: < Far. bk. sekbinec.
s. 223a/06
- sel^c â : < Ar. Baştaki yarık.
s. 241a/09
s.+(y)ı 241a/09, 241b/01
- sele^c â : < Ar. Baştaki yarık
s.+nuñ 241b/02
- seleñü'l-ef^c î:?
s. 219b/02
- seliñe : < Ar. Aselbent sakızı, bir tür
pelesenk ağacından ve katır
kuyruğu otundan elde edilen ve
birkaç türü olan tıbbi bir zamk.
s. 219a/07, 236a/12
- şelil : <Ar. Derideki sert kabarcık,
siğil.
ş. 239b/11
- sell : Bazı baş hastalıklarını ve
gözden su akmasını gidermek
için alınla kulak arasını
dağlamak.?
- s.+ini 215a/12
- semüklig: “Sömüklük” Koku.
s.+ini 220a/06
- sereñân-ı bañr:< Ar. Deniz yengeci.
s. 225a/02
s. -ı 219b/03
- sertiz :< Far. Ucu sivri, keskin.
s. 247a/10
- sevdâ :< Ar. Dört ana öğeden kara
safra maddesi.
s.+dan 249a/02, 249a/11
s. ğalîz s. 228a/10
s.+yıla 250b/02
s.-yı fażalâtdan 226a/02
- sevdâvi:< Ar. Kara safra maddesiyle
ilgili.
s. 239b/12
s. ahlâţ 252b/05,252b/08
s. hılt 240a/01
s.-nüñ 249a/06
- seyelân:< Ar. Akım, akış.
s. 225b/01, 248a/08
s.+ına 218b/08
- sezâb :< Ar. Sedef otu (Ruta
graveolens).
s. 219a/10
s. şuyu 229b/10, 230a/02,
236a/07, 245b/08
s. şuyı 236a/06
s. yaprağı 245b/04
- sıçan : Sıçan.
s. necisi 244a/09
- şıçra- : Sıçramak.
ş.-yup 231a/04
- şığa- : Sıvamak, kıvırmak.
ş.-yalar 230b/02
- şığır : Sığır.
ş. eti 238a/03, 244b/07
ş. kavuğı 228b/04
ş. tersi 253b/12
ş. yağı 241b/02, 247b/05
- şifat :< Ar. İlaç terkip etme tarzı, ilaç
yapma yöntemi; durum keyfiyet,
şekil.
ş. 248b/01
ş.-ı bāseliğün 236a/11
ş.-ı burūd-ı hığrım 234a/10

- ş. (ğalīz+i+ş) 212b/04
 ş.+1 231b/12
 ş.-1 anzurūt-ı müdebbir 233a/06
 ş.-1 dāruyī 236b/11
 ş.-1 diğēr 224b/07
 ş.-1 dīze-i diğēr 229b/11
 ş.-1 kişnīc 239a/03
 ş.-1 kuhl-i rūşināyī 236a/08
 ş.-1 melikā 233a/05
 ş.-1 merhem-i mısri 241b/11
 ş.-1 müşhil 235b/02
 ş.-1 rāziyāne şüti 224b/04
 ş.-1 sürme 244a/10
 ş.-1 tūtyā 252a/04
 ş.-1 şāf-ı ebyāz 251b/09
 ş.-1 şiyāf 254a/01
 ş.-1 şiyāf-ı aḥmer 235b/12
 ş.-1 şiyāf-ı aḥmerleyyin 234a/06
 ş.-1 şiyāf-ı aḥzār 236a/04
 ş.-1 şiyāf-ı ber 251a/03
 ş.-1 şiyāf-ı şımākı 236b/01
 ş.-1 şiyāf-ı diğēr 236b/08
 ş.-1 şiyāf-ı dīze 229b/02
 ş.-1 şiyāf-ı za^c firānī 236b/05
 ş.-1 tīlā 225b/06, 235a/04,
 252b/10, 253a/02
 ş.-1 zērūr 233a/08
 ş.-1 zer(ur)-ı asfar 233a/09
 ş.-1 zūrūr 246b/04
 ş.-1 zērūr-ı aşfar-ı kebīr 233a/11
- şıfatlu :< Ar. T. Şekilli, çehreli.
 ş. 227a/08
- şıḥḥat :< Ar. Sağlık, sıhat.
 ş. 224a/06, 251a/05
 ş.+ini 216b/11, 221b/06
- şık : Sıkı, gevşek olmayan, sık
 dokunmuş.
 ş.ol- 223a/04
- şık- : Sıkı, ezmek.
 ş.-alar 245b/13
 ş.-up 230b/02
- sılāk :<Ar. “sülāk” Gözyaşı kanalı
 şişliğı.
 s.+a 236a/01
- şımād :< Ar. İlaç.
 ş.+larıla 226a/07
- şımāk :< Ar. Sumak ağacı ve tohumu
 (Rhus corifia) bk. Şumāk.
 ş.+1 (şıfat-ı şiyāf-ı ş.) 236b/01
- şındur- : Kırmak, parçalamak; bozmak;
 yenmek, tepelemek.
 ş.-alar 223a/06
- şırça : Cam, camdan yapılmış eşya.
 s. furumı 222b/08
 ş. erimiş şırça gibi 212a/05
- şıvık : Sıvı, sulu, cıvık, akıcı.
 ş. ol- 251b/01
- şil- : Silmek.
 s. arḡun arḡun s.-eler 251b/05
- şinār : Çandan yapılmış alet.
 s.+1la 226b/12
- şineḡ : Sinek.
 s. başı kesilmiş s.+i 228b/07
- şinīl : Siğil. Deride özellikle ellerde
 oluşan, zararsız, pürtüklü küçük
 ur.
 s. 239b/11
- şinīr : Sinir.
 s. 212a/02
- şin- : Sinmek, hazım edilmek, vücuda
 mal olmak, içini sinmek,
 yaramak;
 s.-meyen 215b/09
- şirke :< Far. Sirke.
 s. 241b/11
 s.+den 250b/08
 s.+(y)i 241b/12
 s. tiz s.+de 225b/04
 s.+yi 241a/06
 s.+yile 225b/05, 228b/08,
 230a/09, 240a/03, 241a/05,
 243b/08, 245a/08
- şitār : <Far. Demir, cetvel demiri.
 s.+1la 231a/11
- şitāre : bk. sitār
 s.+yile 227b/12
- şiyāh :< Far. Kara.
 s. ol- 213a/07
- şizḡutiş : <? Göz kapağının
 yarılması hastalığı.
 s. 235a/08
- şoğan : Soğan (Allium Cepa).
 ş. 224a/11

şoğırı	:Hastalık adı. ş. 217a/05	ş.-miş mercimek 253a/03 ş. kabı ş.-miş mercimek 247a/08
şoğ-	: İğrenisin batırmak; ısırarak, sokmak. ş.-alar 246a/11, 247a/04, 247b/06 ş. delüğine ş.-alar 247a/11 ş. igne ş.-alar 227b/12 ş.-mak 245b/02 ş.-mişdur 240a/07 ş.-salar 245b/03, 245b/10	söyle- : Söylemek, konuşmak. s.-mek 250b/11
şol	: Sol, sol taraf. ş. 211b/10, 223b/07, 223b/09, 223b/09, 234b/11	şu : Su. ş. 219b/06, 222b/02, 224b/03, 242b/10, 254a/11 ş. acı ş.+yıla 245a/04 ş. çügündür ş.+yıla 243b/04 ş.+da 243b/04, 253a/03 ş.+dan 249a/03, 249a/03 ş. degmedük kireç 232a/01 ş. ekşi enâr ş.+yunu 245b/09 ş. göze ş. in- 218a/11, 219b/01, 220b/07 ş. göze ş. inse 218a/07 ş. göze inen ş.+y1 221b/12 ş. gül ş.+y1 214a/11 ş. gül ş.+yıyla 234a/02 ş. ışıcağ ş.+yıla 225b/12, 226a/09, 226a/09, 226b/02, 238b/07 ş. issi ş. buğarı 228a/04 ş. issi ş.+nuñ 238a/06 ş. issi ş.+yıla 228b/06, 233b/05, 238a/06, 241a/06, 241a/06, 243b/04 ş. it üzümü ş.+yıyla 253a/01 ş. kanlu ş. 232b/03 ş. kâsnî ş.+y1 214a/11 ş. kâsnî ş.+yıyla 220a/08, 228b/01, 242b/05 ş. koruğ ş.+y1 240a/09 ş. koruğ ş.+yıla 237b/08 ş. koruğ ş.+yıyla 234b/01, 236b/04, 240a/10 ş. kır şumâğ ş.+yun 245b/11 ş.+larla 237b/11 ş. mârül ş.+y1 214a/11 ş. mersin ş.+yın 217a/07 ş. mersin ş.+yıyla 235a/05, 242b/02, 242b/04 ş. merzencüş ş.+yıyla 224b/05, 237a/06 ş.+nıñ 222b/03 ş. râziyâne ş.+y1dur 216b/06
şoñra	: Sonra. ş. 215b/10, 220a/06, 222a/12, 222b/12, 222b/12, 223a/06, 226a/08, 226a/10, 228a/01, 228a/12, 228b/06, 230b/08, 235a/10, 235b/05, 235b/08, 236b/03, 237a/03, 237b/12, 238a/04, 238a/10, 240a/01, 240a/04, 240a/08, 240b/07, 241a/12, 242a/03, 242b/08, 242b/09, 245b/06, 245b/12, 246b/10, 247a/06, 247a/08, 247b/03, 248a/03, 251b/11, 252a/03, 252a/07, 252b/04, 253a/06, 253b/07, 254b/08	
şor-	: Emmek, emer gibi çekmek. ş.-a 229a/09	
şovu-	: Soğumak. ş.-yınca 226a/09	
şuvat-	: Sıvatmak. ş.-alar 240a/02	
şovuğ	: Soğuk. ş. 217b/05, 224a/07, 238a/02 ş.+dur 213b/07 ş. keten biz 247a/06 ş. şu 239a/05 ş. eyle- 230a/10 ş. ol- 213b/03	
şovuğlıg	: Soğukluk. ş.+a 229a/08 ş.+1 213b/05, 213b/07	
şoyıl-	: Soyulmak.	

ş. rāziyāne ş.+yın 225a/05	su ^ç f :?
ş. rāziyāne ş.+yına 224b/06	s. 225a/11
ş. rāziyāne ş.+yıyla 225a/04, 239b/07	sul ^ç :?
ş. şābun ş.+yı 232a/01	s. 225a/12
ş. şābūn ş.+yıyla 232a/02	şulb :< Ar. Hızlı.
ş. şāfī ş.+yıla 236b/03	ş. 238b/03
ş. şandal ş.+yıla 241a/08	ş.+dur 211b/11
ş. sezāb ş.+yunu 245b/08	ş.+uñ (ğışā-(y)ı ş kenārı)
ş. sezāb ş.+yuyıla 229b/10, 230a/02, 236a/07	212a/09, 212b/05
ş. sezāb ş.+yıyla 236a/06	şulbiyye:?
ş. şovuk ş.+yıla 239a/05	ş. 212a/01
ş. şumāk ş.+yıla 237b/08	ş. (şebekiyye-(y)i ş.) 211a/06
ş. tatlu ş.+yıla 245a/04, 252a/05, 252b/02	şumāk :< Ar. Sumak (Rhus ciliaria).
ş. tāze ş. 252a/06	ş.+ı 236b/03
ş. tāze ş.+yıla 215a/05	ş. şuyı 234a/01, 237b/08
ş. teresi 246a/09	ş. kıurı ş. şuyı 245b/11
ş. tuzlu ş.+ya 251b/12	sūret :< Ar. Yüz, çehre.
ş. tuzlu ş.+yı 242b/11	s.-i hayvānī 243a/06
ş.+ya 223a/06, 224b/09, 251b/04	sūsen :< Ar. Susam.
ş. yağmur ş.+yıyla 236b/10, 251a/06, 251a/09, 252b/02	s. 225b/07
ş.+yı 220a/12	sust :< Far. Gevşek, yavaş, ağır.
ş.+yıla 223a/12, 228a/05, 228b/08, 243b/05, 246a/09, 251b/12, 252a/06, 252b/11	s. ol- 242a/10, 249a/05
ş.+yın 219a/11, 224b/08, 229a/08, 234a/01	su ^ç ūd :< Ar. Enfiye, burun ilacı. bk.
ş.+yını 217b/08, 217b/09, 218a/04, 218b/12, 222a/01, 222a/08, 226b/07, 227a/01, 229a/09	su ^ç uṭ. :
ş. žam ^ç ş.+yı 251b/08	s.+u 237a/03
ş. iḫūr- 235b/04	s.+lar eyle- 237a/03
ş. in- 213b/08, 217b/02, 218a/12, 218b/01, 218b/10, 218b/12, 219a/12, 220b/01, 221a/04, 236a/08	su ^ç uṭ : :< Ar. bk. şu ^ç ūd.
ş. kıo- 235b/03	s.+larıyla 237a/11
şucu ^ç az :?	s.+larıyla 219b/05
ş. 223a/02	su ^ç ul-mizac:< Ar. Sıhhat bozukluğu.
şudā ^ç :< Ar. Baş ağrısı.	s.-ı mādūr 214a/06
ş. 215a/11, 242a/06	s.-ı sādēdūr 214a/06
ş.+da 215b/01	sūd(t) : Süt.
ş.+ı 221a/11	s. 216b/03
	s. ^ç avrat s.+ı 246a/07, 251b/07
	s. ^ç avrat s.+in 253b/07
	s. ^ç avrat s.+iyile 251b/09, 253b/09
	s. eşek s.+iyile 225b/09, 233a/10, 246a/07, 252b/01
	s. ħatun kışiler s.+iyile 254a/05
	s. ħatun kışı s.+ı 233a/02
	s. ħatun kışı s.+in 253b/05
	s. ħatun kışı s.+iyile 233a/10
	s. ħatun kışı s.+iyile 239a/10
	ş.+ı (şıfat-ı rāziyāne ş.) 224b/04

s.+ile 233a/03
s.+ini 218b/03
s. ' avratlar s.+i gibi ol- 216b/03
südüg : Sidik, idrar.
s. nâbâliĝ oĝlân s.+iyile 232a/02,
246b/02
sükker : Şeker.
s. 235a/04, 250b/06
s.+e 239a/05
s.+i 241a/06
s.+ile 240b/10
s.-i tabarзад 233a/06, 233a/07,
233b/04
s.-i tabarзад
sülâde : <Ar. Hastalık adı.
s. renci 229b/04
sülâf : <Ar. Hastalık adı.
s. 225a/10, 233b/08, 233b/09
sülâfe :bk. sülâf.
s.-i deme' eye 234a/10
sülâķ : < Ar. Tarhama benzer bir göz
hastalığı.
s.+a 229b/12, 244a/05
sülül :?
ş. 239b/10
sülüg : Sülük.
s. ķablû s.+i 230a/08
sünbül : < Ar. Sümbül otu (Hyacinthus
orientalis).
s. 219a/08, 219a/10, 251a/08
s.-i ĥindi 244b/01, 244b/02
s.-i tĥib 229b/09
s.-ı rûmî 244a/11
ş.+ü 222b/11
sünger : <Gr. Genellikle denizlerde bir
yere tutunarak koloni durumunda
yaşayan, çok hücreli ilkel hayvan
s.+i 226b/02, 226a/09, 248b/04
süñük : Kemik
s. 246b/12
s.+i 245a/12
s.+ini 246b/11
s.+ü 247a/02
sür- : Sürmek.
s.-e 244b/12
s.-eler 229a/08, 232a/10,
244a/12, 248b/04

s.-mek 228b/07, 230a/06
s.-seler 217b/08
sürme : Sürme.
s. 214b/08, 222b/01, 244a/09,
244a/12
s.+lerinde 218a/02
s. (şıfat+i+s) 244a/10
sürül- : Sürülmek.
s.-ür 218a/02
süvâri's-sinid:?
s. 219b/04
süz- : Süzmek, temizlemek.
s.-e 244b/11
s.-eler 223a/07, 254b/08
s.-üp 235b/03
süzüşdür-: Süzüştürmek.
s.-mek 230a/12

Ş

şâdenc : Kantaşı, bk. şâzenc.
ş.-i ' adesi 214b/09, 240a/10
ş. yunmuş ş. 235b/07
şâf : < Far. Fıtıl, çeşitli hastalıklarda
makattan kullanılmak üzere
hazırlanmış fıtıl.
ş.-ı ebyaź 251b/09
ş.-ı mamîşâ 252b/12
ş.+lar 223b/12
ş.+lardan 227a/04
ş. (şıfat-ı ş.-ı ebyaź) 251b/09
ş. çek- 227a/05
ş. eyle- 254a/05
ş. it- 230a/07
ş.+lar eyle- 229b/10, 234a/09,
251a/09, 251b/11, 252b/02
ş.+lar it- 236b/11, 239b/07
şâĥ : <Far. Dal, budak.
ş.+ları 212b/02
şahmu'l-efâ' : Engerek yılanın içyağı.
ş.+ı 219b/06
şa'ir : < Ar. Arpa.
ş. (berd+u+ş) 225b/06
ş.+i 220a/02
şa'ire : Arpacık denilen göz hastalığı.
ş. 225a/09
ş.+nüñ 228a/09, 228b/07

- şakak : < Ar. Göz, alın ve yanak arasında elmacık kemiğinin üstünde bulunan çukurumsu bölge.
ş.+larından 234a/04
- şakâyık : < Ar. Şakayık çiçeği.
ş. yaprağı 244b/08
- şakâyıku'n-nu' mân: < Ar. Gelincik çiçeği. (Papaver rhoras).
ş. 219b/07
- şarâb : < Ar. Şurup.
ş. 214b/01, 251a/02
ş.+dan 250b/07
ş. buhte ş.+ıla 251a/11
ş. bulanuk ş. 224b/02
ş. eski ş.+ıla 236a/03, 236b/07, 239b/07
ş. eski üzüm ş.+ıyla 248b/02
ş. ğalîz ş. 224b/02
ş.+ıla 228b/09, 246b/10
ş.-ı haşhâşıla 251a/03
ş.-ı 'ineb 220a/01
ş.-ı hıref 253a/06
ş.+ıla 248b/03, 248b/04, 248b/04
ş.+ları 251a/02
ş. üzüm ş.+ını 245b/13
ş. üzüm ş.+ıyla 234a/08
ş. iç- 215a/09, 224a/09
- şart : < Ar. Şart, bir şeyin olması için gereken durum.
ş.+ı 230b/02, 245b/11
ş. mezkûr ş.+ları 215b/01
- şa' ri'z-zâyid: Artık kıl. Distichiasis. bk.
şa' ru'z-zâyid
ş. 225a/09
- şa' ru'z-zâyid: bk. şa' ri'z-zâyid
ş. 228b/11
- şâzenc : Kantaşı. bk. şâdenc.
ş. 229b/06
ş.-i mağsâl 236a/01
ş.-i mağsu' 239b/05
ş. yunmuş ş. 234a/07
- şeb : < Ar. Şap.
ş. 218b/06, 239b/08
ş. göyinmiş ş. 248b/02
ş.+ı 248b/04
ş.-i yemâni 219b/10
- ş.-i yemenî 243b/05, 246b/01
ş. (tılâ-i ş.-i yemenî) 243b/07
- şebekiyye: < Ar. Gözdeki retina tabakası.
ş. 212a/01, 212a/11, 212a/12
ş. (celd+i+ş) 211a/04
ş.-(y)i şulbiyye 211a/06
ş.-(y)i mültaḥime 212b/07
ş. kenârı 212b/02
ş.+ye 212a/11
ş.+ye (ṭabaḳa+(y)ı+ş) 212a/07
- şeffâf : < Ar. Saydam.
ş. 224a/08
ş.+dan 213b/11
ş.+dur 212b/06
ş.+dur (rûşen-i ş.) 211b/04
- şehâdet : < Ar. Şahitlik, tanıklık.
ş. 234b/03
- şehd : < Ar. Gömeç balı, bal
ş. 241a/10
- şehlâ : < Ar. Kusurlu sayılmayacak kadar hafif şaşı göz; koyu mavi, ela.
ş. 213b/09
ş. ol- 213a/10
- şekl : < Ar. Şekil, vafk. Muska ve benzeri yazılarda kullanılan tılsımlı çizimler.
ş. arpa ş.+inde 228a/09
ş.+ı 211b/10, 212a/03
ş.+inde 238b/11, 247a/10
- şeker : < Far. Şeker. Krş. şükker.
ş. 214a/12, 224b/06, 235b/04, 254a/07
ş. aḳ ş. 225a/02
ş. ḳamışı 250b/10
- şekerü'l-mu' aşşer: <Ar. Toz haline getirilmemiş şeker.
ş. 229b/07
- şekillü : < Ar. T. Şekilli, biçimli.
ş. 213b/10
- şem' : < Ar. Balmumu, mum.
ş. 220a/02
ş.+ile 221a/08
- şer : < Ar. Kötülük, fenalık.
ş.+ol 249a/04
- şerâ : < Ar. Kurdeşen hastalığı.

- ş. 240a/05
 ş.+y1 240a/05
 şerāyin : < Ar. Nabız alınan damarlar atardamarlar / arterler, pulsatif damarlar.
 ş. 211b/09
 ş.+ler 213a/12
 şerbet : < Ar. Şerbet, şurup.
 ş.+ile 215a/03
 şerif : < Ar. Kutsal, şerefli.
 ş.+dür (‘uzv-ı ş.) 210b/09
 şernāne :?
 ş. 215a/12
- şetere : < Ar. Göz kapakları devrik olmak, bir nevi göz hastalığı.
 ş. 225a/09, 227a/07
 ş.+nüñ 227a/06
 şeyh : < Ar. Yavşan otu.
 ş. 219b/09
 Şeyh Ebu ‘Ali Sinā: İbni Sina (M.S. 129 – 201).
 ş. 232b/07
 şifā : < Ar. Hastalıktan iyileşme, sağalma.
 ş. bul- 226b/02, 238a/08, 240a/05, 240b/11
 ş. hāşıl ol- 254b/11
 şir :?
 ş.-i ğale 225a/12
 şirhışt : < Far. Cavşir otu ve bundan elde edilen tıbbi bir zamk. (Ferula alaochytris).
 ş.+ıla 250b/06
 şirnāk : < Ar. Göz kapağının ucunda çıkan arpacık.
 ş.+dur 225a/10
 ş.+1 253a/02
 şiryān : < Ar. Atardamar.
 ş. tamarları 211a/11
 şiş : Şiş, ur.
 ş. 238b/10, 242b/04, 246b/08, 248b/12, 252b/04, 253b/05
 ş.+cügezi 240a/12
 ş.+dür 226a/02, 228a/09, 232a/12, 238b/03, 246a/02, 248b/11
- ş. gibi ol- 241b/05
 ş.+i 245a/10, 245a/11, 252b/10
 ş.+ine 222a/07
 ş.+ini 217b/09, 219b/08
 ş. issi ş.+i 253a/02
 ş. issi ş.+ler 241a/03
 ş.+ler 214a/07
 ş.+leri 217a/09, 220a/07, 220b/04
 ş. ol- 253b/06
 ş.+üñ 232b/, 232b/09, 250a/01
 şiş- : Şişmek.
 ş.-er 232b/03, 250a/01
 ş.-mekdür 240b/12
 şişe : < Far. Şişe.
 ş.+ye 235b/02
 şiyāf : < Ar. bk. şaf.
 ş. 227a/05
 ş.+da 223a/10
 ş.-1 234a/06, 234a/09, 237b/02, 238a/06, 238b/01, 238b/07
 ş.-1 ahmeriley(i)ni 240b/04
 ş.-1 ahdarıla 235b/06
 ş.-1 aħkarıla 227b/11
 ş.-1 aħmer 215a/10, 233b/07, 235b/09
 ş.-1 aħmer-i şāfi 235b/05
 ş.-1 aħmer-i hāddi 234a/09
 ş.-1 aħmerileyin 238b/01, 238b/07
 ş.-1 aħmerileyin 237b/02, 238a/06
 ş.-1 aħmerleyin 234a/05, 234a/09
 ş.-1 aħmerileyini 235b/08, 240b/04
 ş.-1 aħzar 229b/01
 ş.-1 dinārī 254b/03
 ş.-1 diren 239b/03
 ş.-1 dize 229b/02, 229b/03, 234a/06, 240b/08
 ş. 1 ebyaz 223a/08, 233a/02, 252a/12
 ş.-1 ebyazdan 251b/11
 ş.-1 esved 239b/09
 ş.-1 hālūkī 239b/09
 ş.-1 mākāfur 225a/03

- ş.-1 kabşar 254b/03
ş.+lar 235b/06, 254b/04
ş.+larda 223a/10
ş.-1 māmīşā 225b/10, 228b/01,
233a/03, 233a/10, 233a/12,
235a/04, 238b/01, 240b/03,
241a/08, 246b/06, 248b/01,
251a/05
ş.-1 tarhamā-i tīkān 239b/03,
239b/04
ş. (şıfat-1 ş.) 254a/01
ş. (şıfat-1 ş.-1 aḥmer) 235b/12
ş. (şıfat-1 ş.-1 aḥmerleyyin)
234a/07
ş. (şıfat-1 ş.-1 ahmerileyyin)
234a/07
ş. (şıfat-1 ş.-1 aḥzar) 236a/04
ş. (şıfat-1 ş.-1 şımākı) 236b/01
ş. (şıfat-1 ş.-1 ber) 251a/04
ş. (şıfat-1 ş.-1 diğeri) 236b/08
ş. (şıfat-1 ş.-1 za^c firānī) 236b/05
ş.+lar it- 230a/02, 236a/04,
236b/07, 251a/07
ş.+lar eyle- 236a/06, 236a/07,
236b/04, 248b/03
- şol : Şu.
ş. 213b/12, 214a/02, 214a/04,
214a/07, 216a/12, 217b/06,
222b/12, 223a/01, 223b/03,
223b/11, 224a/01, 224a/02,
224a/04, 224a/10, 227b/09,
228a/03, 230b/06, 231a/10,
231b/07, 232b/03, 232b/09,
232b/11, 233a/03, 237b/06,
237b/08, 237b/09, 237b/10,
242a/04, 242b/05, 244b/05,
244b/11, 245a/09, 245a/12,
245b/13, 246a/03, 246b/08,
247a/07, 248a/10, 249b/05,
252a/08, 252b/08, 255a/3
ş.+ki 215a/11
- şör : < Far. Tuzlu, kekremsi.
ş. ta^c am 250b/07
- şörbā : < Far. Çorba.
ş.+lardan 250b/07
- şöyle : Şöyle.
ş. 224a/05, 231a/09
- ş. ki 210b/12, 222b/11, 226a/11,
234a/02, 239a/07, 247a/04,
250a/01
ş. kim 230b/11, 230b/12,
231b/03, 232a/07
- şu : Şu.
ş.+nuñ 248b/05
ş.+ña 228b/02
- şudḥa : ?
ş. 219b/09
- şu^c le : < Ar. Alev, ateş alevi.
ş. ġayrī ş.+lerden 212a/08
- şırnāk : < Ar. Göz yaşının dinmemesi
hastalığı.
ş. 234b/02, 234b/04, 234b/09
ş.+ı 234b/11, 235a/02
ş.+uñ 234b/02
- T**
- tā : < Far. Bir şeye, bir yere doğru.
t. 214b/05, 214b/05, 214b/12,
215a/12, 222b/06, 223a/02,
223b/08, 223b/08, 224a/06,
227a/02, 228a/01, 229b/02,
230b/02, 230b/05, 233b/08,
235b/06, 235b/07, 235b/07,
242a/04, 242b/09, 245b/13,
246a/06, 247a/09, 247b/07,
251b/12, 252a/01, 252a/09,
252b/05
t. ki 210b/10, 210b/11, 212a/02,
212b/07, 216a/10, 225a/05,
226a/10, 239a/11, 240b/04
t. kim 216a/08, 235b/08
- ta^c am : < Ar. Yemek, yiyecek, aş.
t. 214b/01, 224a/09, 238a/09,
238a/10, 238b/04, 238b/04,
238b/05
t. issi t.+lardan 239a/02
t.+lar 238a/02
t. mübeḥḥir t.+lardan 239a/02
t. şör t.+lardan 250b/07
t. yaramaz t.+lar 243a/03
- taba^c : < Ar. Kir, leke, pas.
t.+dan 243a/04
- tabāka : < Ar. Kat, katman.

- ʧ. 210b/12, 211a/07, 211b/12, 213a/06
 ʧ.+da 211a/07
 ʧ. (gözün ʧ-i mültahimesinde) 232b/08
 ʧ.+(y)ı 216a/02
 ʧ.-(y)ı ʿenabiyyenün ʧaralığı 213a/05
 ʧ.-(y)ı evvel 211a/01, 212a/09
 ʧ.-(y)ı-evvelün ardı 212b/06
 ʧ.-(y)ı evvelün menfaʿati 211a/07
 ʧ.-(y)ı ʧarniyyedeki 221b/01
 ʧ.-i ʧarniyye 217a/07, 226b/10
 ʧ.-i ʧarniyyede 217a/10, 221b/11
 ʧ.-i ʧarniyyeye 218a/05
 ʧ.-(y)ı mültahime 253b/11, 254a/08
 ʧ.-(y)ı mültahimenün 253a/09, 253a/10
 ʧ.-(y)ı mültahimeye 248b/06, , 248b/07, 248b/11, 248b/11, 249b/09
 ʧ.-(y)ı şebekiyyeye 212a/07
 ʧ.-i mültahimede 239b/09
 ʧ.-i mültahimeye 226b/04
 ʧ.+lar 249b/08
 ʧ.+larda 216a/02
 ʧ.+lardan 211b/01, 249b/11
 ʧ.+larıñ 222a/06
 ʧ.+larına 212b/11, 230b/05
 ʧ.+larında 249b/06
 ʧ.+larıñ 213a/12, 247b/02
 ʧ. ʧarine ʧ.+sından 216a/04
 ʧ.+nuñ 211a/08, 211a/09, 211a/10, 211a/11, 211a/12, 211b/01, 211b/05, 211b/06
 ʧ.+sı 249b/08
 ʧ.+ya 211a/02, 211a/03, 211a/04, 211a/05, 211a/06, 211a/10, 212b/01, 212b/03, 212b/05, 212b/07, 221b/06, 226b/06, 249b/11
 ʧ. şay- 212a/09
 ʧabaʧat: < Ar. ʧ. Tabakalar, katlar.
 ʧ.-ı ruṭubāt 211b/08
 ʧabarzad: Nebat şekeri.
- ʧ. (sükker-i ʧ.) 233a/06, 233a/07, 233b/04
 ʧabiʿat : < Ar. Yaradılış, huy, adet, mizaç özelliği.
 ʧ. 248a/07
 ʧ.+da 219a/10
 ʧ.+dan 243a/05
 ʧ.+ı 216b/05, 218b/02, 218b/04, 233b/12, 235b/01, 238b/06
 ʧ.+ıla 241b/09
 ʧ.-ı lînet 224a/11
 ʧ.-ı yumuşak 252b/09
 ʧabîb : < Ar. Tabip, hekim, doktor.
 ʧ. 231a/11, 237b/02, 248a/09
 ʧ.+e 215b/09
 ʧ.+ler 235b/11
 ʧabiʿî : < Ar. Doğal, normal durumda, olağan.
 ʧ. kıl 229a/01, 229a/11, 230a/12, 230b/01, 231a/09
 ʧağ : Dağ.
 t. 230b/07, 230b/09
 ʧ.+uñ 230b/05
 ʧağıl- : Dağılmak.
 ʧ.-maz 214a/04
 ʧ.-up 214a/02
 ʧağla- : Dağlamak.
 ʧ.-mağ 230b/02, 245a/02
 ʧ.-mağdur 229a/12
 ʧ.-mağ gerek 247a/07
 ʧ.-sun 226b/08
 ʧ.-yalar 228a/03, 230b/07, 247a/06
 ʧağlan- : Dağlanmak.
 ʧ.-a 233b/08, 227a/01
 ʧahallîl : < Ar. Hallolma, geçirmek, dağıtmak.
 t.+dür 222a/05
 ʧahḳîḳ : < Ar. Doğrulatma, doğruluğunu ortaya koyma.
 t. it- 215b/10
 ʧahlîl : < Ar. Analiz. Halletmek, geçirmek, çözüme, ayrılma, dağılma.
 t.+e 226a/04
 t. eyle- 217a/03, 218a/06, 218a/10, 220a/02, 220a/02,

	220a/12, 221a/01, 221a/07, 221b/08, 226a/07, 229b/02, 237b/01, 240b/05, 252b/05 t. it- 216b/09, 217a/08, 217a/10, 221b/03 t. itdür- 216a/02 t. ol- 226a/07, 240a/03	251b/07, 253b/05, 253b/06, 253b/07, 253b/08, 253b/09, 253b/12 t.-mağ 230a/06 t.-mişlardur 226b/08 t.-salar 222a/01, 222a/08, 245b/09, 245b/11 t.-up 223a/09
tahta	: < Far. Tahta. t. 223a/11 t.+(y)i 223a/12 t.+yıla 231b/03, 231b/04	taraf : < Ar. Taraf, yan. t.+ında 253a/09
tahzer	:? t.+indür 216a/09	tarafe : < Ar. Gözün bir tarafında beliren kırmızı kan noktası. bk. tarfe. t. 219a/03, 253a/08
tākāt	: < Ar. Güç, kuvvet. t. 224a/02, 224a/04 t.+i 216a/07	t.+nün 253a/07 t.+(y)i 254a/01
tağşirlik (ğ)	: < Ar. – T: Eksiklik. t.+inden 241a/02 t. ol- 241a/01	tarahudış?: t. 235a/08
tağye	:? t.+si 217b/06	taralt- : Daraltmak. t.-ur 232b/09
taltif	: < Ar. Yumuşatma. t. it- 227b/08	tarfe : < Ar. bk. tarafe. t. 220b/09, 248b/08 t.+ye 218b/10
tamām	: < Ar. Tamam, bütünüyle, bütün. t. 213a/08, 234b/09, 238b/09, 241a/02, 244b/12, 247b/09, 254b/08, 255a/3 t.+dan 241a/01	tarik : < Ar. Yol, usul. t. 214b/06, 231a/10, 234b/10, 252b/03 t.+ı 254b/07 t.+ıla 223b/05, 227b/10, 237a/12 t.-i ‘ ilac 241b/08 t.-i teşmir 231b/03
țamar	: Damar. t. baş t.+lardan 214b/04 t. gözüñ güşe t.+ın 214b/06 t.+ından 232b/10, 234a/04 t.+lar 213b/01, 249b/05, 253a/10 t.+ları 213b/02, 215a/08, 249b/08, 253a/12 t.+laruñ 218a/10 t.+larınıñ 217b/02 t. şiryān t.+larına 211a/12	tarikü’l-ittisāl:<Ar. Bitişme yolu, kavuşma yolu. t. otları 214b/07
țamlad-	Damlatmak. krş. țamzur- t.-up 223a/02	taşarruf: < Ar. Arttırma; sahip olma; idare ile kullanma, tutum. t. ol- 226a/04
țamzur-	Damlatmak. krş. țamlad- t.-a 223b/12 t.-alar 217b/01, 227a/01, 228b/10, 233a/02, 233a/03, 234a/01, 236b/05, 237a/04, 237a/07, 239a/08, 251a/07,	taşkid: < tas’ id: < Ar. Bir cismin ısıtılarak buharlaştırılması. t. eyle- 222b/09
		taşvil : < Ar. bir şeyi sudan geçirerek yıkmak, temizlemek. t. 228a/06 t. it- 222b/10, 222b/11, 223a/05, 252a/06
		taş : dış t.+ına 232a/05

- t. ol- 213a/01, 214a/12, 217b/05
tere : Tere.
t. şu t.+sinde 246a/09
terk : < Ar. Bırakma, ayrılma.
t. olın- 238b/05
terkīb : < Ar. Terkip, ilaç terkihi; birkaç nesneyi birleştirme.
t.+i 232a/09
t.+inde 223b/01
t.+ine 214a/08
t.+ler 238b/06
t. eyle- 210b/12, 222a/12
t. it- 223a/05
terlik : < Far.T. Yaş özelliğe sahip olmak.
t.+e 213a/09
ters : Hayvan dışkı.
t. şığır t.+iyile 253b/12
tertīb : < Ar. Tertip, düzenlenmiş; hazırlamak, sıralamak, dizmek.
t. eyle- 238b/06
t. it- 252b/09
teskīn : < Ar. Sakinleştirme, normal düzeye getirme.
t. et- 250a/10
t. eyle- 221a/10
t. it- 221a/09
teşennüc: < Ar. Spazm, büzüşme; adalelerin kasılması; göz sinirlerinin büzüşmesi.
t. 227a/06
t. ol- 227b/01, 227b/06
teşhīş : < Ar. Teşhis, hastalık tanısı.
t.+ıla 215b/10
teşmīr : < Ar. Göz kapağının kesilmesi (ameliyatlarda) ve dikilmesi.
t. 231a/10
t. (tarīk-i t.) 231b/03
t. eyle- 229a/12
t. it- 231b/07
teşrīh : < Ar. Anatomi, kesip, biçme.
t.+ini 210b/02, 210b/04, 210b/08, 211b/08
tevbāl : < Ar. Demir.
t.+dan 217b/12
t.-ı şābur218a/01
tevellid: < Ar. Ortaya çıkma, belirme bk.
tevellüd, tevlid
t. eyle- 212b/04
tevellüd: < Ar. bk. tevellid, tevlid
t. eyle- 227a/12
t. eylemiş ol- 253b/04
t. ol- 212b/03
t. olmuş ol- 216b/02
tevlid : < Ar. bk. tevellid, tevellüd
t. eyle- 250a/05
tılā : < Ar. Sürülerek kullanılan ilaçlar, merhem.
t. 230a/11, 235a/03, 242b/02
t.-i şeb-i yemenī 243b/07
t. (şıfat-ı t.) 225b/06, 235a/04, 252b/10, 253a/02
t. eyle- 217a/07, 220a/06, 220a/08, 220a/11, 220b/06, 225b/04, 225b/05, 225b/07, 228b/02, 228b/08, 228b/09, 228b/10, 230a/05, 230a/09, 230a/10, 230b/09, 231b/08, 231b/10, 232a/10, 233a/03, 240a/03, 240b/04, 241a/08, 242b/01, 242b/02, 242b/05, 242b/09, 242b/10, 242b/10, 243b/07, 243b/08, 244a/08, 245a/06, 245b/07, 247a/09, 251b/01, 251b/02, 252b/05, 252b/11, 253a/01
t. it- 221a/08, 231b/10, 231b/11, 238b/01, 241a/05, 242b/04, 244b/08, 245a/04
tımār : < Far. Yara bakım, tedavi.
t. it- 235a/03
tırnağ : Tırnak.
t. göyünmüş eşek t.+ıla 230a/09
tīb : < Ar. Güzel koku, güzel kokulu nesne, güzel koktuğu için sürülen şey.
t. (sünbül-i t.) 229b/09
tīn : < Ar. Kil, tıbbi kil.
t.-i irmenī 220a/08, 252b/12
t.-i rümü220a/07
t.-i sāmuş216a/03
tiryāk : < Ar. Genellikle panzehir niteliğinde olan bir grup macun.

tiz	t.-ı fâruḡ 251b/02 : < Far. Keskin, etkili. t. 218b/06, 237b/07, 241b/02, 244a/02, 244a/08, 246b/07, 250b/07 t.+dür 219a/09, 219b/09, 220b/02, 221a/09, 221b/09, 245a/11 t. edviye 227b/11, 228a/02, 231b/07, 231b/07, 245a/06, 248b/01 t. gerek 229b/01 t.+ligindendür 241b/04 t. sirke 225b/04 t. bitür- 217b/03 t. eyle- 221a/07 t. it- 218b/05, 221b/01 t. ol- 213b/03, 214a/03, 229a/02, 229a/03 t. ur- 239a/09	ṭ. 210b/02 ṭ.+ıncı 210b/07, 211a/11 ṭ.+dur 212a/01, 236a/04
tizlig	: < Far. T. Şiddet, etkili olma kesinlik. t.+i 219a/08 t.+inden 253b/02 t. tiz 224a/01, 224a/04, 243a/08 t. ol- 213b/01	ṭola- : Dolamak. ṭ.-panbuḡ ṭolayalar 247b/05 ṭolan- : Dolanmak. ṭ.-ur 212b/11 ṭolandur-: Dolandırmak. ṭ.-alar 247b/03 ṭolaş- : Dolanmak, sarılmak. ṭ.-mışdur 212b/02 ṭolu : Dolu. ṭ.+dânesi 225b/02 ṭon : Elbise, kılık kıyafet; renk. ṭ. pāk ṭ.+lar 243b/03 ṭonuḡ : Donuk, bulanık, parlak olmayan. t. ol- 229a/02
toğ-	: Doğmak. ṭ. anadan eyle ṭ.-ar 227a/10 ṭ. anadan ṭ.-ma ol- 228a/08	ṭoylân :<Ar. Gözün köşesinde et eksikliği ve bu eksiklik sebebiyle sürekli gözyaşı akması hastalığı. t. 248a/05, 248a/05
toğ(ı)m:	< Ar. Tohum. t. 242b/10 t. rāziyâne t.+ı 225a/02 t. gül t.+ı 233b/01 t.+ı 222a/09 t. mürr t.+ını 246a/07 t. yüzerlik t.+udur 218a/09	toz : Toz. t. 239b/01, 249b/02 t. bāḡ t.+ın 241b/07 t.+dan 222b/05, 223a/03, 224a/07, 235a/11, 250a/08
toğmekân:	< Far. Semizotu (Portulaca oleracea). t. yaprakları 234a/02, 234a/03	tübāl : < Ar. Demir. t.-ı bākır 217b/12 t. -ı âhen 217b/11
toğ	: Tok aç olmayan. ṭ.+la 250b/12	tulul : <? Hastalık adı. t. 225a/12
toğluk	: Tok olma hali. ṭ. 250b/12	ṭulüşiş:< İri ve kuru bir tür göz kapağı şişi. ṭ. 235a/09
toğkun-	: Dokunmak, temas etmek. ṭ.-ucaḡ 247a/01 ṭ.+ maḡdan 222a/02, 242b/07	ṭur- : Durmak. ṭ.-a 226a/10, 239a/10 ṭ.-duḡıyıçün 254a/07 ṭ.-maḡ 231a/08 ṭ.-sa 230a/08 ṭ.-up 222b/08
toğkuz	: Dokuz.	turb : < Far. Turp (Raphanus sativus) t. ḡabı 253b/09 t. toğmı şuyı 242b/10, 242b/10 t. toğmı şuyıyıla 242b/10 ṭuraḡ : Durak, yurt, yuva. ṭ.+ını 210b/08

tūşe	:<Ar. Göz kapağının içinde, üzerinde veya içinde olan kızıl ya da siyaha yakın et parçası. t. 238b/10, 238b/11, 239a/07, 248b/09 t.+den 239a/01	ţ.+ı 252a/01 ţ.+ıla 226b/07, 226b/12, 227a/03, 228a/03, 239a/08, 240a/02, 253b/11 ţ. şâfi ţ. 225a/01 ţ. yumşak ţ. 235a/01
tüt	: < Far. Dut. t. 238b/11	ţuzlu : Tuzlu. ţ. şu 242b/11, 251b/12 ţ. nesne 224b/01
ţut-	: Tutmak. ţ.-a 212a/02, 231a/12 ţ.-alar 223b/07, 231a/05, 240a/04, 252b/09, 253b/12 ţ.-arusañ 223b/06 ţ. cümle ţ.-mışdur 211a/02 ţ.-ıcak 213b/02, 213b/04 ţ.-makda 213b/03 ţ.-mağ 223b/05, 224a/12 ţ.-mağ gerek 228a/04 ţ.-mayup 243a/ ţ.-muħkem ţutmışdur 211a/08 ţ.-mış 216a/01 ţ.-mış ol- 233b/12 ţ.-up 223b/07, 223b/09, 229a/08, 229a/09, 238a/06	türbüd : < Far. Tür bit otu. (Conculvulus turpethum). t. 244b/06 Türk : Türk. t. 238b/04 t. dili 239b/11, 241a/09, 243a/10, 243b/01 Tütün : Duman, buhar. t. 249b/02 t.+den 224a/07, 235a/11 t.+e 253b/12 t.+den ol- 250a/08 tütüz- : Koku vermek için bir şey yakıp tütürmek, tütsülemek. t.-üp 253b/12
ţutıcı	: Tutan. ţ.+dur 216b/04	
ţutıl-	: Tutulmak. ţ.-up 246a/06	
tūtiyā	: < Ar. Göz hastalıklarında kullanılan, çinkodan yapılan bir ilaç. Bk. tūtyā. t. 214b/09	
tūtyā	: < Ar. Göz hastalıklarında kullanılan, çinkodan yapılan bir ilaç. Bk. tūtiyā. t. 217b/10, 219b/04, 222b/01, 229b/08, 237b/08, 252a/03 t.-yı hindī 225a/02, 236a/08 t.-yı kirmānī 234a/11 t.+laruñ 252a/04 t. ħoruğ t.+sı 237b/09 t. (şıfat+ı+t) 252a/04 t. yunmış t. 216a/03, 233b/04	
tuvāl	: bk. tūbāl t. baħır t.+ı 229b/07	
ţuz	: Tuz. ţ.+dan 222a/04	
		U
		uç : Uç. u.+ı 223b/10, 231a/02, 247a/01, 247a/12 u.+ıyıla 246a/10 u.+u 226b/09 u.+una 251b/04 u.+undan 247b/04 u.+unu 217b/02, 223b/07 u. vir- 253b/03 uddur :? u.+dan 227b/09 ufağ : Ufak, küçük. u.+ı 247b/08 u.+ları 212a/03 ‘ufūnet: < Ar. İltihap, pis koku, cerahat. ‘u. 243a/06 ulaş- : Ulaşmak. u.-mışdur 211b/11, 212a/10, 212a/12, 212b/02, 212b/04, 212b/05 un : Un u. arpa u.+ını 228b/10

- ur : Ur
u. 241a/09
- ur- : Vurmak, ilaç sürmek,
uygulamak, koymak,
bulaştırmak.
u.-alar 226a/10, 227a/02,
238b/08, 239a/09, 241a/07,
241b/03, 241b/07, 242a/03,
242b/11, 246a/08, 253b/11
u. el u.-maya 215a/11
u. igne u.-alar 231a/06
u.-mak 246b/04
u. merhem u.-alar 242a/04
u.-salar 246a/09
u. tiz u.-alar 239a/09
u.-up 227a/03, 234a/03
- ‘urūku’ş-şabāg: Zerdacub (Curcuma
zantharrhize, c. Longa)
‘u.+ın 229b/06
- ‘uşāre : < Ar. Özsu.
‘u.+sini 217b/01
- uṣḳutūrī: < Ar. Sabır otunun bir türü.
u. (şabr-ı u) 225a/01, 237a/04
- ustura : < Far. Ustura.
u. 228a/01
u.+yıla 226b/01, 238b/08,
239a/07, 240a/03
- uṣūl : < Ar. Asıllar, kökler, ilaç
yapımında kullanılan çeşitli bitki
kökleri.
u.+ını 210b/05, 214a/05
- uṣāḳ : < Far. Çadır uşağı otu ve
bundan elde edilen zamk (
Darema ammaniacum);
amonyak.
u. 217a/02, 223a/06, 229b/09,
230a/01, 236a/05, 236a/07
u.+ıla 225b/05
- ‘uṣṣāk : bk. uṣāḳ.
‘u. 217a/05
- uṣur- : Vurmak.
u. el u.-up 223a/01
- uvacuḳ: Ufacık, küçücük.
u. 226a/01, 226a/04, 232a/08,
240a/12
u. ol- 251b/03
- uyıṣ- : Uyuşmak.
u.-miş 253b/01
- uyḳu : Uyku. Bk. uyūḳu
u.+dan 237b/12
u.+dan ḳalk- 239b/01
- uyḳulu: Uykulu.
u. ṭavṣan u.+dırlar 227a/09
- uyu- : Uyumak.
u.-duḡı 249a/10, 250a/03
u.-maya 252a/09
u.-yabile 252a/10
u.-yacaḳ 227a/07
u.-yamaya 252a/10
- uyūḳu : Uyku. bk. uyūḳu.
u.+yıla 252a/10
- uyuṣdur-: Uyuşdurmak.
u.-ur 230a/11
- uza- : Uzamak.
u.-nacaḳ ol- 233b/10
- uzan- : Uzanmak.
u.-sa 226a/10
- uzun : Uzun.
u. 228a/09
u.+ı 250a/12
u. uzun 234a/09
- ‘uḏv : < Ar. Organ, uzuv.
‘u. göz ‘u.+ı 250a/09
‘u.+ı 216a/10
‘u.-ı şerifdür 210b/09

Ü

- Üç : Üç.
ü. 210b/12, 211b/02, 225b/10,
226b/03, 227b/03, 229b/07,
229b/09, 231b/01, 233a/07,
233a/11, 233b/01, 233b/06,
236a/05, 236a/06, 237a/11,
240b/12, 243a/09, 244a/02,
244a/11, 244b/01, 245a/01,
248a/09, 249a/12, 250a/12,
250b/04, 251a/11, 254a/01
ü.+dür 211a/08
ü.+er 239a/05, 246b/01
ü.+i 211b/05
ü.+ünci 210b/04, 211a/04,
211b/06, 213a/01, 219a/07,
219a/09, 227a/03, 227b/01,
233a/02, 236b/12, 241a/02,

- 247a/11, 248a/12, 249b/10,
250b/01, 253b/01
ü.+üncide 216b/12, 219a/10
ü.+üncisine 235a/08
ü.+ünciye 212a/11
ü.+üncü 212b/05, 229a/12
ü.+üni 253a/03
- üstâz : < Far. Üstat, herhangi bir bilimde yetkin.
ü. 234b/09
- üzer : Üst.
ü.+inde 230b/02, 232b/02,
238b/12, 253a/10, 253b/01
ü.+ine 210b/02, 212b/12,
223a/02, 223a/05, 223a/11,
223a/11, 223a/12, 224a/06,
224a/09, 224a/12, 225b/04,
226a/09, 227a/02, 228a/05,
228b/07, 228b/08, 229a/11,
230a/12, 230a/12, 231a/06,
231a/09, 231b/01, 234a/03,
234b/11, 238a/07, 238a/12,
239a/08, 239b/09, 241a/07,
242b/01, 242b/11, 242b/12,
244b/11, 245a/05, 245a/13,
245b/13, 246a/08, 246a/09,
247a/05, 248b/03, 248b/05,
253b/10
ü.+inedür 214b/01
- üzül- : Üzülmek.
ü.-memek gerek 231a/07
ü.-meyecek 253a/12
- üzüm : üzüm (Vitis vinifera).
ü. dânesi 211a/03
ü. eski ü. şarâbı 234a/08,
248b/02
ü. kır ü. 253b/10
ü. şarâbı 245b/13
- V**
- vaca^ç : < Ar. Ağrı, acı, sızı.
v. 249a/07, 249b/09, 252b/07
v.+ı 216b/12
v.+ın 251a/04
v.+ına 217a/02
v.+ından 249a/05
- vâcib : < Ar. Yapılması gerekli olan.
v. 215b/09
- vadağa : <? Hastalık adı.
v. 248b/09
- vâki^ç : < Ar. Olan, olma.
v. 232a/04
v. ol- 214a/08, 225a/08, 232a/12,
249b/12
- vağt : < Ar. Vakit, zaman.
v. 213a/02, 213a/08, 237a/01,
245a/09, 245a/12, 252a/11
v. hâcet v.+inde 229b/11,
236b/04
v.+i 227a/06
v.+in 210b/11, 231a/10, 246b/08,
246b/09, 249a/10, 250a/03v. ol-
226a/12, 226b/04, 232b/01,
232b/02, 232b/02, 238a/01,
238a/03, 239a/01, 240b/07,
242a/11, 246a/05, 248b/03
v. ol- 230a/12, 238a/11
- vallâ : “ Allah için” anlamında bir söz.
bk. val’lah.
v. 255a/5
- val’lâh: < Ar. bk. valla.
v. 225b/12
- val’lâhu: < Ar. Yemin ederim ki Allah en iyisini bilir.
v. a^çlem 210b/03, 211b/07,
212b/08, 214a/05, 215b/02,
222a/11, 223b/04, 224a/05,
225a/06, 235a/06, 237b/03,
237b/11, 238b/01, 239a/11,
239b/10, 244b/03, 244b/12,
247b/11, 248b/06, 253a/07,
254a/05
- var : Var.
v. 216a/01, 250a/02
v.+dur 211a/07, 212a/04,
212a/07, 216a/03, 216b/09,
218a/09, 218b/06, 219a/03,
219a/03, 220a/02, 222a/05,
222b/01, 225a/08, 227b/03,
243a/09, 245a/01, 246b/04,
247b/11
v.+ısa 214a/12, 214b/01,
222b/02, 222b/09, 224a/03,
224a/11, 228a/08, 238a/03,

	240a/09, 244b/07, 245b/02, 249b/02	214a/12, 214a/12, 214b/01, 214b/01, 214b/02, 214b/02, 214b/03, 214b/03, 214b/03, 214b/06, 214b/06, 214b/07, 214b/08, 214b/08, 214b/09, 214b/09, 214b/09, 214b/11, 214b/11, 214b/12, 214b/12, 215a/01, 215a/01, 215a/02, 215a/02, 215a/04, 215a/05, 215a/05, 215a/07, 215a/07, 215a/08, 215a/09, 215a/09, 215a/10, 215a/10, 215a/10, 215a/10, 215a/12, 215b/01, 215b/02, 215b/02, 215b/04, 215b/04, 215b/07, 215b/11, 215b/11, 216a/01, 216a/02, 216a/02, 216a/02, 216a/03, 216a/03, 216a/03, 216a/03, 216a/03, 216a/03, 216a/05, 216a/05, 216a/05, 216a/05, 216a/06, 216a/06, 216a/06, 216a/06, 216a/07, 216a/08, 216a/08, 216a/11, 216a/11, 216a/11, 216a/12, 216a/12, 216a/12, 216b/02, 216b/02, 216b/03, 216b/03, 216b/04, 216b/04, 216b/04, 216b/05, 216b/05, 216b/06, 216b/06, 216b/06, 216b/08, 216b/08, 216b/09, 216b/09, 216b/10, 216b/11, 217a/01, 217a/02, 217a/02, 217a/03, 217a/03, 217a/03, 217a/04, 217a/04, 217a/04, 217a/04, 217a/05, 217a/05, 217a/06, 217a/08, 217a/08, 217a/08, 217a/08, 217a/09, 217a/10, 217a/10, 217a/12, 217b/01, 217b/02, 217b/02, 217b/02, 217b/04, 217b/05, 217b/05, 217b/09, 217b/10, 217b/12, 218a/01, 218a/05, 218a/05, 218a/06, 218a/08, 218a/08, 218a/09, 218a/09, 218b/03, 218b/04, 218b/05, 218b/06, 218b/07, 218b/08, 218b/08, 218b/09, 218b/09, 219a/01, 219a/02,
Vaşiyyetnâme-i Keḥḥālīn: Göz hekiminin vasiyetnamesi. (eserin adı).	v. 255a/1	
vaż ^c	: < Ar. Meydana getirme, koyma. v.+ında ol- 244a/01	
ve	: < Ar. Ve. v. 210b/02, 210b/02, 210b/03, 210b/05, 210b/05, 210b/06, 210b/08, 210b/09, 210b/10, 210b/11, 210b/12, 211a/02, 211a/07, 211a/09, 211a/10, 211b/02, 211b/02, 211b/02, 211b/03, 211b/03, 211b/04, 211b/05, 211b/06, 211b/08, 211b/08, 211b/08, 211b/09, 211b/09, 211b/09, 211b/10, 211b/11, 211b/11, 211b/12, 212a/01, 212a/02, 212a/04, 212a/06, 212a/07, 212a/09, 212a/09, 212a/10, 212a/10, 212a/11, 212a/11, 212a/12, 212a/12, 212b/01, 212b/02, 212b/04, 212b/09, 212b/09, 212b/10, 212b/10, 212b/12, 213a/02, 213a/03, 213a/05, 213a/05, 213a/06, 213a/06, 213a/07, 213a/07, 213a/08, 213a/09, 213a/09, 213a/10, 213a/10, 213a/11, 213a/12, 213a/12, 213b/01, 213b/01, 213b/02, 213b/03, 213b/03, 213b/04, 213b/04, 213b/04, 213b/04, 213b/05, 213b/06, 213b/07, 213b/07, 213b/08, 213b/08, 213b/08, 213b/09, 213b/09, 213b/09, 213b/10, 213b/10, 213b/10, 213b/10, 213b/11, 213b/12, 213b/12, 214a/01, 214a/01, 214a/02, 214a/02, 214a/03, 214a/03, 214a/05, 214a/05, 214a/06, 214a/07, 214a/07, 214a/11, 214a/11, 214a/11, 214a/11, 214a/11, 214a/12, 214a/12,	

219a/02, 219a/04, 219a/05,
219a/06, 219a/06, 219a/09,
219a/11, 219a/12, 219b/01,
219b/02, 219b/03, 219b/03,
219b/04, 219b/05, 219b/05,
219b/06, 219b/07, 219b/08,
219b/09, 219b/09, 219b/11,
219b/11, 219b/11, 219b/12,
219b/12, 219b/12, 220a/02,
220a/02, 220a/03, 220a/04,
220a/05, 220a/06, 220a/07,
220a/08, 220a/10, 220b/01,
220b/01, 220b/02, 220b/02,
220b/02, 220b/03, 220b/04,
220b/07, 220b/12, 221a/01,
221a/01, 221a/02, 221a/02,
221a/03, 221a/04, 221a/05,
221a/05, 221a/06, 221a/07,
221a/09, 221a/10, 221a/11,
221b/01, 221b/02, 221b/02,
221b/02, 221b/02, 221b/05,
221b/07, 221b/07, 221b/09,
221b/09, 221b/11, 221b/12,
221b/12, 222a/05, 222a/05,
222a/05, 222a/06, 222a/09,
222a/09, 222a/10, 222a/12,
222b/01, 222b/01, 222b/01,
222b/04, 222b/06, 222b/07,
222b/09, 223a/01, 223a/02,
223a/03, 223a/03, 223a/03,
223a/05, 223a/07, 223a/07,
223a/10, 223b/02, 223b/02,
223b/03, 223b/03, 223b/07,
223b/09, 223b/10, 223b/10,
223b/11, 223b/12, 224a/01,
224a/02, 224a/03, 224a/04,
224a/07, 224a/07, 224a/07,
224a/07, 224a/08, 224a/08,
224a/08, 224a/09, 224a/09,
224a/09, 224a/10, 224a/11,
224a/11, 224a/11, 224a/12,
224a/12, 224a/12, 224b/01,
224b/01, 224b/01, 224b/01,
224b/02, 224b/02, 224b/02,
224b/02, 224b/02, 224b/03,
224b/03, 224b/06, 224b/08,
224b/11, 224b/12, 225a/01,

225a/01, 225a/01, 225a/02,
225a/08, 225b/01, 225b/01,
225b/03, 225b/04, 226a/01,
226a/01, 226a/04, 226a/04,
226a/06, 226a/07, 226a/07,
226a/09, 226a/10, 226a/12,
226b/02, 226b/03, 226b/03,
226b/05, 226b/06, 226b/07,
226b/07, 226b/09, 226b/11,
227a/01, 227a/02, 227a/04,
227a/06, 227a/09, 227a/11,
227b/03, 227b/04, 227b/04,
227b/04, 227b/05, 227b/06,
227b/06, 227b/09, 227b/12,
228a/03, 228a/03, 228a/04,
228a/06, 228a/07, 228a/07,
228a/09, 228a/10, 228a/11,
228a/12, 228b/01, 228b/01,
228b/01, 228b/02, 228b/03,
228b/04, 228b/05, 228b/05,
228b/07, 228b/08, 228b/09,
228b/09, 228b/10, 228b/10,
229a/01, 229a/02, 229a/04,
229a/05, 229a/07, 229a/08,
229a/08, 229a/09, 229a/09,
229a/10, 229b/01, 229b/01,
229b/01, 229b/02, 229b/03,
229b/03, 229b/04, 229b/04,
229b/07, 229b/08, 229b/09,
230a/01, 230a/02, 230a/03,
230a/03, 230a/04, 230a/04,
230a/05, 230a/06, 230a/06,
230a/06, 230a/08, 230a/09,
230a/09, 230a/10, 230a/11,
230a/11, 230b/01, 230b/01,
230b/02, 230b/03, 230b/04,
230b/05, 230b/06, 230b/09,
230b/10, 230b/12, 231a/11,
231b/01, 231b/01, 231b/02,
231b/03, 231b/06, 231b/08,
231b/08, 231b/10, 232a/01,
232a/03, 232a/04, 232a/05,
232a/05, 232a/06, 232a/07,
232a/09, 232a/10, 232a/11,
232b/01, 232b/02, 232b/03,
232b/03, 232b/05, 232b/05,
232b/07, 232b/09, 233a/01,

233a/01, 233a/02, 233a/02,
233a/02, 233a/03, 233a/03,
233a/04, 233a/04, 233a/05,
233a/06, 233a/06, 233a/10,
233b/05, 233b/07, 233b/07,
233b/07, 233b/09, 233b/09,
233b/09, 233b/10, 233b/11,
234a/01, 234a/02, 234a/04,
234a/05, 234a/05, 234a/06,
234a/07, 234a/07, 234a/08,
234a/08, 234a/09, 234a/09,
234a/11, 234a/12, 234a/12,
234a/12, 234b/02, 234b/02,
234b/02, 234b/03, 234b/07,
234b/09, 234b/09, 235a/03,
235a/03, 235a/06, 235a/06,
235a/09, 235a/11, 235a/11,
235a/11, 235a/12, 235a/12,
235b/04, 235b/06, 235b/07,
235b/08, 235b/09, 235b/09,
235b/10, 235b/10, 235b/11,
235b/12, 235b/12, 236a/03,
236a/08, 236a/09, 236a/10,
236a/12, 236a/12, 236b/06,
236b/08, 237a/01, 237a/03,
237a/03, 237a/04, 237a/04,
237a/04, 237a/05, 237a/05,
237a/06, 237a/10, 237a/11,
237a/12, 237a/12, 237b/01,
237b/02, 237b/02, 237b/02,
237b/04, 237b/05, 237b/06,
237b/07, 237b/08, 237b/09,
237b/10, 237b/12, 238a/02,
238a/03, 238a/03, 238a/03,
238a/03, 238a/04, 238a/05,
238a/07, 238a/08, 238a/11,
238a/11, 238a/12, 238b/01,
238b/01, 238b/02, 238b/02,
238b/05, 238b/05, 238b/07,
238b/09, 238b/11, 238b/12,
238b/12, 239a/02, 239a/02,
239a/03, 239a/03, 239a/04,
239a/04, 239a/04, 239a/06,
239a/06, 239a/07, 239a/07,
239a/09, 239a/12, 239a/12,
239b/02, 239b/08, 239b/09,
240a/06, 240a/08, 240a/09,

240a/09, 240a/11, 240a/12,
240b/01, 240b/02, 240b/04,
240b/04, 240b/04, 240b/04,
240b/05, 240b/06, 240b/10,
241a/01, 241a/01, 241a/02,
241a/02, 241a/04, 241a/05,
241a/06, 241a/08, 241a/08,
241a/10, 241a/11, 241a/11,
241a/11, 241a/12, 241b/01,
241b/04, 241b/06, 241b/09,
241b/11, 242a/01, 242a/02,
242a/03, 242a/03, 242a/03,
242a/03, 242a/04, 242a/04,
242a/05, 242a/07, 242a/08,
242a/08, 242a/08, 242a/09,
242a/10, 242a/12, 242b/01,
242b/01, 242b/02, 242b/03,
242b/06, 242b/10, 243a/01,
243a/02, 243a/02, 243a/02,
243a/03, 243a/03, 243a/03,
243a/04, 243a/05, 243a/07,
243a/12, 243b/03, 243b/05,
243b/06, 243b/07, 243b/09,
243b/10, 243b/11, 243b/11,
243b/12, 244a/01, 244a/02,
244a/05, 244a/09, 244a/09,
244a/10, 244a/10, 244a/11,
244a/12, 244b/01, 244b/02,
244b/03, 244b/04, 244b/04,
244b/04, 244b/05, 244b/06,
244b/06, 244b/06, 244b/07,
244b/07, 244b/07, 244b/07,
244b/08, 244b/09, 244b/10,
244b/10, 244b/11, 245a/01,
245a/02, 245a/03, 245a/03,
245a/03, 245a/05, 245a/06,
245a/07, 245a/09, 245a/10,
245a/11, 245b/01, 245b/01,
245b/02, 245b/03, 245b/06,
245b/07, 245b/08, 245b/09,
245b/10, 246a/01, 246a/01,
246a/02, 246a/03, 246a/06,
246a/09, 246a/12, 246a/12,
246b/01, 246b/01, 246b/01,
246b/01, 246b/01, 246b/02,
246b/04, 246b/06, 246b/06,
246b/07, 246b/08, 246b/09,

- 246b/11, 246b/11, 246b/11,
247a/01, 247a/05, 247a/06,
247a/08, 247a/09, 247a/10,
247a/11, 247a/11, 247b/01,
247b/02, 247b/03, 247b/04,
247b/07, 247b/09, 247b/09,
247b/12, 248a/03, 248a/03,
248a/05, 248a/05, 248a/05,
248a/06, 248a/07, 248a/10,
248a/11, 248a/12, 248b/04,
248b/06, 248b/10, 248b/10,
248b/10, 248b/11, 249a/01,
249a/01, 249a/04, 249a/04,
249a/04, 249a/05, 249a/05,
249a/06, 249a/06, 249a/06,
249a/07, 249a/08, 249a/10,
249b/01, 249b/02, 249b/02,
249b/05, 249b/07, 249b/08,
249b/08, 249b/10, 250a/02,
250a/04, 250a/05, 250a/12,
250b/01, 250b/01, 250b/02,
250b/04, 250b/05, 250b/05,
250b/06, 250b/06, 250b/06,
250b/06, 250b/07, 250b/07,
250b/07, 250b/07, 250b/08,
250b/08, 250b/08, 250b/08,
250b/09, 250b/09, 250b/09,
250b/10, 250b/10, 250b/11,
250b/11, 250b/11, 250b/12,
250b/12, 250b/12, 250b/12,
251a/01, 251a/01, 251a/02,
251a/02, 251a/03, 251a/04,
251a/04, 251a/08, 251a/12,
251a/12, 251b/01, 251b/02,
251b/02, 251b/05, 251b/05,
251b/06, 251b/06, 251b/07,
251b/07, 251b/08, 251b/08,
251b/08, 251b/09, 251b/10,
252a/01, 252a/02, 252a/05,
252a/08, 252a/09, 252a/10,
252a/11, 252a/11, 252a/12,
252b/01, 252b/01, 252b/02,
252b/03, 252b/04, 252b/04,
252b/05, 252b/05, 252b/05,
252b/06, 252b/06, 252b/07,
252b/08, 252b/08, 252b/09,
252b/09, 252b/10, 252b/10,
- 253a/02, 253a/04, 253a/04,
253a/05, 253a/06, 253a/07,
253a/08, 253a/08, 253a/11,
253b/02, 253b/02, 253b/05,
253b/05, 253b/06, 253b/09,
253b/10, 253b/11, 253b/12,
254a/03, 254a/05, 254a/07,
254a/09, 254a/11, 254a/11,
254a/12, 254b/01, 254b/02,
254b/02, 254b/03, 254b/03,
254b/03, 254b/03, 254b/05,
254b/06, 254b/07, 254b/09,
254b/10
v. yāḥūd 245a/07, 246a/08,
253b/09
- vec : <Ar. Eğir otu, azak eğiri.
(*Acorus calamus*).
v. 222a/08
- vech : < Ar. Yüz, suret.
v. 214b/01
v.+ile 215b/02, 233b/06
- vecüd : < Ar. Vücut, var olma,beden.
v.+üñ eti 220a/10
- veda^c : < Ar. Yılan başı denilen
boncuk, denizden çıkar.
v.-ı şedefi 222b/09
v.-ı muḥrıḳ 222a/10
- velâkin: < Ar. Ancak, ama, fakat.
v. 222b/10, 247a/05, 250b/07
- velī : < Ar. bk. velakin, velikin.
v. 232b/11
- velikin: < Ar. bk. velakin, veli.
v. 214b/05, 232b/07, 249b/02,
250a/03, 254a/07
- velḥāşıl: < Ar. Sözü söz, sonuç,
kısaca.
v. 246a/09
- verdebic:<Far. Hastalık adı.
v. 221a/03
- verdenc: Chemosis.
v. 225a/10, 232a/11, 232a/12,
232b/08
- verdeninc: bk. verdebic.
v. 220b/04
- vesâyir: < Ar. Ve başkaları,; sayılan
birkaç şeyden sonra “ bunun gibi

	olanlar ve benzerleri de” anlamında kullanılır. v. 216b/10, 217b/12	y. 212a/08, 212b/11, 213a/01, 213a/02, 213a/02, 213a/03, 213a/04, 215a/06, 222b/08, 223a/11, 223b/12, 224a/04, 225b/04, 226b/05, 226b/09, 227a/12, 227a/12, 227b/10, 228a/01, 228a/11, 228a/11, 228b/04, 228b/08, 230b/01, 232b/12, 233a/05, 233a/08, 234b/03, 237b/08, 239b/01, 239b/01, 239b/09, 240a/07, 240a/07, 242b/06, 242b/07, 243a/11, 243a/11, 243b/04, 243b/04, 243b/04, 244a/02, 244a/03, 244a/08, 244b/08, 244b/08, 244b/11, 245a/02, 245a/02, 245a/02, 245a/04, 245a/07, 245b/09, 245b/11, 246a/07, 246a/07, 247b/05, 248a/12, 249a/02, 249a/02, 249a/02, 249a/02, 249a/03, 249a/03, 249a/11, 250a/08, 250b/02, 250b/02, 250b/03, 251a/01, 251a/02, 253a/08, 253a/11, 253b/01, 253b/04
vesselām:	< Ar. Kısacası; “ İşte bu kadar.” “ Artık yeter, çok bile oldu.” “ Son söz bu” anlamında sözü kısa kesmek için kullanılır. v. 228b/11, 232a/03	
veyā	: Veya, ya da. v. 223b/03, 226b/06, 228b/10, 245a/08, 249a/03, 250a/08	
vir-	: Vermek. v. 246b/08 v. asayiş v.-eler 231b/09 v. ğidā v.-e 211a/10 v. burıca v.-eler 223b/08 v. cilā v.-icüdü 251b/08 v. cilā v.-üp 218a/12 v. cilā v.-ür 218a/05, 218b/03, 219b/04, 219b/09, 219b/09, 221a/06, 221a/12, 221b/11, 222a/05, 222a/10 v. destür v.-mezler 231b/12 v.-eler 233a/01, 240a/08 v. fesāda v.-ür 249b/06 v. kuvvet v.-e 214b/12, 215b/01, 224b/11 v. kuvvet v.-üp 217a/11, 224b/07 v. kuvvet v.-ür 216b/11, 217a/01, 217a/03, 217a/09, 218b/03, 218b/09, 219a/08, 219b/12, 220b/12, 221b/02, 221b/03, 221b/06, 221b/10, 222a/07, 244b/10 v.-mek gerek 234a/06 v. müşhil v.-e 215a/06 v. uç v.-ür 253b/03 v.-üp 234a/06 v. zaḥmet v.-ür 223b/12	
vur-	: Vurmak, ilaç ya da merhem benzeri bir şey sürmek, dokunmak. v. el v.-mayalar 215a/07	yābis : < Ar. kuru özelliğe sahip olan nesne, kuru. y. 220a/03, 220a/09 y.+dür 217a/01, 217a/12, 218a/03, 218b/12, 219a/09, 219b/03, 220b/01, 221b/05, 221b/09, 221b/10, 222a/04, 222a/06 y.+dür (bārid-i y.) 216b/10, 216b/11, 216b/11, 217a/11, 217b/04, 217b/08, 217b/09, 218a/03, 219b/04, 220a/04, 220b/03, 220b/05, 221a/02, 221a/03, 221a/09, 221a/11, 221a/12, 221b/03, 222a/02 y.+dür (ḥār u y.) 218a/02, 218a/05, 218a/09, 218a/11, 218a/12, 218b/04, 218b/06 y.+dür (ḥār-ı y.) 217b/03, 217b/10 y.+dür (ḥārr u y.) 216b/08, 217a/10, 219a/01, 219a/02,
	Y	
Ya	: ya, ya da, veya.	

- 219a/04, 219a/05, 219a/06,
219a/07, 219a/07, 219a/10,
219a/12, 219b/05, 219b/10,
220a/01, 220a/12, 220b/08,
220b/09, 221a/01, 221a/04,
221a/08, 221a/10, 221b/04,
221b/07, 221b/08, 221b/11,
222a/01, 222a/08
y. (remed-i y.) 252b/07, 252b/09
y. ol- 237a/10
- yağ : Yağ.
y. 244b/11
y.+a 244b/10
y. ayu y.+ıyla 244b/08
y. belesân y.+ı 217b/03
y. ef̄ ī yılan y.+ın 232a/10
y. gül y.+ı 230b/08
y. gül y.+ıla 253a/03
y. gül y.+ına 227a/01
y. gül y.+ıyla 227a/05, 234a/03
y.+ı 229a/03
y.+ıla 240b/09, 243b/06, 246a/08
y. ışıcağ y.+ı 237b/07
y. issi y.+lar 238a/07
y. şığır y.+ına 241b/02, 247b/05
y. zeytün y.+ınuñderetesi
240a/02
y. zeyt y.+ıyla 225b/07, 243b/09
- yağmur: Yağmur.
y. şuyı 236b/10, 251a/06,
251a/09, 252b/02
- yağrın : Sirt, sırtın yukarı kürek kısmı.
y.+sınuñ 232b/12
- yāḥūd : < Far. Yahut.
y. 225b/07, 228a/02, 235b/06,
238a/01, 238a/09, 239b/07,
240b/09, 241a/06, 242b/11,
243b/08, 243b/10, 244a/03,
247b/08, 249a/02
- yağ- : (ilaç) sürmek.
y.-up 218a/12
- yağa : Kenar, yaka.
y. dügmeleri 250b/08
- yağıcı : Yakıcı, yakan.
y.+dur 220b/07
- yağın : Yakın.
y. 213b/11, 214a/01, 214b/05
- y.+dan 214a/02, 214a/04
y.+dur 218a/04
y. ol- 233b/11
- yağu : Yakı.
y. eyle- 238a/07
- yaluñuz: Yalnız. bk. Yalıñuz.
y. 234b/04
y. yaluñuz 245a/04
- yalıñuz: bk. Yaluñuz.
y. 247b/06
- yan : Yan, taraf, nezd.
y.+larına 230b/05
y.+ına 247a/05
y.+ında 228b/12, 231a/08
y.+ındağı 247a/04
- yan- : Yanmak.
y.-masına 229b/12
y.-mağdan 248b/12
y.-mağlığı 232b/07
y.-miş fāsıd kan 239a/01
y.-miş kalğatâr 236a/02
- yaña : Taraf, yön krş. yan.
y. 223b/08, 223b/08, 233b/11,
247a/11, 247b/02, 248a/06,
252a/03, 253a/09
y.+dur 212b/06
y.+sına 246a/02
y.+yadur 212b/04
- yañağ : Yanak.
y.+ı 247b/12, 254a/08
- yandur-: Yakmak.
y.-maya 229a/03
- ya^ç nī : < Ar. Yani.
y. 210b/08, 235a/07, 235a/09,
240b/12, 246b/09, 249a/12,
250a/04, 254b/10
- yapış- : Yapışmak.
y.-an 226b/08, 226b/12
y.-duğı 250a/03
y.-maya 227a/04
y.-maz 249a/11, 252b/06
y.-sa 226b/11
y.-ur 226b/04, 226b/05, 226b/05,
226b/06, 249a/10, 249a/12,
250a/03
y.-ırsa 249a/11
y.-miş ol- 226b/09

- yapışdır-: Yapıştırmak.
y.-alar 225b/09
- yaprağ (ğ): Yaprak.
y. mersin y.+1 228a/07, 231a/12,
231b/08
y.+ını 219b/08
y.+ıyıla 235b/12
y. sezâb y.+ın 245b/04
y. şakâyık y.+1 244b/08
y. tohmekân y.+ların 234a/03
- yar- : Yarmak, delmek, oymak,
kesmek.
y.-alar 225b/12, 226a/11,
241b/01, 246b/09
y.-mağa 235a/03
y.-up 225b/08
y.-up çık- 218b/03
- yara : Yara krş. zaħm, zaħım.
y. 225b/08
y. ol- 245a/12
- yaramaz: Kötü, baş, yararsız, uygunsuz,
zararlı.
y.+dur 224a/12
y. et 241b/11
y. fâsîd hılt 244a/06
y. hılt 241a/12
y. koçulu iriñ 246a/02
y. mâddeler 237a/09, 243b/02
y. ruṭûbât 237b/10
y. ṭa^c âmlar 243a/03
- yaramazlıg: Kötülük, fenalık,
y.+ınuñ 249b/11
- yaraş- : Yakışmak, uygun gelmek, layık
olmak.
y.-maz 231b/05
- yarat- : Yaratmak.
y.-dı 210b/09, 210b/10, 210b/11
- yarığdur-: Yarık olma durumu.
y.-ur 233b/11
- yarıl- : Delinmek, yırtılmak.
y.-a 230a/07
y.-ur 232b/02, 234b/08, 235a/09
- yarım : Yarım.
y. 230a/08, 236b/12, 243b/06
- yarındası: Ertesi, ertesi gün.
y. 222b/08
- yaruk (ğ): Yarılarak açılmış yer, geniş
çatlak, gedik; ince bir çizgi
durumunda açılmış yara.
y.+1 237a/02
y. gör- 237a/02
- yaşduğ: Yastık.
y.+ını 250b/08
- yaşşı : Yassı.
y. ol- 247a/04
- yaşşılıg: Yassılık.
y.+a 212a/03
- yaş : Yaş taze ıslak.
y. 213b/04, 214b/07, 216a/11,
216a/12, 229a/04, 232a/06,
237b/09, 249a/07, 250b/11
y.+dur 213a/11
y. edviye 216a/05, 246a/11
y. göz y.+1 234b/03, 248a/08
y. göz y.+ını 250b/11
y.+1 217b/11, 219b/10, 232b/06,
235b/05, 237b/05, 248a/07
y.+ıla 248a/01
y.+ın 217a/12, 251a/03
y.+ını 217a/06
y. issi y.+lar 216a/12
y. keşnec 251a/11
y. keşnic 233a/04
y.+lar 214a/07
y. yimiş 250b/09
y. eyle- 225a/05
y. gözden yaş gel- 238a/01
y. gözden yaş getir- 252b/08
y. göze yaş gel- 229a/01
y. göz y.+ını kes- 220b/08
y. in- 254a/10
y. indür- 221a/07
y.+ını kes- 220b/12
- yaşar- : Yaşarmak.
y.-up 234b/05
y.-ur 213a/02
- yaşlıg : Nemlilik, rutubetlik.
y.+1 213b/04
y.+ına 213a/12, 213b/02
y.+ından 213b/05
- yat- : Yutmak.
y.-ıcağ 234b/05
y.-mağ 224b/01, 250b/12

- y.-mağdan 224a/09, 238a/10,
238b/0
- yatağ : Yatak.
y.+oğlân yatağına 211a/06
- yatur- : Yatırmak.
y.-a 231a/11
y.-ur 227b/04
- yavru : Yavru.
y. tavuk y.+sınuñ kıanı 254a/04
y. göğercin y.+sınuñ kıanı
253b/07
- yavşak: Bit yavrusu.
y. 243a/10
- yavuz : Kötü, fena.
y. 217b/11
- yay : Yaz mevsimi.
y. ayları 250a/07
- yay- : Yaymak, sermek.
y.-a 234a/02
- yazu : Yazı.
y.+yı 213b/11
- yedi Yedi. bk. yidi.
y. 210b/12, 211b/05, 214b/01,
215b/12, 241b/11
y.+dür 212b/10, 215b/12,
236b/08
y.+nci 210b/06, 211a/09,
213a/05, 216a/09, 216b/07
- yemeni: < Ar.Yemene ait.
y. (şeb-i y.) 243b/05, 246b/01
y. (tılâ-i şeb-i y.) 243b/07
- yer : Yer. bk. yir.
y.+den 216a/11
y.+lere 231b/08
- yeşil : Yeşil.
y. kıurbağa kıanı 230a/03, 230a/05
y. ol- 242b/06
- yet- : Yetmek, kafî gelmek.
y.-eler 246a/06
- yeyni : Hafif, ağır olmayan.
y. ol- 213b/04
- yıgıl- : Menedilmek
y.-ur 248a/02
- yıl : Yıl, sene.
y.+da 253a/04
- yılan : Yılan.
- y. ef'î y. yağı 232a/10
- yırtıl- : Yırtılmak.
y.-miş ol- 241b/06, 253b/11
- yi- : Yemek.
y.-meden 238b/04
y.-mek 217b/10, 224b/01
y.-mekde 218a/01
y.-mekden 224a/09, 238a/02,
238a/09
y.-ye 214b/11, 215a/09, 235a/01
y.-yeler 244b/06
y.-yüp 238a/10, 238b/04,
243a/03
- yiyci : yiyci, yiycen.
y.+dür 241b/11
- yidi : Yedi bk. yedi.
y. 215b/03, 250a/05
y.+dür 211b/12
- yidür- : Yedirmek.
y.-eler 229a/07
y.-üp 241a/05
- yidürici: Yidirici, faydalı, etkili.
y. otlar 254b/01
- yig : İyi, daha üstün; Kuvvetli,
baskın.
y. 237b/01
y.+dür 223b/07, 232a/03,
246a/12, 254b/07
- yigirmi: Yirmi.
y. 235b/02, 236b/10, 251a/10
y. altıncı 242b/05
y. beşinci 242a/08
y. birinci 240b/05
y. dokuz 244b/03
y. dört 241b/03
y. ikinci 240b/11
y. sekiz 243b/11
y. üçüncü 241a/09
y. yedi 243a/01
y.-nci 240a/10
- yigrek(g): Daha iyi, üstün, baskın, tercih
edilir.
y.+dür 213b/06, 246b/07,
251b/06
y.+i 223a/08
y. ol- 215b/07

yil	: Yel, rüzgar, esinti (Yel ağrısı: Romatizma); Eski tıp anlayışında vücutta doğal olarak bulunduğu kabul edilen dört ana temel maddelerden gazımsı bir oluşum. y.+den 224a/07 y. ğaliz y.+dür 239a/12 y.+i 221b/09 y.+leri 219b/05	y. panbuğ 242b/12
yimiş	: Yemiş, herhangi bir ağacın meyvesi. y. yaş y.+lerden 250b/09	yit- : Yitmek, kaybolmak. y.-e 229a/01
yine	: Yine, tekrar. y. 222b/02, 222b/04, 222b/05, 222b/06, 223a/02, 223a/03, 225a/06, 226a/11, 226a/12, 227a/02, 227a/11, 227b/08, 230b/12, 231b/09, 242a/05, 244a/11, 246b/02, 252a/06	yitiş- : Yetişmek, kafi gelmek. y.-megile 212b/12 y.-mez 250a/01
yiñi	: Yeni, taze. y. 252a/03	yoğun : Yoğun; kalın; kaba, sert şiddetli; sesçe, çapça kalın. y. 247a/10 y. it- 247b/08 y.+ca ol- 223b/11 y. ol- 233b/10, 241b/08
yiñile	: Yeni, henüz, yeniden. y. 254a/12	yoğur- /yoğır-: Yoğurmak. y.-a 223a/10, 246b/02 y.-alar 223a/08, 223b/01, 225b/07, 229b/10, 232a/09, 234a/08, 236a/03, 236b/04, 236b/11, 239b/07, 239b/07, 242b/02, 242b/04, 242b/05, 245a/07, 251a/06, 251a/09 y.-salar 232a/02 y.-up 228b/10, 230a/02, 232a/02, 235a/05, 236a/06, 236a/07, 237a/07, 240a/03, 246a/09, 248b/03, 252b/02, 252b/11, 253a/01
yir	: Yer. Bak. Yer. y. 217b/12 y. artuğ y.+i 233b/07 y.+den 216a/11, 216a/12, 216a/12, 223a/01, 231b/01 y.+e 220a/05, 221b/12, 224b/01, 244a/11 y.+i 213b/01, 225b/08, 251a/01 y.+in 230b/07 y.+inde 215a/02 y.+inden 211a/08, 216a/01 y.+ine 221a/08, 223b/10, 228a/02, 228b/03, 230a/03, 230b/08, 231a/04, 232a/09, 232a/10, 238b/06, 239a/08, 239a/09, 241b/03, 244b/12 y.+ini 224a/05, 226b/08 y.+ler 227a/01 y.+lere 226b/12 y.+leri 226b/08 y.+lerinde 214b/04 y.+üñ 246a/10	yoğurd: Yoğurt. y. 244b/07
yirlü	: Yerli.	yok : Yok, var olmayan. y.+dur 216a/07, 237a/10, 237b/01, 248b/06, 253a/05, 254b/07 y.+tur 211a/07
		yoğaru : Yukarı. y. 232a/08 y.+da 234a/06, 239a/09, 239b/03 y.+dan 215a/04 y.+sı 212a/02 y. 226b/10 y. çek- 231a/12 y. getir- 242a/09 y. kalk- 214a/08, 236b/02 y. kaldur- 227b/03
		yoksa : Yoksa. y. 237a/09
		yol : Yol. y. 214b/05

- yu- : Yıkamak.
 y.-mağa 216b/09
 y.-mağ gerek 228a/05
 y.-na 231b/08
 y.-ya 215a/05, 216b/02
 y.-yalar 225b/12, 226a/09,
 226b/02, 228b/02, 231b/10,
 237b/11, 238a/06, 238b/07,
 239a/11, 241a/06, 243b/05,
 246b/10, 252a/06
 y.-yup 221a/05, 240a/10,
 251b/12
- yubüset: < Ar. Kuruluk, dört özellikten
 kuru olma özelliği.
 y. 244a/03
 y.+de 218a/08
 y.+den 221a/10, 244a/08
 y.+dür 250a/02
 y.+e 243a/05
 y.+i 214b/08, 217b/01
 y.+ini 211b/05, 217a/04
- yufka : İnce.
 y.+dur 211a/02
- yumrı : Yumru, yuvarlak.
 y.+cağlar ol- 226a/04
 y. yumrı ol- 225b/03
- yumşa-: Yumuşamak.
 y.-na 226a/10
- yumşad-: Yumuşatmak.
 y.-up 230a/06, 246a/08
 y.-ur 217a/09, 217a/12
 y.+ dur 216a/05, 216b/04
- yumşadıcı: Yumuşatan, yumuşatma
 özelliği olan.
 y. zımād 227b/09
- yumşak (ğ): Yumuşak.
 y. 216a/05, 216a/06, 216a/08,
 222b/08, 235b/09, 251b/04,
 254a/07
 y. döğülmüş zencār 242a/01
 y.+dur 216a/07, 216a/11,
 216a/12
 y. kızıl y. et 238b/11
 y.+ı 222b/04
 y.+ıdur 245a/10
 y. otlar 224a/02
- y. sâzenc 254a/01
 y. tuz 235a/01
 y. (ṭabī' at-ı y.) 252b/09
 y. döğ- 225a/06, 233a/06,
 233b/02, 233b/04, 236a/03,
 243b/10
 y. it- 217a/05, 228b/03
 y. ol- 222b/03, 241a/10
- yumurda: Yumurta.
 y. ağ(ğ)ı 212a/07, 214a/11,
 214a/12, 216b/03, 216b/04,
 217b/06, 223a/09, 230b/08,
 234a/03, 250a/11, 251a/07,
 251b/07, 251b/11, 253b/06
 y. kamusu 251b/12
 y. şarusı 227a/02, 227a/03,
 227a/05, 233a/04, 251a/11
- yun- : Yıkanmak.
 y.+mış kişnec 233b/04
 y.-miş şādenc 235b/07
 y.-miş şâzenc 234a/07
 y.-miş tütüyâ 216a/03, 233b/03
 y.-miş ol- 233b/04
- yünān : Yunan, Rum.
 y. dili 235a/07
- yük : Yük, taşınılan ağırlık.
 y.+lerde 253b/08
- yüksek: Yüksek.
 y. eyle- 250b/09
 y. ol- 249b/12
- yüz : Yüz, sürat, beniz; yüz sayısı.
 y. 235b/03, 239a/05
 y.+i 228a/05
 y.+indeki 222b/04
 y.+ine 222b/03
 y.+üñ 210b/09
 y. yigirmi 224b/09, 224b/09
- yüzerlik: Üzerlik tohumu (Peganum
 harmala).
 y. tohumu 218a/09
- yüzük : Yüzük.
 y. halkası 226a/11
- Z**
- zâc : < Ar. Kükürt ile demir
 bileşimlerinden biri.

- z. 219a/05, 219a/06, 222b/07,
246b/01, 246b/05
z.+dan 220b/10
z. döğülmüş z.+ı 245a/08
z. döğülmüş z.+ıla 240a/04
- zād : Reçete.
z.+lar eyle- (rada^ç -ı z.) 253b/05
- za^ç f : < Ar. Zaaf, zayıflık.
z. 227b/05
z.+ına 213b/10, 219a/01
z.+ından 241a/03
z.+ındandır 240b/12
z. āriż ol- 227b/05
- zafer : Hastalık adı.
z. 224a/03
z.+üñ 224b/12
- zafera :bk. zafer
z. 248a/10
- za^ç firān: < Ar. Safran (*Crocus sativus*).
z. 214b/08, 219a/01, 225a/02,
225b/10, 233b/01, 234a/08,
235a/05, 236a/03, 236a/09,
236b/06, 236b/09, 237a/05,
238b/01, 239b/06, 240b/04,
242a/03, 242b/01, 242b/04,
244b/01, 245a/03, 246a/07,
248b/01, 251a/05, 251a/08,
251a/10, 251b/01, 252b/04,
252b/12, 254a/04
z.+i (şifat-ı şiyāf-ı z.) 236b/05
- zaḥım : < Ar. Yara, darbe, bk. zaḥm.
z. 253a/11, 253a/12
- zāhir : < Ar. Görünen, açık, meydanda
z. ol- 213b/01, 213b/02, 231b/09,
243a/07, 253b/01, 253b/03,
254a/12
- zaḥm : < Ar. Yara, darbe. Bk. zaḥım.
z. 253b/01, 253b/04
z.+ıla 253b/11
z. ol- 242b/06
- zaḥmet: < Ar. Ağrı, acı, zorluk.
z. 224a/05
z.+i 216a/02, 230b/09, 235b/04,
247b/02
z.+ile 242b/07, 253b/03
z.+ine 220b/04
- z.+ini 216b/02, 230b/09
z. çekil- 238b/10
z. eyle- 251b/03
z.+lerden şakla- 211a/09
z. ol- 226a/08, 245a/01, 253a/11
z. zaḥmet çek- 212a/04
z. zaḥmet vir- 223b/12
- za^ç if : < Ar. Zayıf, güçsüz.
z. 213b/12
z. eyle- 215b/06
z. ol- 215b/03, 215b/05, 249b/08
- za^ç ifliĝ: < Ar.- T. Zayıflık, güçsüzlük.
z.+ından 232b/05
- zaman : < Ar. Zaman.
z. 237b/12
- zamĝ : Zamk.
z. 223a/10, 230a/01, 230b/01,
251b/10
z.-ı ^ç arabī 220a/04, 223a/07,
229b/04, 233a/06, 234a/07,
236a/01, 236a/05, 236b/07,
236b/10, 239b/06, 251a/08,
252b/02
z. şuyı 251b/08
- zamĝı'l-baḥarī:
z. 220a/05
- zarāfet: < Ar. Naziklik, incelik, zariflik.
z.+ıla 222b/05
- zarar : < Ar. Zarar.
z.+dur 252a/07
- zarakü'l-ḥaḥātife: <Ar. Mavi kırlangıç.
z. 218b/11
- zarūr : < Ar. Zarar.
z.+lar 252a/08
- zarüre : < Ar. Çaresizlik.
z.+leri 252b/03
- zarūrī : < Ar. Mecburi, zorunlu.
z. 216a/04, 230b/03
- zāyi^ç : < Ar. Yitik, kaybolan, elden
çıkan.
z. ol- 247a/07
- zāyid : < Ar. Artan, artıran; fazla,
gereksiz.
z. (laḥm-i z.) 217b/12, 219a/04,
248b/09
z.+i (laḥm-ı z.) 219b/11,
222a/03, 227b/12

- zāyil : < Ar. Yok olma, kaybolma;
sona eren, geçmiş olan.
z. eyle- 215a/11, 218b/06,
220b/04, 240b/03, 245a/06,
253a/02, 254a/01, 254b/05
z. it- 243a/01, 254b/06
z. iyle- 245b/03, 245b/04
z. ol- 235a/05, 246b/07, 249b/03,
249b/03, 250a/07, 250a/12,
252b/10
- zebed : < Ar. Köpük.
z.+i 219b/03
- zebedü'l-bahr: < Ar. Deniz köpüğü,
pomza taşı.
z. 219a/06
- zebedü'l-ķavārīn:?
z. 219a/07
- zencār : < Far. "jengār" Pas.
z. 229b/05, 229b/12, 236a/03,
236a/05, 236a/06, 236b/10,
239b/05
z. dögülmüş z.+i 245b/03
z. merhemi 247b/05
z. yumşak dögülmüş z. 242a/01
- zencebīl: < Ar. Zencefil (Zingiber
officinale).
z. 219a/02, 234a/12, 236a/11,
250b/06
- zeradīh:?
z. 246b/01
- zerdeķube: < Far. Zerdeķal (Curcuma
longa).
z. 225a/01, 234a/11
- zerir : < Ar. Göz ilacı.
z.-i aşfar 225b/09
- zernīķ : < Far. Zırnık, arsenik.
z. 219a/03
z. kıızıl z. 229b/05, 246b/01,
254a/03
z. şaru z. 236b/06
- zerūr : < Ar. Göz ilacı.
z.-ı ağbar 235a/03, 235b/08
z.-ı aşfar 233a/08, 235a/03,
238b/09
z.-ı aşfarı 231b/01
z. (şıfat-ı z.) 233a/08, 246b/05
- z. (şıfat-ı z.-ı şaķır) 233a/09
z. (şıfat-ı z.-ı aşfar-ı kebīr)
233a/12
- zeyt : < Ar. Zeytin (Olea europea).
bk. zeytūn.
z. 244b/08
z. yaķı 225b/07, 243b/09
- zeytūn : < Ar. bk. zeyt.
z. yaķı 240a/02
- zıdd : < Ar. Aksi, bir şeyin karşılıķı;
zıt, karşıt.
z.+ıdur 213a/08
z.-ı mizāc 214a/12
- zımād : Banda, sargı, lapa, yakı.
z. 215a/12
z.+a 251a/09
z.+lar 215a/11
z.+ları 233a/04
z.+yumşadıcı z.+ıla 227b/09
z. eyle- 217b/07, 231b/02,
245a/06, 245a/07, 253a/03
z. it- 217b/05, 219b/08, 220b/05,
251a/12
- zımmād: bk. zımād.
z.+eyle 245a/08
- zıfdi^c :
z. ķanı 230a/11
- zift : < Ar. Koyu katran enavi, zift.
z. çam saķızı z.+i 251b/01
- zihi : < Ar. Ne güzel, ne hoş.
z. ol- 215a/07
- zıkir : < Ar. Anma, konuşma,
söyleme, bk. zıkr.
z. olın- 239a/09
- zıkr : < Ar. bk. zıkir.
z. ol- 227b/08, 237a/12, 239b/10,
248a/04, 248a/11, 254b/04
z. olın- 214b/04, 215b/01,
225a/08, 227b/11, 232a/08,
237a/11, 239b/03, 254b/04
z. olun- 215a/03, 234a/06,
235b/10, 246b/10
- zincifir: zencefr : < Ar. Zincifre, şenerf,
civa, kırmızısı sūr̄h boya.
z. 219a/03
- zinķār: < Far. Sakın, asla, olmaya, aman.
z. 219a/04, 231b/02

- zîrâ : < Çünkü, zira.
z. 213b/06, 214b/05, 223b/12,
234b/08, 237b/10,
246b/07251b/07, 252a/10
- ziyâde : < Ar. Fazla, çok, artık;
çoğalma; artan, çoğalan.
z. 215b/06, 226a/08, 228b/05,
230a/11, 235a/08, 235b/05,
238b/10, 240a/04, 243a/
243a/12, 245b/05, 246b/04,
247a/01, 249a/05, 249b/09,
250b/12, 250b/12, 250b/12,
251b/01, 251b/02, 254a/06
z.+dir 218a/01
z. et 247b/12
z. eyle- 217b/10
z. it- 219b/03, 221b/05, 224b/06,
224b/07
z. ol- 213a/10, 220b/11, 231b/11,
232a/04, 232b/07, 235b/09,
241b/05, 249a/05, 249a/06,
252a/11
z. olun- 235b/02
z. kııl- 230a/03, 231a/05,
232a/06, 232a/09
- ziyâdelîğ: < Ar. T. Fazlalık.
z.+ı 248a/01
z.+ından 249b/11
- ziyân : < Far. Zarar, kayıp,ziyan.
z.+dur 214b/10
z. eyle- 250b/10, 250b/12,
250b/12
z. it- 214b/11, 224b/03, 237a/09
- zufara :<Ar. Göze perde gelmek; göz
tabakalarından birinin tırnak gibi
sertleşmesiyle meydana gelen
hastalık. Bk. zufra.
z. 248a/03
z.+ya 236a/08, 236b/08
- zufra :<Ar. Göze perde gelmek; göz
tabakalarından birinin tırnak gibi
sertleşmesiyle meydana gelen
hastalık. Bk. zufara.
z. 226b/07, 248a/09, 248b/08,
254a/06
z.+ya 236a/11
z.-(y)ı 254b/04, 254b/05
- zulumât: < Ar. ç. Karanlıklar.
z.+ı 218a/04, 218b/05, 221b/12
z.+ın 218a/09, 218b/03, 219a/11,
219b/01
z.+ına 219a/01
z.+ını 219b/09
- zulmet : < Ar. Karanlık.
z.+i 220b/08
- zücâciyye: <Ar. Cam ve sırça kaplar.
(Vitreus).
z. 211b/02, 211b/03, 211b/04,
212b/01
z.-(y)i mişmiyye 211a/05
z.-(y)i kıraniyye 212b/05
z. kenârı 212a/12
- zükâm : < Ar. Nezle.
z. 234b/07

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Ebubekir b. Nurullah'ın "Vaşiyetnâme-i Keḥḥālīn" adlı eseri 45 varaktan oluşmaktadır. Eser 12 satırdan oluşmakta olup nesih yazı şekliyle yazılmıştır.

Eserde Türkçe, Arapça, Farsça ve Grekçe kelimelere rastlanmaktadır. Ancak dikkat çekici bir durum vardır ki o da metinde Arapça kelimelerin daha fazla kullanılmış olmasıdır. Bu durumu ise Arapçanın Osmanlı'da bilim dili olmasıyla açıklayabiliriz. Bunun neticesinde Arapça kelimelerin sık kullanılması sonucu ortaya çıkmıştır.

Metinden yola çıkarak söyleyebileceğimiz bir diğer husus da Ebubekir b. Nurullah'ın, döneminden önceki tıpçıları ve onların eserlerin yakından takip etmesidir. Eserinde İbni Sina ve Cālīnūs'un eserlerinden örnekler vermesi bunu desteklemektedir: "Cālīnūs ḳavlince ṭabaḳa yididür biri mültaḥime biri ḳarniyye biri 'inebīyye biri 'ankebūtiyye biri ūkebiyye biri miūmiyye biri ūlbiyye (211b/12-212a/01)". "Ebū Ālī Sīnā eydür zifdi' ḳanı eyü degildür (230a/11)".

Eserde göz hastalıklarının isimleri teker teker verilmiş ve bu hastalıkların tedavi yolları üzerinde durulmuştur. Bu tedavi yolları anlatılırken de ilaç adları, bitki adları, organ adları verilmiştir.

Bu çalışmada daha önce üzerinde çalışma yapılmadığını düşündüğümüz metni transkribe ederek gramatikal dizinle birlikte bir sözlük yapılmıştır. Dil incelemesi noktasında ise ses ve şekil açısından bir inceleme yapılmıştır. Yapılan bu çalışmayla gerek tıp tarihi alanında çalışan tıp doktorlarına gerekse de işin dil boyutuyla ilgilenen dilci Türkologlara fayda ve katkı sağlanmaya çalışılmıştır. Bu noktada bir damla dahi olsa katkımız olabilmişse istenilen amaca ulaşılmış demektir.

KAYNAKÇA

- ADIVAR, A. Adnan (1991), *Osmanlı Türklerinde İlim*, Remzi Yayınları, İstanbul.
- AKSAN, Doğan (2007), *Her Yönüyle Dil - Ana Çizgileriyle Dilbilim*, TDK Yayınları, Ankara.
- AKKUŞ, Muzaffer (1995), *Kitab-ı Gunya*, TDK Yayınları, Ankara.
- AKKUŞ, Muzaffer (2004), *Elvan-ı Şirazi'nin Gülşen-i Raz Tercümesi, (İnceleme-Metin- İndeks- Tıpkıbasım)*, Niğde Üniversitesi Yayınları, Niğde.
- AKKUŞ, Mücahit, *Siyahi Karamani Larendevi'nin Mecma-i Tıp (Gramer,-Metin-Sözlük)* Erciyes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- ARGUNŞAH, Mustafa (1999), *Muhammed b. Mahmûd-ı Şirvânî Tuhfe-i Murâdî (İnceleme-Metin-Dizin)*, TDK yay. Ankara.
- BANGUOĞLU, Tahsin (1995), *Türkçenin Grameri*, TDK Yayınları, Ankara.
- BAYAT, Ali Haydar, (2003), *Tıp Tarihi*, Sade Matbaa, İzmir.
- BAYAT, Ali Haydar, Necdet Okumuş (2004), *Mahmûd-ı Şirvânî, Mürşîd (Göz Hastalıkları)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- BAYAT, Ali Haydar (2005), *Abdülvehhab bin Yusuf ibn-i Ahmed el-Mardanî-Kitabu'l-Müntehab fi't-Tıbb, (İnceleme-Metin-Dizin-Sadeleştirme-Tıpkıbasım)*, Merkezefendi Geleneksel Tıp Derneği Yayınları, İstanbul.
- BAYTOP, Turhan (2007), *Türkçe Bitki Adları Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- BEDEVIAN, K. Armenag (1936), *Illustrated Polyglottic Dictionary of Plant Names in Latin, Arabic, Armenian, English, French, German, Italian and Turkish Language*, Argus and Papazian Presses, Kahire.
- BOZKURT, Suzan (1989), *IV. Murat'ın Saray Hekimi Emir Çelebi'nin Enmüzeci't-Tıbb Eserinde Dahili Hastalıklar*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- CANPOLAT Mustafa, Zafer Önler (2007), *İshâk bin Murâd, Edviye-i Müfredde*, TDK Yayınları, Ankara.
- CANTAY, Gönül (1992), *Anadolu Selçuklu ve Osmanlı Darüüşşifaları*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.

- CEMİLOĞLU, İsmet (1994), *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, TDK Yayınları, Ankara.
- ÇAĞIRAN, Önder (1992), *Ahmed-i Dâ'i Tıbb-ı Nebevî, İmlâ-Fonetik-Morfoloji-Karşılaştırmalı Metin-İndeks ve Sözlük*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- DEMİR, Hüseyin (2002), *Zâhire-i Murâdiyye Mümin bin Mukbil Sinobi (İnceleme-Metin-1-80 varaklar arası Dizin)*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- DEVELİ, Hayati (2006), *Osmanlı Türkçesi Kılavuzu*, İstanbul.
- DEVELİOĞLU, Ferit (2005), *Osmanlıca- Türkçe Lûgat*, Aydın Yayınları, Ankara.
- DİLÇİN, Cem (1983), *Yeni Tarama Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- ELBİR Zekiye Gül (2000), *Gayetü'l-Beyan fi Tedbir-i Bedeni'l-İnsan (Metinİnceleme-Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- ERCİLASUN, Ahmet Bican (2004), *Başlangıçtan Yirminci Yüzyıla Türk Dili Tarihi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ERDAĞI, Binnur (2000), *Tuhfe-i Mübârizî (İnceleme-Metin-Sözlük)* Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- ERDEM, Melek, *Kitab-ı Güzide (İnceleme-Metin-Sözlük)*, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- ERGİN, Muharrem (1993), *Türk Dil Bilgisi*, Bayrak Yayınları, İstanbul.
- ERGÜZEL, M. Mehdi (1999), *Tarih-i İbn-i Kesir Tercümesi, IV. Cilt, 2. Kısım (İnceleme-Metin-Sözlük-Dizin)*, TDK Yayınları, Ankara.
- ERGÜZEL, M. Mehdi (2007), *Bâz-nâme-i İndî (Kuşlar Kitabı)*, Türk Edebiyatı Vakfı Yayınları, İstanbul.
- GABAİN A. Von (2003), *Eski Türkçenin Grameri (Çev. Mehmet Akalın)*, TDK Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN Gürer (1990), "Türkçede -sa Şart Gerundiumu Üzerine", *Türk Dili*, Sayı 467, s. 276-279, Kasım 1990, Ankara.
- GÜLSEVİN, Gürer (1995), *Eski Anadolu Türkçesinin İmlâsı Üzerine Notlar*, Prof. Dr. Tuncer Gülensoy Armağanı, s.370-373, Ankara.

- GÜLSEVİN, Gürer, (2007), *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, TDK Yayınları, Ankara.
- GÜLSEVİN Gürer, BOZ Erdoğan (2004), *Eski Anadolu Türkçesi*, Gazi Kitabevi, Ankara.
- GÜVEN, Meriç (2009), *Eski Anadolu Türkçesiyle Yazılmış Tıp Yazmalarındaki Türkçe Organ Adları Üzerine*, Türklük Bilimi Araştırmaları, Niğde.
- HACIEMİNOĞLU, Necmettin (1992), *Türk Dilinde Edatlar*, MEB Yayınları, İstanbul.
- HOOPER, David (1937), *Useful Plants and Drugs of Iran and Iraq, Field Museum of Natural History, Volume IX, Number 3, Chicago.*
- İBRAHİM CÛDÎ EFENDİ (2006), *Lügat-ı Cûdî* (Haz. İsmail Parlatır, Belgin Tezcan Aksu, Nicolai Tufar), TDK Yayınları, Ankara.
- İLHAN, Nadir (2000), *Eşref bin Muhammed, Haza'inü's-Sa'âdât (İnceleme-Metin-Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- KÂHYA, Esin (1978), *İki Osmanlıca Metinden Derlenmiş Anatomi ve Fizyoloji Terimleri*, Bilim Kültür ve Öğretim Dili Olarak Türkçe, TTK Yayınları, Ankara.
- KÂHYA, Esin (1995), *İbn-i Sînâ, El-Kânûn fi't-Tıbb*, I. Kitap, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KÂHYA, Esin (1996), *Şemseddîn-i İtâkî'nin Resimli Anatomi Kitabı*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KÂHYA, Esin (2003), *İbn-i Sînâ, El-Kânûn fi't-Tıbb*, II. Kitap, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- KARAHAN, Leyla (1994), “-sa -se Eki Hakkında”, *Türk Dili*, Sayı 516, s. 471-474, Aralık 1994, Ankara.
- KARAHAN, Leyla (2004), *Türkçede Söz Dizimi*, Akçağ Yayınları. Ankara.
- KOÇAOĞLU, Timur (2003), “Tarihî Türk Lehçeleri Metinlerinin Transkripsiyonlanmasında Kapalı è / i Meselesi”, *Türk Kültürü*, Sayı 483-484, s.266-281, Temmuz-Ağustos.

- KORKMAZ, Zeynep (2005a), “Eski Anadolu Türkçesinde İmlâ-Fonoloji Bağlantısı Üzerine Notlar”, *Türk Dili Üzerine Araştırmalar I*, s.491-505, TDK Yayınları Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2003), *Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)*, TDK Yayınları Ankara.
- KORKMAZ, Zeynep (2007), *Grammer Terimleri Sözlüğü*, TDK Yayınları Ankara.
- KURBAN, Ferhat (1990), *Şirvanî Mahmud Sultaniye (Giriş-Metin-Sözlük)*, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- KÜÇÜKER, Paki (1994), *Yadigar-ı İbn-i Şerif (Giriş-Metin-Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Elazığ.
- MUALLİM NACİ (1987), *Lugat-i Naci*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- MÜTERCİM ASIM EFENDİ (2000), *Burhân-ı Katı* (Haz. M. Öztürk, D. Örs), TDK Yayınları, Ankara.
- OKUTAN, M. Yahya, DOĞAN Koçer, MECİT Yıldız(2004), Tabib İbn-i Şerif “Yadigar”, Merkezefendi ve Halk Hekimliği Derneği, Yerküre Yayınları,I-II, İstanbul.
- OLGUN İbrahim, Cemşit DRAHŞAN (2005), *Farsça-Türkçe Sözlük*, Murat Kitabevi, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (1985), “Eski Anadolu Türkçesi Döneminde Yazılmış İki Tıp Kitabında Yer Alan Sağlık Bilgisi Terimleri”, *TDAY Belleten*, s.89-130.
- ÖNLER, Zafer (1988), “14-15. Yüzyıl Türkçe Tıp Kitaplarındaki Bitki Adları Üzerine”, *Türk Dünyası Araştırmaları*, S.52, s.53-63.
- ÖNLER, Zafer (1990), *Celâlüddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ I (Giriş-Metin)*, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (1990b), “14 ve 15. Yüzyıl Anadolu Türkçesi Botanik Terimleri”, *Journal of Turkish Studies*, Volume 14, (Fahir İz Armağanı), Harvard, s.357-392.
- ÖNLER, Zafer (1996), “Türkçede -la/-le Zarf Eki”, *Uluslararası Türk Dili Kongresi 1992*, TDK Yayınları, Ankara.

- ÖNLER, Zafer (1998), “XIV-XV. Yüzyıl Türkçe Tıp Metinlerinin Dili ve Söz Varlığı”, *Kebikeç*, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (1999), *Celâliiddin Hızır Paşa, Müntahab-ı Şifâ II Sözlük*, Simurg Yayınları, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (2000), *Revna-ı Bustan*, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖNLER, Zafer (2001), “Mücerrebname Yayını Üzerine”, *Türk Dili*, S.591, Mart, s.347-353.
- ÖZÇELİK, Sadettin (1990), *Nidayî, Menâfiü'n-Nâs (İnceleme-Metin-Dizin)*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2000), “15.Yüzyılda Yazılmış Üç Tıp Kitabı Üzerine”, *TDAY Belleten* 1997, s.385-395.
- ÖZÇELİK, Sadettin (2001), *Kitâbü'l-Mühimmât*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- ÖZER, Osman (1995), *Ahmedî, Tervihü'l-Ervah, (Giriş-Metin-Dizin)*, Fırat Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Elazığ.
- ÖZKAN, Mustafa (2007), “Tarihî Türkiye Türkçesi Metinlerinde İstek Eki -a/-e'nin Kullanılışı Üzerine”, *Uluslararası Eski Türkiye Türkçesi Toplantısı Bildiriler*, TDK Yayınları, Ankara.
- ÖZTÜRK, Mürsel (2001), *Farsça Dilbilgisi*, Murat Kitabevi Yayınları, Ankara.
- PAMUK, H. Arif (2005), *Şifalı Bitkiler ve Emraz*, Pamuk Yayınları, İstanbul.
- PAÇACIOĞLU, Burhan (2006), *VIII- XVI: Yüzyıllar Arasında Türkçenin Söz Dağarcığı*, Bizim Büro Basımevi, Ankara.
- SARI, Mevlüt (1984), *El-Mevârid, Arapça Türkçe Lügat*, İpek Yayınları, İstanbul.
- SAY, Yağmur (2002), *Türk Tıp Kurumları*, Yeni Türkiye Yayınları, Ankara.
- SEVİNÇLİ, Veysi (2007), *Hatiboğlu- Letayifname (İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım)*, Töre Yayın Grubu, İstanbul.
- STEINGASS, F. (1998), *Persian- English Dictionary. Including The Arabic Words And Phrases To Be Met With In Persian Literature*, Librairie du Libnan.
- SÜVEREN Kenan, UZEL İlder (1988), “İlk Türkçe Tıp Yazmalarına Genel Bir Bakış”, *Tıp Tarihi Araştırmaları* 2, s. 126-142, İstanbul.

- ŞAHİN, Hatice (2003), *Eski Anadolu Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- ŞAHİN, Hatice (2004), “Terceme-i Rahatü'l-İnsan”, *Uludağ Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Sosyal Bilimler Dergisi C.7, S.7.*
- ŞAHİN, Hatice (2005), “Anadolu’da Yazılmış Bir Tıp Kitabı Kemâliyye”, *Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi Yıl: 6, Sayı: 9, Bursa.*
- ŞAHİN, Hatice (2006), “Bursa’da Bulunan Tıp Yazmalarındaki Terimler Üzerine” *Uludağ Üniversitesi II. Halk Kültürü Sempozyumu, Bursa.*
- ŞAHİN, Hatice (2007), “Câmi‘ü’l-Fürs Örneğinde XVI. Yüzyıl Bitki İsimleri”, *Turkish Studies, Volume 2/2, p.570-602, Spring 2007.*
- ŞAHİN, M. Ünal (1994), *Miftâhü’-n-nûr ve Hazâinü’s-Sürûr (Dil Özellikleri, Metin-Söz Dizini)* İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- ŞEHSUVAROĞLU Bedii, DEMİRHAN Ayşegül E., GÜREŞSEVER Gönül Ç. (1984), *Türk Tıp Tarihi*, Bursa.
- ŞEHSUVAROĞLU, Bedii N. (1960), “Anadoluda Türkçeleşme Cereyanları ve Türkçe İlk Tıp Yazmalarındaki Terimler”, *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, Türk Dil Kurumu Yayınları Sayı: 179, s.25-35, Ankara.
- ŞEMSEDDİN SAMİ (2005), *Kamusu Türkî*, Çağrı Yayınları, İstanbul.
- ŞEVKİ, Osman (1991), *Beş buçuk Asırlık Türk Tababeti Tarihi* (Sad. İlter Uzel), Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara.
- ŞÜKÛN, Ziya (1984), *Farsça-Türkçe Lûgat*, MEB Yayınları, İstanbul.
- TDK (1993), *Türkiye’de Halk Ağzından Derleme Sözlüğü*, TDK Yayınları, Ankara.
- TDK (2005), *Türkçe Sözlük*, TDK Yayınları, Ankara.
- TEKİN, Talat (2006), *Orhon Yazıtları*, TDK Yayınları, Ankara.
- TİMURTAŞ, Faruk Kadri (2005), *Eski Türkiye Türkçesi*, Akçağ Yayınları, Ankara.
- TURAN, Zikri (1992), *Hacı Paşa, Teshil - Dil Özellikleri, İnceleme, Söz Dizini*, İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Malatya.
- TURAN, Zikri (1996), “Eski Anadolu Türkçesinde Ol- Cevherî Fiili”, *TDAY Belleten*, TDK Yayınları, Ankara, s.265-289.
- TUZLACI, Ertan (2006), *Türkiye Bitkileri Sözlüğü*, Alfa Yayınları, İstanbul.

- TÜRK, Vahit (2006), *Ali Şir Nevâyî Nazmü'l-Cevâhir*, Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları, İstanbul.
- TÜRKMEN, Seyfullah, *Eski Anadolu Türkçesinde Tıp Terimleri*, Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Kırıkkale.
- UÇAR, İlhan (2009), *Hazâ Kitâb-ı Hulâsa-i Tıbb Cerrâh Mes'ûd (Giriş-İnceleme-Metin-Dizinler)*, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi, Sakarya.
- UNAT Ekrem Kadri, İHSANOĞLU Ekmeleddin, VURAL Suat (2004), *Osmanlıca Tıp Terimleri Sözlüğü*, Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara.
- UZEL İlter, SÜVEREN Kenan (1999), *Sabuncuoğlu Şerefeddin Mücerreb-Nâme (İlk Türkçe Deneysel Tıp Eseri - 1468)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayını, Ankara.
- UZEL, İlter (1992), *Sabuncuoğlu Şerefeddin, Cerrahiyyetü'l-Haniye I-II*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara.
- UZEL, İlter (1999), *Osmanlı-Türk Tıbbı*, Yeni Türkiy Yayınları, Ankara.
- UZLUK, F. Nafiz (1960), "XIV. Yüzyıldaki Türkçe Tıp Kitaplarından Örnekler", *VIII. Türk Dil Kurultayında Okunan Bilimsel Bildiriler 1957*, TDK Yayınları Sayı: 179, s.77-81, Ankara.
- YEĞİN Abdullah, BADILLI Abdulkadir, HEKİMOĞLU İsmail, ÇALIM İlham (1981), *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Büyük Lûgat*, TÜRDAV Yayınları, İstanbul.
- YELTEN, Muhammet (1993), *Şirvanlı Mahmud Kemaliyye*, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul.

ÖZ GEÇMİŞ

1975 yılında Aksaray’da dünyaya geldi. İlk ve Orta öğrenimini Aksaray’da tamamladı. 1994 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Türk dili ve Edebiyatı Bölümünü kazanıp 1998 yılında mezun oldu. Aynı yıl Sakarya ili Ferizli ilçesi Değirmencik İlköğretim Okulunda Türkçe Öğretmeni olarak öğretmenliğe başladı.

Daha sonra 2001 yılında Aksaray ili Aksaray Lisesi’ne tayin oldu. 2007-2008 eğitim öğretim döneminde Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı Türk Dili Dalı’nda Yüksek Lisansa başladı. Aynı zamanda 2001 yılında atandığı okulda öğretmenliğine de devam etmektedir.

Evli olup Aybüke ve Beyza adında iki kız çocuğu babasıdır.